

GRÄF-KERTÉSZ

IGEN, ATYÁM!

P. GRÄF RICHARD

C. S. SP.

IGEN, ATYÁM!

MINDENNAPI ÉLETÜNK ISTENBEN

FORDITOTTA

KERTÉSZ KÁLMÁN

BUDAPEST

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

A mű német nyelven
«JA, VATER»
címmel
Fr. Pustet, Regensburg kiadásában
jelent meg.

„A Királynak, akinek minden él.“

Nihil obstat. Dr. Nicolaus Tóttösey, censor diocesisus. Nr. 1127/1939. Imprimatur.
Strigoni, die 15. Februarii 1939. Dr. Joannes Drahos, vicarius generalis.

Stephaneum nyomda. Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. Felelős: Ifj. Kohl Ferenc.

A SZERZŐ ELŐSZAVA.

Ez a könyv a gyakorlat gyümölcse. Már sokaknak megmutatta az élet útját és célját. A gyakorlatnak van is szánva. Evégett keretei néhol kissé szélesebbre tolódtak szét. Minthogy az volt a célom, hogy az egyes fejezetek egy-egy lehetőleg zárt egészet adjanak: nem kerülhettem el egészen némi ismétléseket.

Az igazságosság és hála kötelez arra, hogy mindazoknak, akik imádságukkal és közreműködésükkel támogatták e munkát, szívből kívánjam: Isten fizesse meg!

Speyer, St. Guido, 1935 november.

P. Gräf Richard C. S. SP.

«Testet alkottál nekem, ...
Ime, eljövök, hogy megcsele-
kedjem a te akaratodat!»

(Zsid. 10, 5—7.)

I.

«LEGYEN MEG A TE AKARATOD!»

(*Máté 6, 10.*)

Nem izomerő és nem hadseregek ereje uralkodik a világ fölött, hanem a szellem hatalma. «A szellem az, ami éltet» (*Ján. 6, 64*). Az emberi szellemből pattannak ki a gondolatok, melyek mindent megfognak és átalakítanak. Egyetlen egy gondolat, egyetlen egy eszme gyakran elegendő ahhoz, hogy megadja a lökést a leghatalmasabb fölfedezésekre, föltalálásokra és hódításokra. Egyetlen egy mély gondolatban, egyetlen egy nagy eszmében óriási erő és hatalom van, melynek tartósan semmi sem képes ellentállni. Egyes emberek nagy eszméi évezredekre megszabták az emberiség útját, döntöttek háború és béke, államformák és vallásrendszerek fölött. Az emberi szellem az élő és élettelen természet legféltelenebb és legrejtettebb erőt és törvényeit is az emberiség szolgálatára kényszerítette. Maga az ember is alá van vetve saját eszméi alakító szellemi'erejének. És mennél mélyebb és egységesebb az eszme, annál inkább hatalmába esik az ember. Eszméje kiemeli őt önmagán kívülre, felragadja őt a legmagasabb magasságokba, letaszítja a legmélyebb mélységekbe, istenivé teszi, ördögivé teszi. Azok az emberek, akiket egészen megfogott, teljesen át- meg áthatott egy eszme, más embereket is

magukkal ragadnak, szavuk gyujt, a tömeg nem tud nekik ellentállni.

Mennyire értenek a világ fiai ahhoz, hogyan kell egy eszmét megragadni, egy eszmének híveket toborozni, egy eszméért mindenüket feláldozni ! Az innenvaló világnak sok fia nem él-e és nem hal-e meg azért az egy eszméért, hogy e világot földi paradicsommá formálja ? Világos tudatában vannak annak, hogy ezt nem lehet máról holnapra elérni, és hogy sok-sok áldozatot kell hozni addig, míg eszméjük megvalósul. Sőt annak is tudatában vannak, hogy azt az aranykort ők maguk meg sem érik ; mégis készek arra, hogy eszméjükért akár meg is haljanak, ha kell, hogy áldozati vérükből jobb termés fakadjon a jövőendő nemzedék számára. Nem tanulhatnánk-e mi is a világ fiaitól? Pedig ők olyan eszméért élnek és halnak, amely sem nekik, sem a világnak, sem maguknak, sem utódaiknak nem képes meghozni a sóvárgott paradicsomi boldogságot és édeni békét.

Teszünk-e mi csak félannyit is a világ meghódítására, mint ők? Van-e bennünk csak félannyi buzgóság is, mint bennük, a világ békeességéért és boldogságáért? Pedig hát nem éppen mi vagyunk-e azok, akik csakugyan meghozhatnók az emberiségnek az annyira óhajtott boldogságot, az annyira epedett békét? Bizony, mi sokat *beszélünk* a világ meghódításáról ; de milyen sokan vannak köztünk, akik még csak saját lelkük meghódítására sem gondolnak és semmit sem tesznek arra, hogy legalább saját maguknak meghódítsák a mennyet. Pedig «a mennyek országa erőszakot szenved» (*Máté 11, 12*). Vajjon

miért van ez így? Nekünk talán nincsenek eszméink? Dehogyan is nincsenek! Vannak bizony nekünk is eszméink, talán sok is, nagyon is sok; csak hogy sokszor nagyon is felületesek vagyunk. Nagyon is sokat pislogatunk a hitünk külső felületén levő dolgokra és azoktól várjuk üdvünket. Innen a szétforgácsolódás, mely gyöngít bennünket. Nagyon is sokfélélt markolunk. Sokkal mélyebbre kellene leszállanunk, oda, ahol egy középpontban egyesül minden, ami a felületen van. «Csak egy a szükséges» (Luk. 10, 41). Abból az eszméből kellene kiindulnunk, amely vallásunk középpontjában, gyújtópontjában áll, és az kellene, hogy ettől a középponti eszmétől legyünk mindnyájan egészen áthatva, megfogva, keresztülizzva. Akkor hatalom volnánk, «félelmetes, mint a rendben álló hadsereg» (Én. 6, 4). Senki sem állhatna ellent nekünk. Mi lennénk a világ urai s megújítanók a föld színét.

De hát melyik is az az eszme, amely mindent egyesít, amelybe minden beletorkollik, amelyből minden kisugárzik?

Égen és földön a legmélyebb és legvégső a *voluntas Dei*, az Isten akarata. Ebben van mindennek a csirája, «a kezdet és a vég» (Jel. 1, 8), az EGY és a MINDEN. «*Quis ut Deus?* Ki olyan, mint az Isten?» Ki szegülhet ellene végzéseinek? Isten akarata nem ismer korlátokat; Isten akarata megdönthetetlen, a mindenség felett uralkodó. Isten akarata ellen senki sem mehet semmire. Isten mindig győz, minden körülmények között. Végeredményben mindennek — akár akarják, akár nem, akár beleegyeznek, akár nem —

Isten akaratának végrehajtói, és mindenek az Ő terveinek megvalósításában működnek közre.

Minthogy a mi életünk is Isten akaratából nő ki és csakis az isteni akarat végzéseit szerint folyik le : ezért nekünk is egész tudatosan bele kellene állítanunk magunkat és egész tudatosan közre kellene működnünk az isteni akarat végrehajtásában. Az ő akaratának kellene egyedüli zsinórmértékül szolgálnia minden és mindenki számára, mert ennek az akaratnak kell meglennie amint a mennyben, úgy itt a földön is. Az isteni akarat teljesítésének kell a mi nagy eszménknél, életünk egyetlen nagy eszméjének lennie. Ha ebben, mint gyökérben, egyek leszünk, akkor könnyebben és veszélytelenebbül járhatja saját útjait mindegyikünk.

Mily hamarosan megváltoznék és megújulna a föld színe, ha mindnyájunkat egészen betöltene, egészen uralmába fogna ez a központi eszme! Ámde az embert csak akkor hatja át teljesen egy eszme, ha annak rabszolgája, ha nem tud többé tőle szabadulni, sőt ha valósággal szenved alatta. «Jaj nekem, ha nem hirdetem az Evangéliumot; szükség kényszerít engem, hogy hirdessem» (I. Kor. 9, 16). Nem hagy nyugton, «Krisztus szeretete sürget minket» (II. Kor. 5, 14). Szent Pál tudta, mit jelent apostolnak lenni. De még mindig könnyebb volt a «számtalan fáradságot» (II. Kor. 11, 23) magára vennie, mint ennek a benső sürgetésnek ellentállnia.

«Legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy itt a földön is!» (Máté 6, 10). Ott uralkodik mindeneken, itt is kell uralkodnia. Ez a tartalma imád-

ságunknak és életünknek. Az Atya Istent kell ismét egész vallási, szociális és politikai életünk középpontjába helyezni. «*Igen, Atyám!*» (Máté 11, 26). Ez volt az Üdvözítő lelki magatartása. Az ő egész élete egyetlen «*Igen, Atyám!*» volt : állandó benneélés az Atya akaratában. Ő, az «Elsőszülött a sok testvér között» (Róm. 8, 29), példát adott nekünk, hogy mi is úgy cselekedjünk, ahogyan ő cselekedett (Ján. 13, 15). Üdvözítőnk mindig újra és újra az Atyához vezet bennünket. Ugyanígy tesz az Anyaszentegyház is : a Megváltó csak közvetítő, vezető, út az Atyához, útravaló, hogy mi az Atyához, a célhoz, az atyai házba eljussunk.

Az «*Igen, Atyám!*», az isteni akarat: igenlése, nekünk is az «üdvösség útja». A magunk kára nélkül nem térhetünk le róla egy lépésnyire sem. Mindenki számára az isteni akarat az út ; mert mindenki a legmagasabb szentségre van hivatva. De ha mindenki a legnagyobb szentségre van hivatva, akkor az odavezető útnak is mindenki számára olyan könnyűnek és egyszerűnek kell lennie, hogy ne csak azok ismerhessék és járhassák, akik őt talentumot kaptak, hanem azok is, akik csak egyet, vagy még kevesebbet. Ezt az utat kell járnia mindenkinek, nemcsak papoknak és szerzeteseknek, hanem a világban élőknek is, ifjúnak és öregnek, férfinak és nőnek, házasnak és nem-házasnak. Nem nagyon is bonyolultak és nehezek-e az aszkézis némely módszerei és rendszerei? Nem olyanok-e a tökéletességre-törekvés némely útjai és előírt módjai, hogy gyakran alig érthetők és alig járhatók? Maga az egész aszkézis, mely-

nek legbensőbb lényege Krisztus követése, sokakra nézve nem egyéb-e, mint «feltétlenül szükséges» gyakorlatok sorozata? Nem használjuk-e el gyakran több mint fele erőnket csupán arra, hogy a «rendszer» hordozzuk? A lélek ott fúj, ahol akar (*Ján. 3, 8*), mi pedig szigorúan előírjuk neki az utat és azt akarjuk, hogy Saul páncéljában könnyedén mozogjon! (*Kir. I. 17, 38*).

Az «Igen, Atyám!» ne legyen tehát úgynevezett gyakorlat, né legyen leckemondás, ne legyen kis ösvény, hanem legyen a kereszthordozásnak és Krisztus követésének királyi útja. Az «Igen, Atyám!» az *átélt isteni akarat*, úgy, ahogyan az számomra minden pillanatban kifejezésre jut. Ezen nincs mit okoskodni, tanulmányozni és belátni; itt csak egyetlen tennivaló van: akaratunkat minden pillanatban alárendelni az isteni akaratnak, minden pillanatban Igen!-t mondani. Ez az út mindenki számára. Nincs senki, aki ezt az utat meg ne járhatná. De vannak sokan, akik jobb belátásuk ellenére sem járják. Ha e sorok révén csak egynéhány lélek talál is egészen Istenhez: akkor nem hiába íródtak. Egynéhány *egész* többet tehet, mint száz *fél*. Egy kevéske kovász megkovászosítja az egész lisztet (*Máté 13, 33*). Egyetlen Szent Pál kétszázhetvenhat főnyi hajós-személyzetet ment meg a pusztulástól (*Ap. Csel. 27, 37*).

II.

«LEGYETEK TÖKÉLETESEK, MINT MENNYEI ATYÁTOK TÖKÉLETES!»

(Máté 5, 48.)

Az Üdvözítő ezzel igen nagy szót mondott ki. Elénk, emberek elé, még sohasem tűztek ki magasabb célt, még sohasem állítottak magasabb követelést. Legyünk erényesek, szentek, tökéletesek, de nemcsak úgy, mint Keresztelő szent János, a legnagyobb az asszonyok szülőttei közt (*Máté 11, 11*); nemcsak úgy, mint a boldogságos Szűz, minden szentek királynéja, hanem mint — az Isten! Ki bírja ezt felfogni?

Isten megközelíthetetlen világosságban lakik (*1. Tim. 6, 16*). Hogyan akarjon az ember ilyen szédítő magasságokba emelkedni? Itt csődöt kell mondania minden emberi eszköznek és módszernek; ezekkel nem lehet hidat verni a végtelenbe. Ha tehát Isten minket «az ő tökéletességében» akar látni, akkor neki magának kell mutatnia az utat és azon vezetnie bennünket. Az «Igen, Atyám!» nem jelent egyebet, mint azt, hogy vezetni engedjük magunkat Istentől ezen az úton, lépésről-lépésre, pillanatról-pillanatra.

Az «Igen, Atyám!» önmagunk átadása az isteni akaratnak. Ennek kell a mi szenvedélyünké, mindent átfogó eszménk, életünk vezérgondolatává válnia. De az «Igen, Atyám!» csakis akkor lesz szent-

vedély, mely egészen átizzit bennünket, mely kiragad bennünket önmagunkon túlra, bele az istenibe, ha énünknek gyújtópontjába, szeretetünk tűzébe állítjuk bele.

A szeretet az a nagyhatalom, mely mindeneket mozgat, mindeneken uralkodik, melynek — tudva vagy nem tudva — minden szolgál. Ő határozza meg az egyén cselekvését és ő köti egymáshoz az embereket ; ő az emberi nem örök csodaforrása ; ő a természeti és természetfölötti világban minden nagyság ősalapja. A szeretet az, «ami mozgatja a napot, holdat és a csillagokat» (*Dante*). A szeretet a leghatalmasabb képesség az emberben. De önmagából sohasem csirázhatik ki, hanem mindig kell egy lénynek lennie, amely őt életre hívja, amelyre irányul, amelyen felnő és megéri. A szeretet ezzel áll vagy bukik, egészen hozzátapad és vele örökké egyé akar lenni. Amit szeretünk, az vagyunk. Aki a bűnt szereti, az bűnössé lesz, az maga bűnné lesz. «Aki az Úrhoz szeretettel ragaszkodik, egy lélek ővele» (*I. Kor. 6, 17*). A szeretet egészen kihúzza az embert saját énjéből, átvonja és beleolvasztja a szeretett másikba.

Ha egy embernek nincs mit szeretnie, akkor a legjobb, a legszebb és legnagyobb soha ki nem fejlődik benne. Az ember csak a szeretetben és a szeretet által lesz teljessé. Ha a legerősebb hatalom az emberben nem tud kirügyezni, akkor az embernek bensőleg kell senyvednie. Lemondásból nem lehet megélni. Földi szeretetről persze önként lemondhat az ember, de ezzel sem öli ki a természetes éhséget és szomjúságot a szeretet után. Ez a vágy tovább él, férfiban,

nőben egyaránt. Azt a homályos ösztönt a szeretetre, azt a vágyódó kiáltást a «Te» után, nem lehet és nem szabad előlni, hanem helyesen kell táplálni, ápolni, vezetni a helyes úton a helyes cél felé. Azok, akik önként vagy kényszerűségből nem élnek házaseletet, és természetfölötti vonatkozásban is egyedül, magányosan élnek, azok szegény, elégedetlen, ki nem teljesült emberek, és maguknak is, másoknak is egész életük folyamán csak terhére vannak. Rájuk illenek az Irás szavai : «*Vae soli!* Jaj a magányosnak!» (*Préd. 4, 10*). «Nem jó az embernek egyedül lenni» (*Gen. 2, 18*).

Éljen hát akkor mindenki házaseletet? Nem. Vannak nemházások, akik kényszerűségből azok, és vannak nemházások, akik a mennyország kedvéért mondanak le a házaseletről. «Aki fel tudja fogni, fogja fel!» (*Máté 19, 12*). Házaseletet élni természet¹; de a házaseletben is sok ür marad az emberben. A szeretetehséget nem lehet mulandó dolgokkal lecsillapítani, legalább is örökre nem. Mindenki, aki nincs egészen belegubancolódva a bűnbe, mindig érezni fog magában valamit a szentágostoni «örök honvágyból». «Minden vágy örökkévalóságot akar, mély, mély örökkévalóságot». (*Nietzsche.*)

A végső kielégülést senki sem találja meg a természetes szeretetben vagy szerelemben. Végső beteljesülésünket — akár házások vagyunk, akár nemházások — a természetfölötti szeretetben kell keres-

¹ Férfi és nő kiegészíti egymást lényében. Innen van az, hogy az egész ember, a szent, ha férfi, inkább a nőies erényeket kénytelen elsajátítani: szeretetet, szelidséget, türelmet; ha pedig nő, akkor a férfias erényekre kell törekednie: mint pl. erélyre, igazságosságra.

nünk. A természetfölötti életben is a szeretet a legnagyobb és legmagasabb valami. «Legnagyobb . . . a szeretet» (I. Kor. 13, 13). A szeretet «a tökéletesség köteléke» (Kol. 3, 4). Ő az egész törvény beteljesülése. Az isteni «TE» és az emberi «ÉN» közötti cserejátékban rejlik az ember egyetlen boldogsága. Ebben aztán a nemházas nagy előnyben van a házas fölött. «Az ilyeneknek (a házasoknak) testi gyötrelmük leszen» (I. Kor. 7, 28). «Akinék felesége van, arra gondol, ami a világe . . . és meg van osztva» (I. Kor. 7, 33). Ellenben a nemházasok «egészen» és «osztatlanul» átadhatják magukat az isteni szeretetnek. Ők ebben a teljes és osztatlan Istennek-odaadásban úgy megnőnek és olyan tökéletességre emelkedhetnek, hogy a földi szeretetről való lemondásuk százszoros kárpótlást talál. Csak az isteni szeretetben megérették, a szentek, tesznek ki egész-embert, egész-férfit, egész-nőt.

Isten a mi egész szeretetünket akarja. Van-e erőteljesebben hangsúlyozott parancsolat, mint ez : Szeresd Uradat Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből? (Luk. 10, 27). «*Ex toto*»: a teljesből, az egészből, a legvégsőkből! Belőlünk sokszor hiányzik a világ fiainak elszántsága, akik céljukra törve, nem tekintenek semmire, elmennek a legvégsőkig. Szükség van nálunk is ilyen radikalizmusra, amely az egészre megy; enélkül semmi egészlet nem lehet nyerni, legkevésbé vallásiakban. Igen, szent elszántságra van égető szükségünk! «Bár hideg volnál, vagy meleg; de mivel langyos vagy, kezdelek téged kivetni számból» (Jel. 3, 15). Szent idealizmusnak, a legmagasabb célra irányított aka-

ratnak, szent lendületnek kell tüzelnie minket, minket sokkal jobban, mint amazokat. Mienk a legmagasabb cél, az igazi cél. Lendület nélkül nem megyünk semmire. Ha a szekér lassan halad, minden kis göd-rön és rögön megakad. De ha nagy sebességgel fut, akkor játszva átsiklik a talaj apró egyenetlenségein. Nem kíván-e az Üdvözítő maga is szent radikalizmust, lelkes rohamot? «Ha szemed megbotráncoztat téged, vágd ki és vesd el magadtól! Ha jobbkezed megbotráncoztat téged, vágd le és vesd el!» (*Máté 5, 29*). Az út hosszú, végtelenül hosszú; aki nem egészen tör az egészre, a földön és az örökkévalóságban félemler marad. A mennyben annál közelebb leszünk az Istenhez, mennél közelebb jutottunk hozzá idelent, és csak olyan szeretettel fogjuk őt szeretni ott, aminővel szeretjük idelent.

A mi Istenünk féltékeny Isten (*Ex. 20, 5*). Nem tűr idegen isteneket maga mellett (*u. o.*). Dágon isten, akinek templomába vitték a frigyládát, kétszer is lezuhant trónjáról, s végre is szétmállott a földön (*I. Kir. 5, 2*). A mi énünknek sem szabad trónon ülnie. Csak annyira nőhetek bele Isten szeretetébe, amennyire feladom éneget. Mi emberek végesek, korlátozottak, határok közt mozgók vagyunk. Mi teljes szívünk-ből, teljes lelkünk-ből, teljes elménk-ből és minden erőnk-ből csak *egy* lényt szerethetünk. Ez az *egy* lény pedig nekünk és mindenkinek csak az Isten lehet. «Én vagyok a te Urad, a te Istened!» (*Ex. 20, 2*).

Sajátságos ez az istenszeretet. Sokan panaszkodnak, hogy az Istent nem tudják úgy szeretni, mint egy jó embert. Csakhogy a szeretet nem az érzelem-

ben áll, hanem az akaratban. Ha azt mondjuk : «Igen, Atyám !», akkor neki ajándékozzuk akaratunkat s vele szeretetünket. Az egyesülés Istennel az akaratban megy végbe. Az egyé-válás egyenlővé-válást tételéző fölé. Csak az kötődhetik össze belőlünk Istennel, ami bennünk szellemi, vagyis akaratunk. Amint ez megtörténik, a szeretet teljessé válik. Ezért mondja Üdvözítőnk is : «Aki parancsaimat ismeri és megtartja, az szeret engem» (*Ján. 14, 21*). Aki «Igen, Atyám !»-ot mond mindenre, amit Isten küld reá, vagy neki, az szereti Istent teljes lelkéből és minden erejéből . . . És minden egyes «Igen, Atyám !»-mal növekszik és erősödik istenszeretete, mert a természetfölötti életben is az önátadás és az áldozat a szeretet életfeltételei. Itt nyílnak az emberi szenvedély számára a legtágasabb lehetőségek. Ahányszor felszáll lelkünk mélyéről az «Igen, Atyám !», annyiszor teljesítjük az igaz, valóságos istenszeretet aktusát. «Mim van az égben? és teküved miben leném kedvemet a földön? Ha testem és szívem elfogyatkozik is, az én szívem menedéke Isten és osztályrészem az Isten mindörökké» (*72. Zsolt. 25*).

«Aki az Úrhoz ragaszkodik, egy lélek övele» (*1. Kor. 6, 17*). Aki Isten akaratára, rendelkezéseire, végzéseire «Igen, Atyám!»-ot mond : az szereti Istent. Az «Igen, Atyám!» tehát egyesülés Istennel. Egyesülés hasonlóságot tételéző fölé és hasonlóvá tesz. Mennél gyakrabban mondjuk teljes lelkünkben : «Igen, Atyám !», annál hasonlóbba válunk az Istenhez, és ha egészen és mindenkor beleolvadunk akaratába, akkor tökéletesek leszünk, mint a mi mennyei Atyánk tökéletes.

III.

«**IME ELJÖVÖK, HOGY MEGCSELEKEDJEM AKARATODAT!**»

(Zsid. 10, 7.)

«Ti engem mesternek és úrnak hitok, és jól mondtátok, mert az vagyok» (Ján. 13, 13). Sőt, ő a mi egyetlen mesterünk, egyetlen tanítónk. «Egy a ti mesteretek . . . Egy a ti tanítótok : Krisztus» (Máté 23, 8, 10).

Az Üdvözítő «a szentséges Istennek megtestesült, emberré lett akarata» (Adam). Életének tartalma az isteni akarat teljesítése volt. Már «a világba való belépésekor» kijelentette élete vezérgondolatát : «Ime eljövök, hogy megcselekedjem akaratodat» (Zsid. 10, 7). Ez volt az ő szenvedélye, élete egyetlen szenvedélye. Ez volt az ő eszméje, az az eszme, mely életét alakította, lépteit irányította, cselekedeteit meghatározta. Ez volt az az eszme, mely őt e világra vonta ; amely a kereszthalálba vitte ; amely őt, «az Emberfiát» (Dán. 7, 13) a Szentháromság kebelébe fölvitte. Élete dicsőítő ének volt az Atyához, örömmel teljes, szüntelen igenlése az Atyaisten akaratának : «Igen, Atyám !»

Küldetésének célja és szándéka mindenkor szeme előtt lebegett : «Az Emberfia azért jött, hogy keresse és üdvözítse, ami elveszett volt» (Luk. 19, 10). «Én

azért jöttem, hogy életük legyen, és minél több legyen» (*Ján. 10, 10*). «Az Emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon és váltságul adja életét sokakért» (*Máté 20, 28*). Az Atya megbízása vitte őt pihenőtlen vándoréletre. «Menjünk a szomszédos falvakba és városokba, hogy ott is prédikáljak, mert azért jöttem» (*Márk 1, 38*). «Más városoknak is kell hirdetnem az Isten országát, mert azért küldettem» (*Luk. 4, 43*). Az ő nyilvános működésének színhelyét maga az Atya határozta meg, s ő hivatalosan nem is ment túl azon. Tevékenységét a kis Zsidóországra korlátozta, ott is legfőképpen Galileára és Judeára, bármennyire sürgette is őt megváltói nagy szíve bizonyára, hogy a szegény pogányoknak is elvigye az üdvösség örömhírét és részesítse őket szeretetének és irgalmának bizonyágaiban. A konok és hálátlan zsidók közt élte le életét, mert ő csak Izrael házának elveszett juhaihoz küldetett (*Máté 15, 24*). Az Atya akarata volt cselekvésének irányjelzője.

Sőt tanításainak tartalmát sem ő maga választotta szabadon, hanem függésben az Atyától. Ő nem emberi tételek hirdetője volt, hanem az isteni akaraté. Teljes-tudatosan szembeáll az uralkodó felfogással: «Én pedig mondom nektek!» (*Máté 5, 22 stb.*) «Semmit sem cselekszem magamtól, hanem amire engem az Atya tanított, azt beszélem» (*Ján. 8, 28*). «Én amit az Atyánál láttam, azt beszélem» (*Ján. 8, 38*). «Én nem beszéltem magamtól, hanem aki engem küldött, az Atya, ő adott nekem parancsot, hogy mit mondjak és mit beszéljek» (*Ján. 12, 49*). Azért úgy taníthatta is őket, «mint akinek hatalma van» (*Márk*

1, 22), ámbár nem járt iskolába (*Ján. 7, 15*), ámbár csak az ács fia volt (*Máté 13, 55*). «Az örök élet igéi» voltak nála (*Ján. 6, 69*).

Életének tartalma ugyanaz volt, mint tanításának tartalma : az Atya akarata. Amint ő az Atyától jött ki és az Atyához ment vissza (*Ján. 16, 28 és 13, 3*), úgy akar ő mindenkit is az Atyához, Atyja országába vezetni. «Nem mindenki, aki mondja : Uram, Uram, megyen be a mennyek országába, hanem aki teljesíti mennyei Atyám akaratát, az megyen be a mennyek országába» (*Máté 7, 21*). Amazoknak, még ha Jézus nevében csodákat műveltek és ördögöt űztek volna is, hallaniok kellene a rettentő szót : «Sohasem ismertelek titeket, távozzatok tőlem, ti gonosztevők!» (*Máté 7, 23*). Csak gyermekek lehetnek örökösök (*Gal. 4, 7*), Isten gyermeke pedig csak az lehet, aki teljesíti Isten akaratát. «Aki megteszi mennyei Atyám akaratát, az nekem fivérem, nővérem, és anyám» (*Máté 12, 50*).

Mindenkor az Atya akaratának adva át magát és csak azt hirdetve nekünk, önmaga kifosztásában elment a végsőikig. Sohasem kereste önmagát, írja róla Szent Pál (*Róm. 15, 3*). Az Atya kedvéért lemondott arról, amihez megszentelt emberi természete a legerősebben vonzotta. Az Atya volt vele (*Ján. 16, 32*). Természetének azok lehettek legszebb órái, amikor egészen egyedül és zavartalanul az Atyánál időzhetett. Mégsem kereste föl a pusztai magányt, vagy a hegy éjszakai csendjét, vagy a Tábor boldogító fényét, csak ha «a Lélek» «ragadta el» (*Márk 1, 12*). Csak azt cselekedte, ami az Atyának kedves

(*Ján. 8, 29*). Csak azt teljesítette, amit az Atya kívánt tőle. «A cselekedetek, melyeket Atyám bízott reám, hogy elvégezzek, maguk azok a művek, melyeket én viszek végbe, tanuskodnak felőlem» (*Ján. 5, 36*). «Az én eledelem az, hogy annak akaratát cselekedjem, aki engem küldött, hogy elvégezzem az ő művét» (*Ján. 4, 34*). Újra meg újra elment a városokba és falvakba, a vámosokhoz és bűnösökhöz, bármily nehezére eshetett is ez természetének. «Értelem nélkül valók voltak» iránta (*Máté 15, 16*) a tömegek is, az apostolok is. Elviselte, hogy szegénységben és nyomorúságban kellett élnie; hogy gyakran nem volt, ahová fejét lehajtsa (*Luk. 9, 58*); hogy néha nem volt mit ennie neki és övéinek (*Máté 12, 1* és *Márk 2, 23*); és hogy néha nem volt ideje az evésre (*Márk 3, 20*). De milyen nehezére esett elviselnie az embereket, akik terhet jelentettek neki, de olyan terhet, amelyet nem rázhatott le és nem is akart lerázni magáról. «Ó hitetlen nemzedék, meddig leszek nálatok? meddig tűrjellek titeket?» (*Márk 9, 18*).

Sohasem önmagát kereste (*Róm. 15, 3*). Minden gondolata és gondja az embereké volt; másokért élt, nem magáért. Ez volt hivatása. Az Olajfák-hegyén is, amikor a szenvedés elviselhetetlen súllyal nehezedett reá, tanítványaira gondol: «Virrasszatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek!» (*Máté 26, 41*). «Ha engem kerestek, hagyjátok ezeket elmenni!» (*Ján. 18, 8*), mondotta elfogatásakor. A kereszttüton intette az asszonyokat: «Ne rajtam sírjatok, hanem magatokon és fiaitokon sírjatok!» (*Luk. 23, 28*). Én-értem ne ontsatok könnyeket, én az Atya akaratában

vagyok ; magatokon sírjatok, mert ti nem Isten útjain jártok, hanem a magatok útjain. Még a keresztfán, legsötétebb elhagyatottságában sem merült el saját kinszenvedésében, hanem azon túlra tekintett : az emberek lelki nyomorúságára ; reánk gondolt (*Ján. 19, 26 stb.*), meg a latorra (*Luk. 23, 43*), és ellenségeiért imádkozott (*u. o. 34*). Az emberek nem nyujthattak neki semmit, mégis kitartott köztük mindaddig, ameddig az Atyának tetszett, amíg azt nem mondhatta Atyjának : «Elvégeztem a munkát, amelyet reám bízál» (*Ján. 17, 4*).

Sohasem kereste önmagát. A természet hangja is hallgatni kénytelen, az emberi okosság szabályai sem érvényesek, ha az Atya szól : «Nem tudtátok-e, hogy nekem azokban kellennem, amik Atyáméi?» (*Luk. 2, 49*). Nekem Atyám akaratában kellennem. Nem azoknak van reám igényük, és nem azok állnak hozzám legközelebb, akiket a vér köteléke fűz hozzám, hanem azok, akik megteszik Atyám akaratát (*Máté 12, 50*).

Sohasem kereste önmagát. «Nem keresem a magam dicsőségét» (*Ján. 8, 50*). Az egész világ bűneivel megterhelten, bűnöshöz hasonlóan, fogadta János bűnbánati keresztségét, hogy «minden igazságot» — az Atya akaratát — «teljesítsen» (*Máté 3, 15*). Elhárította magától a királyi méltóságot (*Ján. 6, 15*), és Atyja kedvéért még azt sem akarta, hogy jónak nevezzék (*Márk 10, 18*). Soha egy csodát sem művelt önmagáért, sohasem imádkozott önmagáért. «Azt hiszed, Atyám nem adna nekem rögtön többet tizenkét ezred angyalnál, ha kérném őt?» (*Máté 26, 53*). És

mikor látszólag önmagáért imádkozott, az is csak az Atya kedvéért történt : «Atyám, dicsőítsd meg Fiadat, hogy Fiad is megdicsőítsen téged !» (*Ján. 17, 1*).

Az Atya akarata az Üdvözítő számára megvolt «az Irásban». Életét a legaprólékosabb részletekig megjövendölték a próféták, és ő nem is tért vissza az Atyához mindaddig, amíg mindezeket a jövendöléseket beteljesülteknek nem tudta. Szinte mintha folyton azt fontolgatta volna, melyik jövendölés nem teljesült még rajta. «Mondom nektek, hogy még be kell teljesednie annak az Irásnak rajtam : És a gonoszok közé számíttatott ; mert ami felőlem szól, véget ér» (*Luk. 22, 37*).

Hogy mennyire követte az Üdvözítő az Atya akaratát, legfőképpen kínszenvedésében mutatta meg. «Hogy megtudja a világ, hogy szeretem az Atyát, és amint meghagyta nekem az Atya, úgy cselekszem : Keljetek föl, menjünk !» (*Ján. 14, 31*). Ezekkel a szavakkal indult el Olajfák-hegyi útjára. És midőn az Olajfák-hegyén elfogta a halálszorongás, úgyhogy természete megborzadt, háromszor imádkozta : «Atyám, ha lehetséges, múljék el tőlem e pohár ; mindazonáltal ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint te», «ne az én akaratom legyen, hanem a tied» (*Máté 26, 39 stb.*). A keserves kínszenvedés minden gyötrelmét ellentmondás nélkül viselte. Kiitta a keserűség kelyhét fenéig, mert ezt a kelyhet az Atya nyújtotta neki. «A poharat, melyet nekem Atyám adott, ne igyam-e meg?» (*Ján. 18, 11*). Már ott függött a kereszten és ruháit már szétosztották Dávid jövendölése szerint (*21. Zsolt. 19*), és még mindig volt

valami beteljesíteni való : kijelenteni, hogy szomjúhoz-
 zik. Szólt tehát, hogy az Irás (68. Zsolt. 22) beteljesed-
 jék: «Szomjúhozom !» (Ján. 19, 28). Engedelmes volt
 mindhalálig (Fil. 2, 8), mindaddig, míg akaratát az
 Atya kezébe vissza nem tehetette és nem mondhatta :
 «Atyám, kezeidbe ajánlom lelkemet !» (Luk. 23, 46).
 «Beteljesedett !» (Ján. 19, 30).

Mesterünk, Krisztus, példát adott nekünk, hogy
 úgy cselekedjünk, amint ő cselekedett (Ján. 13, 15).

Tanítónk, Krisztus, azt mondja : Tegyétek meg
 Atyám akaratát, és akkor az én fivéreim és nővéreim,
 Atyám gyermekei lesztek !

Az Atya pedig egészen Fia mellé áll : «Ez az én
 szeretett Fiam, őt hallgassátok !» (Máté 17, 5).

«Ha ezeket tudjátok, boldogok vagytok, ha meg-
 teszitek azokat !» (Ján. 13, 17).

IV.

«**IME, MOST VAN AZ ÜDVÖSSÉG NAPJA**!»

(II. Kor. 6, 2.)

Olyan szenvedéllyel, oly szent lelkesedéssel, annyira egészen fenntartás nélkül senki sem mondott «Igen!»-t az Atya akaratára, mint Üdvözítőnk. «Egészen kiüresítette önmagát» (Fil. 2, 7).

«Igen, Atyám!» Számunkra sincs más út a tökéletességre, mint az, hogy egyesüljünk a Megváltó példájára az Atya akaratával; nincs más út, mint az Atya akaratára mindenkor és mindenben «Igen!»-t mondani.

Nincs nagyobb és tökéletesebb istentisztelet, mint Isten akaratának teljesítése. És ebben van számomra is az út a lehető legnagyobb boldogság felé.

Már «a világ alkotása előtt» (Ján. 17, 24) az Atyaisten megállapította életem egész tervezetét, a legapróbb, legfinomabb, legvégső részletekig. Egyetlen hajszálatok sem hull le fejetekről mennyei Atyátok tudta nélkül (Máté 10, 30). Oly nagy szeretettel, odaadással és gondossággal határozta meg életem folyását, mintha öröktől fogva semmi egyébbel nem kellett volna foglalkoznia, mint velem, hogy ezáltal az ő dicsősége a lehető legnagyobb mértékben gyarapodjék, és hogy én a nekem adott «talentumokkal» (Máté 25, 15) pontosan a nekem szánt helyre kerüljek a

világegyetemben. «Megteremtett minket Jézus Krisztusban jócselekedetekre, melyeket az Isten előre elkészített, hogy bennük éljünk» (*Ef. 2, 10*).

«Mekkora mélysége az Isten gazdagságának, bölcsességének és tudásának ! Mennyire megfoghatatlanok az ő ítéletei és felkutathatatlanok az ő útjai ! Mert ki ismerte meg az Úr gondolatát? Vagy ki volt az ő tanácsadója?» (*Róm. 11, 33 stb.*). Mi nem tudunk semmit, mi «nem ismerjük az ő útjait» (*Bölcs. 5, 7*), még ha azok a mi útjaink is. Mi nem ismerjük az ő végzéseit, még ha reánk vonatkoznak is. Hogy merénénk hát magunknak keresni utat, magunknak alkotni rendszert, magunknak előírni időt és mértéket? A mi útjaink nem Isten útjai, és a mi gondolataink nem Isten gondolatai (*Iz. 55, 8*).

Ha csak egyetlen lépést teszünk is a magunkéból, már is megtettük az első lépést valamely téves, vagy legalább is kerülő útra. Pazaroljuk erőnket és időnket. Magunktól semmit sem tehetünk (*Ján. 15, 5*). Még Jézus nevét sem tudjuk kiejteni magunktól érdemszerzően. «Senki sem mondhatja : Úr Jézus ! hanem csak a Szentlélek által» (*I. Kor. 12, 3*).

Mi mindig meg vagyunk győződve arról, hogy senki sincs oly nagy jóindulattal irántunk, mint mi magunk. Ez pedig nagy tévedés, ferde gondolkodás. Isten végtelenül nagyobb, végtelenül isteni szeretettel szeret bennünket. «Tulajdon Fiát sem kímélte, hanem odaadta értünk, mindnyájunkért» (*Róm. 8, 32*). Isten sokkal jobb indulattal van hozzánk, mint önmagunk lehetünk. Olyan szeretettel még egy anya sem szeretheti legkedvesebb gyermekét sem. Isten egyáltalán

nem tud rosszindulatú lenni. «Egy a jó: Isten!» (*Máté 19, 17*). Az ő legbensőbb lényege a jóság; ezért egyáltalán nem akarhat rosszat, neki mindig jónak *kell* lennie. Természetesen igazságos is, de irántunk — mint Considine írja «Vidám út Isten felé» című könyvében — csak halálunk után igazságos. Amíg élünk, irántunk Isten csak irgalmas. Minden reánk vonatkozó végzése szeretetből, jóságból, végtelen könyörületből ered. Az Isten akarata mindenkor, minden intézkedésében végtelen nagy, sohasem kicsiny, sohasem szűkös és korlátolt.

Mi okosabbat, tökéletesebbet, jobbat és nagyobbat tehet az ember minden pillanatban, amellyel Isten megajándékozza, mint hogy egészen teljesíti Isten akaratát s minden pillanatban örömmel mondja: «Igen, Atyám!»

Minden, ami köröttem és velem kapcsolatban történik, akár belülről, akár kívülről, akár emberek, akár dolgok részéről: az számomra mind Isten akarata, s én örömmel mondok reá igent. Meg vagyok győződve arról, hogy nekem semmilyen pillanatban sem lehet tökéletesebb tennivalóm, és Isten dicsőségét semmivel sem szolgálhatom jobban, mint minden pillanatnak igenlésével.

Mert ne higyük ám, hogy a mi teljesítményünk a fontos, meg hogy mi emberek, bármivel is bámulatba ejthetnők Istent és neki valamit adhatnánk vagy ajándékozhatnánk. «Ki adott elébb neki visszafizetés fejében?» (*Róm. 11, 35*). «Mit dicsekszel, mintha nem kaptad volna?» (*I. Kor. 4, 7*). Ha a legcsodálatosabb fölfedezésekre és találmányokra jutunk

is, melyek ámulatba ejtik az egész világot, mindez csak azért sikerül nekünk, mert Isten mindezt megteremtette és belerejtette a dolgokba. «Általa lettek mindenek» (Róm. 11, 36). És ha ezer meg millió bábeli tornyot halmozunk is egymás hegyibe, a mennyet mégsem tudjuk ostrommal bevenni.

Nincs nagyobb cselekedet az égben, a földön és a föld alatt, mint Isten akaratának teljesítése. Nem a szokatlanban van a szentség, hanem éppen az egészen megszokottban, a kötelesség hű teljesítésében, a csekélyben tanúsított hűségben. A megszokottat kell szokatlanul cselekednünk, vagyis a legteljesebb egyesülésben és alárendeltségben az isteni akarral: «Igen, Atyám!» Nagyot művelni nem nehéz, mert elragad bennünket az eszme nagysága, az emberek bámulata és dicsérete. Nagynak lenni a kicsinyben : ez az igazi nagyság, az igazi szentség.

Tökéletesen mindegy tehát, mit cselekszem, nagyot-e vagy kicsit, fontosat-e vagy nemfontosat, itt-e vagy amott, magányban-e vagy a nyilvánosság előtt, szívesen-e vagy nem szívesen ; ez mind nem jön tekintetbe ; csak tudjam, hogy ezt akarja a jó Isten. Akkor aztán nem kell töprengennem, fontolgatnom, hanem egyszerűen csak azt mondanom : «Igen, Atyám!»

De vajjon mindig könnyű-e örömmel mondani : «Igen, Atyám !»? Nem! Sőt ellenkezőleg: gyakran nagyon nehéz szívesen mondani, sőt néha egyszerűen lehetetlen. Hogy egyáltalán kimondhassuk ezt az «Igen!»-t, teljes meggyőződéssel át kell hatva lennünk attól, hogy Isten a mi Atyánk, hogy ő sokkal több

jóindulattal van hozzánk, mint elképzelhetnők, és hogy ő mindenkor csak javunkat akarja. Ezenfelül a hittől élesztett szemünknek kell lennie. Lám, a két emmauszi tanítvány is Jézussal ment, beszélt vele, mégsem ismerte föl. «Szemeik akadályozva valának» (*Luk. 24, 16*). Így van akadályozva gyakran a mi szemünk is: nem ismerjük fel Istent, nem érezzük kezét, nem halljuk szavát. Sokszor nehezen tudjuk mindenben, ami történik, Isten akaratát fölismerni és igent mondani rá. Ha az ő akarata megegyezik a mi akaratunkkal, akkor még csak megy; de ha akaratok ellentétesek a miénkkel, akkor bizony nagyon nehéz igent mondani. Minden, ami velünk történik, ami reánk vonatkozik, Istennek eszközül szolgál arra, hogy minket megszenteljen: emberek és dolgok, jóbarátok és ellenségek. Sőt ha az emberek rosszindulatúak irántunk, ha bűneikkel ártalmunkra vannak, akkor a bűn ellenségünkre nézve — bűn; de a rossz következményeket, melyek abból reánk háramlanak, igennel kell fogadnunk, mert reánk nézve azokban nyilvánul meg Isten akarata. Itélni nem a mi dolgunk. Az az Isten dolga. «Ki vagy te, hogy kárhoztasd a más szolgáját? Urának áll vagy esik» (*Róm. 14, 4*). Isten a betlehemiek kőszívűségét nem helyeselte és nem akarta, de a Szent Családra nézve abban nyilvánult meg Isten akarata; a Megváltónak istállóban kellett megszületnie. Isten nem akarta Heródes kegyetlenségét, ámde a Szent Családnak így adódott alkalom az egyiptomi futásra. «Isten közreműködtet mindent azok javára, akik őt szeretik» (*Róm. 8, 28*).

És bizony néha lehetetlen örömmel igent mon-

dani. A reánk szakadó szenvedést, főképp ha egyik a másikra tornyosul, bizony nem bírjuk szíves igennel fogadni. Természetünk az örömrre, a boldogságra van teremtve. Minden az öröm felé vonz bennünket. Isten távol is akarta tartani tőlünk a szenvedést. De mint-hogy mi azt a bűnnel a világra hoztuk, meg kell békélnünk vele. Isten nem alakította át természetünket ; az a világra hozott szenvedés ellenére is megtartotta irányát az öröm felé. Az elesett ember számára a szenvedés a legtermészetellenesebb. Épp ezért valamely szenvedésre, főképp ha súlyos, természetünk nem tud örömmel igent mondani. A szenvedés nem hagy helyet az örömnek. Tiltakozni a szenvedés ellen : ez joga természetünknek, ezt nem tagadhatjuk meg tőle. Még a legmagasabb életszentséggel sem lehet elérni azt, hogy természetünk ne érezze a szenvedést, ne tiltakozzék, ne érezzen vonakodást ellene. Azt akarni, hogy ne érezzük a fájdalmat : semmi értelme sincs ; ha pedig érezzük, annak a tökéletlenséghez, vagy éppen a bűnhöz semmi köze. Mindjárt egyszerre örömmel teljes igent mondani : lehetetlenség. Isten szereti ugyan az örömet mondott «Igen!»-t, «a jókedvű adakozót» (II. Kor. 9, 7); de gyakran nem akar és nem vár ilyen «Igen!»-t ; «ő tudja, mi van az emberben» (Ján. 2, 25), ő csak 'a mi egyszerű «Igen!»-ünket akarja. A mi dolgunk csak az, hogy ne engedjünk berzenkedő természetünknek, hanem föltétlenül küszködjük át magunkat az «Igen!»-ig. Ez pedig a tökéletesség növekedtével lassankint egyre könnyebben fog sikerülni, habár egészen küzdelem nélkül sohasem tudjuk elérni, és csak úgy, minden ellenkezés

nélkül énünk sohasem fogja elhagyni a csatateret. Sőt bizony vannak esetek, amikor az ember nem is képes vonakodás és habozás nélkül «Igen!»-t mondani. Az isteni Mester életén végigcsendül a vidám, örömmel teljes «Igen, Atyám!» És lám, az Olajfák-hegyén mégsem volt képes örvendezve, sőt még egy pillanatra sem «Igen!»-t mondani! Megváltónk emberileg egész életében, sőt még a keresztfán sem jött annyira közel hozzánk, nem szállt le annyira a mi emberségünk mélyére, mint az Olajfák-hegyén. Ott egészen «ember» volt. Neki az az óriási bűntéher nagyon is nagy volt; végtelen iszapár zúdult reá és megfulladással fenyegette. Természete ágaskodott, elborzadt a kimondhatatlan kínok ellen. «És lőn az ő verejtéke, mint a földre hulló vérnek cseppjei» (Luk. 22, 44). A belső gyötrellem elhajtotta őt a magányos imahelyről, hogy érző emberek részvétét keresse. Kínjai közepette háromszor ment vissza tanítványaihoz. Nem folytatott néma párbeszédet az Atyával, mint máskor, csöndes, imádkozó éjszakákon; már «felkiáltott» hozzá lelke gyötrelmében (Zsid. 5. 7). Ha Krisztus Urunk engedett volna természetének, sohasem lépett volna a kereszttúra. De nem engedett, imádságában harcolt Atyjával, míg elég erőt nem szerzett arra, hogy emberi természetétől kicsikarja az «Igen!»-t, bár csak egy feltételes «Igen!»-t. «Atyám, ha lehetséges, múljék el tőlem e pohár; de ne az én akaratom legyen, hanem a tiéd!» (Luk. 22, 42). Mily sokan kínlódnak és érzik bűnnel tele magukat azért, mert az élet, az élet keresztje oly szörnyű súllyal zuhan lelkükre, és természetük nem tud lépést

tartani jóakarattal. Tekintsünk csak föl Üdvözítőkre : értünk lett ő «gyöngé». Bennünk sokszor nincs erő az «Igen!»-t mondásra ; imádkoznunk kell, küzdenünk kell imádságunkban az Istennel, míg végre meg nem szerezzük az erőt az »Igen !», ha mindjárt csak föltételes «Igen!» kimondására.

Mi mindig azt hisszük, hogy magunknak kell mindent véghezvinnünk, minden csak tőlünk függ. A túlságba vitt tevékenység, az erőlködés, hogy mindent magunkból adjunk és magunk alakítsuk életünket, a nyugtot nem ismerő sietség és hajsza : erősen kiütköző árnyoldalai korunknak. És ez a korbetegség megfertőzi még a legjobbakat is, még a tökéleteseket is. «Nem csinállok semmit, nagyon lassan haladok előre, sehogysem jutok tovább !» mondják, és egészen levertékké lesznek. Pedig nem rajtunk fordul meg a dolog, mi nem tehetünk semmit (*Ján. 15, 5*). Mi mindenben Istentől függünk, akár akarjuk, akár nem, akár beleegyező, akár nem. «Ember ! Ki vagy te, hogy perbe szállj az Istennel?» (*Róm. 9, 20*). Nekünk nem kell körültekintgetnünk, nem kell gondoskodnunk az idő és irány meghatározásáról : az Atya ül a kormánynál ! Ő kormányozza életem sajkáját, hogy a legrövidebb úton, a legkevesebb erőlkifejtéssel érjem el a lehető legnagyobb teljesítményt. A természet mindig a legkisebb erőfelhasználással éri el a legerősebb hatást. Ez a törvény — mint minden más természeti törvény — a természetfölötti rendben találja meg leghiánytalanabb és legmélyebb beteljesülését. Mi tenni-valónk marad tehát nekünk? Shakespeare mondja a Hamletben : «Késznek lenni : ez minden». Legyünk

mi is készek. «Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem?» (*Ap. csel. 9, 6*). Tisztán látóan, tisztán hallóan, finoman érzően legyünk teljesen készen az Úr intésére, hívására, serkentéseire. Ismerjük fel minden pillanatban, és abban, amit minden pillanat hoz, Isten kívánóságát és akaratát, aztán teljes erőnkkel és tudásunkkal kössük hozzá magunkat. Ez a legtökéletesebb, a legnagyobb, amit Istenért s önmagunkért most tehetünk.

Hát nem szabad többé semmit sem akarnom? Szabad is, nem is. Saját egyéni akaratomnak nem szabad többé lennie, hanem azt kell akarnom egészen, amit Isten akar tőlem, minden energiámmal, minden erőmmel (*Luk. 10, 28*). Ne legyen tehát többé gondom semmire, legyek egészen passzív, egészen tétlen, mint a halott, aki tagját sem tudja többé mozgatni? Igen is, nem is. Ebben az állandó készenlétben: «Igen, Atyám!», látszólag tétlenség van; de ezt a passzivitást csak a legnagyobb aktivitás, a legelevenebb tevékenység árán lehet és kell megvásárolni. Próbáljuk meg egyszer! Mily nehéz nyugodtnak, összeszedettnak, gondtalannak lennünk! Ebben a legnagyobb aktivitással megvásárolt legnagyobb passzivitásban rejlik a legnagyobb szentség. Hiszen a tökéletességben egyesül minden ellentét. Úgy áll a dolog, mintha az egész teremtés harmóniáját, békéjét szörnyű hangzavarrá robbantotta volna szét a bűn, és most az volna a feladat, hogy legalább az egyesek ismét összhangba hozzák magukban az ellentéteket. Mennél jobban sikerül ez nekem, annál harmonikusabb, annál istenibb, annál tökéletesebb vagyok. A legcsodálato-

sabb harmónia, a leggyönyörűbb összehangzás : Isten. Mennél bensőbben egyesülünk az ő akaratával, annál tisztábban cseng bennünk az isteni harmónia visszhangja.

Nekem tökéletesen mindegy, mit csinálok, hol állok, vajjon előrehaladok-e, milyen gyorsan haladok előre : ez mind nem okoz nekem gondot, ezt mind nem kutatom, ezzel minddel nem törődöm. Hiszen az Atya áll a kormánynál. Nekem egyetlen egyre van gondom : hogy csöndesen legyek, semmit se kívánjak és semmit se akarjak, csak minden pillanatban Isten akaratát igeneljem. Mindent Isten küld rám. Minden, ami rám jön, ami velem történik, Isten követe valami megbízással számomra. Én «Igen!»-t mondok. «Engedelmesek legyetek minden emberi teremtménynek az Istenért!» (*Pét. I. 2, 13*). Mondjak tehát mindenre «Igen!»-t, hagyjam magamat kihasználni és kizsarolni, álljak mindenkinek nyilvános útként rendelkezésére, tőrjek és viseljek el mindent? . . . . Betegséged Isten-től van. Erre «Igen!»-t kell mondanod, betegségedből értékeket kell kovácsolnod. Ámde egészségedre is köteles vagy vigyázni. «Tiszteld az orvost! . . . Mert Istentől kapta a gyógyítás tudományát . . . A Fölséges a földből teremtette a gyógyszereket és az okos férfiú nem iszonyodik azoktól!» (*Sirák. 38, 1 stb.*) Valaki sérelemmel illet téged. Hogy sérelemmel illetek, azt el kell fogadnod és ki kell használnod, de védekezned is szabad. Sőt bizonyos körülmények közt ez lelkiismereti kötelességed is lehet. «Ha rosszul szó-lottam, tégy bizonysgot a rosszról; ha pedig jól, miért ütsz engem?» (*Ján. 18, 23*). Saját hibádból sze-

rencsétlenség történik veled ; ehhez is ki kell mondanod az «Igen !»-t, alá kell vetned magadat ; de szabad és kell is gondoskodnod arról, hogy kikászálódjál a bajból. Nem szabad ott maradnod a gödörben, melyet másnak ástál és melybe magad estél. Egyáltalán nem szükséges szenvedést, önsanyargatást, áldozatokat és kereszteket keresnünk magunknak ; az ilyen magunkkeresésben már nagyon is sok van saját énünkből, az egyetlen hibaforrásból. Csak azt kell elviselnünk, amit Isten minden pillanatban elviselni ad, egy fonttal sem többet, és csak addig, ameddig ő akarja, egy órával sem tovább. Nem szükséges semmi örömet kikerülnünk sem ; vagy talán a jóságos Isten a világ örömeit és a természet szépségeit csupán a világ fiai számára teremtette-e, nem pedig elsősorban saját gyermekei számára-e? A bűnön kívül semmit sem kell tagadnunk. «Akár esztek, akár isztok, akár bármi mást tesztek, mindent Isten dicsőségére cselekedjétek !» (I. Kor. 10, 31). Katolikusnak lenni annyi, mint az életet igenleni. Vegyük az életet úgy, ahogy Isten adja. Az igazi, helyes, normális, sudáregyenesen nőtt tökéletesség örvendező, ujjongó «Igen, Atyám !»-ot mond minden örömrre, és bátor, könnyek közt mosolygó «Igen, Atyám !»-ot minden szenvedésre. Én nem akarok semmit, nem vágyom semmi után, nem félek semmitől, én csak azt akarom, amit Te akarsz. Mégpedig «teljes szívvel és kész lélekkel» akarom (Makk. II. 1, 3). »Igen, Atyám !» — ez az én életem diadaléneke. «Taníts meg engem megtenni akaratomat !» (142. Zsolt. 10).

Istennek kedves a mi Igenünk, mert azzal neki

áldozzuk fel a mi egész szabad akaratunkat. Ez pedig nemcsak királyi, hanem valósággal isteni ajándék. Olyanokká tesz bennünket, mint az Isten. Az egész teremtés megszabott pályákon jár s nem is járhat más-ként. Csupán mi emberek mondhatunk igent vagy nemet, mehetünk fölfelé vagy lefelé, jobbra vagy balra. Mi tudunk akarni és nem akarni. Mi tudjuk valamelyest magunk meghatározni utunkat, cselekvésünket, örökkévalóságunkat. Szabad akaratunk révén kicsiben Istenek vagyunk.

Nekünk van szabad akaratunk: egy világ ez nekünk. Ebben mi korlátlan uralkodók vagyunk. Semmiféle ember, semmiféle hatalom, semmiféle szellem nem rabolhatja el szabad akaratunkat. Még maga Isten is tiszteletben tartja. Megáll előtte, meghajlik előtte. Isten az emberrel szemben csupa nyíltság, csupa készség, csupa epedés, hogy hozzánk betérjen és velünk lakomához üljön. «Ime itt állok az ajtó előtt és kopogtatok» (*Jel. 3, 20*). Gyönyörűség neki, velünk lenni (*Péld. 8, 31*). De mégis csak annyira jön elénk, amennyire mi neki megengedjük. A mi akarásunk és nem-akarásunk határozza meg és határolja el Isten munkáját és hatását lelkünkben.

Az akarat a legistenibb valamennyi isteni adomány között a természet rendjében. Nélküle ugyan nem is bánthatnók meg Istent, de képtelenek volnánk arra is, hogy őt szeressük, képtelenek, hogy valamit neki adjunk, és csupán néma tagok volnánk a teremtés nagy-nagy birodalmában. A mi «Igen, Atyám!» szavunk a legbecsesebb, legfinomabb és legértékesebb ajándék, s az Isten azt kívánja, hogy tudatosan és

örömmel adjuk azt neki, hogy illatos tömjénfüstként szálljon fel hozzája. Ebben az «Igen, Atyám»-ban örömujjongás van, amely jobban tetszik Istennek, mint a többi teremtés egész csodálatos harmóniája.

Az akarat a mi legdrágább, legértékesebb adományunk. Csak általa vagyok ember, mégpedig földből alkotott ember, s mégis királya a földnek. Csakis általa leszünk szentekké. Most «csak kevésbé vagyunk az angyalok alá helyezve» (8. Zsolt. 6), de egykor majd «a világot fogjuk itélni» (I. Kor. 6, 2), «sőt az angyalok fölött is itélkezni» (u. o. 3). Mi emberek, mint földből alkotottak, a földhöz is tartozunk ugyan, bele vagyunk állítva ennek a világnak dolgai közé. De szellemünk, lelkünk, lehellet az Isten szájából (Gen. 2, 7) és Isten arcvonásait viseli (Gen. 1, 26). Ez emel föl bennünket a földi fölé, a földszerű fölé, föl messzire, Isten világába. «A mi hazánk a mennyben van» (Fil. 3, 20). «Mondom pedig, testvérek: hogy test és vér nem örökölheti Isten országát, sem a romlandóság nem fogja örökölni a romolhatatlanságot» (I. Kor. 15, 50). A bennünk levő «földinek», «romlandónak» át kell változnia «szellemivé», «meny-nyeivé» (u. o. 46 stb.). «Elvettetik romlandóságban, feltámad romolhatatlanságban; elvettetik nemtelenségben, feltámad dicsőségben; elvettetik gyöngeségben, feltámad erőben; elvettetik érzéki test, feltámad szellemi test» (I. Kor. 15, 42 stb.). A «gabona-szemnek», a mi testünknek, meg kell hálnia, hogy «sok termést» hozzon (Ján. 12, 24 stb.).

Mi sok földit, emberit hordozunk magunkban, s mind ennek át kell változnia. Sok mulandóval van

dolgunk, s e földi teendőt mind bele kell vinnünk a természetfölöttibe. Ez a feladata akaratumknak. Akaratunk a mi papunk és konsekrátorunk egy-szersmind, amelynek *minket és mindent, ami velünk kapcsolatba jut, át kell változtatnia, föl kell emelnie a természetfölöttibe, konsekrálnia kell.*¹

A konsekrálás nem pusztá gondolat, nem pusztá szó, hanem cselekedet, isteni cselekedet. Nem tudok jó lenni, nem tudok istenivé lenni, csakis cselekedet által.²

Belső létem egészen mássá lesz tudatos és akart cselekvésem által. Ha én tudatosan rosszat akarok, akkor belső valóm rossz lesz ; ha tudatosan jót akarok, belső valóm jó lesz. Mégpedig amennyiben a rosszat vagy a jót tudatosan akarom, annyiban és csakis annyiban leszek én magam is rossz vagy jó. Mindaz, ami velem kapcsolatba kerül, csakis az én akaratom révén kapja meg természetfölötti értékét ; csak az én akaratom által nyer konsekrálást, megszellemesülést, megistenülést. Mindazt a földit és mulandót, ami engem körülvesz, kiemelhetem ebből a rendből, megisteníthetem és örökkévalóvá tehetem. Minden, amit akaratom megfog, örökkévalósággá lesz, istenien jó vagy istentelenül rossz lesz. Akaratom szerinti cselek-

¹ Itt és a következőkben magától értetődően feltételezzük az első átváltozást a megszentelő kegyelem által a keresztség (illetve a bűnbánat) szentségében. Az átváltozás («konsekráció»), amiről itt szó van, a kegyelmi állapot fokozatos emelkedését jelenti tudatos közreműködésünk által. «Ergo fecit nescientem, justificat volentem : aki téged tudtod nélkül teremtett, nem tesz megigazulttá akarated nélkül.» (Szent Ágoston: Serm. 109, 13.)

² A vágyak is cselekedetek.

vésem által magam is átváltozom, mindegyre mélyebben belenövök az örök jóba, Istenbe, vagy az örök rosszba, a Sátánba. Az én akaratom bizonyos tekintetben az én papom, aki engem cselekvésem által konszekrál, aki mindazt, ami bennem emberi, átviszi az isteni síkra. Ha a pap búzakenyér helyett (ha meg volna engedve) árpakenyeret vagy rozskenyeret konszekrálna, az nem határozná. A konszekrált kenyerek egyenlő értékűek volnának, mindig csak Krisztus volna az, akár az árpa-, akár a roz- vagy a búzakenyér színében. Épp így egészen közömbös, mit kap konszekrálni akaratom, azaz : hogy iparos vagyok-e vagy gazdálkodó, férfi-e vagy nő, kolostorban élek-e vagy a világban, pap vagyok-e vagy laikus, házasságban élek-e vagy nem. Mindez mellékes ; a fő az, hogy én ott, ahová Isten helyezett engem, minden pillanatban, mellyel megajándékoz, tudatosan és akarattal «Igen, Atyám»-ot mondjak. Mindenkit onnan, ahol áll, akarata felvihet a mennybe, levihet a pokolba. «Ketten lesznek egy ágyban : egyik fölvétetik, a másik elhagyatik. Két asszony fog együtt örölni : egyik fölvétetik, a másik elhagyatik» (*Luk. 17, 34*). «Igen, Atyám !» Ez az én konszekráló szavam, ez az én szentelő formulám.

Gyakran kell, állandóan kell konszekrálnom, mert «rövid az idő» (*I. Kor. 7, 29*). «Határt szabtal neki, melyet nem lehet átlépni» (*Jób, 14, 5*). Az időt csak életünk árán vásárolhatjuk meg (*Ef. 5, 16*). Az időnek mindenegy cseppjét életünk egy-egy másodpercével kell megvásárolnunk, akár akarjuk, akár nem, nem kérdeznek meg minket. Milyen gyor-

san ki vagyunk árusítva ! És milyen pazarlóan bánunk időnkkel, hogyan pocskoljuk és vesztegetjük ! Pedig fősvénykednünk kellene vele, uzsorát kellene üznünk vele ! Az idő Isten egyik legdrágább ajándéka ; róla is számot kell majd egykor adnunk, mégpedig nemcsak úgy nagyjából, nemcsak úgy felületesen, ó nem, hanem mindenegyves másodpercéről, mindenegyves pillanatáról. «Adj számot sáfárkodásodról, mert tovább már nem sáfárkodhatol !» (*Luk. 16, 2*).

Életünkben az a félelmetes, hogy egy örökkévalóságra vagyunk teremtve, hogy többé nem halhatunk meg, még ha akarunk sem. Nem semmisíthetjük meg magunkat, élnünk kell, élnünk, egy egész örökkévalóságra. «Akkor majd mondják a hegyeknek : Szakadjatok ránk ! és a halmoknak : Takarjatok el minket !» (*Luk. 23, 30*). «És keresni fogják a halált, de nem találják meg ; és vágyódní fognak a halál után, de a halál futni fog előlük» (*Jel. 9, 6*).

Egy örökkévalóságra vagyunk teremtve, és minden, ami érintkezésbe kerül velünk, egy örökkévalóságra van szánva. Mindenegyves másodperc, mely átfolyik kezünk közt, érc-változhatatlanságot nyer. Az idő, amit átéltünk, a *mi* örökkévalóságunk köntöse lesz, szerencsénk és boldogságunk, vagy pedig szerencsétlenségünk és kárhozatunk örökre. Minden gondolat, minden szó, minden cselekedet örök. Semmit sem gondolhatunk, beszélhetünk vagy cselekedhetünk a mulandóságba ; mindent az örökkévalóságba gondolunk, beszélünk és cselekszünk. Nem félelmetes-e ez? Egyáltalán nem hagyhatjuk magunkat kényünk-re-kedvünk-re. Az örökkévalóság a sarkunk-

ban van, üldöz minket, kényszerít, hogy mindenkor ébren és elevenek legyünk, minden egyes pillanat mögött ott álljunk örvendező «Igen, Atyám»-mal; mindent, amit a pillanat hoz, átváltoztassunk, konszekráljunk.

Isten szántófeldje vagyunk, melyet magunk vetünk be (*I. Kor. 3, 9*). Mindennap csak egy barázdát vonhatunk, de azt meg kell vonnunk, hogy földünk megmunkálásával életünk végére készen legyünk. Csak a barázdába szabad vetnünk. Lehet a mag bármilyen jó, ha meg nem munkált földbe esik, nagyon kevés, vagy éppen semmi termést sem hoz. Ha semmit sem vetek, semmi sem fog teremni, és ha gazt vetek, gazt fogok aratni. «Amit az ember vet, azt fogja aratni» (*Gal. 6, 8*). Mindennap egy barázda: ez az útja az én istenakarta kötelességemnek; minden percben egy megtermékenyített, konszekrált magot a barázdába!

A vetés ideje rövid, az aratás örök. És «akik könnyek közt vetnek, örömujjongással fognak aratni!» (*125. Zsolt. 5.*).

V.

«A TI UTAITOK NEM AZ ÉN UTAIM!»

(*Iz. 55, 8.*)

Magasztos cél áll előttünk : «Legyetek tökéletesek, mint a ti Atyátok a mennyben tökéletes !» (*Máté 5, 48*). Aki Istent szereti, aki Istenhez ragaszkodik, aki minden pillanatban «Igen, Atyám»-mal teljesíti Isten akaratát : az egy lélek lesz övele, az ő gyermeke lesz.

Szeretnünk kell Istent teljes szívünkkel, teljes lelkünkkel, teljes elménkkel és minden erőnkkel. Mégpedig minden pillanatban. Sohasem szabad hátratekintenünk (*Luk. 9, 62*). Nem szabad sokáig fontolgatnunk, nem szabad tétovázsnunk, nem szabad haboznunk (*Ap. Csel. 22, 16*). Nem szabad aggódunk (*Máté 6, 25*). Aki visszahúzódik, nem tetszik Istennek (*Zsid. 10, 38*).

Nekünk minden pillanatban egész eleveenségünkkel, egész energiánkkal úgy kell élnünk, hogy a múlt és a jövő számára semmi időnk és semmi erőnk se maradjon. Itt semmi helye az aggodalmaskodásnak és a gondnak. Csak a *mostan*-ról van szó. Isten feltékeny Isten. Ő minden pillanatban egészen magának kíván bennünket.

«Vesd az Úrra gondodat, és ő eltáplál téged» (*54. Zsolt. 23*). Mi nagyon is sokat törődünk magunkkal. Nagyon is sok mindenről akarunk gondoskodni, noha

gondjainkkal a legcsekélyebbet sem tudjuk elintézni (*Luk. 12, 25*), éleslátásunkkal egy napot, egy órát sem tudunk előre meghatározni. Gyakran arra van minden gondunk, ami «talán» jön. Erőlködünk, törjük magunkat, elmulasztjuk a pillanatot, és végül is minden másképp történik. Hiábavaló volt hát a sok aggodás. Sokszor mennyire evődünk *elkövetkezhető* szenvedések miatt, jövőendő keresztetek miatt, úgyhogy szinte összeroskadunk ! Pedig hányan belepusztultak már ilyen gondokba azért, mert e keresztetek és szenvedések viselésére még nem kapták meg a kegyelmet ! Mert a kegyelmeket mindig csak az éppen sorra kerülő pillanatra kapjuk.

Bizony, köszönjük csak meg a jó Istennek, hogy nem láthatunk bele a jövőbe ! Mi emberek ahhoz nagyon is gyöngék vagyunk. Azt csak néhány igazi nagyság bírta el, de ők is majdnem összeroskadtak e teher alatt. Hány próféta imádkozhatott Istenhez Kasszandrával, a trójai jósnővel :

Ó, vedd el e bús tisztánlátást,
Szemem a rémes fénytől rémül !
Szörnyű sors ez : igazságodnak
Szolgálni halandó edényül ! (*Schiller.*)

A jövőendő képének lepel alatt kell maradnia ! Aki hivatlanul föl merné azt lebbenteni : meg kellene halnia !

A legjobb gondoskodás a jövőendőről : egyáltalán semmi gondot sem csinálni belőle. A legjobb gondoskodás a jövőendőről : a pillanatot egészen kihasználni az «Igen, Atyám !» szellemében. Ha én valamely pillanatban hűségesen teljesítem kötelességemet, akkor

abban a pillanatban már él a kegyelem teljessége, amelyre a következő pillanatban szükségem lesz. Ha nagyobb szenvedés, nagyobb áldozat vár reám, akkor a kegyelem is nagyobb lesz. Erején felül senki sem szenved kísértést (*I. Kor. 10, 13*).

Csak ne akarnánk mindig gondviselést játszani! Hiszen így csak rontunk a dolgunkon. Az egész isteni világterv, az egész teremtés az Isten teremtő kezének hatalmas mesterműve, csodálatos remeke, nagyban és kicsinyben, összességében és minden apró részletében. «Ki ismerte meg az Úr értelmét, hogy őt oktathatná?» (*I. Kor. 2, 16*). A mi életrsorsunk csak egy piciny szelet az egészből. Mi nem ismerjük sem saját munkatervünket, még kevésbbé helyzetünket és jelentőségünket a mindenségben. Mi nem tudjuk, hogyan vagyunk beleszőve az egészbe, hosszában és keresztben, jobbra és balra futó fonalakkal, a múltba és a jövőbe. «Ki ismerte meg az Úr gondolatát? Vagy ki volt az ő tanácsadója?» (*Róm. 11, 34*). Nem tehetünk okosabbat, minthogy engedjük, hadd vezessen és irányítson bennünket lépésről lépésre az Isten. Ha teljes készenlétben vagyunk, szemünk és fülünk Isten felé irányul, akkor sohasem térünk le a helyes útról, teljesen kiaknázuk egész életünket, minden másodpercünket, kiteljesedetten érünk célba, a lehető legnagyobb mértékben megdicsőítjük Istent, a kegyelmek árja özönlik belőlünk, és eljutunk a természetünknek elérhető szentségre. Newman bíboros mondja, hogy ott kell maradnunk, ahol állunk, mindaddig, míg Isten meg nem mutatja a következő lépést, s ott aztán megint megvárjuk a legközelebbit.

Ha hatalmas építkezést kezdenek, az egyszerű kőműves nem látja át a terveket. De nem is kell, hogy értsen ehhez ; az ő dolga csak az, hogy mindenegyestég lát és követ a kellő helyre vakoljon, és akkor az építés rendben halad a befejezés felé. Mi lenne, ha mindenki a maga feje után venne részt az építésben? ! Önkény sohasem alkotott műremeket ; a tökéletes műremek szigorú törvényszerűsége alapul. És csak maga a művész ismeri s őrzi műve titkait. Segédei csak megvalósítják az ő gondolatait, és miközben utasításaihoz alkalmazkodnak, nem kell ismerniök azok végső értelmét. Ha a maguk akarata szerint dolgoznának, akkor veszedelembé jutna a mű egysége és nagysága, és sohasem lehetne látni szellemi tartalmát egész mélységében és szépségében. Megértjük-e mármost, miért érik a lélek oly ritkán műremekké, holott teljes jóakarattal oly végtelenül sok időt és erőt fordítunk minden lehető gyakorlatra, imádságra és áldozatra? Mi nagyon is az előtérben állunk, túlságosan tevékenyek vagyunk, és azt hisszük, nekünk magunknak, csakis magunknak kell megszentelésünk munkáját elvégeznünk. Mi az Isten épülete, az Isten munkatársai vagyunk (*I. Kor. 3, 9*), nem pedig művészei és mesterei. Isten gondolatai életünk tervét és útját megállapították, a mi segítő munkánk pedig abban áll, hogy hagyjuk Istent dolgozni, csendben maradunk, nyugodtan állunk és engedjük magunkat lépésről lépésre vezetetni. A legjobban akkor gondoskodunk jövőnkéről, üdvösségünkéről, ha nem magunk gondoskodunk, hanem hagyjuk az Istent gondoskodni. Jobban, mint ő, úgysem tud

senki javamról gondoskodni. Ő maga a jóság. Ő az én atyám, én az ő gyermeke. A mi túlságosan «jó» akaratunk a mi legnagyobb ellenségünk. Ha az én énem vezet, akkor félrevezet. Minden tudásommal és képességgemmel kell letennem a «most» tégláját. Hová kell tennem a következőt, az nem az én dolgom, azzal most még nem kell törődnöm. Ha le van téve a mostani, akkor majd Isten tudtomra adja, hová tegyem a következőt.

«Igen, Atyám!»-ot kell mondanom a jelen pillanatra, ez a szentség. Igent kell mondanom egész jövődömrre is. Mutathat-e be ember nagyobb hódolatot Istennek, mintha egész jövőjét behúnyt szemmel Isten kezébe helyezi?! «Fogd meg hát kezemet és vezess!» (*Julie von Hausmann*). Nem fog-e ez drága áldozati illatként a Szentháromságszine elé felszállani? (*A szentmise felajánlási imája*). Hozzon reám a jövődö bármilyen örömet és szenvedést, keresztet és vigasztalást: én mindenre határozottan azt mondom: «Igen, Atyám!» Jobban bízom Benned, mint magamban. «Igen, Atyám!»: ez legyen az aláírás életem okiratán. Tudom, hogy nem halálos ítélet alá van írva, hiszen ez az aláírás a legnagyobb boldogság, az üdvösség felé vezet. Azaz, mégis halálos ítélet alatt van ez az aláírás: az én énemnek meg kell halnia. El kell temettetnünk Krisztussal, hogy feltámadhassunk Krisztussal. Nem rejlik-e ebben az «Igen, Atyám»-ban a természetfölötti törvény értelmében «teljes búcsú»? Nem engedélyezett-e X. Pius pápa teljes búcsút azoknak, akik már most bármely halálnemet elfogadnak Isten kezéből? «Atyám, kezeidbe ajánlom lelkemet!» (*Luk.*

23, 46). Tudom, Atyám, a föld bármely pontjáról Hozzád lehet jutni. Minden út Istenhez vezet. Ámde a sok millió út közül, melyek mind Hozzád vezetnek, szeretetedben csak egyet jelöltél ki nekem. Mindannyi közül a legmegfelelőbbet választottad ki részemre. Csak te ismered ezt az utat, csak te vezethetsz engem rajta. Te vagy az út, te vagy ezen az úton a világosság, a soha ki nem alvó fáklya lábaim előtt. Míg én a bűn útjain jártam, te mindig a jóbarát türelmével vártál az én utamon, mígnem ismét visszataláltam Hozzád. Végtelen türelmű Isten, hiszek irántam való szeretetedben!

Csak ha engedjük, hogy az Isten vezessen bennünket, ha teljesen átadjuk magunkat az isteni akaratoknak: csak akkor járunk a mennybe vívő úton, csak akkor lesznek napjaink *dies pleni*, teljes napok. (72. Zsolt. 10). Aki a maga útjain jár, legyenek bár azok akármilyen fáradságosak és áldozatosak, élete végén mégsem ér célhoz. Az ilyenre nem áll az Irás szava: «ujjongva jönnek vissza, hozván kévéiket» (125. Zsolt. 6); mert a termés — ő maga — nem ért meg. Aki nem érett meg, aki nem konszekrálódott át egészen, annak utóérésre a tisztítóhelyre kell mennie. «Érettnek lenni: ez minden!» mondja Shakespeare a Lear királyban. Semmi éretlen, semmi tisztátalan nem mehet be a mennyek országába (Ef. 5, 5). Kétségkívül nem az az Isten akarata, hogy a tisztítóhelyen kimondhatatlan szenvedéseket viseljünk el és talán nagyon hosszú ideig szenvedjünk. Életünk terve úgy van megállapítva, hogy végül egészen átkonszekráltnak, egészen megérve, azonnal a mennybe jut-

hatunk. De ez csak akkor lehetséges, ha én vakként hagyom magamat Istentől vezetetni, ha minden-egy pillanatra rámondok az én «Igen»-emet és Isten kezébe fogódzva gondtalanul haladok előre lépésről lépésre.

Vak és örvendező «Igen!»-t mondok jövőmre. Hiszek irántam való szeretettedben, csak arra kell gondolnom, hogy minden, ami jön, már a tied, hogy semmit sem vehetek vissza többé, hogy többé semmi, de semmi sem az én tulajdonom. Mily gyakran és könnyen meg-esisik, hogy az ember nagy örömeiben egyszerre mindenét odaadja, aztán a kishitőség és a kísértés óráiban apránként visszaveszi az áldozati oltárról. Én mindent odaadtam örömmel. Nem akarok többé ellopni semmit sem abból, ami már a tied. Hiszen végre is csak önmagamat lopnám meg és a kárt is magamnak kellene jóvá tennem. «Aki szereti életét, elveszíti azt, és aki gyűlöli életét, megnyeri azt» (*Ján. 12, 25*).

«Szívem egyszerűségében ajánlottam fel mind-ezeket» (*I. Krón. 29, 17*). Szívünk teljes örömeivel ajándékozzuk Istennek dolgainkat, szenvedéseinket. Legnehezebb lesz lemondanunk a sikerről. Pedig a sikeren nem múlik semmi. Hogyan is hangzik a kará-csonyi üzenet? «Békesség a földön a *jóakarátú* embe-reknek!» (*Luk. 2, 14*), nem pedig: béke az emberek-nek, akik valamit nyújtanak, valamit tudnak, valami-hez értenek, akiknek sikerük van! Nem! «Béke a *jóakarátú* embereknek!» Milyen szegény volna némely ember, ha a siker volna a fő! Sikert aratni, vagy kudarcot vallani: nem tőlünk függ. Gyakran az embe-rektől, a körülményektől függ. Sokszor a gonosz ember

az ő rosszakaratával nagy sikert arathat, viszont a jó ember az ő jóakaratóval a legnagyobb kudarcot vallhatja. Mégis e téren magunkon is, másokon is gyakran kegyetlen igazságtalanságot követünk el. Némelyek ugyanis azt hiszik, hogy sikert aratni és erényt gyakorolni, kudarcot vallani és bűnözni : egy és ugyanaz. Óriási tévedés ! Isten nem néz sem a sikerre, sem a kudarcra, hanem csakis akaratunkra. «Az ember csak a külsőt nézi, az Úr azonban a szívet tekinti» (1. Kír. 16, 7). Nézzük hát magunkat Isten szemével ! Tegyük kötelességünket, amennyire csak telik tőlünk. De szabadítsuk ki magunkat a siker és kudarc gondjaitól. Ha megvan bennünk a jóakarát, akkor minden jól van. Ha «Igen»-t mondok mindenre, és minden pillanatban azé a pillanaté vagyok : akkor megtettem kötelességemet. «Békesség a földön a *jóakarató* embereknek !»

Nem kell, sőt nem is szabad semmivel sem törődnünk ; megteszem azt, amit a pillanat hoz magával. Szerzeteseknek ez könnyű. Nekik szabályaikban, előírásaikban és napirendjükben, fellebbvalóik akaratában megvan félreérthetetlenül kijelölt istenútjuk. Nekik könnyű minden pillanatban felismerni és igenteleni Isten akaratát. Végtelen jótétemény az, ha szabad engedelmeskedni, egészen bizonyosnak lenni abban, hogy az ember az isteni akaratot minden pillanatban helyesen ismeri fel, és hogy minden egyes téglát, követ, kicsit vagy nagyot, mindenkor a kellő helyre tesz. Mennyivel nehezebb e téren a világiak dolga ! Ők gyakran nem ismerik fel oly világosan az isteni akaratot és cselekedhetnek így is, meg amúgy is.

Isten nekik sokszor nem szól oly világosan, vagy legalább is a lelkiéletben kezdők még nem hallanak eléggé tisztán, mert még sok zaj van a saját házukban, s így nem hallják meg Isten szavát. Meg aztán : melyik az Isten hangja, melyik az énem hangja? Ki gyújt itt világosságot? Mert ugye, egészen más a cselekvés, ha mindenkor biztos vagyok a dolgomban, és más, ha előbb folyton tapogatóznom és keresgélnem kell?! Boldogok, akik engedelmességek! Általában azonban nem-szerzeteseknek is könnyű Isten akaratát meglátni. Az Isten akaratát az, hogy tartsuk meg a tízparancsolatot, őrizzük meg magunkat a súlyos és bocsánatos bűnöktől, tartsunk távol magunktól — amennyire lehetséges — minden önként akart és félig-akart hibát, és teljesítsük a leghűségesebben állásbeli, hivatásbeli kötelességeinket. Az észszerű napirendben is megnyilvánulhat Isten akaratát. Ha valaki rendelkezik idejével, akkor — ha tökéletességre törekszik — el nem mulaszthatja, hogy napirendet ne készítsen magának, s azt tapasztalt emberrel (gyóntatójával, lelki vezetőjével) meg ne beszélje.

A parancsolatokban az Egyház akaratában, a hivatás- és állásbeli kötelességekben, a napirendben Isten akaratát nyilvánul meg. Ha nem látjuk tisztán, akkor tanácsot kérünk valakitől, vagy röviden és okosan megfontoljuk a dolgot, s aztán akképp cselekszünk, amint helyesnek ismertük fel. «Mindaz, ami belülről vagy kívülről kapcsolatba kerül veled, minden adottság Isten akaratának megtestesülése» (*Adam*). Sokszor történik valami, hogy az Isten művei nekünk kinyilatkoztatassanak (*Ján. 9, 3*). «Ki

az, aki parancsolt és meglett, ha az Úr nem parancsolta? Nem a Magasságos parancsára jön-e szerencse és szerencsétlenség?» (*Jer. sir. 3, 37*). Éri-e baj a várost, ha az Úr nem rendeli? (*Am. 6*).

«Ne aggódjatok!» (*Máté 6, 31*). Ezzel a szóval megtiltja az Úr az aggodalmaskodó gondot, de nem tilt minden gondot. Észszerű gond : kötelesség. Gondoskodjatok, de ne aggódjatok. A munkaadó gondoskodjék arról, hogy észszerű munkatervet dolgozzon ki hosszabb időre ; a családátya arról, hogy családjának jövője biztosítva legyen és meglegyen a mindennapi kenyerük. De gondunk ne menjen túl az észszerű gondon. Ne úgy legyen gondunk valamire, mintha minden tőlünk függne. Egyszerűen tegyük meg kötelességünket, a többit bizzuk Istenre. Még akkor is csak «haszontalan szolgák» vagyunk (*Luk. 17, 10*). Hiszen végtére is minden Isten kegyelmétől és áldásától függ. «Én ültettem, Apolló öntözött, de Isten adta a növekedést. Tehát sem az nem valami, aki ültet, sem az, aki öntöz, hanem csak az Isten, aki a növekedést adja» (*I. Kor. 3, 6—7*).

«Uram, add, hogy ne csináljak magamnak haszontalan gondokat!» «Szüntelen az Úrra tekint szemem» (*24. Zsolt. 15*). «Uram, a te kezedbe helyezem a kezdetet és véget és mindent!» (*Mörike*).

VI.

«BIZZÁL, FIAM, MEGBOCSÁTTATNAK A TE BŰNEID !»

(Máté 9, 2.)

Szentnek lenni annyit tesz, mint egészen a «mostan»-ban élni, az adott pillanat értékét teljesen kiaknázni; annyit tesz, mint a jelent a múltért és jövőért helyesen kihasználni, nem nézni sem előre, sem hátra, csak arra, amit a kezünkben tartunk. Valaki egyszer azt mondta az Úr Jézusnak: «Uram, követni akarlak téged, de hadd menjek előbb haza elbúcsúzni!» Jézus így felelt: «Senki, aki kezét az az ekére tévén, hátratekint, nem alkalmas az Isten országára» (Luk. 9, 61—62). A filippibeliekhez írja Szent Pál (3, 13), a Mester tanulóknak tanítványa: «Elfelejttem, ami mögöttem van». Aki tökéletességre törekszik, annak nem szabad múltjához tapadnia. Pedig, de sokan nem tudnak szabadulni gondjaiktól korábbi bűneik miatt! Egész életükön át hurcolják ezt a terhet, elpazarolják vele legjobb erőiket és megrabolják magukat attól a benső örömtől, mely a megszentülés munkájához föltétlenül szükséges.

Minket, katolikusokat miért is gyötörjön korábbi bűneink miatt sötét aggodalom? Hiszen számunkra itt van a bűnbánat szentsége, mely által bocsánatát nyerhetjük minden bűnünknek, amelyet a keresztség

után elkövettünk. «Akiknek megbocsátjátok bűneiket, meg vannak bocsátva!» (Ján. 20, 23). Ez a legvigasztalóbb szavak egyike, amelyeket a Megváltó valaha mondott. Ő a bűnbánat szentségével valóban segíteni akart rajtunk, ki akart szabadítani a lelki nyomorúság mélyéről. Az emberi szív e természetes kiáltó szükségletének egyik szentség sem jön annyira segítségére, mint éppen a bűnbánat szentsége. Ha nem volna, akkor meg kellene teremteni a gyónást, ámbar ez bizonyára nem a papok részéről történnék. Még másvallású és hitetlen orvosok is elismerik a gyónás természetszerűségét és arra a meggyőződésre jutnak, hogy sokkal kevesebb lenne az öngyilkosság, ha mindenki feltárhatná egy hallgatni tudó ember előtt lelkének legmélyebb bajait anélkül, hogy félnie kellene attól, hogy ezért megvetésben lesz része.

Gyónni könnyű. Az Üdvözítő oly keveset kíván tőlünk, hogy kevesebbet már igazán nem kívánhatna. A legnagyobb súlyt veti arra, hogy egész életművét meg ne ingassák a gyónáshoz kötött kicsinyes, teljesíthetetlen feltételek. A bűnbánat szentségét érvényesen és méltóan veszi fel mindenki, akiben csak egy kis jóakarat van. Nem kell hozzá semmi más, mint benső elfordulás a büntől és minden súlyos bűn őszinte megvallása. Ha azt mondjuk: «*Pater peccavi*, Atyám, vétkeztem!» (Luk. 15, 21), bánom! — vagy ha csak azt gondoljuk: szeretném, ha mindezt nem tettem volna, szilárdan el vagyok tökéelve, hogy ezután másképp lesz: ez már teljesen elegendő a bűnbánathoz. Ha okos lelkiismeretvizsgálat után egyetlen súlyos bűnt sem hagyunk ki tudatosan, akkor *mi*

mindent megtettünk, amit *mi* tehetünk. Akkor azokat a végtelen adósságokat, amelyeket bűneinkkel Istennél csináltunk, megfizeti az Údvözítő, az ő drága vérének érdemeivel (*Máté 18, 23 stb.*). Csak oldjuk el akaratomkat a bűntől, a többit már az Údvözítő viszi véghez ezer örömmel. «Nagyobb öröm lesz a mennyben egy megtérő bűnös felett, mint kilencvenkilenc igaz fölött, akiknek nincs szükségük bűnbánatra». (*Luk. 15, 7*). A Megváltó kész arra, hogy bármely pillanatban megfizesse adósságunkat. De ha akarattal ragaszkodunk a bűnhöz, akkor még az ő végtelen irgalmassága sem képes minket az ő Atyjával kibékíteni.

Olyan könnyű a gyónás, és mégis sokan oly végtelenül nehezzé és bonyolulttá teszik maguknak! A gyónás, mely pedig azért van, hogy visszaállítsa lelkünkben a nyugalmat, békét és örömet: sokakban épp az ellenkezőt eredményezi: örökös tépelődést, furdalást, kínos önboncolgatást okoz és állandó kételyek és lelkiismereti szorongások ki nem merülő forrásává lesz. Némelyeknek valóságos vértanuság a gyónás. Miért? Főképen azért, mert nem tiszták az alapfogalmaik a gyónásról. Miért hiányzik sokakban a helyes bűnfogalom és miért nem ismerik még oly sokan a különbséget a bocsánatos és halálos bűn között? Miért tartják a legtöbben a lelkiismeretvizsgálást a legfőbb dolognak a gyónásban és miért hiszik oly sokan, hogy valamennyi bocsánatos bűnüket is föltétlenül meg kell gyónniok? És azok közül, akik jól tudják, hogy a bocsánatos bűnöket egyáltalán nem, vagy legalább is nem valamennyit

kell meggyónni, hányan mernek e tudásuk szerint cselekedni? Itt alapos kioktatásra van szükség. A gyakori és napi szentáldozás általánosabb elterjedését csak akkor várhatjuk, ha a gyónás módja alapos megvilágosítást és tisztázást nyer.

Azonban egyéb helytelen dolgok is részesek abban, hogy a szentgyónás áldásait nem aknázzuk ki tökéletesen. Vannak, akik gyónás után még kínosabb lelkiismeretvizsgálásba kezdenek, mint gyónás előtt. Alig hagyják el a gyóntatószéket, máris azon töprengenek, vajjon nem felejtettek-e ki valamely bűnt, vajjon lelkiismeretvizsgálatuk és bánatuk elégséges volt-e? Amíg az emberek a gyónás *után* újabb lelkiismeretvizsgálással vesződnek, addig a gyónás gyümölcsei: a lelki nyugalom és béke nem érhetnek meg bennük. Ájtatossági gyónáshoz teljesen elegendő egy ötperces előzetes lelkiismeretvizsgálás. Aki aztán rögtön a gyónás után még tíz percig töpreng elvégzett gyónásán, az bizonyosan még talál valamit. Aki pedig húsz percig töpreng, az természetesen még több hibát talál, mint tíz perc alatt és így tovább. Hol kell hát abbahagyni? Mert egyszer csak végét kell vetni, hiszen az ember nem vizsgálhatja lelkiismeretét örökkéig, és ezért zárul le a mult minden gyónással.

Az utólagos lelkiismeretvizsgálásokhoz hasonlóak a *gyakori életgyónások*. Sok ember tudatában örökké ott áll fekete háttérként ifjúkori bűnei emléke, s ezért életgyónást életgyónásra halmoznak. Pedig ekként nem szolgálnak lelküknek és nem szereznek neki soha nyugtot. Sőt éppen ellenkezőleg! Ha nem volt elég

az egy év előtti életgyónás, vagy a két meg három év előtti: akkor a mostani — már egy év vagy talán már egy hónap múlva — szintén nem lesz elegendő. Ha valaki észszerű előkészület után elvégezte életgyónását és abból tudatosan nem hagyott ki halálos bűnt, annak nem kell több életgyónást végeznie, legfeljebb csak évi gyónásokat.

Mi az alapjuk ezeknek a folytonos nyugtalan-ságoknak? Azt hiszik, hogy az embert csak önmaga képes és kénytelen megmenteni, mint a pelagiánusok tanították. Pedig senki sem vezekelheti le bűneit. Ha akár ezer esztendeig élnek a legszigorúbb vezeklő életet, azzal egyetlen bűnünkért sem nyújthatnánk elégtételt. Egyedül Krisztus a mi megváltónk. «Krisztus vére által van bizodalmas reményünk bemenni a szentélybe» (*Zsid. 10, 19*). Ennek a drága vérnek egyetlen cseppje képes volna eltörölni az egész világ bűneit és túlaradóan eleget tenni az isteni igazságosságnak. «Ha bűneitek pirosak is, mint a karmazsin, fehérek lesznek, mint a hó; ha vörösek is, mint a bíbor, fehérek lesznek, mint a gyapjú!» (*Iz. 1, 18*). Mi nem tehetünk egyebet, mint hogy bevalljuk: «Atyám, vétkeztem!» Minden egyebet Istennek kell megtennie.

Miért kételkedünk Isten jóságában, irgalmában és mindenhatóságában, miért nincs bizalmunk benne? A kegyelem mindig nagyobb, mint a bűn. «Amikor elhatalmasodott a bűn, még bensőségesebb lett a kegyelem». (*Róm. 5, 21*). Krisztus bement a mennybe, «hogy most az Isten színe előtt közbelépjen értünk» (*Zsid. 9, 24*). A jó Isten nem kicsinyeskedő nevelő,

aki növendékeinek folyton szemére veti hibáikat és vétkeiket, aki sohasem tud feledni és lezárni. «Bizony-ságot tesz nekünk a Szentlélek is, mert így szolt: Bűneikre meg gonoszságaikra már nem gondolok többé» (*Zsid. 10, 15 stb.*). Bízunk tehát mennyei Atyánk jóságában és irgalmában, aki nem akarja a bűnös halálát, hanem hogy megtérjen és éljen. A föl-tétlen gyermeki bizalom százezrek jobban meg-dicsőíti őt, mint a már rég eltörölt bűnök újra-meg-gyónása.

Ha Isten egyszer megbocsátott, akkor egyszer-smindenkorra megbocsátott. «Isten nem bánja meg adományait» (*Róm. 11, 29*). Sohasem vonja vissza őket. Ami el van temetve, maradjon eltemetve. Semmi sem semmisül meg oly tökéletesen, mint cse-lekedeteink bűnössége. Mindenütt, a természeti rend-ben épp úgy, mint a természetfölöttiben, áll a törvény: semmi sem semmisülhet meg. Még a legkisebb oszt-hatatlan anyagrészcseke sem vész el a mindenségben. És ami nekünk embereknek, kezünkön egyszer át-ment, már örökkévalóság lett s többé nem lehet megsemmisíteni és kioltani. Életünk minden ténye tény marad örökre. Egyetlen másodpercet sem húz-hatunk ki többé a mult tengeréből és nem tehetünk meg nem történtté és meg nem másíthatunk. Minden cselekedetünk megtett cselekedet marad. Csupán egyetlen egy kivétel van e törvény alól. A cselekedeteinkben végbement bűnös, rossz elem megsemmisít-hető. És Isten véghez is viszi mindenhatóságának ezt az aktusát, ha bűnbánóan visszatérünk hozzá. Nem balgaság-e tehát, ha mindig újra meg akarjuk gyónni

azt, ami el van törölve? Mit mondana az apa a gyermekének, ha valamely vétségéért százszor is újra kérné a bocsánatot, amelyet már megkapott? «Bűneid meg vannak bocsátva, menj békével!» (Luk. 7, 48—50). Épp az imént engedte el Isten tízezer talentumnyi adósságunkat és mi mégis agyonaggódjuk magunkat: hogyan fizessem meg adósságomat? — azt az adósságot, mely már nem is áll fenn!

Az aggodalmaskodó lelkek bizonyára a mennyországba kerülnek, hiszen annyi jóakarat van bennük; de magasabb életszentségre alig jutnak; ahhoz nagyon is benne állnak a multban és nagyon kevésbé a jelenben. Túlságosan sok erőt használnak el terhük viselésére, melyet észszerűtlenül magukkal hurcolnak. Semmiféle hegymászó turista sem visz magával a szükséges poggyász mellett még tíz kiló követ!

A gyónásnak tehermentesítenie kell bennünket, nem pedig megterhelnie. Hálával tartozunk Üdvözítőnknek a bűnbánat szentségének jótéteményéért, mely leveszi lelkünkéről a legfőbb gondot és szabaddá teszi a pillanat kiaknázására. Aki a multban él és folyton «bárcsak ne tettem volnával» gyötri magát, negatív munkát végez: rombol; mert megrabolja magát attól az erőtől, mely a jelen pillanathoz kellene neki, és így elveszti azokat a kegyelmeket, melyekre a következő pillanat számára volna szüksége. Aki ellenben multját Isten irgalmában eltemetve tudja és a «most»-ra azt mondja: akarom, vagy: igen! — az pozitív munkát végez: épít, folyton új, nem-mulandó értékeket termel. A multa helyezett zárókó: alapkö a szentség épületéhez.

Embereljük meg hát magunkat erre az álláspontra : Én multnélküli ember, én mai ember vagyok. A jövőtől nem félek, a multtal nem törődöm. Csak annak a rövidke időnek élek, amelyet pillanatnak nevezünk, és ebben a «kis darab» örökkévalóságban korlátlan úr vagyok. Ezt kiaknázom fenéig, konszekrálok magamat konszekráló szavammal : «Igen, Atyám !» Ezzel Krisztus át fog változtatni engem és megdicsőült testével egyenlővé alakít. Ha pedig feltámad bennem a gond megbánt és meggyónt bűneim miatt, azt imádkozom a Zsoltárossal : «Az Úrnál van az irgalom és bőséges nála a szabadítás !» (129. Zsolt. 7).

VII.

«ÉN PEDIG AZ ÚRBAN BIZOM!»

(*Fil. 2, 24.*)

Ez a két szó: «Igen, Atyám!» a legszorosabb kapcsolatban áll egymással: azért mondjuk: Igen, mert Isten a mi Atyánk. Az Atya szó fejezi ki nekünk Isten minden teremtő hatalmát, minden szeretetét, jóságát, irgalmát és hűségét. Ami Igenünknek ebből az Istenbe vetett erős bizalomból kell kisarjadnia. Az Istenben való bizalom a tő, az «Igen-Atyám!» annak legfinomabb hajtása. E határtalan bizalom nélkül akaratunkat nem olvaszthatjuk bele feltétlenül az isteni akaratba. Minthogy pedig az «Igen, Atyám!»-nak át és át kell hatnia az egész aszkézist és misztikát, a törekvést a tökéletességre és az Istennel való legbensőbb összeköttetésre: ennél fogva végeredményben is minden a mi Istenben való bizalmunkon, illetőleg hitünkön fordul meg.¹

A bizalom magától értetődő dolog volna, ha az ember ismerné Istent. Aki ismeri Isten végtelen jóságát, aki meg van győződve arról, hogy Isten csak

¹ Hit és bizalom voltaképen két különböző erény. Az Isten atyai jóságában való eleven hitből ered közvetlenül a remélő és szerető bizalom, úgyhogy hit és bizalom körülbelül mint egyenlő lelki készség jelenik meg és *gyakorlatilag* egy és ugyanazon erénynek vehető. «A hit szilárd bizakodás abban, amit az ember remél» (*Zsid. 11, 1*).

jó lehet, hogy minden az ő jóságának és irgalmának kiáradása, hogy Isten sokkal jobban gondoskodik rólunk, mint önmagunk, hogy ő sokkal jobban szeret bennünket, mint bármi más lény, magunkat sem véve ki, hogy ő mindenkor és minden körülmények közt a mi javunkat tartja szem előtt : annak könnyű Istenben bízni és az isteni akaratnak alávetnie magát. Ha nekem nem kell magamért a gond terhét viselnem, óriási tehertől szabadultam meg. Ha mi magunk viselnénk vagy akarnánk viselni gondot magunkra : sokszor egyáltalán nem tudnók, mi volna jó nekünk, mi «szolgálna üdvösségünkre» (*Luk. 19, 42*). Magunktól, a magunk erejéből nem vagyunk képesek még egyetlen gondolatra sem (*II. Kor. 3, 5*). Az ember balga az ő bölcsességével (*Iz. 29, 14 és I. Kor. 1, 20*). És ha tudnók is, mi válik javunkra, ki adná meg nekünk a hatalmat arra, hogy minden elénk tornyosuló akadályon és gátláson tultegyük magunkat? «Embernek ez lehetetlen» (*Márk 10, 27*). Szűkek a mi tudásunk korlátai és még szűkebbek képességünk határai. Isten ellenben nem ismer korlátokat és határokat az ő tudásában és működésében. «Minden ember cselekvése ismeretes előtte . . . Egyik örökkévalóságtól a másikig elér az ő pillantása» (*Sirák 39, 19 stb.*). «És amit ő elhatározott, azt véghez is viszi» (*Jób 23, 13*). «Ki állhat ellen ítéletednek?» (*Bölcs. 12, 12*).

De nem kell-e is Istennek gondoskodnia rólunk? Megteheti-e Isten, hogy megteremt valamit, aztán pusztulni hagyja? Isten nem szakadhat el teremtményeitől. Ha ő visszahúzza kezét, azok mind visszahull-

nak a semmibe. A világ fenntartása nem egyéb, mint örökös újrateremtése a világnak. Valamit a létben megtartani tökéletesen ugyanaz, mint azt létrehívni. Isten akarata tartja együtt a világot. Minden valóság mögött, elsősorban minden ember mögött, az Isten áll. Egészen különös gonddal teremtette az embert. A Szentháromság tanácsot tartott önmagával, saját képére és hasonlatosságára teremtette az embert. (*Gen. 1, 26*). És mit nem áldozott Isten, hogy megváltson minket! Fizethet-e okos kereskedő egy milliót azért, ami egy fillért sem ér? Kockára teszi-e okos kereskedő az egy milliót szerzett árut és odadobja-e egyetlenegy rézgaras kedvéért? Engedhet-e Isten minket elpusztulni és tönkremenni, ha oly drága áron vásárolt meg minket? «Megfeledkezhetik-e az anya kisdédérő! Nem könyörül-e méhe gyümölcsén? És ha ő megfeledkeznék is: Én nem feledkezem meg rólad. Ime, tenyeremre irtalak fel téged!» (*Iz. 49, 15 stb.*). «Az Úr az én pásztorom: semmiben sem fogok szűkölködni» (*22. Zsolt. 1*).

Egy erényt sem ajánl az isteni Mester oly nagy nyomatékkal, mint éppen a bizalmat, a hitet. Nem talál elégséges szót, példabeszédet és hasonlatot arra, hogy minket feltétlen istenbizalomra neveljen. A bizalomnak néhány fő indítóoka újra meg újra visszatér tanításaiban. Például ez: *Isten a ti Atyátok*. A tanítványoknak nem szabad Istenben szigorú urat látni, hanem szerető atyjukat. «Ne nevezetek a földön senkit atyának; mert egy a ti atyátok, aki a mennyben van!» (*Máté 23, 9*). «Ha imádkozni akartok, mondjátok: Mi Atyánk!» (*Máté 6, 9*). «Ha

tehát ti, rossz létekre, tudtok jó adományokat adni gyermekeiteknek : mennyivel inkább fog a ti menyeyei Atyátok jó lelket adni azoknak, akik azt tőle kérik !» (*Luk. 11, 13*). «Imádkozzatok üldözőitekért és rágalmazóitekért, hogy fiaii legyetek Atyátoknak, aki a mennyben van, aki napját fölkelti jókra és gonoszokra, és esőt ad az igazaknak és hamisaknak !» (*Máté 5, 44 stb.*). *Isten a jóság.* Valahányszor az Üdvözítő az Istent atyánknak nevezi, egy-egy vonását rajzolja meg az ő jóságának. Néhányszor különösen is kiemeli ezt a jóságot. Egyszer így szólította valaki : «Jó Mester !» Jézus így felelt : «Miért nevezel engem jónak? Senki sem jó, csak egyedül Isten» (*Luk. 18, 19*). (Ő magáról, mint emberről beszél). A szőlőmunkásokról szóló példázatban a családátya ugyanannyi bért fizet annak, aki az utolsó órában lépett munkába, mint azoknak, akik az egész nap terhét és hevét viselték. És midőn meghallja annak a munkásnak zúgolódását, aki elsőnek ment munkába, így szól hozzá : «A te szemed irígy, mivel én jó vagyok?» (*Máté 20, 1 stb.*).

Egyik beszédében, mely a felebaráti szeretetről szólt, Üdvözítőnk ezt a követelést állítja hallgatói elé : «Kölcsönözzetek, semmit vissza nem várván ; és a Magasságbelinek fiaii lesztek, mert ő kegyes a hálátlanokhoz és gonoszokhoz» (*Luk. 6, 35*).

Isten a szeretet. Jézus mondja az Istennek irántunk való, mindent felülmúló szeretetéről : «Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adá érte, hogy mindenki, aki hisz benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen !» (*Ján. 3, 16*). «Maga az

Atya szeret titeket, mivelhogy ti szerettetek engem, és hittétek, hogy én az Istentől jöttem ki» (*Ján. 16, 27*).

Isten az irgalom. Mily fönséges példázatokat beszélt el az isteni Tanító a figyelő tömegnek, hogy Isten irgalmasságát szemléltesse! Lehet-e atya nemesebb, nagylelkűbb, szeretettel teljesebb, irgalmasabb, mint a tékozló fiú atyja? A királyi ember, akinek két szolgálja különböző összeggel tartozik, az egyiknek, egyszerű kérésére: «Légy türelemmel irántam!» hatalmas összegű adósságát elengedi. (*Máté 18, 27*). A nyomorult vámosnak csak ennyit kell rebegnie: «Isten, légy irgalmas nekem, bűnösnek!» és megigazulva tér haza; az Atya mindent megbocsátott neki (*Luk. 18, 14*).

Isten gondoskodik rólunk. «Ne aggódjatok!» (*Máté 6, 25*). «Ne féljen a ti szívetek . . . Gyűlöletesek lesztek mindenki előtt az én nevemért; de egy hajszál sem vész el fejeteokről» (*Luk. 21, 14 és 18*). «Ne féljete!» (*Máté 10, 28 és Luk. 12, 32*). Gondoskodik az ég madarairól, a liliomról, a fűszálról. «Nem értek-e ti többet azoknál?» (*Máté 6, 26*). Ne legyen gondunk arra, mit fogunk enni, mit fogunk inni, mivel fogunk ruházkodni. «A ti mennyei Atyátok tudja, hogy mindezekre szükségtek van. Ne aggódjatok a holnapért!» (*Máté 6, 31*): «Keressétek előbb Isten országát és az ő igazságát!» (*Máté 6, 33*). Imádkozzatok így: «Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma!» (*Luk. 11, 3*). Hagyjátok, hogy egészen Isten vezessen titeket, bízzátok teljesen reá magatokat! És akkor a földieket ráadásul kapjátok, akkor magától értetődik, hogy Isten gondoskodik rólatok.

Ha egészen világos képet akarunk kapni Isten végtelen szeretetéről, jóságáról és irgalmasságáról, csak az Üdvözítőre kell tekintenünk. Őbenne jelent meg nekünk láthatóan Isten jósága és barátságossága az emberek iránt. Ő maga bizonyítja ezt Fülöpnek, aki látni akarta az Atyát: «Fülöp, aki engem lát, látja az Atyát is!» (*Ján. 14, 9*). Pár nappal megváltói halála előtt Jézus hangos szóval kiáltott oda a templomtéren összegyűlt népnek: «Aki engem lát, látja azt is, aki engem küldött!» (*Ján. 12, 44*). «Láttak engem is, az Atyát is», mondotta ellenségeiről, «és mégis gyűlöltek» (*Ján. 15, 24*). Az ő tettei az Atya tettei: «Az Atya én bennem lakván, ő maga cselekszi a tetteket is» (*Ján. 14, 10*). És ugyan mik voltak az ő tettei? «És bejára Jézus egész Galileát, hirdetvén az ország evangéliumát, és meggyógyítván minden betegséget és minden nyavalyát a nép között» (*Máté 4, 23*). Az evangéliumok minden lapja azt beszéli nekünk, «milyen jó volt az Úr» (*Hensel Lujza*).

Ám a segítséget keresőknek mindig egy feltételt kötött ki: hogy bizalommal és hittel közeledjenek hozzája. Bizalmuktól tette függővé tevékenységét, csodatételeit. Szülőhelyén, Názáretben, «nem tudott csodat művelni» (*Márk 6, 5*), «hitetlenségük miatt» (*Máté 13, 58*). Majdnem úgy tűnik fel, mintha az embereken nem annyira az ő csodatevő hatalma segített volna, mint inkább az ő hitük és bizalmuk. «Illeté szemeiket, mondván: Hitetek szerint legyen nektek!» (*Máté 9, 29*). Egy másik vakhoz így szólt: «Láss! A te hited megszabadított téged!» (*Luk. 18, 42*). A kafarnaumi pogány századost, aki bizalom-

mal könyörgött hozzá szolgálja meggyógyításáért, biztosította: «Menj, s amint hittél, úgy legyen neked!» (Máté 8, 13). A tíz meggyógyított bélpoklos közül az egyik visszajött hozzá, lába elé borult és hálát adott neki, Jézus pedig így szólt hozzá: «Kelj föl, menj el, mert a te hited meggyógyított téged!» (Luk. 17, 19). A vérfolyásos asszonynak nagy szeretettelmondotta: «Bízzál, leányom, hited meggyógyított téged!» (Máté 9, 22). A kánaáni asszonyt, aki kiáltozva jó darabig futott utána, előbb ugyan kemény próbára tette, de aztán felkiáltott: «Ó, asszony, nagy a te hited, legyen neked, ahogy kívánod!» «És meggyógyult leánya abban az órában» (Máté 15, 28). Lázár sírjánál Jézus vigasztalta a síró Mártát: «Nem mondtam-e, hogy ha hiszel, meg fogod látni az Isten dicsőségét?» (Ján. 11, 40). A legszebb helyeket Márknál találjuk. Mialatt Jézus a Megdicsőülés hegyén időzött, egy ember elhozta megszállott fiát a tanítványokhoz. Azok megkísérelték a gyermek meggyógyítását, de siker nélkül. Irástudók vitatkoztak a tanítványokkal és sok nép vette körül a csoportot. Ekkor az Úr lejött a hegyről. A nép meglátta és máris sietett eléje. Ő megkérdezte az irástudókat: «Mit vitatkoztok egymással?» Most a fiú apja furakodott oda: «Mester, én tanítványaidat kértem, üzék ki fiamból a néma szellemet, de nem tudták... De ha te tudsz tenni valamit, könyörülj rajtunk és segíts!» Jézus így felelt: «Te azt mondod: Ha te tudsz valamit tenni. (Mintha rajtam állna! Én meg tudok tenni mindent. Pedig éppen nem rajtam áll, hanem terajta magadon!)... Ha tudsz hinni, min-

den lehetséges». Azonnal felkiáltván a gyermek atyja, könnyeket hullatva, mondá: «Hiszek, Uram! segíts az én hitetlenségemen!» (*Márk 9, 18 stb.*).

Ha hited van, minden lehetséges neked. Erre a mindent legyőző és mindenre képes hitre mutat rá határozottan az isteni Mester tanítványainak: «Bizony mondom nektek, hogy ha hitetek lesz és nem kételkedtek, nemcsak a fügefával tehetitek ezt (arról a fügefáról van szó, melyet Jézus megátkozott, mert nem talált rajta gyümölcsöt, csak levelet), de ha e hegynek mondjátok is: Kelj föl és merülj a tengerbe! — megleszen. És mindazt, amit imádságban hittel kértek, megnyeritek». (*Máté 21, 21 és Márk 11, 23 stb.*). «Ha csak annyi hitetek is lesz, mint egy mustármag — amely legkisebb minden magvak közt — és e szederfának mondjátok: Szakadj ki tövestül és ültetődjél át a tengerbe, engedelmeskedni fog nektek». (*Luk. 17, 6*). Mindent megnyerünk, sőt csodára is szabad számítanunk, ha javunkra válik. Mindazonnak, akik meg vannak keresztelve és hisznek, hatalmuk van csodát művelni (*Márk 16, 17*). Hitünk és bizalmunk által rendelkezhetünk Isten mindenhatóságával. A *mi* hatalmunk mértékét a *mi* bizalmunk szabja meg. Bizalmunk határai hatalmunk határai is. Aki egészen Isten rendelkezésére bocsátja magát, annak Isten egész mindenhatóságát rendelkezésére bocsátja. «Ki az, aki bizott Istenben és csalatkozott?» (*Sirák, 2, 10*).

Csakhogy bennünk nincs elég bátorság, hogy Istent szaván fogjuk. Pedig nem tanúsíthatunk nagyobb tiszteletet valaki iránt, mint ha teljes bizal-

munkkal ajándékozzuk meg. Minden tisztességes ember igyekszik arra, hogy a beléje helyezett bizalmat teljes mértékében igazolja. Isten iránt is a legnagyobb tiszteletet maradéktalan és feltétlen bizalmunkkal mutathatjuk meg. «Isten hűséges» (*I. Kor. 10, 13*). «Isten szava megbízható, ő minden cselekedeteiben hűséges» (*32. Zsolt. 4*). Ő mindenben és teljesen áll minden szavának. Ő sohasem fogja mondani: Én nem úgy gondoltam! «Ég és föld elmúlnak, de az én ígéim el nem múlnak.» (*Márk 13, 31*). Csak legyen bátorságunk szavára támszkodni. Ő sohasem hagy el minket és sohasem hagy cserben (*Zsid. 13, 5*). «Ne veszítsétek el bizodalmatokat, amelyre nagy jutalom vár» (*Zsid. 10, 35*).

Istenbe vetett föltétlen bizalmunk, mely mindent igenel, mindenre behúnyt szemmel igent mond: a mi legszebb istentiszteletünk. A bizalom hiánya fáj az Üdvözítőnek. «Kicsinyhitűek, . . . hát még sincs belátástok?» (*Máté 16, 8 stb.*). A bizalom hiányossága a tökéletes emberek «bűne». Ők mindig azt hiszik, hogy nem elég buzgók; hogy nekik Mártaként folytonosan az Úr Jézus körül kell sűrögniök-forogniok, mindig nyujtani neki valamit; hogy ő egyenesen elvárja ezt vagy azt az áldozatot, ezt vagy azt az imát. «Márta, Márta, sok mindennel törődöl. Egy a szükséges!» (*Luk. 10, 41*). Az Üdvözítő nem gyümölcsöt kíván, hanem az egész fát akarja, akaratunkat kívánja. Akaratunk üljön az ő lábainái, mint Mária és vágyakozzék utána, mint Sámuel: «Szólj, Uram, hallja a te szolgád!» (*I. Kir. 3, 10*). «Ime eljövök, hogy a te akaratodat teljesítsem!» (*Zsid. 10,*

7). «Igen, Atyám», nekem nincs többé más akaratom, mint a tied!

Az apostolok azt mondták az Úrnak: «Gyarpítsd bennünk a hitet!» (*Luk. 17, 5*). Imádkozunk velük együtt: Gyarpítsd hitünket, tedd elevenné, olyan elevenné, hogy mindenem keresztül téged lásunk, téged ismerjünk fel, benned, jóságos Istenünkben bizzunk! Szemeink akadályozva vannak (*Luk. 24, 16*). Nekünk oly nehéz lemondani magunkról, egészen a háttérbe szorítani magunkat, egyáltalán nem gondoskodni magunkról, csöndben maradni! Teljes-tökéletesen bízni, vakon bízni nehéz. Isten gyakran egészen a végső határig visz minket, úgy-hogy azt gondoljuk: nincs tovább, s ha ő most nem nyúl bele, akkor minden elveszett, akkor végem van. Még ekkor is kitartani: a legnehezebb. Nem mindenki képes a legsúlyosabb szenvedés közepette azt mondani Jóbbal (*19, 25*): «Az én ügyvédem az Élő és Végső». Zsuzsanna, aki, emberileg véve, már nem remélhetett semmit, határ és korlát nélkül az Istenbe helyezte bizalmát: «Sirva az égre tekintett, mert szíve az Úrban bizott» (*Dán. 13, 35*). Mi is úgy vagyunk sokszor, mint Péter, aki az Úr Jézus felé kiáltott, hogy segítsen, jöjjön a zajló hullámokon hozzá. (*Máté 14, 28*). Teljes bizalommal lépett ki a bárkából, de alig haladt pár lépést, szíve már kételkedni kezdett: ez a szél, és hozzá ezek a hullámok! — nem, így nem érek el az Úrhoz! Kételkedett, és máris merült. Mily ritkán jutunk egyenesen állva és száraz lábbal az Úrig! Legtöbbször kénytelen ő minket, félig elmerülteket, a kételkedés vizéből ki-

húzni és mint Pétert, szelíden korholni : «Kicsinyhitű, miért kételkedtél?» (*Máté 14, 31*). Mindazáltal az Úrnak Péterben, s Péternek hő óhajtságában, hogy mellette akart lenni : bizonyára nagyobb öröme tellett, mint a többiekben, akik egyáltalán nem mertek kiszállni a bárkából a hullámszó, viharzó tengerre. Ne tartson hát vissza minket semmi attól, hogy bizalommal szívünkben és Igen, Atyámmal ajkunkon az Úr elé menjünk a szenvedés mély vizein, még ha bele is merülünk ; minden kudarc után kezdjük újra friss kedvvel s mondjuk : Rajta, még egyszer ! Ismét és újra nekilátunk és újból fohászkodunk : Uram, engedd meg, hogy a vizeken át hozzád menjek ! Egyszer majd csak fog sikerülni ! «Bizom az Úrban !» (*Fil. 2, 24*). «Akik benned biznak, nem szégyenülnek meg !» (*Dán. 3, 40*).

VIII.

«ÁLLHATATOSSÁGGAL FOGJÁTOK MEG- NYERNI LELKEITEKET!»

(Luk. 21, 19.)

Aki szentté akar lenni, annak csak az örök mostant, az adott pillanatot szabad igenlenie. Akaratának egészen bele kell vesznie az isteni akaratba, elmerülnie benne, mint a folyó vize a tengerbe, felszívódnia benne, mint a harmatcsepp a napfénybe. «Nem tudjátok-e, hogy nem vagytok a magatokéi?» (I. Kor. 6, 19).

Ez az «Igen, Atyám!» a mi egyetlen, állandó jófeltételünk. Ha hívek maradunk hozzá, bizonytalansággal eljutunk a szentségre, föl, arra a lakóhelyre, melyet az Úr nekünk előkészített (Ján. 14, 2). Jófeltételek magukban, bármily szépek és jók is, még nem tesznek szentté. Tudatos és szándékos tevékenységgel érünk meg az ég számára (v. ö. Máté 7, 21 és e könyv IV. fejeletének 37. lapján), és mindenekelőtt kitartással, az egyszer helyesnek felismert jófeltétel állhatatos keresztülvitelével. Hogy szentté lehessünk, végtelen türelemre van szükségünk.

Szent Lukácsnál van egy szó, az Üdvözítőnek egy szava, mely már egymagában is elegendő lehetne arra, hogy az isteni Mestert a legbölcsebb lélekismerőnek mutassa meg, s amely világosan bizonyítja, hogy

ő ismer minden embert, még «bensőjüket is» (*Ján. 2, 25*): «*In patientia vestra possidebitis animas vestras, állhatatossággal fogjátok megnyerni lelkeiteket*» (*Luk. 21, 19*). Erre a szóra kevés ügyet vetnek az emberek.

Belőlünk, modernekből, legelső sorban a türelem hiányzik. Mi nem tudunk várni. Minden legyen meg tüstént, minden menjen gyorsan, minden történjék meg nyakra-főre! Száz-százötven kilométer óránként! A kezdet után következze azonnal a befejezés! Türelmesen már szinte senki sem tud dolgozni. Ez az egyik oka annak, hogy számtalan kereszténynek annyi jóakarata mellett is oly kevés szentünk van.

Szentté lenni: türelem dolga. «Jó dolognak idő kell», mondja a német közmondás.¹ Ebben is Údvöztönk adja a legfönségebb példát. Harminc évig élt a názáreti kis ház csöndjében. Pedig már tizenkétéves korában elindulhatott volna. Tudása akkor is elég nagy volt. «Álmélkodának mindnyájan, akik őt hallák, az ő okosságán és feleletein». (*Luk. 2, 47*). De ő «hazatért velük Názáretbe és engedelmes vala nekik». Növekedett «korban, bölcseségben és kedvességben Isten és az emberek előtt» (*u. o.*). Türellemmel megvárta, míg emberileg is megéri nyilvános működésének megkezdésére. Munkálkodása tulajdon lelkén már a leghatásosabb munkálkodás volt az emberek lelkén. «Én őértük szentelem magamat» (*Ján. 17, 19*), mondhatta volna «rejtett életében» is. Az alapvető és leghatásosabb lelkigondozás a pap személyes szentsége. «Az élet világosságát kell teljesen birtokolnunk, hogy

¹ A magyar közmondás pedig: Türelem rózsát terem! (*Fordító.*)

azt harmonikus bőségben tovább adhassuk . . . Át kell hatva lennünk tőle izig-vérig, hogy minden finom árnyalatával, a lelkek szükségleteinek megfelelően, közölhessük másokkal is . . . Apostoli működés bizonyágtétel a szentség mellett . . . ez ideigtartó gyümölcse a szentségnek, és magja az örökkévalóság számára van. Az apostoli működésben a szentség cseng tovább örökké legerősebb és leghatásosabb visszhangként . . . Az apostolnak nincs egyéb tennivalója, mint engedni, hogy mozgásba hozza őt az, aki csak azért lakik benne ilyen bőségben és tökéletességben, hogy magát másoknak ajándékozhasssa.» (*Maria Antoinette de Geuse*). Minden türelmes előkészítés, minden türelmes előmunka már zárómunka is egyszermind. Mennél nagyobb a gyökér, mennél erősebb a törzs, annál terebélyesebb a fa koronája.

Apostolai iránt is türelemmel volt az Úr. Semmit sem sürgetett, semmit sem hamarkodott el. Nem tartott igényt arra a dicsőségre, hogy buzgó mester és elüljáró legyen, hogy már egy évi noviciátus alatt valami egészet csináljon belőlük. Három évig jártak az apostolok a legjobb iskolába, hallották az isteni Tanítónak minden prédikációját és oktatását, de az eredmény mégsem volt valami különösen nagy. Amit Jézus mindjárt az elején mondott korholóan az apostoloknak, hogy : «Még mindig értelem nélkül vagytok?» (*Máté 15, 16*), ugyanazt elmondhatta volna működésének végén is. Mint a gyerekek veszekedtek még az első helyekért, még mindig szűkkörű, féltékeny, kicsinyes emberek voltak (*Luk. 22, 24*). Nem értették meg az Üdvözítőt, még mindig sejtelmük sem

volt élete, kinszenvedése és halála nagy feladatáról, magának az apostolfejedelemnek sem. Hiszen mikor az Úr egy napon nyíltan szólt küszöbön álló kinszenvedéséről, Péter megkísérelte őt lebeszélni szándékáról, úgyhogy a máskor oly jóságos Jézus kénytelen volt a kemény visszautasítást gyakorolni: «Távozzál előlem kísértő, mert nem az Isten dolgával gondolsz, hanem az emberekével!» (*Márk 8, 33*). Közvetlenül mennybemenetele előtt még egyszer kitört szívük legtitkosabb vágya belőlük: «Uram, vajjon mostanában állítod-e helyre Izrael országát?» (*Ap. Csel. 1, 6*). Mindannyian látták már lélekben magukat mint helytartókat ülni trónusokon az ő jobbján és balján. Már mindegyiküknek megvolt a főntartott helye (*Máté 20, 23 stb.*). Az Úr Jézus mint jó föllebbvaló viselte el apostolait. Bizonyára nem volt csekély áldozat tőle, hogy még közvetlen környezetében sem talált megértésre és hogy senkivel sem beszélhetett szíve mérhetetlen gazdagságáról, arról a végtelen bőségről, mely csordultig betöltötte és közlést sürgetett. Mennyire epedhetett az éjszaka után, amikor Atyjához siethe-tett, egyedül maradhatott Atyjával, kiönthette csordultig telt szívét Atyja előtt! Jézus szenvedett apostolai között, de elviselte őket, nem művelt csodát, nem nyúlt bele a természet és kegyelem egyetemes fejlődésmenetébe.

A természet ráér, nem tesz ugrásokat, nem kapkod, nem hajszolódik, nem hamarkodik el semmit. Ez a természeti törvény érvényes általában a kegyelem birodalmában is. A vetést nem követi rögtön az aratás. Nap múlik nap után és éj múlik éj után (*Márk*

4, 27), míg végre rákerül a sor. Gyakran nem is éri meg az ember az aratást. «Más, aki vet, és más, aki arat» (*Ján. 4, 37*). A természet sem dolgozik nyakrafőre és nem sieti el dolgát, de a természetfölötti világ sem. Egyetlen szentáldozás nem teheti egyszerre nagy szentté az embert. Igen, ha az ember eléggé méltóan készülne elő reá. De hogy méltóan előkészülhess, már szentnek kellene lenned. A szentáldozás vetőmag, a vetőmagnak pedig idő kell, hogy kifejlődhessék. Épp így senki sem rendelkezhetik ifjúkorában — még kitartó törekvés árán sem — olyan érettséggel és szentséggel, mint előhaladott korában. Lehet ugyan, hogy valaki «rövid időn véget érven, sok időt töltött be» (*Bölcs. 4, 13*) s egy fiatalember, aki iparkodik, kevés év alatt többre jut, mint egy őszhajú agg, aki nyolcvan évét csak éppen hogy leélte. «Az öregeknél értelmesebb lettem, mert rendeleteidet fürkésztem» (*118. Zsolt. 100*). Általánosságban mégis ez a szabály: a beérésre és megszentülésre idő kell. Ezért a hosszú élet Istennek nagy kegyelem-ajándéka. «Legyetek tehát béketűrők, testvéreim! . . . Ime a földművelő várja a föld drága terményeit, türelmesen várakozván, míg a korai és késői esőt megkapja. Legyetek tehát türelmesek . . . testvéreim!» (*Jak. 5, 7 stb.*)

«Állhatatossággal fogjátok megnyerni lelkeiteket» (*Luk. 21, 19*). Milyen sok emberben megvan a legjobb akarat! De az alföldi emberekhez hasonlóan egyszerre túlságos gyorsan nekiiramodnak a hegynek és csakhamar vége erejüknek. Azt hiszik, egy pár óra alatt fönt van az ember a hegy tetején. Az igaz, némelyik hegy alulról nem látszik olyan magasnak,

mint félmagasságból. Csak ott látják, mi van még hátra ! És akkor elvesztik kedvüket és leteszik a fegyvert, visszanéznak és bandukolnak tovább odalent a róna széles, kényelmes országútján. Másképen kell beállítanunk életünket. Egy esztendő alatt, egyik lelkigyakorlattól a másikig, nem lehet tökéletessé lenni. Mindenki legyen tisztában ezzel : hogy tökéletessé legyek, ahhoz nem elég egy-, két-, tízévi megfeszített tevékenység, hanem rá kell fordítanom egész életemet utolsó lehelletemig. Ezen a világon nincs «tökéletes *vagyok*», csakis «tökéletessé *leszek*». Megszentülésünk munkája nem nyugdíjjogosultságért való munka : dolgozom harmincöt évig, aztán éldelegélhetek járadékomból és nyugdíjamból. Ó nem! Megszentülésünkön állandóan és megállás nélkül kell munkálkodnunk. «Aki mindig iparkodva fáradozik, azt megválthatjuk» (*Goethe*). Szentté lenni annyit tesz, mint állandóan minden erővel fölfelé törekedni, folytonosan fáradozni, egyre jobban beleállni a pillanatba, Isten akaratába. Az én iparkodásommal nem jutok el a végcélhoz. Isten végtelen távolságban él. Ha már harminc év óta úton vagyok feléje, még akkor is végtelen messze vagyok tőle, és ha hatvan esztendőig törtetek is, sohasem sikerül áthidalnom a szakadékot Isten és magam között. Ime, itt is egy ellentét : mennél közelebb jutok Istenhez, annál inkább nagyobbodni látszik a távolság közte és köztem. Mennél többet csillapítom éhemet és szomjamat, annál jobban növekszik. Sirák fia mondja : «Akik engem esznek, még inkább éheznek, és akik engem isznak, még inkább szomjaznak» (24, 21). Mennél inkább

megtaláltuk Istent, annál jobban fogjuk keresni. Mennél nagyobb az öröm, annál nagyobb a fájdalom. Igen, az én örömöm az én fájdalomom, és az én fájdalomom az én örömöm !

«Állhatatossággal fogjátok megnyerni lelkeiteket !» Ehhez egész életünkre szükség van. Lelkünk nem ismer sem hétköznapot, sem ünnepnapot. Mindenegy nap, mindenegy óra, mindenegy perc : munkaidő Istenért. Nincs fölmentés, nincs kivétel semmi körülmények közt sem. Nincs munkaszüneti nap, de nincs akkordmunka sem. Munka van teljes erővel, de nem túlhajtott erővel. Feláshatok egy kertet okosan három nap alatt, de túlozhatok is és feláshatom másfél nap alatt. A munka kész, de én is készen vagyok, úgy el vagyok intézve, hogy aztán egy hétig pihennem kell. Mit nyertem a nagy sietséggel? Egész életem alatt van időm. Sietségben és hajszában nem találhatjuk meg Istent. Oktalan törtetéssel nem jut el az ember Istenhez. Aki túlzásba megy, hamarosan meg kell vallania : Nem bírom tovább ; pedig ennek a szónak : Nem bírom tovább, itt nem szabad, nem lehet elhangzania. Mindenre «Igen!»-t kell mondanunk : öröme és fájdalomra, pihenésre és fáradalomra, életre és halálra.

A tökéletességre való törekvésben két súlyos türelempróba vár reánk. A gátlások bennünk nagyon is nagyok és erősek, nagyon is mélyen gyökereznek, hogysem csak úgy könnyedén meg lehetne szüntetni őket. Szívünk érzései ifjúságunktól fogva hajlandók a rosszra (*Gen. 8, 21*). «Tudom, hogy a jó nem lakik bennem, azaz a testemben» (*Róm. 7, 18*). A Gonosz

hatalma, a bűné, nagyon is ránk nehezedik: ez öröklött baj is, szerzett baj is. Lelkünket az ő kiolthatatlan honvágyával a magasság után, a világoosság, a szabadság után, Isten után, a földhöz nyomja a test terhe. A teher ugyan könnyebb lesz az idő folyásával, de egészen csak halálos ágyunkon rázhatjuk le. Mi mindig hasonlóak maradunk magunkhoz. Természetünket lehetetlen megváltoztatnunk. Természetes hibáink és gyöngeségeink megmaradnak. Legfeljebb vissza lehet nyomni őket, folyton nyesegetni lehet őket, de gyökereztül kitépni, mint a gyomot, nem lehet. Szalézi Szent Ferenc vérmérséklete haláláig indulatos volt, de megtanult uralkodni rajta és a kívülállók semmit sem vehettek észre belőle. Hányszor hallani a panaszt: gyónásom nem ér semmit, nem javulok, mindig ugyanazok a bűnök maradnak meg bennem. Mászt nem is lehet várni. Nem abban van a javulás, hogy minden héten más-más bűnököt kelljen meggyónni, hogy a bűnök száma jelentékenyen apadjon, hanem — mondhatni —, hogy a bűnök váljanak sekélyesebbekké. Egy példa: Könnyen indulatba jövök. Tíz évvel ezelőtt bizonyos mellőztetés miatt két napig mérgeelődtem. Öt évvel ezelőtt már csak egy nap kellett ahhoz, hogy elműljék a bosszúságom ugyanolyan kellemetlenség miatt. Ma: a bosszankodás ugyanazon okból már alig tart egy óra hosszáig. Később már néhány perc alatt túl kell lennem rajta. A hajlam a bosszankodásra természetemben van, ezen nem tudok változtatni, ezzel számolnom kell. A bosszúság mindig fog jelentkezni, de ahhoz a bűnnek semmi köze, csak ne engedjek az indulatnak, akár két napig,

akár két óráig gyötör és furdal és akar érvényesülni. Ma is ugyanaz a panasz, ami tíz éve : «Érzékenységből bosszankodtam». A panasz ugyanaz, de mégis nagy a különbség a bűn minőségében.

Az emberi élet robotmunka (*Jób 7, 1*). A leg-súlyosabb teher, amit életünk folyamán viselnünk kell : tulajdon énünk. Ettől a tehertől nem tudunk megszabadulni. Ezt nem tudjuk levetni vállunkról. Az ember kénytelen úgy venni magát, amint van, és önmagára is igent mondani. Borzasztó, hogy az ember akar, akar, minden erejével akar, még sem megy semmire. «Az akarat a jóra megvan bennem, de a jónak megtevését nem találom. Mert nem cselekszem a jót, amelyet akarok ; hanem amit nem akarok, a rosszat, azt cselekszem. Más törvényt látok tagjaimban, ez küzd értelmem törvénye ellen s a bűn törvényének foglyává tesz, amely tagjaimban van» (*Róm. 7, 18 stb.*). Ezt a hatalmas ürt érzi mindenki, aki csak egy kicsit is figyeli magát. Az ember érzi, mint lesz ez a szakadék egyre nagyobb, mélyebb, szélesebb, sőt feneketlen, minél jobban iparkodik, minél erélyesebben akar, minél közelebb jut Istenhez. Hogy *akarok* jó lenni, és *mégsem tudok* jó lenni : ez legnagyobb kínja az emberi szívnek. Szinte összeroskad az ember a lelki vágyódásban és felkiált Istenéhez. Felnyög : «Én szerencsétlen ember ! Ki szabadít meg e halálnak testétől?» (*Róm. 7, 24*).

Az ember legjobban saját maga miatt szenved. Aki másoktól többet szenved, mint önmagától, az még nem jutott messzire a tökéletességben. Bárhol is áll az ember, akár az elején, akár egészen a végén, akár

súlyos bűnökkel kell harcolnia, akár csupán félszándékos bűnökkel : ha komolyan akar és törekszik előre jutni, önmagától fog szenvedni ; mert amit akar, amire törekednie kell, nem bírja tető alá hozni, nem tud vele elkészülni úgy, ahogyan szeretné. Akar, igen, teljes lelkéből, minden erejéből akar. De alig fogja meg a jófételt — még ki sem hül — már megint cserepek előtt áll. Akkor aztán megáll és jajgat, lesújtja a csalódás, sérelmet szenved büszkesége : hah, hogy velem ilyesmi megeshetett ! Végleg elkedvetlenedik és abbahagy mindent. Haszontalan, terméketlen gyászolás ! Ha egy gyerek az utcán futtában megbotlik és elesik, ott marad-e fekvé és megvárja-e, míg a pocsolya vize átjárja és tönkreteszi ruháját ? Dehogy ! Felugrik és fut tovább ! Mi pedig ? . . . Mi fekvé maradunk. A bűn magában véve még nem a legrosszabb dolog (de ezt természetesen helyesen kell érteni), a bűn a legnagyobb baj ; a legnagyobb rossz : megmaradni a bűnben, az elesést fekvemaradássá, állapottá kövesíteni. Hogy az ember bűnbe esik, az még nem a legnagyobb szerencsétlenség, ha az ember rögtön felkel, lelkét gyorsan ismét rendbehozza, aztán tovább siet és lehetőleg helyrehozza a mulasztást. Ha valaki felmegy a létrán, és az egyik fok kitörik alatta, akkor gyorsan fellép a következő két-három fokra, hogy kikerüljön a veszedelmes zónából. Egy fél fokközt visszaesett, de némi megerőltetéssel kettőt nyert.

Még hibáinkra és bűneinkre is «Igen!»-t kell mondanunk. Az ostobaság megtörtént, ezen már nem lehet változtatni. Most nincs mást mit tenni : hamar min-

dent rendbehozni (tökéletes bánat, mielőbbi gyónás, alázatosság és szeretet felindítása), s akkor rajta, előre, mintha semmi sem történt volna! Aki hibáin (bűnein) nem rágódik, hanem egykettőre rendet csinál és tovább megy, az gyorsan halad előre. Mily sokan nézik még erénynek a megállást és keserűséget! A gonosz szellem a világosság angyalának alakjában! (*II. Kor. 11, 14*). Mindenáron meg kell tanulnom «Igen!»-t mondani hibáimra is!

Hibáinkra szükségünk van. Hogy tökéletessé legyünk, le kell szállnunk nyomorúságunk, semmiségünk, szegénységünk legmélyére: «Az erő az erőtlen-ségben lesz teljessé» (*II. Kor. 12, 9*). Aki azt hiszi, hogy ő maga még képes valamire, sohasem éri el a tökéletességet. Oly gyámoltalannak kell lennünk, mint egy kisgyermeknek; Isten csak a kicsinyeknek nyilatkoztatja ki magát (*Máté 18, 3 stb.*). Tudjuk, hogy kicsinyekké kell lennünk, tudjuk azt is, hogy minmagunktól semmit sem tehetünk. De ezzel a tudattal még semmit sem tettünk, semmiségünk legmélyére nem tudunk alámerülni. Az alázatosságot magunk csak bizonyos határig sajátíthatjuk el. Az út végső szakaszát szenvedve kell megtennünk. Az erények legvégső magasságait és mélységeit, a végső harmonikus kiegyenlítődést csakis önmagunk tartós elszenvedése árán érhetjük el. Vajjon ki van közülünk meggyőződve arról, hogy semmire sem képes? «Én!» — mondod te. No és hogy állunk cselekvéssel? Nem tanuskodik ellened? Nem te dolgozol-e mindig, nem te adod-e meg mindig a hangot, nem te jelölöd-e ki az utat és időt? Te «Igen, Atyám»-ot akarsz mondani, és

mégis csak a saját akaratodat teszed! «Nem azt cselekszem, amit akarok» (Róm. 7, 15). Ezt tudjuk, mégsem eszerint cselekszünk. Mi nem akarunk, mégis mindig keresztülvisszük akaratunkat. Ezért nincs más út: saját kárunkon kell tanulnunk. Át kell élnünk tehetetlenségünket, újra meg újra el kell esnünk, ezerszer és ezerszer. De hányan vannak, akik még saját kárukból sem okulnak! Az elesés nem a legnagyobb rossz, sőt szükséges, csak legalább tanulnánk belőle! A tökéletesség ormára nem visz más út, mint az, amely saját semmiségünk szakadékán vezet keresztül. A semmire-képesség kelyhét fenékig ki kell innunk, az utolsó cseppig.

Sok csalódás forrása az is, hogy az ember egyszerre sokat, nagyon is sokat vár önmagától. «Senki se gondoljon magáról kelleténél többet» (Róm. 12, 3); szerényen gondolkozzék mindenki magáról. Ebben is «légy józan» (II. Tim. 4, 5). A gondolkodásbeli, beszédbeli és a cselekvésbeli tökéletesség nem az út elején van, hanem a végén. Tavasszal nem lehet aratni. Ebben gyakran helytelenül bánunk magunkkal. És az idősebbek is, az elüljárók is gyakran helytelenül bánnak ebben a fiatalabbakkal. Második osztályos gyermektől nem lehet olyan feladványt megkövetelni, amelyet csak hetedik osztályos tud megcsinálni. Senki sem adhat többet, mint amennyije van. Tövisről nem lehet szőlőt szedni, sem bojtorjánról fügét (Máté 7, 16). Igaz, mint nemtökéletes ember is elvégezhetem alkalomadtán az egészen érett ember tökéletes szeretet-aktusát, de tartósan nem bírom tartani magamat ebben az állapotban. A nap néha

sok százezer kilométernyire kisugározza izzó tűzcsóvát a világegyetembe, de csak rövid ideig; aztán ismét visszatér eredeti tevékenységéhez. Tartósan nem tudunk állapotunkon túl élni és cselekedni. Az bukáshoz, csődhöz vezet. Oktalanság a kezdőktől a tökéletesek teljesítményeit várni. A nyelvvel nem vétkezni többé: érett szentséget föltételez (*Jak. 3, 2*). A szeretetben kifogástalan és teljesen önfeledt csak a tökéletes ember lehet. Legyünk elnézőek a fiatalok iránt! Csak állhatatossággal, kitartó türelemmel — magunk és mások iránt — nyerhetjük meg lelkünket.

A legszebb és legegyszerűbb: engedni, hogy vezessenek, és semmivel sem törődni. Ne szedjük magunkra gondokat, sem hibáink miatt, sem érényeink miatt, hanem szánjuk magunkat határozottan erre: örvendező «Igen, Atyám!»-mal fogadok Isten atyai kezéből mindenegyves pillanatot, ahogy jön, s kiaknázom, amennyire lehet, hagyom magamat Istentől vinni és vezetni pillanatról pillanatra. Ha pedig egyszer megfélekezve magunkról Nem!-et mondtunk, akkor ne hagyjuk bűnünket (hibánkat) kihűlni, ne engedjük megkövesedni, hanem tüstént rázzuk le magunkról és menjünk tovább, mintha semmi sem történt volna. A következő pillanatra pedig mondjuk ismét: «Igen, Atyám!» «Engedd, hogy hűségben járuljak hozzád!» (*24. Zsolt. 5*) és: «teremjünk gyümölcsöt béketűrésben!» (*Luk. 8, 15*).

IX.

«SZENVEDJÜNK EGYÜTT KRISZTUSSAL, HOGY MEG IS DICSŐITTESSÜNK EGYÜTT KRISZTUSSAL!»

(Róm. 8, 17.)

Mi emberek túlságos sokat várunk magunktól, másoktól és az élettől is. Remélünk, várunk a jövő boldog szerencsére, jobb, szebb napokra. Minden újévkor boldog újesztendőt kívánunk egymásnak és magunknak, mintha az újév más, boldogabb lehetne, mint az elmúlt. Túlságos sokat ígérünk magunknak az élettől — itt sem vagyunk kellő módon beállítva — s ezért zúzódnak szét jónéhányan «sorsukon». Azt várják az élettől, amit egyáltalán nem adhat meg. Mind az elveszett paradicsom kapuját keresik, többé vagy kevésbé, tudatosan vagy öntudatlanul. Csakhogy amit az Isten bezárt, azt senki sem tudja többé kinyitni.

Álljunk tehát mindkét lábunkkal az adottságok talaján : vegyük magunkat és az életet úgy, ahogyan van, nézzünk szembe magunkkal és a valósággal.

Robotmunka az ember élete (*Jób 7, 1*). A bűnbeesés óta nehezedik férfira és nőre a verejtékes munka és folytonos szenvedés vastörvénye (*Gen. 3, 16 stb.*), a kivételt nem tűrő törvény. Mindenkinek, akár Istennek szolgál, akár elszakadt tőle, viselnie kell a

hivatás terhét ; mindenkinek meg kell egyszer fájdalmasan tapasztalnia előbb vagy utóbb, hogyan oszlik szét a semmibe a földi öröm. — Még a bűnösöknek is kell viselniök azt a súlyos, nagyon súlyos terhet, hogy nem találják sehogysem azt a boldogságot, amit a világ ígér nekik. «Világ, láttam a te jutalmadat. Amit adsz nekem, elveszed tőlem» (*Walther v. d. Vogelweide*). Ha az élet nagy szenvedéséhez, melyen mindnyájunknak át kell mennünk, meghoznók még azt a csekély áldozatot, melyet Isten szolgálata kíván, akkor cserébe kapnók Isten gyermekeivel a boldog örökkévalóságot.

Az élet szenvedés. Ezt már a pogányok is érezték. Féltek attól, akinek a szerencse az ölébe pottyant, az istenek ellenségének tekintették, menekültek tőle.

Szerencsésnek kell mondanom téged,
De mégis féltém üdvösséged !
Itt nem maradhatok, azt látom,
S te nem lehetsz többé barátom.
Veszted kívánják mind az istenek,
Futok, ne kelljen itt halnom veled !

(*Polykrates gyűrüje.*)

A kereszténységben sincs másképen.

Jaj nektek, gazdagok ! mert megkaptátok
vigasztalástokat !
Jaj nektek, kik most tele vagytok ! mert éhezni
fogtok !
Jaj nektek, kik most nevettek ! mert majd gyászoltok
és sírtok !
Jaj nektek, mikor mind magasztalnak titeket
az emberek ! (*Luk. 6, 24 stb.*)
Jaj nekünk, ha az ítéleten a Bíró ezt kénytelen
mondani : Te már megkaptad jutalmadat !

(*Máté 6, 2.*)

Az élet szenvedés. Ezzel számolnunk kell. Ne csodálkozzunk, ha kereszttek jönnek ránk; akkor kellene csodálkoznunk, ha nem jönnének. Ne engedjük, hogy a kereszt meglepetés legyen. Ha várjuk a keresztet, akkor ha jön, már félig el is viseltük. Minden pillanatra «Igen!»-t kell mondanunk, még ha keresztet és szenvedést hoz is.

Tekintsünk csak ismét Mesterünkre! Sohasem kereste önmagát, sohasem gondolt önmagára, kényelmére, előnyére és javára, sohasem törekedett az emberek tiszteletére, dicséretére és kegyére. «Mester, tudjuk, hogy igazmondó vagy és az Isten útját igazságban tanítod, és nem törődöl senkivel, mert nem tekinted az emberek személyét» (*Máté 22, 16*). Üdvözítőnk a maga személyére való tekintet nélkül ment az Atyától kijelölt úton. Pedig ez az út — keresztút volt. «Sokat kellett szenvednie» (*Luk. 9, 22*). «Hát nem kellett-e ezeket szenvednie a Krisztusnak, és úgy menni be az ő dicsőségébe?» (*Luk. 24, 26*). Mint az Istenség második személye sohasem hagyta el a mennyet. Hiszen az Atya vele volt (*Ján. 16, 32*), az Atya egy vele (*Ján. 17, 22*). De emberi természete számára úgy kellett megszereznie a mennyországot. Isten igazságos. A mennyet senkinek sem adhatja csak úgy ajándékol. «Ő megfizet kinek-kinek a cselekedetei szerint» (*Róm. 2, 6*). Ki mérheti meg az isten-emberi szenvedések mélységét? Csak az, aki győzelmének magasságát is megérti. «Felment a mennybe. Az pedig, hogy felment, mit jelent egyebet, minthogy le is szállt előbb arra, ami mélyebben van : a földre. Aki leszállott, ő az, aki felment, feljebb minden égnél»

(*Ef. 4, 9*). «Atyám, dicsőítsd meg Fiadat . . . Én téged megdicsőítettelek a földön, a munkát elvégeztem, melyet reám bízál. És most te dicsőíts meg engem, Atyám, tenmagadnál azzal a dicsőséggel, mely enyém volt nálad, mielőtt a világ lett!» (*Ján. 17, 1 stb.*).

Nekünk is valamennyiünknek be kell töltenünk feladatunkat, mégpedig szenvedés és áldozatok közepette, hogy mindegyikünk bemehessen az ő dicsőségébe, amely neki «a világ kezdetétől fogva elő van készítve» (*Máté 25, 34*). A mi számunkra sincs más mérték, mint a Megváltó számára volt, és nincs más törvénye a szentségnek sem. Csupán amit saját személyünk szerint áldozatosan odaadunk, azt kapjuk vissza átváltoztatva és konszekrálva. «Nem nagyobb a szolgálta uránál» (*Ján. 13, 16*), «ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak» (*Ján. 15, 20*). «Gyűlöletesek lesztok minden népnél» (*Máté 24, 9*). «Azért fogunk a világban mindenkor szorongatásokat szenvedni» (*Ján. 16, 20*). Törvényszékről törvényszékre visznek minket királyok és helytartók elé hurcolnak bennünket (*Máté 10, 17*); mert ezzel szolgálatot vélnék tenni Istennek (*Ján. 16, 2*). De ha kívülről nem is vesz körül bennünket szorongatás, azért még nem vagyunk mentesek tőle. «Aki az én tanítványom akar lenni, tagadja meg önmagát, vegye fel *naponkint* keresztyét és kövessen engem!» (*Luk. 9, 23*). Tagadja meg magát! Szóval át kell lépnünk ellenségeink közé és harcolnunk önmagunk ellen!

Szenvedni egyenesen hivatásunk. «Kegyelem az, ha valaki Isten iránt való lelkiismeretességéből túri a viszontagságokat, igazságtalanul szenvedvén. Mert

mi dicsőség az, ha vétkezvén arculütéseket szenvedtek? De ha jót cselekedvén, békével túrtök, *ez kedves Isten előtt*. Mert erre vagytok hivatva, minthogy Krisztus is szenvedett érettünk, példát hagyván nektek, hogy az ő nyomdokait kövessétek ; aki bünt nem tett, sem álnokság az ő szájában nem találtatott ; aki midőn szidalmaztatott, nem szidalmazott, midőn szenvedett, nem fenyegetőzött, hanem átadta magát az őt igazságtalanul elítélőnek» (*Pét. I. 2, 19 stb.*). És ahogy Péter, úgy Pál is : «Akik jámborul akarnak élni Jézus Krisztusban, mindnyájan üldözést fognak szenvedni» (*II. Tim. 3, 12*). Szorongatásokra vagyunk rendeltetve (*I. Thess. 3, 3*), meg kell fenyítettünk (*Zsid. 12, 6*). Szent Pál igazán tapasztalatból beszélhet ! «Mindenben nyomorúságot szenvedünk, üldöztetésben van részünk, földre terítettünk. Mindig hordozzuk testünkön Jézus halálát, mindig halálra adatunk» (*II. Kor. 4, 8 stb.*). «Nyomorúságban vagyunk, szükségben, szorongatásban, virrasztásban és böjtölésben» (*u. o. 6, 4*). «Számptalan fáradságot viseltem el, igen sokszor fogságban, verésekben módfelett, gyakori halálveszélyben . . .» (*u. o. 11, 23*). A szenvedésen tehát, mint hivatásunkon, «ne ütközzünk meg, mintha valami új dolog történnék velünk !» (*Péter I. 4, 12*).

Krisztus minket, akik halottak voltunk, magával hozott életre ; «az ellenünk szóló okmányt megszüntette, eltette az útból, és feltűzte a keresztre» (*Kol. 2, 13*). Krisztus megváltott minket, vagyis : kínszenvedése által az ördögtől elvitatta a világra formált tulajdonjogát és nekünk szabaddá tette az utat a mennyországba. Az utat a mennybe már ma-

gunknak kell megjárunk. És, sajnos, csak egy út van oda: a keskeny keresztút. Mindenkinek saját testén «Krisztus testéért, az Egyházért, ki kell egészítenie azt, ami Krisztus szenvedéseiből még hiányzik» (*Kol. 1, 24*).

Krisztus az ő kinszenvedésével és halálával teljesítette értünk a megváltást, a maga emberi természetének pedig kiérdemelte a mennyországot. Krisztus megdicsőült emberi természete részére a szenvedés lezárult; «hiszen tudjuk, hogy Krisztus fel-támadván a halálból, nem hal meg többé» (*Róm. 6, 9*). Ámde Krisztus «kimagasló feje is az Egyháznak, mely az ő teste» (*Ef. 1, 22*). És Krisztus «misztikus testének» születése még nincs befejezve. (Ez a kifejezés: «misztikus test», azt a legbensőbb összeköttetést jelenti, mely fennáll kegyelemben és szeretetben a megkereszteltek és Krisztus közt az Egyházban, melynek feje Krisztus, tagjai a megkereszteltek.) Csak akkor lesz befejezve, ha majd az utolsó ember utoljára részesül a megszentelő kegyelemben a kereszt-ség vagy a bűnbánat szentsége, avagy a tökéletes szeretetbánat által. Krisztus születése még tart. Állandóan karácsony van. De Krisztus szenvedése is tart tovább. Mindnyájan tagjai vagyunk Krisztus testének (*I. Kor. 12, 12 stb.*). Valamennyiünknek hozzá kell járulnia Krisztus misztikus testének «fel-építéséhez» azzal, hogy a maga helyén, működésével és szenvedésével kiépíti a helyének megfelelő részt (*Ef. 4, 12. 16*). Mindegyikünknek közre kell működni, hogy Krisztus misztikus teste is megérjen «olyan életkorra, melynek mértéke Krisztus teljes-

sége» (*Ef. 4, 13*). A misztikus Krisztus szenvedése csak akkor fog kiteljesedni, amikor az utolsó hívő lehúnyja szemét. A nagypéntek még tart. És mikor egy hívő meghal, a misztikus test e tagján ugyanaz ismétlődik, ami húsvét hétfőjén és a mennybemennel napján a test fején ment végbe. Eszerint örökösen karácsony, nagypéntek, húsvét, áldozócsütörtök van. Mi benne vagyunk Krisztus életében, «lélek vagyunk az ő lelkéből, hús az ő húsából, csont az ő csontjából» (*Ef. 5, 30*). Mi Krisztus vagyunk: mindannyian együttesen és mindegyikünk külön-külön. Miként a lélek egészen benne van az egész testben, egészen benne van a test minden tagjában, úgy él Krisztus is egészen az együttes Egyházban és egészen az Egyház mindenegyres tagjában. «Nem én élek már, Krisztus él énbennem» (*Gal. 2, 20. v. ö. Róm. 8, 10; Gal. 4, 19*). És ha majd Krisztus élete és szenvedése befejeződik, ha majd az Egyház a «férfikorig» érik, akkor mint az Istenember-Krisztusnak tökéletes mása «folt és ránc nélkül» (*Ef. 5, 27*) levet minden romlandót és felöltözik romolhatatlanságba (*I. Kor. 15, 53*). «Miként az ara, aki vőlegénye kedvéért felékesítette magát», úgy fog bevonulni «a szent városba, az új Jeruzsálembé» (*Jel. 21, 2*).

Szenvednünk kell együtt Krisztussal, mert Krisztuséi vagyunk. Szenvednünk kell együtt Krisztussal, mert Krisztussal együtt fogunk megdicsőíttetni. Isten igazságos. Amennyire együtt szenvedünk Krisztussal, annyira fogunk megdicsőíttetni is. Mennél hasonlóbbak vagyunk hozzá a szenvedésben, annál hasonlóbbak leszünk hozzá a dicsőségben is. «Minden szülő-

vesszót, mely gyümölcsöt hoz, megtisztogat, hogy még több termést hozzon» (*Ján. 15, 2*). «Örüljétek, ha Krisztus szenvedéseiben részt vehettek, hogy az ő dicsőségének kinyilatkoztatásában is vigadozva örvendeztetek» (*Pét. I. 4, 13*). Nincs nagyobb tisztesség, nagyobb kegyelembizonyosság, mint Krisztussal együtt szenvedhetni. De milyen nehezen értjük meg ezt és milyen szívesen háritjuk el a szenvedést! «Ha mint keresztény szenved, ne szégyelje, hanem dicsóítsa Istent e névben!» (*Pét. I. 4, 16*). A gazdagokra és jóllakottakra jajt kiált az Üdvözítő (*Luk. 6, 24 stb.*), míg a gyászolókat és azokat, akik üldözést szenvednek, boldogoknak hirdeti, mert nagy lesz az ő jutalmuk a mennyben (*Máté 5, 4 stb.*). «Azt tartom, hogy amiket most szenvedünk, nem mérhető össze a jövődő dicsőséggel, amely meg fog nyilvánulni rajtunk» (*Róm. 8, 18; II. Kor. 4, 17*).

A mi időnk úgyis rövidre van szabva (*I. Kor. 7, 29*). Azért munkálkodjunk addig, «míg nappal van» (*Ján. 9, 4*). Hiszen szenvedni mindegyikünknek kell, vagy ebben az életben, vagy a másvilágon. Egyszer nagypéntek van, máskor húsvét. Mennyien akarnak már itt örökös húsvétot ünnepelni, és odaát még egyszer! Járjuk meg Üdvözítőnkkel életünk néhány napján a nagypénteki utat, hogy majd az ő örök húsvétjában is részesek lehessünk. Ha itt keresztutat járunk is, mégis szerencsésebbek, boldogabbak és megelégedettebbek vagyunk, mint azok, akiknek «a Krisztus keresztjéről hangzó szó bolondság» (*I. Kor. 1, 18*). Mily nehezen cipelik ezek keresztjeiket és szenvedéseiket, melyeknek az ő szemükben semmi

értelmük sincsen, melyek nekik csak gyötrelmek. Reménytelenül szenvedni a legrosszabb, ami csak lehetséges e világon, kezdete a pokolnak. Mi ellenben, akik Krisztussal együtt hordozzuk a keresztet, a szenvedés ellenére is már mintegy a mennyország előcsarnokában élünk. «A mi hazánk a mennyekben van» (*Fil. 3, 20*). Épp ezért nem szakaszthat el minket Krisztus szeretetétől semmi: «sem nyomorúság vagy szorongás, sem éhség vagy mezítelenség, sem halálveszedelem vagy kard, sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem a jelenvalók vagy a jövődők, sem erők, sem magasság vagy mélység, sem egyéb teremtmény» (*Róm. 8, 35 stb.*). «Élünk mint szomorkodók, és mégis mindig örvendezők; mint szűkölködők, és mégis sokakat gazdagítók; mint akiknek semmijük sincsen, és mégis mindenük megvan» (*II. Kor. 6, 10*). «Telve vagyok vigasztalással, felette bőséges az én örömöm minden szorongatásunk mellett» (*u. o. 7, 4*).

«Szenvednünk kell együtt Krisztussal, hogy meg is dicsőíttessünk együtt Krisztussal.» Igaz, nagyobb szenvedések nélkül is megmenthetők volnánk. Szentiségek és kegyelemeszközök bőven állnának rendelkezésünkre. Ámde ki engedi magát vonzani az isteni szeretettől? Ki hallgat a kegyelem halk szavára? A szeretet hangja gyakran meghallgatatlanul hangzik el. Félelemmel sem nyerhet meg magának minket Isten. Még a pokol végtelen gyötrelme sem — a legiszonyosabb dolog, amit csak el lehet képzelni — még ez sem képes az embereket a bűntől visszatartani. Mégis csak úgy isszák a bűnt, mint

a vizet (*Jób 15, 16*). Mi marad más hátra Istennek az ő szeretetében és irgalmasságában, mint megajándékozni bennünket a «nyolcadik szentséggel»: a szenvedéssel? A szenvedés és nyomorúság Isten két legnagyobb nagybőjti szónoka; ezek már sokkal több lelket vezettek Istenhez és mentettek meg a mennyország számára, mint talán a világ valamennyi papja és hitszónoka együttvéve. A szenvedés Istennek nagy «kegyelemeszköze». Végtére is még mindig jobb egyik kezünket vagy félszemünket elveszteni, mint az örök tűzbe kerülni (*Máté 5, 29 stb.*). Nem Isten tehet arról, hogy némely embert csak ilyen «műtéttel» lehet megmenteni. Utóvégre nem jobb-e «bénán vagy sántán» bejutni a mennybe, mint egyáltalán nem jutni be?

Illés próféta szörnyűségeket ért meg: üldözést és számkivetést. Az összes próféták közül már csak ő volt életben. Életútan és kétségbeesve feküdt le egy gyalogfenyő alá, hogy meghaljon. Istentől kapott megbízása és hivatása elviselhetetlen teherré lett neki. És mégis, egy angyal parancsára újból föl kellett kelnie és negyven nap és negyven éjjel vándorolnia. A jutalom pedig? Nem ért-e fel százszorta is minden áldozattal? Illés eljutott Isten hegyére és beszélhetett Istennel. (*III. Kir. 19, 4 stb.*)

Damaszkusz kapui előtt megtört Saul, a dühöngő és gyűlölettől izzó keresztényüldöző. De ha az Úr nem sujtotta volna őt abban az órában vaksággal: Saulból sohasem lett volna Pál; a megtérés kegyelme, melyet akkor kapott, nem érett volna be. Ő azonnal tovább rohant volna; büszkesége nem tudta volna

elviselni a visszafordulás megaláztatását; emberfélelme kísérői előtt, a nép és a hatóságok előtt nem engedte volna, hogy magába térjen. De így a kegyelem kényszerítette őt. Engedelmeskednie kellett, akár akarta, akár nem. «Kár neked az ösztöke ellen rugdalóznod!» (Ap. Csel. 9, 5). Az Úr adott neki megfontolási időt. A sötétség, melybe esett, nyugalmat hozott szívébe és megnyitotta lelkét a kegyelem fénye előtt.

Ha nem volna szenvedés, nem volna Szent Lidviánánk, nem volna Szent Ignácunk. Ha az Úr azonnal meghallgatta volna Lázár nővéreinek kérését, akkor ők halottfeltámasztás helyett csak beteggyógyítást éltek volna meg. Ám az Úr halogat, Lázár meghal. «Másokon segített!» (Máté 27, 42): az utakon fekvőket «mind meggyógyította!» (Máté 12, 15), barátját azonban cserben hagyja! Ez kemény szenvedés próba volt a két nővérnek. De meg kellett érniök a nagyobb kegyelemre, a nagyobb csodára. «Akit szeret az Úr, azt megfenyíti» (Péld. 3, 12). Szeretete és igazságossága kénytelen nekünk szenvedést kínálni, sőt gyakran ránk tukmálni, ránk kényszeríteni, mert önként bizony nem fogadnók el. Az Úr kénytelen minket beiratni a «szenvedés iskolájába», főképp ha valami nagy terve van velünk, ha valami rendkívülit akar nekünk nyújtani. Mi a magunk akaratából csak bizonyos pontig tudjuk magunkat a meghalásig vinni. Ezen túl már nem tudunk jutni; az önfentartási ösztön a benső életre nézve sokkal hatalmasabb, sokkal természetesebb és életerősebb, mint a külső életre nézve. Ezért kell itt az Istennek beleavatkoznia. «Az

egész földön két rész szétszóratik, és elvész, és a harmadrész marad meg. És átviszem harmadrészt a tűzön, és kiégetem őket, mint kiégetik az ezüstöt, és megpróbálom, mint megpróbáltatik az arany» (*Zak. 13, 8—9*). «Ellened fordítom kezemet és kiolvasztom egészen salakodat lúgsóval és kiveszem belőled minden ónodat!» (*Iz. 1, 25*). «Tudjuk, hogy az Isten közreműködtet mindent azok javára, akik őt szeretik» (*Róm. 8, 28*), «mindent», tehát a szenvedést is; azért kell azt föltétlenül igenlenünk. A szenvedés is, sőt éppen a szenvedés, a jóságos Istentől jön, Atyánktól, aki minket majdnem jobban szeret, mint tulajdon Fiát. Hiszen odaadta őt értünk, mindnyájunkért! (*Róm. 8, 32*). Ha mi neki semmit sem érnenk, akkor ő, a végtelen bölcs Isten, nem adott volna értünk oly «drága váltságdíjat!» (*I. Kor. 6, 20*). A szenvedés is az ő jóságából és szeretetéből fakad, még ha ezt most még nem is látjuk be, vagy talán egyáltalán nem is tudjuk belátni: hát legalább higyjük! Megváltóm, hiszek a te szeretettedben irántam! Uram, gyarapítsd hitemet! (*Luk. 17, 5*). Higyjünk az Isten hozzánk való szeretetében! Ő nem feledkezik meg rólunk, bár néha úgy látszik. Ő néha az egész kín-éjszakán át magunkra hagy, csak közbe-közbe, a negyedik és utolsó órváltáskor jön hozzánk (*Máté 14, 25*), néha meg éppen csak már reggel (*Ján. 21, 4*). Ő egyáltalán nem feledkezhetik meg rólunk. Minden ember egészen bírja Istent; Isten nem oszthatja meg magát. Ha száz milliárd ember élne a földön, vagy csak tíz ember: a száz milliárd ember közül egy sem bírna kevesebbet Isten-

ből, mint ahogy a tíz ember közül is egy sem bírna többet Istentől. Isten mindenegybes embernek egészen Isten. Ő semmikép sem gondoskodhatnék rólam jobban, mint ahogy éppen most gondoskodik, még akkor sem, ha egymagam volnék a világon. De akkor sem gondoskodnék rólam kevésbé, ha ezer milliárd ember élne ezen a földön.

Szenvedéseinket viseljük csöndben. Nem kell arról senkinek sem tudnia, nem szabad attól senki másnak szenvednie. Az emberek csak olcsó szavakat adhatnak nekünk, hatásosan segíteni azonban nem tud senki, csak az Isten maga. Ő tud szenvedéseinkről. «Ismerem szorongatásaidat és szegénységedet» (*Jel. 2, 9*). De nekünk is szabad, mint Megváltónk tette, az Atyához menni, egy kicsit kipanaszkodni magunkat előtte, kiönteni szívünket előtte: «Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?» (*Márk 15, 34*). Ha látszólag távol is vagy tőlem, mégis közel vagy hozzám, a kereszten meg éppen a legközelebb. «Az Úr közel van a megtört szívekhez és megmenti az összeroskadt lelkeket» (*33. Zsolt. 19*).

Csak az adott pillanatban kell benne élnünk, csak a jelen pillanatra, csak jelen szenvedésünkre kell mondanunk «Igen, Atyám!»-unkat. Ne eposszük magunkat; ő minden kereszthez ad kegyelmet, és erőt is küld annak hordozásához. Mi bízunk Istenben. Hiszen ő hűséges, nem enged erőnkön felül kísérteni, erőt ad a kitartásra (*I. Kor. 10, 13*). «Mindent meg tudok tenni abban, aki nekem erőt ad» (*Fil. 4, 13*). «A mi elégséges voltunk Istentől van» (*II. Kor. 3, 5*).

Nem kell elkerülnünk az örömeket és nem kell

keresnünk a szenvedést. Csak az jön ránk, amit Isten szánt nekünk. Az Üdvözítő egy sajtáságos szót mondott ki: «Az *én* igám édes és az *én* terhem könnyű» (Máté 11, 30). Igát említ, teherről beszél: valami nyomasztóról, valami nehézről, és mégis azt mondja, hogy az nem nagyon kemény és nehéz, sőt éppen édes és könnyű. A hangsúly az *én* igámon, az *én* terhemen van. Ha valaki összeroskad a kereszt súlya alatt, akkor az magaácsolta kereszt, akkor az az ő keresztje. Az ilyen keresztetekhez nem igényelhetjük Isten kegyelmét és segítségét. Nem kötelezhetjük és nem kényszeríthetjük Istent arra, hogy velünk járja a mi kerülő- és tévutainkat. A *mi* keresztjeink alatt bizony összeroskadunk, és ez jól is van így, mert különben még tovább mennénk az útvesztőben. Igenis úgy van jól, hogy összeroskadunk és kénytelenek vagyunk visszamenni a főútig, addig a pontig, ahol letértünk az Úr útjáról és saját kárunkra saját akaratunkat követtük. Nem is tudunk eléggé nyugton maradni, hogy egy pillanatra se hagyjuk figyelmen kívül Üdvözítőnk benső vezetését. Se szeri, se száma a kereszteteknek a földi utakon; minden úton: a bűn útjain épp úgy, mint a kegyelem útjain. A számtalan út között csak *az egyiken* találjuk meg a reánk illő keresztet és a keresztthordozáshoz szükséges kegyelmeket. Ez az út a *tied*, a *te* utad. Te nem ismered, hagyd hát vezetetni magadat lépésről lépésre!

«Az *én* igám édes és az *én* terhem könnyű!» Egyvalaki a sokak közül, akik elégedetlenek keresztjükkel, perbe szállt Istennel, hogy miért éppen ezt a keresztet adta neki, miért nem más keresztet. Akkor

álmot látott : egy végtelen terem közepén találta magát, és ott látta a világ valamennyi szenvedését, köröskörül megszámlálhatatlan sok kereszt alakjában. Akkor tudtára adták, hogy választhat közülük egyet, hogy aztán azt viselje egész életén keresztül. Tüstént nekilátott hát a mérícskélésnek és vizsgálódásnak, a latolgatásnak és válogatásnak. Megpróbálta ezt — de nehezebb volt, mint gondolta ; megpróbálta amazt — annak meg az élei voltak nagyon élesek. Csak próbálgatott, válogatott. Végre fölfedezett egyet : az nagyon kézhezálló volt, nem nagyon nehéz, nem igen nagy, és elhatározta, hogy ennél marad. Ám amint jobban megnézte, hát látta, hogy hiszen ez ugyanaz a kereszt, amelyik mindig is az övé volt, amelyiket Isten szánt neki. «Fogta, vállára vette és hordozta ezentúl panasz nélkül» (*Chamisso: «A keresztkiállítás»*).

«Az én igám édes és az én terhem könnyű». Még mindig nagypéntek van. Krisztus keresztútja még nem végződött be. Az Úr Jézus szétszedte keresztjét ezer és ezer szilánkokká és szétszórta az egész világon, szétosztotta az emberek közt. Mindenki viseli keresztjét, Krisztus keresztjének egy darabkáját, azt, amelyik éppen neki való, amelyik éppen vállára illik, hogy elviselje a reá kiosztott szenvedést Krisztus titokzatos testéért (*Kol. 1, 24*). Krisztus keresztútja tovább folytatódik. Mindegyikünk valahol ezen a keresztúton, annak valamelyik pontján áll. A kereszt-nél szétválnak a lelkek : Krisztus mellé vagy Krisztus ellen. Vajjon csak az Olajfák-hegyéig mégy-e és kereket oldasz-e éppen ott, ahol a tulajdonképeni keresztút

kezdődik? Vagy elmegy-e Péterrel egészen az előudvarig, vagy veronikai és cirenei-simoni szolgálatot teljesítesz? Avagy éppen ott állasz a kevés hűekkel a kereszttel alant? Mennél közelebb mégy a szenvedő Jézushoz, annál közelebb vagy a győzedelmes Jézushoz. A kereszttel dönt. Aki nem veszi keresztjét és nem követi Jézust, az nem méltó hozzá *(Máté 10, 38)*. Uram, engedd, hogy méltó legyek hozzád! Nagy kegyelem az, ha szenvedhetünk, különös kiválasztottságnak, különleges kegynek jele! Csak keveseknek, csak egy kicsiny seregnek szabad egészen közel lenni hozzád. «Uram, add, amit akarsz, aztán kívánd, amit akarsz!» *(Szent Ágoston)*.

Igent mondom a szenvedésre. Uram, adj erőt! Bizom benned. Te tudod, Uram, hogy a szenvedés fáj, hogy természetem tiltakozik és lázadozik ellene. Te tudod, hogy én szeretnék örvendező «Igen!»-t mondani, de sokszor nem tudok. Uram, adj nekem erőt, segíts imádkozni, hogy keresztülküzdjem magamat, amint te az Olajfák-hegyén keresztülküzdted magadat, hogy gyöngye természetem ne legyen úrrá az én jó, de gyakran oly gyöngye akaratomon! Segíts, hogy veled együtt mondhassam az Atyának: «Igen, Atyám!» «Ne az én akaratom legyen, hanem a tied!»

X.

«URAM, TANITS MEG MINKET IMÁDKOZNI!»

(Luk. 11, 1.)

Kérni: szükséges. De nem tudunk helyesen kérni (*Róm. 8, 26*). Kijöttünk a kérésből, az imádságból, a voltaképeni, igazi imádságból. A katolikus Egyházban ugyan nagyon sokat imádkoznak, de sokaknál ez csak szájmunka, nem szív munka. «Ez a nép csak szájával tisztel engem, szíve azonban távol van tőlem» (*Máté 15, 8; Márk 7, 6*). «Némelyek nem is ismerik az Istent» (*I. Kor. 15, 34*), s ezért távol élnek Istentől. Isten nem érdekli őket, nekik egészen más érdekerületeik vannak. Előttük az Isten szigorú úr, aki aratni akar, ahol nem vetett, és gyűjteni akar, ahol nem szórt (*Máté 25, 24*). Isten szerintük azoké, akik életüket megnehezítik, akik csak követeléseket állítanak fel: ezt tedd, ezt ne tedd! (*Ex. 20, 3 stb.*). Ő nem «az Alfa és Omega: a kezdet és a vég» (*Jel. 21, 6*), életük Egy és Mindene, a sark- és középpont, amely körül életüknek keringenie kellene. Isten kívül áll életük körén, ők pedig nem állnak és nem élnek benne, nem ismerik a valóságot, hogy: «Őbenne élünk, mozgunk és vagyunk» (*Ap. Csel. 17, 28*). Nem akarnak ugyan végleg szakítani Istennel, mert nem tudják, nem lesz-e még egykor szükségük reá.

Vannak az életben nehézségek, amikor nem találnak az embereknél segítséget, és akkor örülnek, ha a végső szükségben legalább még van egy Úristenük, akihez fordulhatnak. Isten nekik csak amolyan ki-segítőtárs, és ha imádkoznak, csak egyet kérnek : Uram, add, hogy az *én* akaratom legyen meg !

Nem ilyen-e a mi imádságunk is gyakran? Mint Isten gyermekei, mennyei Atyánktól kérhetünk ugyan mindent, de ott kell lennie imádságunk háttérében a hallgatólagos feltételnek : Ne az én akaratom legyen, hanem a tied ! Vajjon mindig jó-e az, amit kérünk? Nem vagyunk-e olyanok, mint a gyermekek, akik mindig csak a fényes, csillogó, szembetűnő és édes dolgok után nyúlnak? Milyen szegények lettünk volna sokszor mi emberek, ha Isten mindig mindigjárt teljesítette volna akaratomkat ! Bizony gyakran póru-
 l jártunk volna ! Utóbb aztán örültünk és megköszöntük neki, hogy nem teljesítette kívánságunkat. Örvendjünk hát Szent Teréziával, hogy így imádkozhatunk : «Uram, legyen meg a *te* akaratom !» (*Máté 6, 10*). «Nem tudjuk, mikép kell kérnünk, amit kérünk» (*Róm. 8, 26*). Isten jól tudja, hol fáj, mi fáj, mi kell nekünk. Hagyatkozzunk hát csak reá az imádságban épp úgy, mint az életben. «Bizzátok reá minden aggodalmatokat, mert neki gondja van rátok!» (*Pét. I. 5, 7*). «Keressétek először Isten országát és az *ő* igazságát, és ezek mind hozzáadotnak nektek» (*Máté 6, 33*).

A legtöbb katolikus főképen csak a szóbeli imádságot ismeri, pedig az csak egy kis sávja, csak előterepe annak a széles területnek, melyet imádság-

nak nevezünk. Belső vagy szemlélődő imádságról fogalmuk sincs. Úgy vannak vele, mint az efezusiak: «Még azt sem hallottuk, van-e Szentlélek!» (Ap. Csel. 19, 2). Sohasem tanultak róla, sem a hittanórákon, sem a szentbeszédekben.

Manapság sokat dolgoznak az emberek, többet, mint valaha. Mindenki változást akar létrehozni, de nagyon is sok harangot kongatnak. Egyik megpróbálkozik ezzel, a másik azzal a mozgalommal. Ez eddig mind jó. Kétségkívül jó magot vetetgetnek el. Ámde mielőtt vetne az ember, előbb föl kell szántani és boronálni a szántóföldet, jól előkészíteni a talajt a vetésre. És itt a hiba! Ez hiányzik! Kár a sok jó magért! Sziklás talajra hull, kitaposott útra hull, tövisek közé hull; csak nagyon kevés esik jó földbe. A magot jól meg kell gyökereztetni a szívben, ápolni kell, mert különben nem tud kicsirázni. Mozgalmak csak akkor sikerülnek, ha mindenegybes, aki csatlakozik, maga is hordozójává lesz az eszmének, mégpedig benső ösztönből, nem külső kényszerből.

Nem kívülről kell éltetni a katolicizmust, hanem belülről kifelé. A katolikus Egyház magában hordja az életújulásnak minden erejét; azt nem kívülről, nem nekünk embereknek kell beléje vinnünk. És nem is kell az egészet egyszerre kiemelni belőle. A részletekkel kell kezdeni. Ha az egyes tag egészségessé lesz, akkor az egész is magától egészségessé lesz. Ha — mint Szent Teréz mondja — a szerzetesek nem lehetnek tökéletesek elmélkedés nélkül, hogyan lehessenek azok a világiak, akik híjával vannak a szerzetesek minden különleges szent segédeszközének? Nem

szól-e nekik is az Ige : «Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes?» (*Máté 5, 48*). Az elmélkedés a világiaknak is föltétlenül szükséges. Nincs, aki szívében fontolgatna ! (*Iz. 57, 1*). Előbb újra meg kell tanulnunk imádkozni, újra az imádság emberévé, belső emberré kell nevelnünk magunkat ; akkor a talaj jól meg van munkálva, akkor lehet vetni, és akkor részesülhet az ember az aratás örömeiben is.

«Uram taníts meg imádkozni !» Az imádság tevékeny tett, eleven vallás. Az áldozattal együtt az imádság is a vallás lényegéhez tartozik. És ha az áldozatot cselekedetre készítető vagy cselekedetté vált imádságnak nevezik, akkor imádság annyi, mint vallás. Az bizonyos, hogy az imádságról lehet felismerni valamely hitvallás mélységét és magasságát, de még az egyén vallási értékét is. Az imádság nemcsak énemnek vallási megnyilatkozása, tevékenysége ; az imádság *a* vallási megnyilatkozás, egyáltalán *a* vallási tevékenység.

Imaélet nélkül nincs bensőségesség, nincs tökéletesség. Az imádság a kapu, melyen át az ember bejut a Lelkek-Várába, mondja Szent Teréz. A tökéletességhez nem vezet könnyű út. Kemény harcban állunk a kísértéssel, saját énünkkel, a szenvedéssel. Ez nehéz robotmunka. De csak akkor tudunk rajta úrrá lenni, ha fáradozásunkat imádság kíséri és hatja át. Imádkozzunk, hogy ne legyünk gyöngék, ha Isten valami nehezet, nagyon nehezet kíván tőlünk. Jákobként birkózzunk Istennel imádságban, hogy semmi áron se a *mi* akaratumk kerekedjék felül. «Legyen

meg a *te* akaratod», ne az enyém. «Taníts meg engem akaratod teljesítésére!» (142. Zsolt. 10). Az imádságnak állandó összeköttetésben kell tartania minket a benső erőforrással, szüntelenül merítenie kell a kegyelem kútjából, hogy el ne bukjunk a harcban. «Egyik kezükkel végezték munkájukat, a másokban fegyvert tartottak» (Neh. 4, 11). Amíg Mózes (imádságra) fölemelve tartotta kezét, győztek az izraeliták; mihelyt azonban leeresztette karját, győztek az amalekiták. (Ex. 17, 11). «Szüntelenül imádkozzatok!» (1. Thess. 5, 17). «Mindenkor lélekben esedeztetek!» (Ef. 6, 18). Lelkünknek ez állandó imádsága nélkül életünk nem lesz teljes érvényű istenszolgálat, nem lesz mindenegyves pillanatnak cselekedete, munkája nem nyerhet teljes konszekrációt; félmunka lesz csupán. Az «Igen, Atyám!» a mi konszekráló formulánk, a mi imádságunk. A cselekvésből imádság nélkül hiányzik az áldás, a csirázó-képesség; az imádságból cselekedet nélkül hiányzik a talaj, a vetőföld. Cselekedet és imádság, kenyér és konszekráló szó egybetartoznak. Alapfeltétel minden hatékony imádságra, főképp a benső imádságra: az Isten akaratára szerinti élet. «Szeretteim, bizalmunk van Istenhez, hogy bármit kérünk, megnyerjük tőle, mert az ő parancsait megtartjuk» (Ján. 1. lev. 3, 21). «Nem mindenki, aki mondja: Uram, Uram! megyen be a mennyek országába, hanem csak aki megteszi Atyám akaratát, aki a mennyben van, az megyen be a mennyek országába» (Máté 7, 21). Az imádság hídverés az isteni Te és az emberi Én között, összeköttetés a legszélsőbb sarkok között, feszültség-

kiegyenlítés. A tökéletes imádság az Én beleolvadása a Te-be, egy-léte vele, békés nyugalma lényemnek Istenben. «Legyenek egyek bennünk!» (Ján. 17, 21). Persze sok mindennek le kell hullani rólunk és belőlünk, míg odáig jutunk. A testi embernek lelki emberré kell válnia. Egyesülés mind a látható, mind a láthatatlan teremtésben csakis bizonyos hasonlóság, bizonyos rokonság alapján jöhet létre. Lelkiekké kell lennünk, akaratumkat teljesen bele kell veszítenünk Isten akaratába az «Igen, Atyám!»-mal. Az egyesülés az akaratban, a szeretetben történik. Itt találkozik Isten az emberrel. «Ha parancsaimat megtartjátok, megmaradtok szeretetemben; valamint én is megtartottam Atyám parancsait, és az ő szeretetében maradok» (Ján. 15, 10).

«Némelyek nem is ismerik az Istent» (1. Kor. 15, 34), azért nem is szerethetik Istent. A katekizmus első felelete így hangzik: Avégett vagyunk a világon, hogy Istent megismerjük. Régi alapigazság, hogy nem szerethetem azt, amit nem ismerek. Csak az után vágyódom, amiről tudom, hogy kívánatos. Ki tudja Istent teljes szívéből, minden erejéből szeretni, érte mindent kockáztatni, neki mindent feláldozni, mindent az ő akarata szerint cselekedni, «vérig ellentállni» (Zsid. 12, 4), ha csak egészen felületes ismerete van Istenről? Amilyen az ismeretünk, olyan a szeretetünk. Gyöngé és erőtlén, sovány és vérszegény a mi istenszeretetünk, mert nincs eleven ismeretünk Istenről. «Azt mondjátok, hogy a ti Istenetek, de nem ismeritek őt!» (Ján. 8, 54), panaszkodik az Üdvözítő. «Az ökör ismeri urát és a számar

ismeri gazdája jászolát, de te, én népem, nem ismeresz engem!» (*Iz. 1, 3*).

Istent eléggé nem tudjuk tanulmányozni, de tanulmányozása nehéz dolog is. A földi dolgok megfoghatóan, tapinthatóan előttünk vannak a térben. Valamennyi érzékünkkel felfoghatjuk, magunkba fölvehetjük őket. Miként az alma azon a fán a paradicsomkert közepén, ezek a földi dolgok is különösen kívánatosaknak látszanak nekünk. Mi mindent nem varázsolnak elénk sokszor érzékeink! Természetünkben hogyan vonz minket minden a teremtés látható alkotásaihoz! Minthogy ismereteink a földi dolgokról olyan széleskörűek, azért epedünk és törtetünk annyira utánuk. Milyen egészen más a mi ismeretünk Istenről! Érzékeink, ezek a voltaképeni bejáratok és vezetők minden ismeret számára, szinte teljesen cserben hagynak bennünket. Csupán a halás marad meg, egyetlen kapunak. «Hogyan higgyjenek abban, akiről nem hallottak? És hogyan halljanak, ha nincsenek, akik hirdessenek?» (*Róm. 10, 14*). Hogyan ismerjük meg Istent, ha nem tanulmányozzuk őt, ha oly keveset prédikálnak róla?! «Isten lélek» (*Ján. 4, 24*). Ha még egészen bele vagyok gubancolódva a világi és testi dolgokba, nem érthetem meg Istent (*I. Kor. 2, 14*). Csak «a lelki ember ítél meg mindent» (*u. o. 15*). Akiben Krisztus szelleme van, «mindent kikutat, még Istennek mélységeit is» (*u. o. 10*). De még akkor is nagyon is lelki, nagyon is magas a mi istenismeretünk, nem mond semmit természetünknek, nincs benne semmi fogható életérték, semmi vonzó, semmi megvesztegető természetünkre

nézve. A lelki istenismeret valami egészen másféle, mint az érzéki világismeret. Ehhez járul még az az egészen másféle vonzóerő, melyet emberek és dolgok gyakorolnak reánk. Így most már körülbelül megérthetjük, miért és hogyan maradt Isten nekünk embereknek «a nagy ismeretlen». Ennél fogva alig lehetséges, hogy egy közönséges ember hosszabb ideig elszórakozás nélkül tudjon imádkozni. Erre a legnagyobb jóakarat mellett sem lesz képes. Igen, ha mi is láthattuk volna az Urat, mint Szent Pál (*Ap. Csel. 23, 11*), ha Szent Jánossal írhatnók: «Amit hallottunk és amit szemünkkel láttunk, amit néztünk és kezünk tapintott, azt hirdetjük nektek» (*Ján. I. lev. 1, 1 stb.*), akkor megismernők Istent, mint a teremtmények fölé kimagaslót, úgy-hogy minket sem választhatna el tőle többé semmi, «sem halál, sem élet, sem angyalok és uraságok, sem . . . semmi más teremtmény» (*Róm. 8, 38 stb.*).

Az Isten megismerésének útjában saját énünkben is nagy akadályok, erős ellenségek állnak. Át kell dolgoznunk magunkat minden emberiségünkön, el kell tekinteni mindentől, ami körülöttünk és bennünk van, el kell csitítani minden zajt és minden gondot magunkban, ha az isteni lényeg szentélyéhez közeledünk. De alig vájjuk bele magunkat kemény bányász-munkával az Istenhez vivő tárnába, már ismét vissza kell térnünk az életbe és ismét összeomlik minden. A legközelebbi imádságnál újra kezdődik ez a munka. Épp ezért határozottan jobb, ha egy félóráig elmélkedünk, mint ha két külön-külön negyedóráig, föl-téve, hogy szabadon rendelkezünk időnkkel. Az első

esetben sokkal mélyebbre hatolhatunk, a másodikban sok időt «elveszítünk» a kétszeri előkészülettel.

Amilyen a megismerés, olyan a szeretet. Istent megismerni legelső földi kötelességünk. Szigorú kötelesség, mert ezzel áll vagy bukik az első és legfontosabb parancsolat: «Szeresd Uradat Istenedet teljes szivedből...» (*Luk. 10, 27*). Istent jobban meg lehet ismerni imádság által, mint tanulmányozás által, az embernek oda kell dolgoznia magát az imádságban Istenhez. Ez történik az elmélkedésben. Az elmélkedő imádság egyúttal bővíti és mélyíti istenismertünket. Ennélfogva elmélkedési könyveink tárgya legyen elsősorban — hogy ne mondjam: csakis — Isten, a Szentháromság, a történelmi vagy a győzedelmes vagy az eucharisztikus Jézus. Kezdőknek alkalmasabb tárgy: az Üdvözítő az ő életében és halálában, mint eucharisztikus Isten (Jézus Szíve, Krisztus Király). Jézus az ő közvetítői minőségében közelebb van hozzánk; itt van szemléletes támaszpontunk bőviben. «Ezért hát, testvéreim, tekintsetek Jézusra!» (*Zsid. 3, 1*). Egyáltalán nem szükséges előszedni az egész elmélkedési irodalmat. Nem a *sok-on* múlik, hanem az *alapos-on*. Olyant kell keresni, ami egyéniségünknek legjobban megfelel. A magunk Jézus-képét száz meg ezer Jézus-kép közül kell kiválasztanunk: a szenvedő, a győzedelmeskedő, az eucharisztikus Jézust.

Ha aztán egyszer megtaláltam tárgyamot, akkor annál maradok. Válgék egyre meghittebbé. Minden oldaláról meg kell szemlélnem, vizsgálnom, forgatnom. Otthonosnak kell lennem benne. Ez nagyon

fontos. Nem fogok semmi haladást felmutatni, ha minden pillanatban más elmélkedési könyvet veszek elő, más elmélkedési tárgyat kutatok fel. Így sohasem melegszen bele. Ime egy példa. Az én Jézusképelem: a szenvedő Jézus. Találkozom vele, végigkísérem keresztútján, segítője, vigasztalója vagyok. Csak nekem szabad a Fájdalmas Anyával együtt halála tanujának lennem. A tanítványok és a barátok alusznak. «Nem tudatok egy órát virrasztani velem?» (*Máté 26, 40*). «Nézzétek, az én árulóm, Júdás, nem talál álmot!» (*Breviárium*). Vele maradok ellenségeinek minden gúnyja és káromlása mellett is. Hol baráti hűségemet ajánlom föl neki, hol szeretetbánatomat. Aztán csendben várok, kínszenvedése szemléletébe elmerülve, kitartok mellette a Fájdalmas Anya oldalán. És ő reám is gondol, és vigasztal engem az én keresztutamon. — Vagy: elmélkedem a megfeszített Jézusról. Én vagyok az oka annak, hogy meg kell halnia. Sötétség borul a világra. Nincs többé egy ember sem a Golgotán, nincs többé egy ember sem a földön. Csak ő és én, szemtől szembe. Mit mond nekem? Mit mondjak én neki? Bánat és szájalom, részvét, szeretet és hála elegendő szót fog adni számba. — Így lehet egy és ugyanazon jelenetet vagy bármely eseményt, mozzanatot Jézus kínszenvedéséből újra meg újra átelmélni, átízlelni.

Ha egy ideig állandóan egy és ugyanazon tárgyról elmélkedünk, akkor egészen otthonosak leszünk benne, nem kell előbb átképzelnünk magunkat Palesztinába, az Olajfák-hegyére, a Kálváriára, mert

már az elmélkedés kezdetén benne vagyunk a helyzetképben. Így a képzelet és értelem előkészítő munkái egyre rövidebbek lesznek, s az akarat voltaképeni imamunkája egyre nagyobb teret nyer. Idővel a föltevések sem fognak tarka változatos játékokban átvonulni lelkünkön; egyikük felülkerekedik és többékevésbé háttérbe szorítja a többieket. Gondoljunk csak megint az előbbi példára: az Üdvözítő a keresztén, és én. Az egyik ember lelkét a hála érzete fogja uralma alá; szíve csordultig eltelik a hálával mindazért, amit a Megváltó érte tett. A másik csupa áldozatkészség lesz, hogy háláját tettekkkel tanusítsa. A harmadik mélységes bűnbánati fájdalommal fog az Úr lábainál időzni. Lelke talán annyira telve lesz szeretettel, hálával, bűnbánattal, hogy nem is lel szavakat annak kifejezésére, amit mondani szeretne. A beszéd ugyanis nagyon is nehézkes, nagyon is szegény és semmitmondó ahhoz, hogy a legmélyebb és legfinomabb lélekmozdulásokat ki tudná fejezni. A nagy lelkesedés, a nagy bánat vagy a nagy szeretet szóval és néma.

Ha egy dallamot sokszor hallottunk, úgyhogy már kedvenc dallamunkká vált, akkor elég, ha csak ennek a dallamnak egy-két akkordját ütjük meg, az már felidézi bennünk az egész dallam lélekmozgásait. A tanító, aki ugyanazt az anyagot húszszor-harmincszor előadta, egészen más összefüggéseket lát, mint tanítványa, aki először hallgatja. A művész, aki bizonyos festményt igen sokszor és alaposan tanulmányozott, és minden tanulmányozáskor újabb szépségeket fedezett fel rajta, végül már a képre vetett

egyetlen rövid pillantással egyszerre fel tudja fogni és élvezni a festmény minden szépségét.

Hogy Istenhez imádsággal és szeretettel közel férközzem, nem szükséges őt minden oldalról megközelítenem. Elegendő, ha ezt csak *egyik* oldalról teszem, ha az én Jézus-képemről a Szentháromsághoz török előre. Ha egy hegyet meg akarok ismerni, nem szükséges tekervényes utakon körülkeringve érnem el a csúcst. Felmászhatok bármelyik oldalán és a csúcstról beláthatom az egész hegyet. A középpontból végigláthatom az egész kört, minden pontját, teljes területét. Istenhez is bármelyik oldalról eljuthatok. Ha Istennél vagyok, minden világos lesz előttem. A szeretet bizonyos pontról több világosságot ad, mint az ész. Előbb ismernem kell Istent, hogy szerethessem; mihelyt a szeretet fölébredt, a megismerésnek új táplálékot nyújt. Az új, mélyebb megismerés viszont megerősíti szeretetemet. Folytonos adás és kapás. Végül a szeretet egyre jobban felülkerekedik, úgyhogy az én emberi érzésközpontom lassankint egészen kikapcsolódik. A szeretet lesz a megismerés forrása.

Mennél gyakrabban elmélkedünk Istenről, annál tisztábbá és elevenebbé kell válnia istenfogalmunknak. Isten «élő Isten» (*Dán. 6, 27*), személyes Isten. Úgy érintkezhetünk vele, mint egy emberrel. «Már nem mondalak titeket szolgálóknak, hanem barátainak» (*Ján. 15, 15*). Teljesen személyi viszonyba kell jutnunk Üdvözítőnkkel. Istennek számunkra élő Istenné kell lennie, valaminknek kell lennie, hogy jelentsen valamit nekünk. «Enyém az én kedvesem,

én pedig az övé.» (*Én 2, 16*). Megismerésünknek elevennek kell lennie, hogy vágyakozásunk, szeretetünk is meleg és eleven legyen. «Éhezünk és szomjúhozunk» kell utána. (*Ján. 6, 35*). «Fölkelek és járom a várost, keresem az utcákon és tereken, akit az én lelkem szeret» (*Én. 3, 2*).

Isten nem valami távoli Isten, hanem közeli Isten, olyan Isten, aki közöttünk lakik. Gyönyörűsége az emberek fiaival lenni (*Péld. 8, 31*). «Hová menjek a te lelked elől? és hová fussak színed elől? Ha fölmegeyek az égbe, te ott vagy; ha leszálok a pokolba, jelen vagy. Ha szárnyaimul veszem a hajnalt, és a tenger végső határain lakom, oda is a te kezéd visz engem és jobbod tart engem!» (*138. Zsolt. 7 stb.*). «Isten nincs messze egyikünkötől sem, mert őbenne élünk, mozgunk és vagyunk» (*Ap. Csel. 17, 27*). «Azon a napon majd megtudjátok, hogy én Atyámban vagyok, ti pedig énbennem» (*Ján. 14, 20*). Ennek a fogalomnak: Isten, életteljes, értékes, legértékesebb fogalomnak kell lennie lelkünkben, hogy Isten legyen középpontja és sarkpontja életünknek.

Kezdetben okvetlenül szükségünk van elmélkedési módszerre; bizonyos szabályokhoz kell tartanunk magunkat, különben az a veszedelem fenyeget, hogy elveszünk a parttalan vizeken, elalusszuk az időt, és semmire sem megyünk. Igazán nincs jobb út, mint az, amelyet Szent Ignác írt elő. Némelyek talán egész életükben vagy időnkint kénytelenek is egyik vagy másik elmélkedésmódszert alkalmazni. De azt nem szabad állítani, hogy csak *egy* elmélkedési mód-

szer van, még kevésbé azt, hogy csak ezt az egyet szabad használni. Sőt ellenkezőleg! Nincs egyénibb dolog, mint az elmélkedő imádság. Az imádság a leg-tökéletesebb kifejezése legbensőbb valómnak. A külső testi világnál végtelenül sokfélebb a szellemi világ. Isten nem ismétli meg önmagát. Ő minden dologban, de legfőképpen minden emberi lélekben eredeti művet ad: valami páratlant, egyszerűt. Nincs két lélek sem, mely ugyanazon módon imádkozik, következőkép nincs egyedül üdvözítő elmélkedési módszer sem. Egy lélek, mely hűségesen végzi elmélkedéseit, mely igyekszik minden pillanatra «Igen Atyám!»-ot mondani, lassankint és észrevétlenül eloldódik minden módszertől és saját útját járja; és ez az út annál egyszerűbbé lesz, mennél közelebb jut Istenhez. Hiszen alig van két ember, aki ugyanazt az életutat járná, miért ne érvényesülne hát a változatosság és különféleség szépsége és harmóniája a lelki életben is, mely az igazi értelemben vett élet? «Az Isten ígéje (és az Isten lelke) nincs megbilincselve» (*Tim. II. 2, 9*). «A szél, ahol akarja, ott fúj; és hallod zúgását, de nem tudod, honnét jön, vagy hová megyen; így van mindaz, aki a lélektől született» (*Ján. 3, 8*). Szóval egy módszer szerint kell kezdenünk, a tárgyat egészen átrágnunk és átelmélnünk, hogy teljesen otthonosak legyünk benne, át kell tárgyalnunk a benne lakó, jelenlevő Üdvözítővel (Istennel): akkor aztán a kegyelem rávezet minket saját utunkra, s egészen magunktól rájövünk a mi saját «módszerünkre» és az elmélkedő imádság végcéljára.

Az elmélkedés végső célja: Istenhez közelebb

jutni, Istennél időzni, Istennél kipihenni magunkat, őt szeretve élvezni, hogy minden törekvésünk Istenhez vigyen, egész benső létünk mindjobban Istenhez vonzódjék, mindjobban Istenre irányuljon. Minden egyes elmélkedésünknek mindinkább meg kell istenitennie benső lényünket. A benső lét gyarapodásával aztán összeselekvésünk magától megjavul. «Boldog ember, aki az Úr törvényeiben leli kedvét, s éjjelnappal eszében forgatja törvényét. Olyan, mint a folyóvíz mellé ültetett fa, mely gyümölcsét idejében meghozza... Mindenben, amihez fog, boldogul» (1. Zsolt. 1 stb.).

Az elmélkedésben nem szükséges okvetlenül valami föltételre irányítani munkánkat. Már csak a lelkiélet törvényeire való tekintettel sem lehet ezt mindenkor keresztülvinni. De ha az elmélkedésből magából fakad egy jófeltétel, ragadjuk meg háláosan és aknázzuk ki, mondjunk annál örvendezőbb «Igen!»-t ebben vagy abban a pontban, ennek vagy annak az erénynek gyakorlásában. Hagyatkozzunk Isten vezető kezére! «Isten kegyelme által vagyok az, ami vagyok!» (1. Kor. 15, 10).

Az elmélkedésben mindenekelőtt Istent ismerjük és szeressük meg, és ne akarjuk saját énünket visszatükröztetni. Némely vérmérséklet emberei túlságosan sokat foglalkoznak énükkel. Ezzel pedig megrabolják lelküket a gyermekiességtől, az egyszerűségtől, az egyenességtől, amiket pedig Isten olyan nagyon szeret s amik által oly könnyen jutunk közel Istenhez. «Áldalak téged, Atyám, mennynek és földnek Ura! hogy elrejtetted ezeket a bölcsek és okosak elől, és

kijelentetted a kisdedeknek. Úgy van, Atyám, mert így tetszett neked!» (*Luk. 10, 21*). A magamagáért való puszta tudás: hogy hol állunk az Isten felé vivő úton és hogyan jutunk előre: nem sokat ér. Menjünk csak egyszerűen előre, mondjunk minden pillanatra «Igen Atyám!»-ot (ennek a szónak minden elmélkedés után céltudatosabban, elevenebben és forróbban kellene fakadnia lelkünkéből!): akkor az előrehaladás magától bekövetkezik. Mind a természeti, mind a természetfölötti rendben benne van az elemi ösztönzés és erő a fejlődésre. Aki hagyja magát Istentől vezettetni az elmélkedésben, máris közelebb jut Istenhez, egyre több világosság lesz lelkében, átéli nyomorúságát, tehetetlenségét, semmiségét, olyan mértékben, olyan meggyőző világossággal, amelyet saját fáradozása sohasem adhat. «Könyörögtem és eljött hozzám a bölcsesség lelke. De vele együtt a többi javak is hozzám jöttek és mérhetetlen gazdagság volt kezében» (*Bölcs. 7, 7 és 11*).

«A szükség megtanít imádkozni», tartja a közmondás. Bárcsak úgy is volna! Szükséget szenvedünk. A lélek szükségei nagyobbak, mint a test és az idő szükségei. De a legrosszabb az, hogy mi nem is ismerjük fel szükségünket, s így azok nem ösztönöznek az imádságra. Mindig nagyon is azt hisszük, hogy mi magunk menthetjük meg magunkat, hogy bölcsességünk, tehetségünk mindent a jó kerékvágásba hozhat. «A test bölcsésége halál» (*Róm. 8, 6*). Áll ez népekre és államokra is, egyedekre is. Úgy látszik, mindnyájunknak fenéig ki kell innunk a poharat, s hogy Isten kénytelen még nagyobb szükségekkel

és szenvedésekkel elzárni minden utat, hogy ne maradjon számunkra semmi más út, mint vissza őhozzá. «Uram, hová menjünk? Az örök élet ígái nálad vannak» (*Ján. 6, 68*). Ha szorgosan figyelnök magunkat, észrevehetnök, hogy legjobb akaratunk mellett sem állunk egészen henne Isten akaratában, hogy sok emberi, sok hibás dolog csúszik be lelkünkbe, hogy állandóan süllyedünk valamelyest, hogy az önzés vizei néha már szájunkig érnek. Bizony, ha vigyáznánk, mindjárt felkiáltanánk Szent Péterrel, és minden megint rendben volna. Nem ismerjük bajainkat, mert ha ismernök, tudnánk imádkozni. Nem is tudnánk máskép cselekedni, «mindenkor imádkoznunk» kellene (*Luk. 18, 1*). Aki fuldoklik a vízben, kénytelen kiáltani, nem tehet egyebet. Nincs szüksége formulákra, a segélykiáltás egészen magától jön. Aki nem tud imádkozni, nem ismeri szükségleteit. Uram, «beszélnem kell, hogy megkönnyebbüljek» (*Jób 32, 20*). «A mélységből kiáltok hozzád, Uram, halld meg hangomat!» (*129. Zsolt. 1—2*):

Taníts meg imádkozni!

XI.

«JÁRJ ELŐTTEM ÉS LÉGY TÖKÉLETES!»

(Gen. 17, 1.)

Az elmélkedésből egészen magától nő ki az Isten színe előtt való járás. Ennélfogva ez a gyakorlat az elmélkedéssel áll vagy bukik. Ha annyira sem tudom vinni, hogy az imádság idején egy félórát töltsék csendben és összeszedetten az Údvözítővel — nem is szólva azokról, akik nem szoktak elmélkedni —, hogyan akarom a napi élet forgatagában, ezernyi szórakozásában és elterelő mozzanatai közt annyira vinni, hogy Istennél időzzem? Csak akkor járhatok Isten előtt, csak akkor élhetek eleven egyesülésben vele, ha legalább némiképp megtanultam elmélkedni.

Az Isten előtt járni nem annyi, mint Istenre gondolni. Állandóan Isten jelenlétében kell járnunk, de lehetetlenség mindig Istenre gondolni. Az ember nem képes egyszerre két dologra gondolni. Ez meghaladja a lélek erőt. Aki ezt mégis ki akarná erőszakolni, csak a fejét tenné tönkre, mégsem érne célhoz. Eréllyel és gyakorlattal szerezhetek ugyan bizonyos készséget arra, hogy magamat Isten jelenlétében tartsam, de nem ez a voltaképeni Isten előtt járás. Nem szerethetem Istent, nem táplálhatok iránta maradéktalan bizalmat, nem mondhatom ki az én «Igen!»-emet minden pillanatra, ha nem ismerem

Istent. Épp így nem járhatok Isten színe előtt, ha nagyon keveset vagy éppen semmit sem tudok Isten nagyságáról, szeretetéről és irgalmasságáról. Föltétlenül áll az igazság : avégett vagyunk a világon, hogy Istent megismerjük. Mihelyt felismerem, hogy Isten az én egyetlen gazdagságom, egyetlen szerencsém, egyetlen boldogságom, hogy Isten egyedül érdemes szeretetemre és életemre : akkor egészen magamtól fogok vágyakozni arra, hogy Istenhez jussak, Istennel legyek. Ez a megismerés az alapja az elmélkedésnek és az Isten előtt járásnak : az állandó, a napokra elosztott elmélkedésnek. Isten előtt járásom elmélkedéssel áll vagy bukik.

Nekünk, közönséges halandóknak, meg kell tanulnunk és gyakorolnunk az Isten előtt járást, amint meg kell tanulnunk és gyakorolnunk az imádkozást. Segédeszközöket kell keresnünk, hogy lelki emberiségünknek megkönnyítsük a magasba való törekvést, de egyúttal ellenszereket is kell szereznünk, hogy ellensúlyozzuk az ember természetes törekvését a mélységbe. Mennél lelkibbé lesz a természetes ember, mennél inkább megtagadja énjét, és mennél jobban aláveti magát Isten akaratának, annál könnyebbé válik neki a tökéletességre való törekvés és az Isten előtt járás.

Itt is az isteni Mester mutatja meg az utat, melyen a célhoz érhetünk. Megtanít bennünket imádkozni: «És ne vigy minket a kísértésbe!» (Luk. 11, 4). Imádkoznunk kell, hogy a kísértés kerüljön el, a közeli alkalom ne ejtsen meg bennünket. Testünk gyöngé. A kísértés, a közeli alkalom mindig nagy veszedelem,

azért hát imádkoznunk kell, hogy ne fenyegetsen minket. De még az imádságnál is majdnem fontosabb az éberség. Az ősi ellenség akkor jön, amikor alva talál minket. De Údvözítők saját eljövetelet is az éjjeli tolvajéhoz hasonlítja. «Résen legyetek tehát (mert nem tudjátok, mikor jön meg a ház ura, este-e vagy éjfélkor, vagy kakasszóra, vagy reggel), hogy mikor hirtelen eljövend, alva ne találjon benneteket ! Amit pedig nektek mondok, mindenkinek mondom : Ébren legyetek !» (*Márk 13, 35 stb.*).

Ébren legyetek ! Aki nem egészen éber, az nem is él egészen ; aki nincs egészen telve figyelemmel és érdeklődéssel, aki nem egészen otthonos a dolgában, az nem igenelheti minden pillanat kegyelmét, az semmit sem vesz észre «az Úr átvonulásából» (*Ex. 12, 11*). Nem mondja-e Szent Ágoston : «Félek a kegyelemtől, mely (haszon nélkül) vonul át»? Aki nem igyekszik teljesen éber és eleven lenni, az sohasem tanul meg Isten előtt járni.

De az Isten itt is segítségére jön gyöngeségünknek. (*Róm. 8, 26*). Miként az egészséges testben, épp úgy az egészséges lélekben is mindig egyenletes életfeszültség, örömteljes, kiegyensúlyozott életérzés uralkodik. A testi fájdalom tudunkra adja, mikor fenyegeti veszedelem testünket. Hasonlóan testünkhöz, lelkünkben is van ilyen fájdalomérzés, mely jelzi még a legcsekélyebb veszedelmet is. Amint önszeretetünket, a világnak ezt a legfinomabb mérőeszközét, a legkisebb mértékben is megérinti valami, ez abban a pillanatban érezhetővé lesz kisebb vagy nagyobb elhangolódásban. Kisebb vagy nagyobb sebesülést ér-

zünk. Mihelyt ilyen elhangolódás vonul át lelkünkön — tökéletes lelkek ennek már legfinomabb lehelletét is megérik — mihelyt ez az elhangolódás jelentkezik, azonnal közbe kell lépni, azonnal helyre kell állítani a megzavart rendet a lélekben, a bűnbánatnak, az aláztosságnak, a szeretetnek, az odaadásnak aktusai által.

Fontos és jó tudni, hogy a kis elhangolódásokat könnyen és rögtön ki lehet küszöbölni. De ha pl. valaki igen nagy fájdalmat okozott nekem, akkor ezt a lehangolást már nem tudom egy csapásra megszüntetni. Éppen a mélyebb és komolyabb lelkületű embereknek nem megy ez olyan egyszerűen. Mennél súlyosabb és nemesebb a harangérc, és mennél hevesebb a reámért ütés, annál hosszabb a harang kondulása és utánrezgése. Csak arra kell vigyázni, hogy az ember akarata azonnal túltegye magát rajta és mindent rendbe hozzon. Az érzésnek időt kell hagyni: ha az akarat nem ad bele újabb tűzanyagot, idővel magától megnyugszik.

Egészen tisztánhallóan, egészen finoman-érzően, élettellejesen és ébren állni a pillanatban, az isteni akaratban: ez az igazi szentség. Mi akarjuk is ezt, s mégsem tudjuk keresztülvinni; mindig újra lemerülünk. Ezért kell cselekvésünket összekötnünk erőért esdő imádsággal: «Uram, taníts meg akaratodat teljesítenem!» (142. Zsolt. 10). Ha elálmosodunk és nem vigyázunk az Úr útjára és megbotlunk, akkor érzékenységünk majd felébreszt bennünket. Akkor ismét vissza kell térnünk a «jó és helyes útra» (1. Kir. 12, 23), akkor «Igen, Atyám!»-ot kell mondanunk mindarra, amit Isten küldött reánk, ami le-

hangolt bennünket. A visszatérés az «Igen, Atyám!»-hoz nem egyéb, mint visszatérés a «folytonos» imádsághoz (*Ef. 6, 18*), az Isten előtt járáshoz.

Imádságunk azonban csak akkor lesz étellel és erővel teljes, ha a szeretet hidján átvisz az élő, személyes Istenhez és összeköt vele bennünket, vele, aki nem valahol az örökkévalóság szélén lakik, hanem tulajdon szívünkben, saját énünkben. Isten a közel és a távol Istene (*Jer. 23, 23*). Isten velem van (*22. Zsolt. 4*). Ugyanez áll az Isten színe előtt járásra is. Ez valóban a személyes Istennel való járás, élés, folytonos visszatérés hozzá, mihelyt az ember észreveszi, hogy elhagyta Őt. A figyelmes lélek tüstént észreveszi: sötét lesz benne, hűvös lesz benne; valami könnyű elhangolódás vonul be a lélekbe.

Az Isten előtt járás eleven érintkezés a személyes Istennel. Miként az Üdvözítő, úgy mi sem vagyunk sohasem egyedül (*Ján. 17, 23*), hiszen a Szentháromság lakást vett nálunk (*Ján. 14, 23*). Van-e valami csodálatosabb, mint kettesben Istennel végigjárni az életet? «Egy nemes férfiúra nézve nincs szebb és boldogabb dolog, mint az Istenséggel állandó közösséget tartani», írja a pogány Plato. Nekünk nem kell felkerekednünk, hogy Szent Ágostonnal végigkutassuk az egész világot Isten után; meglegyjük őt tulajdon szívünkben. «Nem tudjátok-e, hogy az Istennek temploma vagytok?» (*I. Kor. 3, 16*). Ha eltévedtünk, térjünk vissza azonnal az «élő Istenhez» (*II. Kor. 6, 16*) önmagunkba. Ha egy röpimát sóhajtunk el, azt tudatosan a bennünk levő személyes Istenhez kell intéznünk.

A járást Isten előtt meg kell tanulni. Azoknak, akik mindennap vagy majdnem mindennap járulnak az Úr asztalához, ez nem lesz nagyon nehéz. Természetesen nem szabad a szentáldozást valami átmeneti dolognak felfogni. Mert az hatásaiban éppen nem átmeneti dolog, nem egy negyedóra ügye, hanem valami maradandó. «Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, az énbennem marad és én őbenne» (*Ján. 6, 56*). Imádságunknak szívünkben nem szabad kioltódnia az oltár gyertyáival, hanem tovább kell égnie, mint ahogy az örökmécses ég az Oltáriszentség előtt. Magunkkal kell vinnünk az Üdvözítőt a templomból, bele kell vinnünk öt napi munkánkba, mindennapi életünkbe. Be kell vinnünk Jézust családkba, az emberek közé. Mi élő templom vagyunk, «szent templom» (*I. Kor. 3, 17*). Mózes a hegyen csak távolról beszélt Istennel, és máris sugárzott és fénylett az arca, úgyhogy a nép nem tudott ránézni és kérte, takarja be arcát (*Ex. 34, 29*). Épp így kell a mi arcunkon is valami fénynek ragyognia abból, amit átéltünk (*II. Kor. 7—11*). Valaminek az Üdvözítőből át kell sugárzania rajtunk, hogy mások is észrevegyék. Úgy kellene lenni, hogy az emberek jól és biztonságosan érezzék magukat közelünkben, belőlünk is, mint a Megváltóból, «erőnek» kellene kimennie (*Luk. 6, 19*). Az Úr Jézus a szentáldozásban foglyunkká lesz, teljesen rendelkezésünkre bocsátja magát. A szentáldozást tehát ki is kell használnunk és ki kell aknáznunk, éppen az Isten előtt járásra is.

Az Üdvözítő a te szívedben talán elhagyatottabb és magányosabb, mint a legelhagyatottabb és leg-

magányosabb városi vagy falusi templomban ! Ha az ember látogatót, hozzá még előkelő látogatót vár : akkor otthon kell lennie és otthon kell maradnia ; olyankor nem szabad elutazni és a vendéget magára hagyni a házban. Vajjon az Üdvözítő nem a legmagasabb látogató-e? És mégis hányszor kell magára maradnia ! Mily sokszor járkálunk kint valahol, mily ritkán vagyunk otthon vele ! És ő mégis ott marad és vár, vár reád, míg haza nem jössz ! Ő nem hagyja magát elkészeríteni, ő eltűr mindent (*I. Kor. 13, 5, 7*). Szeretete türelmes és sohasem vész el. Újra meg újra barátságosan és jóságosan fogad téged, ő, az elhagyatott, a magányos, a félreismert. Miként egykor átlátott a farizeusok gondolatain (*Luk. 5, 22*), úgy lát rajtunk keresztül is. Vajjon tudatában vagyunk-e mindig annak, hogy az Üdvözítő állandóan szorgosan figyel minket, hogy átlát rajtunk? A Megváltó szeme téged néz, tekintete rajtad függ. Meg tudsz állni szemtől szembe Üdvözítőddel? Nincs-e sok minden közötted és közöttte, hogy egyáltalán nem látod őt?

Az Isten előtt járást meg kell tanulni. Ha egymagunk volnánk a világon, akkor még csak tudnánk némileg összeszedettek maradni. De hát sok emberrel kell együtt élnünk, ez pedig állandóan folyó forrása az elszórakozásnak. Meg kell tanulnunk, hogy embertársunkban is a jó Istent lássuk. Ehhez pedig még erősebb hit szükséges, mintha önmagunkban akarjuk látni Istent. A Jézuskép, melyet embertársunkban keresünk, nem sugárzik elénk elég tisztán és fényesen ; gyakran csak olyan Veronika-kép az. De mégis Jézus-

kép az, csak nagy hit kell ahhoz, hogy felismerjük rajta a Megváltót! Uram, gyarapítsd hitemet!

Még akkor is, ha az Üdvözítő képe felebarátunkban egészen elmosódnék, ő mégis, mindig Istenben és Isten által él. Isten felhasználhatja ezt vagy azt az embert, ezt vagy azt a bűnöst, ezt vagy azt a bűnt is, hogy téged utadra vezessen. Pilátus azt kérdezte Jézustól: «Nem tudod-e, hogy nekem hatalmam van téged megfeszíttetni, és hatalmam van téged elbocsátani?» Jézus így felelt: «*Semmi* hatalmad sem volna fölöttem, ha *felülről* nem adatott volna neked» (*Ján. 19, 10*). Senkinek a világon, sem föllebbvalómnak, sem alattvalómnak, sem ennek, sem annak nincs hatalma fölöttem, ha *felülről* nem adatik neki. Ezért látom én minden emberben Istent és minden emberi cselekedetben, mely reám vonatkozik, Isten kezét, Isten akaratát: «Igen, Atyám!»

A minket környező világ dolgai is sok elszórakozásra vezetnek engem. Gyakran eltéritek tulajdonképeni célomtól. Pedig az volna feladatuk, hogy Istenhez vezessenek. «Mindent jól cselekszik» (*Márk 7, 37*), mondta a nép Jézusról és a Szentírás mondja Isten minden munkájáról: «Minden, amit Isten teremtett, jó» (*Tim. I. 4, 4*). Isten mindent szeret, amit alkotott, és semmit sem gyűlöl, ami van; mert ő semmit sem teremtett gyűlöletből (*Bölcs. 11, 24*), hanem «bölcsessel» (*103. Zs. 24; 135, 5*). Ezért Isten művei mind megfelelnek céljuknak (*Sir. 39, 21*), «hibátlanok» (*Deut. 32, 4*) és «nagyon jók» (*Gen. 1, 31*). Ha Isten alkot valamit, az csakis jó lehet. Az ő legbensőbb lény a jóság. Műveiben nem lehet semmi

rossz, semmi bűnös, bár minden művet felülmulhat egy még tökéletesebb. A világ nagyon jól és tökéletesen került ki Isten teremtő kezéből. A bűn által azonban az értelemnélküli világba is belekerült Isten átka. A paradicsomi béke itt is megzavarodott és megsemmisült. «A teremtett világ várakozása sóvárog az Isten fiainak kinyilvánítása után . . . Tudjuk ugyanis, hogy minden teremtmény együttesen sóhajtozik és vajúdik mindidáig» (*Róm. 8, 19 stb.*). «De új ég és új föld fog jönni. Ime, megújítok mindeneket» (*Jel. 21, 1, 5*). Újból paradicsomi béke és paradicsomi öröm fog uralkodni.

Bár a föld a bűn átka alatt nyög és mi műveinek csak egy «szikráját» (*Sir. 42, 22*), «működésének csak széleit» látjuk, csak egy-egy «suttogást» hallunk tőle (*Jób, 26, 14*): mégis Istennek minden műve, a legkisebb és a legnagyobb egyaránt, világosan magán viseli Isten nyomait, oly világosan, hogy a pogányok számára «nincs mentség, ha nem ismerik meg Istent; hiszen ami láthatatlan benne, örök ereje, valamint istensége, észlelhető a világ teremtése óta, mert az értelem felismeri a teremtmények révén» (*Róm. 1, 20*). «Az eget beszéljük Isten dicsőségét!» (*18. Zsolt. 1*).

Itt sem vagyunk eléggé éberek, itt is hiányzik belőlünk az élő hit. Minden emberi mű láttára azonnal megkérdezzük: kitől való, ki írta, ki találta fel, ki fedezte fel, ki alkotta ezt vagy amazt? Csak a teremtés művei mellett megyünk el érdeklődés nélkül. Pedig mik az emberek művei Isten műveihez képest? ! Emberi művek mindig csak *egy* szempontból nagyok. A festményhez meghatározott háttér, meghatározott

keret, meghatározott megvilágítás kell, nem szabad sem nagyon magasra, sem nagyon alacsonyra akasztani, csak egy bizonyos ponton lehet elhelyezni : akkor szép, akkor hatásos. Egy nagy rotációsgép a maga összességében valami hatalmas dolog ; de ha szét-szedik apró részeire, azoknak semmi értelmük sincs. Isten művei mindenkor bámulatraméltók. Akár magas hegy tetejéről csodálom a táj szépségét, akár közléről a mezőt, vagy a fűszálat, a növényi sejtet a mikroszkópon keresztül : megannyi csoda és titok előtt állok. A világot akár a végtelen nagyban szemlélem, akár a végtelen kicsinyben : sem fölfelé, sem lefelé nem ütközöm határokhba. Nem ismerjük-e föl Isten nagyságát, mely meghalad minden fogalmat? Mekkora gazdagság valamennyi művében : a virulásban tavasszal, mekkora gazdagság gyümölcsben ősszel, micsoda dús bősége színeknek és formáknak az istenalkotta természetben ! Egy fa sem hasonlít a másikhhoz, de még egy és ugyanazon fajban sincs két egyenlő fa, sőt minden fa minden levele is más és más ! «Világosítsa meg lelki szemünket Isten, hogy lássuk, mily nagy és dicsőséges, mily lenyűgözően nagy az ő hatalma !» (Ez. 1, 18 stb.). Minden kő Isten létét hirdeti, minden növény és minden állat dicsőítő ének az isteni bölcseségről és mindenhatóságról.

‘Miért nem vezet minket a természet, annak szépsége, gazdagsága, formáinak végtelen sokasága újra meg újra vissza Istenhez, ahhoz az Istenhez, aki bennünk lakik? «Ő minden. Hogyan magasztaljuk őt? Ő nagyobb, mint minden műve. Tiszteletet parancsoló és véghetetlenül nagy az Úr és csodálatraméltó az ő

hatalma» (*Sir. 43, 27 stb.*). Igen, ha szemünk nyitva volna, ha magunkban, felebarátainkban, minden dologban Istent látnók, akkor az Isten előtt járás könnyű volna. Úgy kellene, hogy minden hozzá vezessen. Semmi sem választhatna el tőle, kivéve a bűnt. Mi egyéb az «Igen, Atyám!», mint Isten előtt való járás? Mindenben Isten akaratát látni, mindenben Isten kezét érezni, mindenben Isten szavát hallani, mindenre örvendező «Igen, Atyám!»-ot mondani: járás Isten színe előtt. A jelen pillanatban élek, s a jelen pillanat Isten jelenléte. Szívem imádkozik, folytonosan imádkozik, hogy képességem ne maradjon el nagyon messze akaratom mögött.

XII.

«OLVASD MEG ÉS MÉRD MEG MIND-
AZT, AMIT BEVESZEL ÉS KIADSZ, ÉS
JEGYEZD FÜL!»

(*Sir. 42, 7.*)

Nagyon becses gyöngy számunkra az «Igen, Atyám!», hiszen ez biztosítja nekünk az egyesülést Istennel: a mennyet ezen és a másik világon. Ezért ezt a drága gyöngyöt okvetlen meg kell szereznünk. «Hasonló a mennyek országa a kereskedő emberhez, aki szép gyöngyöket keres. Találván pedig egy drága gyöngyöt, elment és eladá minden vagyonát, és megvevé azt» (*Máté 13, 45 stb*). A legokosabb kereskedő sem múlhat felül minket, mikor a legmagasabbnak és legnagyobbnak megszerzéséről van szó. Fektessük bele összes természeti és természetfölötti javainkat, hogy ezt az értékes gyöngyöt, elveszthetetlen tulajdonunkat megszerezzük. Valamennyi vallási gyakorlatunkat irányítsuk erre a célra. Ami kívül esik tudatos célirányunkon, az szétforgácsolódással fenyegeti benső életünket. Lehetséges például, hogy egy lélek hosszabb ideig elmélkedéseket folytat az engedelmes-ség erényéről, külön lelkiismeretvizsgálatait a felebaráti szeretetről tartja, lelki olvasmányát valamely vallásos folyóirat cikksorozatából veszi, a szentmise alatt elvégzi egyesületi és egyéb köteles imádságait, szentolvasó-ájtatosságát csupán könyörgő imává for-

málja és naponkint egyszer rágondol az ő «Igen, Atyám!»-jára is. Ki mondhatná, hogy ez a lélek nem teljesíti kötelességét? Elvégez minden szokásos gyakorlatot. És lám, mégsem cselekszik olyan okosan, mint az evangéliumi kereskedő, mert nem adja oda minden vagyonát, hogy megvegyen egy nagybecsű gyöngyöt, amely biztosítja neki a bemenetelt a mennyek országába. Igaz, sokat és sokfélét tesz, de mégsem szerez mindebből élete átformálására oly magas nyereséget, mint amelyet másféle beállításban szerezhetett volna, mert gyakorlatai nem egy közös mély forrásból erednek, nem egy nagy, egyesítő eszméből nőnek ki. Ami tudatunkban egymagára marad, az elvész lelki képzésünkre nézve és legtöbbször semmit sem jelent lelki életünk kifejlődésére. Formáljuk tehát vallási tevékenységünket egy egységes nagy gondolat- és életkörre, melynek közepében ott álljon az Isten akarata: az «Igen, Atyám!» A kereskedő eladja mindezt, hogy megvehesse a gyöngyöt. Nem cseréli be vagyonát a gyöngyre, hanem eladja, pénzzé teszi, hogy azon a pénzen aztán megvásárolja a gyöngyöt. Igazán nem az a legfontosabb, hogy valamely vallási gyakorlatot a hagyományos, mindenütt szokásos módon végzünk-e. Elegendő, sőt okosan tesszük, ha csupán azokat az értékeket aknázzuk ki belőle, amelyekkel megvehetjük a mi gyöngyünket, vagyis ha eszménk szolgálatába állítjuk.¹

¹ Itt megkíséreljük, hogy a *különös* lelkiismeretvizsgálatot hasznossá tegyük a *teljesség* gondolatának. Így ez a gyakorlat azt vizsgálja, vajjon egyes tetteimmel benne állok-e Isten akaratában. Aki a részleges lelkiismeretvizsgálatban csak egyes bűnöket vagy hibákat, vagy egyes éré-

Ezért állítsuk részleges lelkiismeretvizsgálatunkat is — bármily ellentmondásnak látszik is ez — tudatosan az «Igen, Atyám!» szolgálatába. Erre készítet minket egy másik indítóok is. Erkölcsi törekvésünkre egyáltalán nem elegendő az, ha eszménk kitűnőségéről és szépségéről egyszer meggyőződünk; döntő az, hogy *szokjuk meg* egész életünket szerinte alakítani. Márpedig éppen a részleges lelkiismeretvizsgálatot általában a legjobb gyakorlatnak tartják egy helytelen cselekvésmódról való leszoktatásra, vagy egy helyes cselekvésmóddhoz való hozzászoktatásra. Mint a szoktatás eszköze — nem tekintve természetfölötti jellegét — ösztökél egy erkölcsi aktus ismétlésére és módot nyújt arra, hogy annak értékét szemünk elé állítsuk. A cselekedet minden ismétlése után a következő akaratú aktus sokkal könnyebben történik, az állandó betekintés az erkölcsi eszme értékébe pedig biztosítja a készséget, a felkészültséget arra, hogy aszerint éljünk is. Éppen azért legalább is nem-okos dolog volna, ha fel nem használnók az akaratiskolázásnak ezt a kitűnő eszközét eszménk megvalósítására.

Személyes közreműködés nélkül nem megyünk semmire, sem lelki, sem erkölcsi téren. Egészen bele kell feküdnünk, értelmünket és akaratunkat fenntartás nélkül a megszerzendő szokásra irányítanunk, hogy valami izelítőt adjunk magunknak az Isten

nyeket tart szem előtt, az arra a hibára irányítsa a vizsgálatot, amely leginkább akadályozza az isteni akarat teljesítésében, valamint arra az erényre, amely legjobban segíti az «Igen, Atyám!» keresztülvitelében.

felé vivő úton. Még senki sem lett szentté saját közreműködése nélkül. Isten igazságossága nem ajándékozhatja nekünk a mennyországot, ha magunk is nem szorgoskodunk az ő szolgálatában. Először *nekünk* kell megtennünk mindent, ami erőnkből telik, akkor Isten is megteszi a magáét és befejezi a mi szegényes munkánkat. Előbb élnünk kell Isten akarata szerint, ha el akarjuk nyerni a felbecsülhetetlen ajándékot: hogy elárasszon minket az isteni akarat fénye. Már avilai nagy Szent Teréz ha nem is szó szerint, de értelem szerint megkívánja leányaitól a részleges lelkiismeretvizsgálás gyakorlását, hogy előhaladást érjenek el. Azt óhajtotta, hogy leányai tanuljanak meg Isten előtt járni; ezért írja «A tökéletesség útjában» a Miatyánk magyarázata közben: «Tegyétek meg, amit az ember megtehet, ha akar. Szorgosan vigyázzatok, hogy sohase szakadjatok el ettől a jó társaságtól (Istentől), és okozzon bennetek visszatetszést, ha Atyátokat sokáig magára hagyjátok... Hacsak lehetséges, tegyétek ezt naponta gyakran; ha nem lehet, tegyétek ritkábban. Amennyire *megszokjátok* ezt, annyi hasznatok lesz belőle... Az ember semmit sem tanulhat meg anélkül, hogy egy kicsit meg ne erőltesse magát. Tekintsétek az erre fordított fáradságot úgy, mint amelyet jó helyen alkalmaztatok. Meg vagyok győződve arról, hogy a kilátásba helyezett nyereséget bizonyosan megszerzitek, ha ezt az eljárást egy vagy félévig gyakoroljátok». Így segítsen minket is a részleges lelkiismeretvizsgálat ahhoz, hogy *éljük* az «Igen, Atyám!»-ot.

Szent Teréz, a benső élet e tanítómestere, leányai tekintetét nem a negatívumra : a bűnökre és hibákra irányítja, hanem a pozitívumra és nem valamely erényt tűz ki célul, hanem egy központi eszme megvalósítását, mely a mienkkel nagyon közeli rokonságban van, sőt alapvonalaiban azonos vele : az Isten előtt való járást. Ez adjon nekünk is útmutatást részleges lelkiismeretvizsgálataink gyakorlásában. Mi is a mi egyetlen, nagy eszménket helyezük a középpontba és ne menjünk neki valamely hiba, például főhibánk vagy egyéb hibánk kiirtásának, sem pedig valamely egyes erény megszerzésének, hanem iskolázzuk akaratumkat, hogy vesse alá magát fenntartás nélkül mindenkor az isteni akaratnak. Ezzel egész lelkiállapotunkat meggyógyítjuk és tökéletesítjük.

Tény, hogy a súlyos bűnök is, a bocsánatos bűnök és hibák is gyökerükben összefüggnek egymással. A szentgyónásban nem szabad csupán egyik vagy másik súlyos bűnnek kerülését elhatározni, hanem a bűnbánatnak és erősfogadásnak valamennyi súlyos bűnre kell vonatkoznia. «Aki az egész törvényt megtartja, de egy ellen vét, valamennyiben vétkes lett. Mert aki azt mondotta : Ne paráználkodjál, azt is mondotta : Ne ölj. Ha tehát nem paráználkodol, azonban ölsz, megszegted a törvényt» (*Jak. 2, 10 stb.*). Kerülnünk kell és lehet valamennyi súlyos bűnt, de nem lehetséges valamennyi bocsánatos bűnt elkerülni. «Hétszer botlik el a bölcs és kel föl újra» (*Péld. 24, 16*). Mégis akaratumknak valamennyi bocsánatos bűn és hiba ellen kell irányulnia. «Aki nem becsüli a keveset, lassanként

tönkremegy» (*Sir. 19, 1*). Minden haszontalan szóról is számot kell adnunk (*Máté 12, 36*). Igaz, vannak, akik szerint az ember semmit sem ér el, ha az egésznek támad neki; előbb le kell győznie saját Góliátját és csak azután a kevésbé veszedelmes ellenségeket; figyelmét csak egy tereprészletre kell irányítania. Természetesen ki lehet indulni valamely egyes hibából is; hiszen lelki erőnk benső, gyökérszerű szétágazása, a részleten folytatott munka is az egésznek javára válik. Ha én egy bizonyos hiba ellen tudatosan küzdök, öntudatlanul és közvetve a többi ellen is harcolok. Ámde az egészeztől az egészre haladni, eszménk megvalósításával az egész lelkiállapotot megjavítani: már azért is érdemes, mert ez az út a természetes út. Általában leghelyesebb valamely szervezetet mint önálló egészet kezelni. Ha a lélek mechanikus mű volna, akkor föltétlenül ez az elv állna reája: *Divide et impera*, oszd meg és uralkodjál rajta! Csakhogy a lélek a legelevenebb és legtökéletesebb szervezet, ami csak van a világon; tehát a *divide et impera* nála nem kizárólag és nem minden körülmények közt érvényesülhet. Nem lehet úgy eljárni lelkünkben, hogy előbb áttisztogattuk egyik részét, aztán elővesszük a következő részt. Ha az egyes részletekre megyek, sohasem fogok *egy* hibát *egészen* levetni. Kempis Tamás közismert szavaival: «Ha minden évben csak egy hibát kiirtanánk magunkból, csakhamar tökéletesek lennénk», nem tényt állapít meg, hanem csupán feltevésről beszél, amely talán még senkinél nem ment teljesebbé. Ő maga mondja ugyanabban a fejezetben, néhány

sorral előbb (I. 11): «Ritka eset, hogy csak egyetlen hibánkat is tökéletesen kiirtsuk». Azért nem lehetséges ez, mert a lélekszervezet és az összes lelki történések összefüggenek. Hogy *egy* hibámat *egészen* levessem, le kellene vetnem *egészen minden* hibámat. Ha az ember egy év alatt egyetlen hibáját *egészen* ki tudná irtani, az annyit jelentene, hogy egy év alatt szentté lehet lenni, pedig ehhez rendszerint egy egész élet szükséges.

Tissot egy kitűnő hasonlatot említ erre a dologra nézve: «Ha az öntözőkanna rózsájának száz lyukán keresztül dús sugarakban ömlik a víz, nem volna-e hosszadalmas és fáradságos munka a száz lyukat egyenként egymásután betömni, hogy megakadályozzuk a víz ömlését? Ha az öntözőrózsán egy csappal egyszerre el lehetne zárni a vizet, nem volna-e bolondság pizmogni az apró lyukak betömésével, annál is inkább, mert tartani lehet attól, hogy lassanként úgylis újra kinyílnak?» (*A benső élet, 284. lap*). Ugyanígy vagyunk az olyan részleges lelkiismeretvizsgálással is, amely egyik hibát a másik után akarja leküzdeni. Mire a tizedik hibához érnék (pedig ezzel már nagy számot mondtam!), újra kezdhethetném az elsővel. Így nem jutnék semmire. Ellenben, miként az előbbi hasonlatban a csap, úgy zárja el az «Igen, Atyám!» hibáim elől szabadakaratom odaáramlását.

A modern orvostudomány ugyanezt a gondolatot követi. Mindinkább elhagyja mechanikus gyógyításmódját. Nincs többé ez a betegség, meg az a betegség, hanem csak ez a beteg, vagy az a beteg. Az a

legjobb orvos, aki a természetet segít, a természetet erősíti, hogy a természet maga gyógyítsa meg magát. A betegségeket belülről kifelé kell gyógyítani; amit kívülről leragasztanak, bekennek, mérges kenőcsökkel elhajtanak, az előbb-utóbb ugyanott újból előtűnik. Így van ez hibáinkkal is. Csiráikat egészen, véglegesen sohasem tudjuk kiirtani. De ez egyáltalán nem is szükséges, sőt nem is lehetséges, csak ne legyenek mérgesek, rosszindulatúak és aktívak többé. Testünk egész sereg baktériumot hordoz magában és emellett teljesen egészségesek lehetünk. Ha lelünk tetszik egészségessé, ha engedjük, hogy a kegyelem napja dúsan besugározza, akkor sebei belülről, maguktól begyógyulnak.

Kiváló pedagógusok nagy nevelői sikereiket nem negatív úton aratták, s nem is irtogatták egyik hibát a másik után. Szent Don Boszko nem úgy javította meg elvadult növendékeit rövid idő alatt, hogy egyik hónapban a hazugságról szoktatta le őket, a másik hónapban a lopásról, a harmadikban a káromkodásról és verekedésről, hanem úgy, hogy az Istenhez vezette őket. Lángragyújtotta szívüket a jóságos Üdvözítő iránt, akinek jóságát és szeretetét maga is sugározta.

Ha az «Igen, Atyám!» által benső lényünk egyre mélyebben nő bele az Istenbe, hibáink is lassanként egyre «sekélyebbek» lesznek és elsorvadnak. Ha akaratunkkal egész szorosán Istenhez kötjük magunkat, akkor hibáink már csak emberi gyöngeségünkben gyökerezhetnek.

A negatív beállítás kezdetnek jó lehet, de tar-

tósan gyakorolva csüggesztően hat. Semmi sem bénítja meg lendületünket és erőinket annyira, mint bűneink és hibáink állandó szemlélgetése. Sülyesszük el mind- valamennyit Isten irgalmának kikutathatatlan mély- ségű tengerébe! Bűneinkre és hibáinkra ott van az Isten Bárányának vére! «Ime az Isten báránya, aki elveszi a világ bűneit!» (*Ján. 1, 29*).

Jézus, jó pelikán, kérlek tégedet,
Drága véreddel mosd szennyesszívemet!
Egyetlen csepp abból világot újíts,
Minden bűntehertől az megszabadít!

(*Az Adoro Te-ből.*)

Egyetlen cseppje elegendő arra, hogy az egész világ büntartozását eltörölje! Ne vesztegessünk hát olyan sok időt a hibáinkkal való piszmogásra. Krisztus megváltott minket, és mi mennyit gyötrődünk! Az emberi szív érzései és gondolatai ifjú- ságától fogva hajlandók ugyan a gonoszra (*Gen. 8, 21*), de azért nem vagyunk ízig-vérig gonoszok, csak bűnösök. Mindnyájunkban annyi jó, annyi jó- akarat rejtőzik! Igenis, minden emberben egy szent szunnyad. Ébresszük fel a jót és építsünk rája! «Ne vedd el a hőst lelkedben!» (*Nietzsche*). Miért oltja ki valaki egészen a pislogó mécset, ha azután végtelen vesződéssel ismét új világot kell gyujtania?! Ha elköveltünk valami hibát, tegyük jóvá *azonnal*, ugyanazon a helyen vessünk egy pillantást az Üd- vözítőre és hozzunk rendbe mindent akkép, hogy a «Nem!»-ből tüstént «Igen!»-t csinálunk: aztán men- jünk bátran tovább! «Ne aggódjatok!» (*Máté 6, 31*). Ez ide is szól. A fiak mentesek és nem nyögnek az

adó és vám terhe alatt (*Máté 17, 25 stb.*) Ne küszködünk annyit hibáinkkal, hanem inkább törekedjünk a szentség lényege felé!

De akkor is, ha már e pozitív irányban dolgozunk, az egészszre való figyelés sikeresebb munkát ígér, mintha csak egyes erényeket tartunk szemünk előtt. Itt sem szabad egyoldalúan túlozni. A természet sohasem fejleszt ki az emberi testben egy szervet a többi előtt. Minden szervezet egy sejttel kezdődik, melyben ott pihen az életerő és minden formaképző erő. Ez a benső életerő hat minden irányban, minden szerv egyenletes, állandó kifejlésére. Minden szerv lépést tart egymással a növekedésben és mindig ugyanazon a fejlődésfokon áll, mint a többi. Valamennyi a központi erőből él, mely egyenletesen, egyenlő erővel hat valamennyire.

Minden képzésben természetszerűen járunk el. Egyoldalú sportolás, egyes izmok túlterhelése többet árt, mint használ a testnek. Legegészségesebb az a sport, amely az egész testet egyenlően edzi.

A világ semmiféle iskolájában sem tárgyalják szakonként az egész anyagot, például a számtant először a 2×2 -től fölfelé a legnehezebb műveletekig, aztán a számtan elvégzése után a nyelvtant, kezdve az írás-olvasástól föl az irodalomtörténetig stb. Minden iskola és minden tanító azon fáradozik, hogy a tananyagot szervesen építse föl; és éppen a mai iskola, mely olyan sokat ad a lélektanra, szintén arra vet nagy súlyt, hogy minél több kereszt-kapcsolatot létesítsen és ezzel biztosítsa az egész tanítás egyöntetű felépítését.

Nem kell-e hasonló módon eljárunk a lelki életben is? Miért kellene először egy bizonyos erényt gyakorolnunk és csak ha már kellő gyakorlatunk van benne, ha már szokásunkká lett, akkor neki-látnunk egy másik erénynek? Hiszen azt sem tudjuk, milyen sorrendet kövessünk az erények elsajátításában! Erre szabály nincs. Ez minden embernél más és másképen van. De meg a léleknek érettnak is kell lennie valamely erény számára. Mármost : ha nem ismerem magamat, és nem a megfelelő erényt veszem elő, hanem olyant, amelyre érett nem vagyok : a munka sokkal nagyobb lesz, a siker pedig kisebb, mint hogyha olyan erényt vettem volna elő, amelyre alkalmas vagyok. Milyen könnyen csalódhatik ebben az ember ! Milyen jó dolognak látszik, hogy meg akarjuk tartani a külső összeszedettséget, a hallgatást ! De sikerülhet-e ez, ha nem gyakoroljuk a belső összeszedettséget? Hallgathat-e a száj, ha belül még tarka, mozgalmas élet folyik? És a belső összeszedettség nem tételez-e már föl egy magasabb tökéletességi fokot?

Ha valaki részleges lelkiismeretvizsgálataira túlságosan magas célt tűz ki, hiába fogja erőltetni jóföltételét : sohasem jut annak kivitelére. És még ha csak ennél az egy teljésülhetetlen feltételnél maradna ! Tudatában vagyok annak, hogy most majd valamicskét túlzok, de szeretném egészen világosan megmagyarázni, mit akarok mondani ; különben is szükséges, hogy minden helyes alaptétel a legvégső pontig elbírja következményeit. Vegyünk például egy szerzetesnőt. Saját részleges jóföltételén kívül még hányat

kell neki szem előtt tartania és végrehajtania?! A lelkigyakorlatokban¹ egy jóföltételt kell kidolgoznia (még jó, ha csak egyet!), az «ájtatossági gyónásból» ismét egy különös jóföltételt kell magával vinnie, a reggeli elmélkedésből ismét kap egyet, talán az ujoncmesternő is ad egyet erre a hétre, meg a főnöknő is egyet a nagybőjtre. Igaz, lehet egyszerűsíteni és egységesíteni. De ki teszi meg? Kinek van mersze rá? A fától nem látni az erdőt, az ember terheket szed magára és terheket raknak rá mások, amiket már nem is bír el, jóföltétel halmozódik jóföltételre — egyiket sem lehet egészen megtartani és végrehajtani — az ember sohasem lesz készen velük, többet csúszik vissza, mint amennyit előre megy, és így egészségtelen büntudatok, aaptalan «Minderwertigkeiten»-érzések kerülnek a lélekbe. Jóföltételeket alkotni, amiket nem tarthat meg az ember: árt a jellemnek. Micsoda «elviselhetetlen terheket» (*Máté 23, 4*) rónak gyakran az emberre, terheket, amelyeknek semmi céljuk, amelyek csak nyomják a lelket, elveszik szabad tekintetét és szabad lélegzését! Nem kell, hogy a szenteknek görbe gerincük legyen! «Az én igám édes és az én terhem könnyű!» (*Máté 11, 30*). Mennyit gyötrik magukat az emberek és mennyire gyötrik őket szükségtelenül! Milyen sok jóakarát

¹ A lelkigyakorlatok feladata (kivéve az elsőket) nem a feldúlás, hanem az építés. Miként az elmélkedésben, itt is nem jóföltételekre kell dolgoznom. Közelebb kell jutnom az Istenhez, bensőségebbé kell lennem a 3—8 napi zavar-talan érintkezésben Istennel, melegebbé és világosabbá kell lennem Isten mellett, s akkor utána cselekvésem és működésem magától is jobb lesz.

uralkodik a világban, a kolostorokban ! Határozottan több szentünk volna, ha vallási életünkben nem pazarolnánk el már a külsőségekre annyi erőt. Vessük le a sauli páncélt és szálljunk úgy a harcba, mint Dávid, és akkor majd elesik Góliát. Az «Igen, Atyám!» által engedjük át magunkat egészen Isten vezetésének, és ő majd el is fog vezetni minket «előmunkától-előmunkáig», míg «nem jelenünk meg előtte Sionban» (83. Zsolt. 8).

Az út *egy* erény elsajátítása felé aligha fog célhoz vezetni, minthogy a lelki élet törvényei egyenletes kifejlést kívánnak mind az erkölcsi, mind a szellemi területen. Amint lehetetlen egy hibát tökéletesen kiirtani, épp úgy lehetetlen *egy* erényt teljesen, legvégső csúcsáig emberi tevékenységgel kiharcolni ; egy bizonyos ponttól fogva csak szenvedve lehet elsajátítani.

Ahogy a bűnök összefüggnek egymással, úgy függnek össze az erények is egymással. Éppen ezért praktikusabb, ha itt is az egészre megy az ember. «A kísérleti lélektan manapság mind nagyobb figyelemmel kíséri az összefüggések jelentőségét . . . Az egyesre való minden gond ellenére az akaratképzésnek egy egészről kell kiindulnia és egy egészre kell irányulnia . . . Csupán önmagáért, az egyéni eszme összefüggéséből kiszakítva . . . semmi pozitív erényre nem kellene törekedni. Talán ugyanez a gondolat készítette Szent Ignácot, a szigorúan rendszeres részleges lelkiismeretvizsgálás kitalálóját, arra, hogy azt saját személyére élete végéig csak negatív alakjában, vagyis a hibák leküzdésére fordítsa, nem pedig bizo-

nyos erények gyakorlására.» (Lindworsky S. J.: *Az akarat iskolája*, 99, 115, 116. l.)

Az egész, amiből lelkiismeretvizsgálatunkban kiindulunk, és az egész, amire mint célra törekszünk : a mi «Igen, Atyám!»-unk. Az isteni akarat teljesítése alakítja át egész lelki életünket. (V. ö. : jegyzet, 37. lap.) Ez a megegyezés az Isten akaratával nem csak *egy erény*. Ez meghalad minden erényt annyival, amennyivel az isteni akarat meghaladja az emberit. Miként a magunk kereste vezeklő gyakorlatokba, úgy a magunk választotta erények gyakorlásába is könnyen csúszhatik be egy kis önszeretet és kevélység. *Mi* akarjuk az utat kijelölni, mintha bizony ismernők az utat! Minden erényben rejlik valami emberi akaratosság, bár a legrejtettebb módon. Az Isten akaratával való egyezés kizárja a mi akaratosságunkat. Ezért ad a lélek az ő «Igen, Atyám!»-jával Istennek sokkal nagyobb dicsőséget, mint hogyha csupán egy valamely erényt gyakorol. Attól nem kell félnie, hogy az erények az ő életében rövidséget szenvednek : azok az isteni akarat napjának sugaraiban a maguk idejében mind szépen ki fognak virulni.

Meg kell tanulnunk, hogyan kell tettere váltanunk az «Igen, Atyám!»-ot, mint ahogy a gyermek megtanul beszélni. A gyermek sem tanulja előbb a főmondatokat, aztán a mellékmondatokat, hanem mindjárt az egész nyelvet. Beszéde eleinte tökéletlen. «Midőn gyermek voltam, úgy beszéltem, mint gyermek . . . , midőn pedig férfivá lettem, felhagytam azokkal, amik gyermekhez valók» (I. Kor. 13, 11).

De a beszéd az idő folyamán egyre jobban tökéletesedik, az ember sohasem felejtí el. Így kell nekünk is a mi «Igen, Atyám!»-unk gyakorlásában már eleve az egésztest szemünk előtt tartanunk. Én mindig Atyám akaratát akarom teljesíteni, nemcsak néha-néha, nemcsak itt és ott, esetleg ennél a hibánál, annál az erénynél, hanem mindig és mindenütt, amennyire tőlem telik. Egész napunkat, napunk egész munkáját alárendeljük az isteni akaratnak. Kihasználunk minden alkalmat, amennyire csak lehet. Folytonos jóakarattal mindennap több és több alkalmat fedezünk föl — mint ahogy mernél tovább nézzük az éjjeli égboltot, annál több és több csillagot fedezünk föl rajta — és egyre tökéletesebben ki is használjuk azokat. Valami esemény megzavarja napirendemet : az Atya küldte azt; azt mondom rá: «Igen, Atyám!» Valami munka nagy áldozatot ró reám: az Atya kívánja; egyesítem a szentmisével, melyet éppen akkor valahol bemutatnak, fölveszem vállamra a munka terhét egy «Igen, Atyám!»-mal. Valamely kellemtelen kötelesség hív napirendemben, hivatásomban: szeretném kikerülni, mentő indokot találnék eleget; de én nem az én akaratomat akarom teljesíteni, hanem Istenét: «Igen, Atyám!» Valamely rideg ember megsért engem: kél bennem az indulat; de hát nem Isten akaratá-e, hogy ezt az ütést elfogadjam megszentülésemre? Tehát erre is azt mondom: «Igen, Atyám!» Rosszkezdű üli meg lelkemet, gondok gyötörnek: Atyám, te vezetsz engem; neked adom át gondjaimat, rábízom magamat atyai segítő kezre, jöjjön, ami akar, én elveszem kezedből és

mondom : «Igen, Atyám !» A természet szépsége, a nap fénye, a virágok színpompája, a teremtés csodái örömmel töltenek el : az egész természet a te mindenható akaratodnak műve ; imádom akaratodat, odaadom a teremtésnek szívemet, nyelvemet és dicsőítlek ; a természet öntudatlanul szolgál téged, én tudatosan és önként vetem alá magamat akaratodnak. Rajtakapom magamat, hogy imádság közben elszórakoztam : nos, ismét nálad akarok lenni, meg akarom tenni, ami kötelességem : «Igen, Atyám !» Benső és külső szenvedések lepnek meg : az Üdvözítő akar tovább szenvedni bennem ; rendelkezésére bocsátom magamat : «Igen, Atyám !» Most mellőzést kell elviselnem, majd mások igazságtalanságát eltűrnöm : nehezen fog sikerülni naphosszat és egész héten át egész «Igen, Atyám !»-ot mondani : de megpróbálom mindennap újra, ránézek az Úr példájára, tőle kérek erőt mindaddig, míg akaratom a teljes és egész «Igen, Atyám !-ig fel nem küzdi magát. Valaki örömet szerez nekem : ez üdvözlés tőled, Atyám ; neked adom érte akaratomat. Munkám közepette szívességre kér föl valaki : felebarátomban az Üdvözítőnek szolgállok ; megteszem : «Igen, Atyám !» Ki tudná elszámolni mind az eseteket, melyek egyetlen nap folyamán is az «Igen, Atyám !» gyakorlására alkalmat adnak? Mindez mindenkinél más és más, kinek-kinek helyzete, hivatása, környezete szerint.

«Igen, Atyám !» ez az alapelv mindenki számára, nagy bűnösök és nagy szentek számára. Mindenki számára ugyanaz az alapelv ; minden ember számára ugyanaz a föltétel : *«Porro unum est necessarium:*

Csak egy a szükséges!» (*Luk. 10, 41*). És mégis, sehol semmi egyformaság: minden ember a maga útján megy, mely öröktől fogva neki van kijelölve, miként a csillagoknak az ő pályájuk. Mindenki számára ugyanaz a föltétel, és mégis mindenkinél másféleképen érvényesül. Mindenki számára ugyanaz a föltétel, és senki sem tudja azt teljesen végrehajtani. Mindnyájan ez alatt az «akarom, de nem tudom» alatt szenvednek, a bűnösök épp úgy, mint a szentek, sőt ezek még jobban, mint amazok. Lelkileg mindnyájukra nézve ugyanaz az élmény. Csak a fokok különbözök. Aki a legalsó fokon áll, teljesíteni akarja ugyan mindenben Isten akaratát, de önszeretete oly nagy és erős, hogy a súlyos bűn útvesztőjében botorkál. Aki magasabb fokon áll (amennyiben itt fokokról lehet beszélni), valahogy át tudja küzdeni magát a halálos bűnre való kísértéseken, de kudarcot vall a bocsánatos bűnök dolgában. A tökéletes pedig megbukik a félig akart, csak hibaszerű esetekben és nem képes mindig oly tökéletesen cselekedni, amint szeretné. Mindnyájan részesülnek a kudarc élményében, és mindnyájan kénytelenek mindenegyes eset után, könnyen vagy nehezen, előbb vagy utóbb, mindent ismét rendbehozni, aztán tovább menni, mintha mi sem történt volna. A kesergés csak időt és erőt rabol, márpedig Istennek e becses ajándékait nem szabad ilyenekre elpazarolni.

Minden percet hatásosan fel és ki kell használnunk, hogy életünk végére már érettek is legyünk a mennyországra. Isten egész erőnket kívánja. Szeretnünk kell Istent «teljes szívünkkel, teljes lelkünk-

ből, teljes elménkből és minden erőnkből» (Luk. 10, 27). Már eleve az egészre kell mennünk. Nemcsak atyánkat és anyánkat, hanem önmagunkat is «gyűlölnünk» kell (Luk. 14, 26), ha Krisztus tanítványai akarunk lenni. Illés még megengedte tanítványának, Elizeusnak, hogy hazamenjen elbúcsúzni szüleitől (III. Kir. 19, 20). Megváltónk már nem engedi meg ezt. «Aki kezét az ekére tévén hátratekint, nem méltó az Isten országára!» (Luk. 9, 62); sőt még apja temetésére sem szabad mennie a tanítványnak: «Hadd temessék el a holtak az ő halottaikat!» (Luk. 9, 60). Hogy tökéletesek lehessünk, mindenünket el kell hagynunk. A gazdag ifjútól, akinek «sok jószága volt», azt kívánta az Úr, hogy *egyszerre* és *mindenét* hagyja ott, nem pedig apránként és lassan. (Máté 10, 21.)

Szent lelkesedéssel, nagy, szent szenvedéllyel kell nap-nap után az egészre törekednünk. Ilyen lelkesedés nélkül senki sem lehet szentté, mert útközben elakad. Akárhányan «megszomorodva és búsan (Márk 10, 22) térnek vissza ismét az «egy szükségés» útjára. De még ezeket is szeretettel nézi az Üdvözítő szeme (Márk 10, 21) s meg is menti őket, de csak «úgy, mint tűz által» (I. Kor. 3, 15). Maga az Üdvözítő szent eltökéltséget kíván, amely az egészre megy és nem elégszik meg a féllal. «Ha jobbkézed megbotránkoztat téged, vágd le és vedd el magadtól! . . . Ha jobbszemed megbotránkoztat téged, vágd ki és vedd el magadtól!» (Máté 5, 29). Ő ugyan a szív békéjét hozza minden jóakarató embernek, de ennek nem szabad «rest békének» lennie. Ő maga mondja: «Ne

véljétek, hogy békét jöttem hozni a földre; nem jöttem békét hozni, hanem kardot! . . . Aki megtalálja életét, elveszti azt!» (*Máté 10, 34 stb.*) «A mennyek országa erőszakot szenved és az erőszakosak ragadják el azt» (*Máté 11, 12*). Ha szükséges, vérig kell ellentállnunk (*Zsid. 12, 4*).

Mint «Krisztus jó katonái» «szabályszerűen harcoljunk» (*II. Tim. 2, 3. 5*), szent lelkesedéssel, szent szenvedéllyel. Egészen elől, a legelső tűzvonalban harcoljunk az egészért. Egy-két seb mit sem tesz, anélkül nincs harc; de egy sebesült harcos többet ér, mint egy lusta naplopó, aki a front mögött, a hadtápterületen «eltékozolja egész vagyonát léha élettel» (*Luk. 15, 13*).

Naphosszat szent harci készenlétben állunk. Már reggel, mikor fölkelünk, lelkesít bennünket a gondolat, hogy az «Igen, Atyám!» csatajelszó alatt harcolunk. A napnak egy órájában sem szabad erről megfeledkeznünk. A szentmisében és a szentáldozásban fölszereljük magunkat a harcra, erőt kérünk az Üdvözítőtől, hogy mindenkor az «Igen, Atyám!» szelleme töltsön el bennünket. Az elmélkedésben föl-lelkesítjük magunkat a küzdelemre, hogy az «Igen, Atyám!»-ot készségesebben gyakoroljuk. És sokszor, *nagyon sokszor napjában*, valahányszor a büszkeség ágaskodik bennünk, vagy ha érzékenyek, lehangoltak vagyunk és felröppen a figyelmeztető jelzés, hogy rajtaütés fenyeget bennünket, ellenőrizzük magunkat, *tartsunk részleges lelkiismeretvizsgálatot* és kérdezzük magunktól: Isten akaratában állok-e? Teljesítem-e Isten akaratát? Úgy fogadom-e ezt vagy azt az

eseményt, mint az isteni akarat ajándékát? Ha úgy találjuk, hogy akaratunk Isten akaratával egyezik, diadalörömmel menjünk tovább; ha pedig eltévedtünk, forduljunk meg és térjünk vissza: «Nézd, Uram, Jézusom, most elbuktam, megfeledeztem magamról, bocsáss meg! Segíts, hogy ne essem ellenségeim kezébe! A pillanat ismét a tied! Munkámat ismét érted folytatom; áldozatom újból téged illet; örömet akarok neked szerezni, te az *én* Üdvözítőm vagy, te *egyellen* barátom vagy!» Így esik egybe a megélt «Igen, Atyám!» az «Igen, Atyám!» szerint való étellel. Mennél gyakrabban intézzük magunkhoz ezt a kérdést, annál gyakrabban találunk vissza haza Istenhez, Atyánkhoz, Üdvözítőnkhez, aki bennünk lakik, aki nek teljes-tudatosan és önként sok-sok örömet akarunk szerezni, olyan örömet, amelyet ő maga kíván, mégpedig azzal, amit ő maga keres ki és tűz élém minden pillanatban. Részleges lelkiismeretvizsgálatunk, «Igen, Atyám!»-unk tehát egyúttal Isten előtt való járás is, éber figyelés az Isten hívó szavára, intésére és akaratára, állandó készenlét a harcra és az imádságra.

Ha aztán még ezenkívül is van kijelölt időnk a részleges lelkiismeretvizsgálatra, annak csak örülhetünk. Aki csatába száll, bizonyára legalább egyszer áttekinti a csatateret is, hogy a vereségből is hasznos tanulságot vonjon le a jövőre nézve. A rendelkezésre álló időben röviden megvizsgálhatjuk, vajjon mindenkor Isten akaratában állottunk-e. Ezt minden hosszás fejtörés nélkül megállapíthatjuk, ha napközben is többször megleptük magunkat ezzel a kérdéssel. (Ezzel voltaképen már el is végeztük a részleges

lelkiismeretvizsgálást és máris jóvá tettünk mindent). Mindazáltal nem szükséges összeszámolnunk, hány-szor «*mondjunk*» «Igen, Atyám!»-ot. A mi «Igen, Atyám!»-unk lelki magatartás. Nekünk nincsenek olyan érzékeink és nincsenek olyan mérőeszközeink, amikkel kétséget kizáróan megmérhetnők lelki életünk állását. Szent Pál írja (*I. Kor. 4, 3*): «Magam sem ítélem meg magamat. Semmiben sem érzem ugyan magamat bűnösnek, de azért még nem vagyok igazolva». Abból, hogy bűnösnek érzem-e magamat, vagy nem érzem bűnösnek magamat, még semmi bizonyosat sem lehet következtetni. Ha testileg és lelkileg fáradt vagyok, akkor érzékenységem és ingerlékenységem sokkal nagyobb, mint hogyha testileg és lelkileg friss vagyok. Sokszor föl sem veszem azt, ha egy ajtót 10-es hangerősséggel csapnak be, holott máskor már a 2-es hangerősségtől is felizgulok. Sok napon talán 20 türelmetlenségi hibát is összeszámolhatok, míg máskor naphosszat egyet sem. És mégis lehet, hogy azzal a napi 20 hibával tovább érhetek, mint egyébként «0 hibával». A napi «Igen, Atyám!»-ok számolásában az a nagy veszedelem rejtőzhetik, hogy eszménk külsőségekbe merül el. Mindazáltal aki számolni akar, számolja meg, hány-szor tette föl magának e kérdést: Isten akarataiban állok-e? De ebben az esetben azt ellenőrizze, amit számszerűen lehet megállapítani: akarata aktusait, nem pedig lelke állapotát, kapcsolatát az isteni akarattal. Lisieuxi kis Szent Terézről írják: «Későbbi éveiben Teréz nővér azt a véleményt képviselte, hogy az erényaktusok számolása jó a gyermekeknek, de kevésbé megfelelő az

érett vagy előhaladott korúaknak». (*Petitot: A Gyer-
mek Jézusról nevezett Szent Teréz, német ford. kiad.
D. W. Mut. 62. lap.*)

Hasonlóképen vagyunk a részleges lelkiismeret-
vizsgálás adatainak és eredményeinek följegyzésével
is. Kezdőknek és felületeseknek ez az írásbeli följegyzés
alapul és támaszpontul szolgálhat, de nem okvet-
lenül szükséges, főképp nem a haladóknak. Akinek
használ, ám tegye. De vigyázni kell, nehogy lelki-
ismeretvizsgálati jegyzőkönyvecskéje szerint ítélje
meg magát és «ne tartsa magát igaznak» (*Luk. 18, 9*),
ne tenyésszen erőnek erejével teljesítményeket, ne
neveljen magában fordított tevékenységvágyat, el-
hanyagolva benső lényének ápolását.

A «számlálásnál és méricskélésnél» fontosabb :
eszménk értékeinek kifejeződése, hogy azokat mind
magasabbra értékeljük. A napi eseményeknek, kudar-
cainknak megfelelően nagyon ajánlatos mérlegelni az
«Igen, Atyám!» viszonyát a szenvedéshez, a felebaráti
szeretethez, az istenszeretethez, megvizsgálni, hogyan
állunk az isteni akaratnak való odaadás kötelességé-
vel, gyakran gondolni a mennyei Atya és Üdvözítőnk
jóságára, gyakran rátekinteni az Úr Jézus és a Szűz-
anya példájára. Gyakrabban idézzük szemünk elé
azokat az indítékokat, melyek nekünk megfelelnek.
Például: az «Igen, Atyám!» lelkület által én az Üdvözítő
fivére és nővére vagyok; Krisztus él bennem, ha
akaratát teljesítem; nekem ostyának szabad lennem
az Úr Jézus számára; minden odaadás az isteni aka-
ratnak: egy-egy aktusa az istenszeretetnek; az
Üdvözítő növekszik bennem, valahányszor újból

egyesülők akaratával. Megfontolhatjuk a jutalmat is, melyben azok részesülnek — legtöbbször már itt a földön —, akik teljesen Isten akaratára szerint élnek. «Úgy élünk, mint szomorkodók, és mégis mindig örvendezők; mint szűkölködők, és mégis sokakat gazdagítók; mint akiknek semmijük sincsen, és mindenük megvan» (II. Kor. 6, 10). Aki mindenét elhagyja, százszorosan fog aratni és egykor elnyeri az örök életet (Luk. 18, 29). «Minden a tietek: ... a világ, az élet, a halál, a jelen és a jövő: minden a tietek; ti pedig Krisztuséi vagytok, Krisztus meg az Istené» (I. Kor. 3, 22).

A részleges lelkiismeretvizsgálatra adott idő legnagyobb részét azzal tölthetjük el, hogy imádkozunk azért, hogy mindegyre nyugodtabbak, alázatosabbak, mindjobban háttérbe vonulók legyünk, hogy a jövő órákban az Isten akaratát teljesítsük. «Legyen meg a te akaratod!»

Mindig azt fogjuk találni, hogy elmaradtunk föltett szándékunk mögött. Ezért részleges lelkiismeretvizsgálatunkban állítsuk bele magunkat újból Isten akaratába. Ezzel elérjük, hogy akaratunk állandóan kissé közelebb jut az isteni akarathoz. Ebben van lelkiismeretvizsgálatunk legfőbb jelentősége lelki életünkre nézve. Ha egy bolygó, mely a nap körül kering, eléri napközelsége bizonyos határát, a nap vonzóereje megsemmisíti mozgási erejét, s ő feltartóztathatatlanul belezuhan a nap tűztengerébe. Lelkiismeretvizsgálatunknak is az a fontos feladata, hogy lelkünket mind közelebb és közelebb vigye ahhoz a határhoz, ahol makacskodó akaratunk ereje

megszűnik. Akkor aztán a lélek — ha Istennek úgy tetszik — belezuhan az isteni akarat napjába, eggyé lesz vele, és él az isteninek világában. Eszerint lelkiismeretvizsgálatunk — ha hűségesen és lelkiismeretesen gyakoroljuk — döntő helyet foglal el megszentelődésünk munkájában. Ott áll, ahol két világ pályái kereszteződnek. Felülvizsgálja, vajjon megtettünk-e mindent, amit ember megtehet, hogy Isten akaratában álljon ; elvezet bennünket addig a pontig, ameddig csak elérhet az ember (feltételezve a kegyelmet), ahol már Isten veszi át a munkát és belevonz minket akaratába. Mi — amennyire tőlünk telik — csak egyformává tehetjük magunkat, «gleichschaltolhatjuk» magunkat Isten akaratával. Hogy aztán Isten egészen bevezet-e bennünket isteni akaratának titkába, hogy benne felolvadva, akaratából éljünk : azt nem tudjuk. Itt megint csak ez a szó érvényes : «Készenlét : ez minden !» Ott állunk az ajtó előtt. *Aperi, Domine: Nyiss ajtót, Uram !*

Ha teljes-tökéletesen beállítjuk magunkat az isteni akarat szolgálatába, akkor — megalázva vereiségeinktől, meggyőződve elégtelenségünkről — azt fogjuk mondani : «Uram, haszontalan szolgák vagyunk !» (*Luk. 17, 10*). Az akarástól a végrehajtásig, az elhatározástól, hogy Isten akarata szerint akarunk élni, a mindent felölelő odaadásig, hosszú és nehéz út visz, melyen csak Isten vezethet bennünket. Száz százalékgig meg kell erőltetnünk magunkat, mintha minden siker csakis tőlünk függne, és száz százalékgig számítanunk kell Isten segítségére, mintha megszentelődésünk csakis Isten dolga volna.

Valamennyiünkben egy szent rejtőzik, mint minden ki nem vésett márványban egy-egy Krisztus-arc. Csak a művész látja a nyers tömbben a műalkotást. Csak le kell faragnia a márványból azt, ami nem odavaló, s ott marad a Krisztus-alak. Könnyűnek látszik, de csak a művész tudja a tömbből a műremeket kihozni.

Amint a művész látja a kőben a befejezett képet, úgy látja Isten bennünk az ő képét. Saját képmására és hasonlatosságára (*Gen. 1, 26*) egyszer már megalkotott minket. De mi szétromboltuk ezt a képmást. A keresztség, illetve a bűnbánat által Isten képe újra megjelenik lelkünkben, de mind jobban ki kell dolgozni magunkban. Műremekké kell lennünk, a legszebb és legnagyobb műremekké. «Hasonlókká kell lennünk Fia formájához» (*Róm. 8, 29*). Ámde pusztán a mi jóakaratumk nem képes megvalósítani Istennek ezt az eszméjét. Az isteni Művésznek kell ismét munkához látni.

Megalkottalak hát hitvány kis erőmmel,
A nagyobbik művész nehogy én legyek tán,
Én a szenvedélynek vagyok csak szolgája,
Képedre alkoss hát engem bátran, tisztán!
Az első embert te agyagból teremtéd,
Keményebb anyagból leszek én kikelő,
Itt már kalapácsra leszen ám szükséged,
Szobrász-Isten, üss hát! Mert én vagyok a kő!

(*Meyer Konr. Ferd.: Michelangelo «A Sistinában».*)

«Szobrász-Isten, üss hát!» Csak le kell faragni, ami nem oda tartozik. Énemnek le kell hullania, el kell tűnnie. Isten állandóan belenyul életünkbe, és abban a mértékben, amint mi alávétjük magunkat

akaratának és «Igen!»-t mondunk mindarra, amit ránk küld és velünk történni enged: abban a mértékben lép elő világosan bennünk Isten képe és vonul a háttérbe a mi énünk. Mily nagy szeretettel dolgozik Isten! Olyan odaadással dolgozik lelkemen, mintha egymagam állanék műhelyében, mintha örökkön-örökké egyéb dolga sem volna, minthogy engem, egymagamat hozzá méltó műremekké alkosson.

«Én vagyok a kő!» Nem szabad zavarnom Istent munkájában. «Márta, Márta, te sokban szorgoskodol, de egy a szükséges!» (*Luk. 10, 41*): csöndben lenni, nem beszélni olyan sokat, nem tenni és tenni akarni olyan sokat, mert «nem mindenki, aki mondja: Uram, Uram! megyen be a mennyek országába, hanem aki megteszi Atyám akaratát, az megyen be a mennyek országába» (*Máté 7, 21*). Minek okozzuk magunknak annyi gondot, minek vegyünk nyakunkra annyi munkát és terhet, ha ügyünket maga Isten teszi magáévá? Ebben a művész munkában mi nem tehetünk egyebet, minthogy szépen csöndben maradunk, Istennek alázatosan engedelmeskedünk, «Igen!»-t mondunk, beállítjuk magunkat akaratába. Minden egyebet Isten végez el. Ha mi magunk vesszük munkába lelkünket, sohasem lesz belőle műremek. Mi már egyszer elrontottuk Isten mesterművét, mikor egyenlők akartunk lenni Istennel: «Olyanok lesztek, mint az Isten!» (*Gen. 3, 5*). Épp az ellenkezője történt: az Isten-képmás fénylő vonásai elhalványodtak az emberi lélekben. De nem okultunk saját kárunkon. Ismét csak folyton zavarjuk Istent működésében. Pedig mennél zavartalanabbul dolgozhatik ő, mennél csön-

desebben vagyunk mi — de milyen nehezűnkre esik ez ! — annál nagyszerűbb lesz a mestermű, annál szívesebben és sikeresebben dolgozik Isten rajtunk, annál hasonlóbakká leszünk az eredeti képhez : Istenhez.

«Szobrász-Isten, üss hát !» Isten mindent szét-szed, darabról darabra, pillanatról pillanatra, ha dolgozni engedik. Belevág, metsz, míg csak lelket és szellemet, izmot és velőt szét nem választ egymástól (*Zsid. 4, 12*). Folytonos meghalás ez. De jó is, hogy az ember eleinte nem tudja, mi mindent kell elhagynia, kiktől kell elválnia, mert különben bele sem kezdene. Gyakran sajnálná az ember magamagát. Olyan az, mintha az embernek saját holtteste után kellene lépkednie. A meghalás néha könnyebb volna, mint az élet. Ámde e fájdalmas maga-meghalatás által örömmel és békével teljes életet nyerünk. A kiküzdött szerencse, a kivívott boldogság feledtet minden fájdalmat. «Szomorúságtok örömmre fordul» (*Ján. 16, 20*). «Minden fenyítés ugyan a jelenben nem látszik örvendetesnek, hanem fájdalmasnak ; később azonban az általa megedzetteknek az igazság megnyugtató gyümölcsét adja» (*Zsid. 12, 11*).

Minden jó lenne, ha Istennek szabad kezet engednénk. Vizsgáljuk meg és vizsgáljuk felül magunkat újra meg újra, vajjon Isten előtt állunk-e szent készenlétben, és ha nem, álljunk mindig vissza helyűnkre.

«Szobrász-Isten, üss hát ! Én vagyok a kő !»

XIII.

«SENKI SEM JUT AZ ATYÁHOZ MÁSKÉP, MINT ÉNÁLTALAM!»

(*Ján. 14, 6.*)

1. RÉSZ.

«Mindeneket önmagáért teremtett az Úr» (*Péld. 16, 4*). Az ember is Istenért van teremtve. Minden embert az ő dicsőségére képezett és alkotott (*Iz. 43, 7*). Mindenek dicsérik az ő szent nevét és magasztalják műveinek dicsőségét (*Sir. 17, 9*). Ezért int bennünket Szent Pál is Isten irgalmáért, hogy testünket mint élő, szent és Istennek kedves áldozatot mutassuk be: «Ez legyen a ti észszerű istentiszteletetek» (*Róm. 12, 1*).

«De a bűn által jött a halál» (*Róm. 5, 12*). Az ember megszűnt Isten szolgája, a teremtés papja lenni. Az emberiség kikerült a sötétségbe. Tőle Isten már nem is kaphatott semmi dicséretet, semmi magasztalást. A bűn szétrombolta a teremtés tervét.

Új teremtésre volt szükség. És jött egy szebb és dicsőbb, mint az első. «Titeket is, kik egykor elidegenedtetek Istentől és ellenségesek voltatok gonosz cselekedeteitek miatt, most kiengesztelt az ő halandó testében a halál által, hogy mint szenteket, szeplőteleneket és feddhetetleneket állítson titeket

maga elé» (*Kol. 1, 21 stb.*) «Abban nyilvánult meg az Isten szeretete miirántunk, hogy az ő egyszülött Fiát küldötte Isten a világra, hogy általa éljünk. Ebben áll a szeretet; nem mintha mi szeretők volna az Istent, hanem mivel ő előbb szeretett minket és elküldötte az ő Fiát engesztelésül a mi bűneinkért» (*Ján. I. lev. 4, 9 stb.*). «Megteremtett minket Krisztus Jézusban jócselekedetekre, melyeket az Isten előre elkészített, hogy bennük éljünk» (*Ef. 2, 10*). Ezzel a második tereméssel egyúttal új üdvösségtervet is alkotott. A mi egész kegyelmi rendünk Jézus Krisztusban nyugszik mint alkotójában, előképében és betöltőjében. Krisztusban vagyunk teremtve. «Nincsen üdvösség senki másban; mert más név nem is adatott az embereknek az ég alatt, amelyben üdvözölnünk lehetne» (*Ap. Csel. 4, 12*). «Általa van utunk az Atyához» (*Ef. 2, 18*). Ő «az út» (*Ján. 14, 6*) az Atyához. Ő «az ajtó» (*Ján. 10, 9*). «Aki énrajtam keresztül megyen be, üdvözül, és bejár és kijár, és legelőt talál» és lesz «élete bőségesen» (*u. o.*). «Egy a közvetítő Isten és az emberek között: az ember Jézus Krisztus, aki mindenkiért adta oda magát váltságul» (*I. Tim. 2, 5 stb.*) Csak Krisztus által jutunk az Atyához, csak általa jutunk az üdvösségre. «Aki azt mondja, hogy őbenne lakik, annak úgy is kell járnia, mint ahogyan ő járt» (*Ján. I. lev. 2, 6*). Ő a mi előképünk, melyet követnünk kell. «Akiket eleve ismert, azokat eleve arra is rendelte, hogy hasonlók legyenek Fia formájához s így ő elsőszülött legyen a sok testvér között» (*Róm. 8, 29*). Szent Pál küszködik és fáradozik

azon, hogy «tökéletessé tegyen minden embert» (*Kol. 1, 29, 28*). «Benne a bölcseségnek és tudománynak minden kincse rejlik» (*Kol. 2, 3*).

De ha a második teremtés kegyelmét is elvesztjük, Krisztus által még akkor is nyitva áll az út az Atyához. «Neki örök papsága van... ezért örökre is üdvözítheti azokat, akik általa Istenhez közelednek, mert mindenkor él, hogy értünk közbenjárjon» (*Zsid. 7, 24*). «Fiacskáim, ezeket azért írom nektek, hogy ne vétkezzetek. De ha valaki vétkezett is, van szószólónk az Atyánál, Jézus Krisztus, az Igaz: és ő engesztelés a mi bűneinkért, mégpedig nemcsak a mieinkért, hanem az egész világ bűneiért is» (*Ján. 1. lev. 2, 1 stb.*).

A megváltás művében Üdvözítőnk első és mindenekelőtti célja az volt, hogy Atyjának dicsőségére cselekedjék. Isten igazságosságának akart elégtételt adni és az embereket ismét helyükre állítani a világrendben, hogy tőlük is ismét tiszteletben és dicsőítésben legyen része a mennyei Atyának.

A Megváltó végrehajtotta azt a munkát, melyet az Atya reábizott. «Ime, eljövök, hogy megcselekedjem a te akarodat!» (*Zsid. 10, 7*), ez volt belépő szava a világba léptekor. «Én téged megdicsőítettem a földön, a munkát elvégeztem, melyet rám bízál, hogy megtegyem» (*Ján. 17, 4*), ez volt végzava földi működésének. Munkája végetért, az Atya akarata teljesült. Emberi természetével most már visszatérhetett az Atyához. «Most te dicsőíts meg engem, Atyám, tenmagadnál azzal a dicsőséggel, mely enyém volt nálad, mielőtt a világ lett» (*u. o. 5*).

Hatalmasabb áldozati tűz még nem égett a földön, mint az a tűz a kereszt oltárán a Golgotán. Ha Üdvözítőnk feladata elvégzése után egészen és végleg elment volna tőlünk, akkor a keresztáldozat egy-szeri áldozat maradt volna és annak feltörő lángjai kialudtak volna. Mi maradt volna kezünkben nekünk embereknek, hogy Istennek méltó áldozatot mutassunk be? Azt kellett volna kérdeznünk magunktól: «Mivel viszonzom az Úrnak mindazt a jót, amit velem tett?» (115. Zsolt. 3). És nem tudtunk volna rá választ. Akaratunkat ugyan az «Igen, Atyám!»-mal minden pillanatban feláldozhattuk volna és talán ismét az állatáldozatokhoz kellett volna menekülnünk. De az Üdvözítőt Atyja és irántunk való szeretete arra ösztökélte, hogy a «kötelességszerű-nél» többet tegyen. Megajándékozott minket a papsággal és hatalmat adott a hívőknek, hogy a «királyi papságban» részük lehessen (Pét. I. lev. 2, 9), s vele együtt mutathassanak be áldozatot és vele együtt konszekrálhassanak. Megváltónk a papoknak hatalmat adott saját teste fölött, egészen rendelkezésükre bocsátotta magát, hogy «napkelettől napnyugatig» (Mal. 1, 11) állandóan megismétlődjék a Kálvária áldozata. A titokzatos megváltó-élet még nem végződött be. Még tart, mi benne élünk. Állandóan karácsony, húsvét, pünkösöd van, de állandóan nagypéntek is: egy örökös «most». A misztikus Krisztus, akinek feje maga Krisztus, állandóan az oltárnál áll és önmagát áldozza fel és állandóan visszakapja a Megváltót drága viszonzásul a szent-áldozásban. *O beatum commercium: ó boldog csere!*

«Igy történik a test (Krisztus teste) növekedése a maga épülésére a szeretetben» (*Ef. 4, 16*). Örökösen folyik a világon felajánlás, átváltozás és áldozás.

De a szentmise még nem elégítette ki az Úr Jézust. «Vágyva-vágyott» (*Luk. 22, 15*) amaz óra után, amikor szeretetének legnagyobb emlékművét megalakíthatta. Szeretete Atyja iránt és «övéi» iránt (*Ján. 13, 1*) arra készítette, hogy elmenjen mindenhatósága legvégső határáig. Tudta, hogy szenvedésének keresztisége után nincs többé lehetősége annak, hogy Atyjáért külső tevékenységet fejtson ki, hogy megdicsőítse Atyját. Ekkor szeretete még egy utat mutatott neki. Az Eucharisziát nemcsak áldozati adományul, hanem áldozati *eledelül* is ajándékozta nekünk. Ezzel magamagát «nagy és jókilátású ajtóul» nyitotta meg (*I. Kor. 16, 9*), hogy ekkép sokszorosítsa és folytassa működését a világon. Az Üdvözítő minden szentáldozás által mindegyikünkben még egyszer emberré lesz, még egyszer a világra jön, hogy életét és kínszenvedését mindegyikünkben tovább folytassa. Szeretne minket egészen birtokába venni, szeretné, ha mi egészen hatalmába adnók magunkat. Szeretne minket minmagunkból egészen kiszorítani, hogy tulajdonképen már ne is minmagunkban éljünk. Szeretné, ha emberi természetünkkel úgy rendelkezhetnék, amint saját emberi természetével rendelkezett a földön. Szeretné, ha teljesen átkonszokrálódnánk, és neki a kenyér színéhez hasonlóan burokként szolgálnánk s így teret adnánk neki a létezésre és működésre.

«Legyetek tökéletesek, mint a ti Atyátok a

mennyben tökéletes !» (*Máté, 5, 48*). Legyetek, mint az Isten ! A földön állva, nőjjetek bele a mennybe ! Sasként a levegőbe emelkedni könnyebb volna, mint a Szentháromság titkában elmerülni. Ezért mondja az Úr is: «Senki sem jut az Atyához máskép, mint énáltalam !» (*Ján. 14, 6*). «Én vagyok az út, az ajtó» (*u. o. és 10, 9*). «Nélkülem semmit sem tehettek» (*Ján. 15, 5*). Magunktól üdvöset sem gondolni, sem cselekedni nem tudunk. Magunktól nem tudjuk mondani sem azt, hogy Jézus ! sem azt, hogy «Igen, Atyám !» «Az akarat megvan bennünk» (*Róm. 7, 18*), de már ez is Isten kegyelme ; és a véghezvitel egyáltalán nem tőlünk telik ki (*Róm. 7, 18*). Tökéletesség annyi, mint az isteni akarat teljesítése : Igen-mondás minden pillanathoz. «Ime eljövök, hogy megcselekedjem a te akaratodat !» (*Zsid. 10, 7*). Csak egyvalaki teljesítette a maga erejéből, tudatosan és szabadon Isten akaratát : az ember Jézus Krisztus. Mi csak annyiban teljesíthetjük mennyei Atyánk akaratát (a mennyei Atya akarata a mi megszentelődésünk : *I. Thess. 4, 3*), amennyiben Krisztus teret nyer bennünk. Csak az teljesítheti egészen, aki egészen Krisztussá változott át. Mi vagyunk a Nem, Krisztus az Igen. Amíg van még valami bennem az én éneimből, mindaddig a Nem-re hajtó ösztöke dolgozik bennem. «*Istennek Fia, Jézus Krisztus . . . nem volt Igen és Nem egyszerre, hanem az Igen lett őbenne. Mert Istennek valamennyi ígérete őbenne Igen lett*» (*II. Kor. 1, 19—20*).

«Senki sem jut az Atyához máskép, mint énáltalam» (*Ján. 14, 6*). Ha Krisztus mint eucharisz-

tikus Isten nem maradt volna köztünk mint elede-
 delünk és erőnk, mint szeretetünk és életünk : az
 egész megváltás számunkra hiábavaló lett volna.
 Csak Krisztusban van képességünk és erőnk az Igen-
 mondásra. A földről az égbe csak *egy* út visz, csak
egy fény világít : Krisztus. «Én vagyok az út» (*u. o.*).
 Ő az emberek világossága, mely a világ sötétségébe
 belevilágít (*Ján. 1, 4*). A földet a mennyel csak
 Krisztus vére köti össze. Ez a véráradat még nem
 apadt el, még folyik és folyik, áramlik és árad az
 idők végezetéig. És csak az jut el a mennyei hazába,
 az atyai házba, ami ebben a vérfolyamban a bűn
 minden szennyétől megtisztul (*Jel. 1, 5*), ami ezzel
 a vérfolyammal együttfolyik, ami e vérfolyamtól
 sodortatni hagyja magát. «Bizodalmunk van, test-
 vérek, Krisztus vére által bemenni a szentélybe.
 (*Zsid. 10, 19*).

Krisztus vére folyik tovább : az égből a földre,
 a földről az égbe. A szentmise a keresztdózat
 megjelenítése, a Megváltó szívének megnyitott oldala,
 melyből «malasztért malaszt» árad reánk (*Ján. 1, 16*).
 És lám — ez a nagy titok ! — a szentmise alap-
 törvényei egyúttal a mi életünk alaptörvényei is.
 Az áldozat értelme : teljes odaadás Istennek Krisz-
 tus által, és ugyanez az értelme életünknek is : egy-
 gyé lenni a Szentháromsággal Krisztus által. Ezért
 azonosak e törvények is. E törvények pedig a
 következők (három van) : felajánlás, átváltozás,
 áldozás. Életünk szentmise, felajánlással, átváltozás-
 sal és áldozással. És életünk minden pillanata szintén
 egy-egy szentmise, felajánlással, átváltozással és

áldozással. Csodás egyezés! Minden egy és az egységben minden. «Minden belőle, általa és érte van. Dicsőség néki örökre!» (Róm. 11, 36).

Első alaptörvénye a szentmisének és életünknek: a felajánlás.¹ Felajánlás nélkül szentmise nem jöhet létre. Ha a papnak nem állnak rendelkezésére áldozati adományok, nem is léphet az oltárhoz. Tulajdonképpen *magunknak* kellene magunkat felajánlani. A papnak minket kellene felajánlania, mint «élő, szent, Istennek kedves áldozatot» (Róm. 12, 1). A kenyér és bor csak jelkép, csak pótlék magunk helyett. Ezért illet a felajánlás mindenkit. A szentmisét nemcsak együttimádkoznunk kell, hanem *együttvégeznünk* is. Hiszen a felajánlás nem pusztán a pap és a ministráns ügye, hanem minden jelenlevő, alapjában véve minden hívőé. A felajánlás pedig csak előkészület az átváltozáshoz. Magábanvéve nincs is értelme, jelentősége, azt csak az átváltozáshoz való kapcsolatával kapja meg.

Életünket felajánlás, áldozat nélkül nem lehet elképzelni. Felajánlás nélkül nincs emberi élet. De a felajánlásnak magában véve itt nincs értelme. Aki nem tud életáldozatának célt és értelmet adni, annak nehéz az élete, az összeroskad az áldozat, a kereszt alatt. Az áldozatnak az emberi életben — épp úgy, mint a felajánlásnak a szentmisében — csak akkor van értelme és célja, ha az átváltozásra, a konzekrációra vonatkozik. *Csak azt lehet konzekrálni, átváltoztatni, amit magunkban feláldozunk.*

¹ A németben e szó: *Opfer, opfern* jelent felajánlást (a misében) is, áldozatot is (felajánlani, feláldozni). (Fordító.)

Ez megdönthetetlen törvény a természet rendjében, és méginkább az a természetfölötti rendben. A törvény ez: Halj meg és légy! «Bizony, bizony mondom nektek: hacsak a földre esett gabonaszem el nem hal, egymaga marad; ha pedig elhal, sok termést hoz» (*Ján. 12, 24*). «Balgatag! Amit vetsz, nem kel életre, hacsak előbb meg nem halt!» (*I. Kor. 15, 36*). Csak annyira változunk át, amennyire feláldozzuk magunkat. Minden percben van valahol a földkereken szentmise, minden percben történik valahol felajánlás. Épp így a mi életünkben is: minden percben «Igen!»t kell mondanunk, valamit föl kell tennünk magunkból az áldozati oltárra, valaminek meg kell halnia bennünk. «*Quotidie morior: naponként meghalok*» (*I. Kor. 15, 31*). Folytonos, állandó meghalás ez.

És ha nem adjátok bele éltetek,
Élteteket soha meg nem nyeritek! (*Schiller.*)

«Aki életét gyűlöli e világon, az örök életre őrzi meg azt!» (*Ján. 12, 25*). Az örök életre nem visz más út, mint az állandó meghalás útja. «Mondom pedig, testvérek, hogy test és vér nem örökölheti az Isten országát, sem a romlandóság nem fogja örökölni a romolhatatlanságot» (*I. Kor. 15, 50*). «Mindig hordozzuk testünkön Jézus halálát, hogy Jézus élete is nyilvánvaló legyen testünkön» (*II. Kor. 4, 10*). Áldozatot hoznia mindenkinek kell. Minden úton kereszttek állnak. Minden «áldozat» előkészület valamilyen átváltozáshoz. Aki bünt cselekszik, a bűn szolgálja, bűnös lesz. «Aki az Úrhoz ragaszkodik,

egy lélek övele» (*I. Kor. 6, 17*). Ha már áldozni kell, tegyük mi is áldozati ajándékunkat, egész életünk áldozati ajándékait az igazi áldozati oltárra. Csak tanuljunk meg helyes módon az Egyházzal együtt-áldozni, akkor ugyanezt meg tudjuk tenni az életben is. És ha az áldozat mindennek dacára is még nehezen megy — pedig gyakran nehezen megy! — gondoljunk arra, hogy nem egyedül áldozunk, hogy éppen most valahol a földkereken egy oltáron az Úr Jézus is feláldozza magát. Egyesítsük áldozatunkat övele, és akkor könnyen fog menni és Isten előtt végtelen nagy lesz.

A felajánláshoz csatlakozik a szentmisében mindjárt a második alaptörvény: az *átváltás*. Az áldozati adományok már ki vannak vonva a földi használatból. Azok már nem a mieink, hanem Istenéi. Az adományok pedig mi vagyunk. A felajánlástól kezdve már Istenéi vagyunk, nem a magunkéi. «Nem tudjátok-e, hogy . . . már nem vagytok a magatokéi? Mert nagy volt a ti vételáratok! Dicsőítsétek meg hát Istent testetekben!» (*I. Kor. 6, 19*). A felajánlás után mi és ajándékaink ki vannak vonva a földi használatból, már megkapták az előszentelést, a «sacramentale»-t, de még nem a szentséget. Előbb mindennek Istennek tetsző áldozati ajándékká kell lennie. Földi áldozat-adományokban Isten nem talál «semmi tetszést» többé (*Mal. 1, 10*). Ezért könyörög a pap (mindig többszámban) a néppel együtt Istenhez, hogy a felajánlók és a felajánlott adományok «bőáldású, teljes érvényű és igazi áldozat» lehessenek. Ez az óhajtás és kérés az átváltásban a legtökéletese-

sebb, isteni módon teljesül. A felajánlott adományok Krisztusnak, a szeplőtelen báránynak testévé és vérévé változtattatnak át, konsekráltatnak. Ez az a pillanat, amelyben nekünk is együttkonsekráltatnunk, átváltoznunk kell Krisztussá. «Nem én élek már, Krisztus él énbennem» (*Gal. 2, 20*). Én már csak látszat vagyok, ő az én valóm, az én lelkem. Most már mi és adományaink úgy átváltoztak, hogy a mennyei Atyának valóban valami Istenhez méltót tudunk adni. «Alázattal kérünk téged, mindenható Isten . . . vitesd föl ezt az áldozatot magasztos oltárodra . . .» (*Könyörgés az átváltozás után.*)

Még közvetlenebbül, mint a szentmisében, következik a felajánlás után az átváltozás a mi életünkben, annyira közvetlenül, hogy a kettő egybeesik. Felajánlás már átváltozás is. Az élet mozgás, az élet levés, örökös átváltozás kifelé, de legfőképpen befelé. Megállás: halál. Az átváltozás az életben épp úgy láthatatlan, mint a szentmisében. A konsekrált színeket külsőleg semmi sem különbözteti meg a nemkonsekráltaktól. Senkin sem lehet meglátni, vajjon a kegyelem állapotában van-e, vagy nem. Folytonosan történnek rajtunk és másokon változások, melyeket nem veszünk észre, nem is vehetünk észre.

Mindenütt, ahol Krisztusnak van gyülekezete, a Sátánnak is van gyülekezete (*v. ö. Jel. 2, 9*). Csak két áldozati oltár van a világon, melyeken az emberiség minden áldozatát bemutatják. Némelyek magukat és áldozatukat Krisztusnak, a Királynak oltárára helyezik, mások pedig az ő nagy ellenségének, a Sátánnak, a világ fejedelmének oltárára. Csak két-

féle cselekedet van : jó és rossz. Hogy valaki hivatalban dolgozik vagy iskolában, műhelyben vagy mezőn, tanszéken vagy templomi szószéken : az teljesen mindegy, végeredményben mégis csak kétféle munka, kétféle cselekedet van : jó és rossz. Harmadikféle nincs. Épp így ember is csak kétféle van ; hogy férfi-e vagy nő, pap-e vagy világi, fiatal-e vagy öreg, tanult-e vagy tanulatlan, nagy-e vagy kicsiny, gazdag-e vagy szegény, az teljesen mindegy ; csak kétféle ember van : jó és gonosz. Harmadikféle nincs. A jelszó vagy : Istenért ! vagy : Isten ellen ! «Aki nincs velem, ellenem van ; aki nem gyűjt velem, az szétszór» (Luk. 11, 23). Felajánlásunkkal végbe megy átváltozásunk is. Minden tudatos, önkéntes cselekedetünkkel vagy jobbak leszünk vagy rosszabbak ; vagy mindjobban belenövünk Krisztusba, vagy mindjobban belenövünk a Sátánba. A mi átváltoztató szavunk : «Igen, Atyám !» vagy : «Nem, Atyám !» «Ime én eljövök, hogy megcselekedjem akaratodat» (Zsid. 10, 7), vagy : «*Non serviam* : Nem szolgálok neked !» Ha most egyszerre lehullana a fátyol mindenkiről, azonnal kiderülne, ki melyik gyülekezethez tartozik és hogy abban a pillanatban melyik átváltoztató szót mondja.

Az áldozati adományokat Isten választotta ki magának. Ő jelöli ki az adományokat, amelyeket konszekráltnak kíván. Nekünk is ő jelöli ki az áldozati adományokat. Nem a mi dolgunk a választás. Ábel áldozatát elfogadta az Úr, Kainét nem. Amit a pillanat hoz, az a konszekrálásra szánt, isten-választotta áldozati adomány. Mondjuk ki hát min-

den pillanatra a mi konszekráló szavunkat teljesen éberen és elevenen : «Igen, Atyám !» Amekkora volt a felajánlás, akkora lesz az átváltozás. Amennyit oda-adunk, amennyi meghalt bennünk, annyi változik is át belőlünk Krisztussá.

Itt sem állunk egyedül. A Golgota színjátéka állandóan ismétlődik a világ valamelyik pontján. A misztikus Krisztus, az Egyház, folyton növekszik fejének és tagjainak számtalan «konszekrációi» által. Krisztus vére bő áradatban folyik, öntsük bele a mi «kis cseppünket», amely hamar elapadna, ha magára maradna, és engedjük magunkat e nagy folyammal átvitetni az örök hazába. Minden víznek borrá, vérré kell válnia.

A harmadik alaptörvény a szentmise beteljesítése : a *szentáldozás*. Úgy hozzátartozik ez a miséhez, mint az aratás a vetéshez. Az áldozathoz áldozati lakoma is jár. Az áldozat imádság, kísérlet : egyé lenni az Istenséggel. Az imádságban megkísérlem, hogy a lélek által lelki egységet hozzak létre ; az áldozatban ez cselekvés által történik, a test lelkesítése által. A vallás híd, összeköttetés ég és föld között, Isten és ember között. A két egyforma híd-ív : az imádság és az áldozat. Így aztán az áldozat imádság, az imádság áldozat, lényeges elemeik, alaptörvényeik pedig : felajánlás, átváltozás, áldozás.

Adományaik által a hívek Krisztussá változtak át és a Szentháromságnak ajánlották fel magukat mint méltó és Istennek tetsző áldozati adományokat. Most végbemegy a kiegyenlítés. A kör bezárul. A Legjobbat, amit a föld birtokolt, a föld a menny-

nek ajánlotta föl : az Ember Jézust. A Legdrágábat, amit a menny birtokol, visszakapja a föld : Isten egyszerűen Fiát, mégpedig mint áldozati eledelt. Senki sem jut az Atyához máskép, csak a Fiú által (*Ján. 14, 6*). Ő a mi táplálékunkká lesz, önmagává változtat át minket, és mi egyek leszünk övele. Így vonz ő fel minket a mennyországba. Isten nem engedi, hogy nagylelkűségben felülmúljuk. «Amilyen mértékkel mérték ti, olyannal fognak visszamérni nektek!» (*Luk. 6, 38*).

Aki résztvett a felajánlásban, annak joga van résztvenni az áldozati lakomában is. Mindenkinek együtt kell felajánlania, mindenkinek együtt kell áldoznia is. A szentáldozás a misébe nemcsak a pap miatt tartozik, hanem valamennyi jelenlevő hívó miatt is. Aki együttünnepelte a szentmisét — de ezt csak a kegyelem állapotában lehet tenni — az nem tehet máskép : köteles résztvenni a mennyei vendégségben, mert különben a szentmisének nem volna értelme reá nézve. Felajánlanánk Istennek egy végtelen értékű ajándékot, aztán visszautasítanók Istennek szintén végtelen értékű viszont-ajándékát : Köszönjük, mi gazdagok vagyunk, mi megelégszünk önmagunkkal! Felajánlás, átváltozás, áldozás úgy együvé tartozik, mint a hit, remény és szeretet. Annyira összetartoznak, hogy tulajdonképen nem is lehet szétválasztani őket.

Ez egész világosan megmutatkozik életünk miséjében. Itt az áldozást szintén lehetetlen elválasztani a másik két főrésztől. Oly szorosan össze vannak kapcsolódva, hogy valósággal egybefolynak, való-

sággal egyek. Amennyiben felajánltam magamat, annyiban bensőleg konszekrálódok és átváltozom is, és annyiban egyesülök is azzal, akinek áldoztam. Felajánlás: már átváltozás, és átváltozás: már áldozás. A természeti és természetfölötti világban egyaránt minden egyesülésre törekszik. Felajánlanunk, feláldoznunk *kell*, életünk minden pillanatában, akarva, nem akarva. A két nagy áldozati oltár közül az egyikre minden pillanatban rákerül életünknek, örökkévalóságunknak egy-egy darabkája, egy-egy perce, és ezzel már az átváltozás és az áldozás is el van határozva. Így nővünk bele feltartóztatlanul, természetes szükségszerűséggel abba, akinek áldozunk. Életünk «communio», állandó «közösség» Krisztussal vagy a Sátánnal. Mint ahogy minden pillanatban valahol egy pap vagy egy hívő magához veszi az eucharisztikus Jézust és ezzel elősegíti az Üdvözítő növekedését magamagában és a titokzatos Krisztus növekedését: épp úgy kell nekem is minden pillanatban az én «Igen, Atyám!» szavammal az Üdvözítőt magamba fogadnom, az Üdvözítővel bensőségesebben eggyé lennem és így a magam részéről is elősegíteni, hogy az Üdvözítő ne csak énbennem, hanem az Egyházban is növekedjék. Életünk valami hatalmas, valami rémitő dolog. Nem választhatjuk el magunkat életünktől, cselekvésünktől. Minden a halhatatlanság csiráját hordozza magában, a jó is, a rossz is. És minden gondolat, minden szó, minden cselekedet egy örökkévalóságra jobbra vagy rosszabbra tesz minket.

Miként az átváltozás, úgy az áldozás is rejtve

van szemünk elöl. Még nem nyilvánvaló, «mik leszünk.» De «semmi sincs elfedve, ami föl nem fedeződnek, és elrejtve, ami ki nem tudódnék» (*Máté 10, 26*). Akik itt közös munkában, közös áldozatban, közös úton vándoroltak át az életen, egyszer majd csak azt látják, hogy ők ugyanazon a helyen egészen különböző uraknak szolgáltak, hogy ugyanazon a munkapályán, de más-más utakon jártak. «Mondom nektek: . . . az egyik fölvetetik, a másik elhagyatik. Két asszony fog együtt örölni: az egyik fölvetetik, a másik elhagyatik. Ketten lesznek a mezőn: az egyik fölvetetik, a másik elhagyatik» (*Luk. 17, 34—37*).

Akkor, az ítéleten, nyilvánvalóvá lesz, mi vagyok. A láthatatlan akkor nekem is, másoknak is láthatóvá lesz. Ami életem végén vagyok, az leszek az egész örökkévalóságon át. Amennyire az életben egyesülve voltam Krisztussal vagy a Sátánnal, annyira egyesülve maradok az egész örökkévalóságon át. Hit és remény akkor eltűnik, csak a szeretet marad meg. Felajánlás és átváltozás megszűnik, csak az áldozás marad meg.

Egész életünk mise, felajánlással, átváltozással és áldozással. Sőt életünk minden pillanata mise, felajánlással, átváltozással és áldozással. «Aki jól tud imádkozni, az jól tud élni is», mondja Szent Ágoston. Aki a szentmisét életében jól együttcelebrálja (együttimádkozik, együttáldozik), az élete miséjét is jól fogja végezni. Élete végén, amikor meghúzzák fölötte a lélekharangot mint áldozási harangot, akkor maga az örök főpap fogja fölötte

mondani a végső áldást : «Jöjj, Atyám *áldottja*, bírd a világ kezdetétől neked készített országot!» (*Máté 25, 34*). Ha pedig életünk «fekete mise» volt, akkor a lélekharang szintén áldozási harang lesz, de az *Ite missa est* után áldás helyett az átok fog hangzani fejünkre : «Távozz tőlem, *átkozott*, az örök tűzre, mely az ördögnek és az ő hiveinek készítettet!» (*Máté 25, 41*).

«Vigyázzatok tehát, testvérek, hogy óvatosan éljetez ; ne mint esztelenek, hanem mint bölcsek ; jól értékesítsétek az időt, mert rossz napokat élünk. Ne legyetek tehát oktalanok, hanem értelmesek abban, ami az Úrnak akarata!» (*Ef. 5, 15 stb.*).

XIV.

«SENKI SEM JUT AZ ATYÁHOZ MÁSKÉP, MINT ÉNÁLTALAM!»

(*Ján. 14, 6.*)

2. RÉSZ.

Átváltozni Krisztussá : minden keresztény életfeladata. Nehéz munka ez, folytonos áldozatkészségen alapul. A mi «Igen, Atyám!»-unknak szabaddá kell tennie erőnket, hogy biztonsággal és gyorsan célhoz érjünk. Ámde magunktól semmit sem tehetünk. Magának az Üdvözítőnek kell adnia az erőt ahhoz, hogy «Igen, Atyám!»-ot mondhassunk. Meg is adja, mint eucharisztikus Isten.

Szeretete csodákat eszelt ki, hogy mint segítő jóbarát köztünk lehessen az idők végezetéig. «Mivel szerette övéit, mindvégig szerette őket» (*Ján. 13, 1*), az idők végezetéig. «Ime Istennek hajléka az emberekkel!» (*Jel. 21, 3*). A mi templomaink nemcsak áldozati helyek, hanem sokkal többek. Lakásai az élő Istennek. Szeretete fogva tartja őt. Szeretete «magányos» remetévé teszi őt az oltárszekrényben. Gyönyörűsége az emberek fiai közt időzni (*Péld. 8, 31*). Övéinek minden közömbössége és lagymatagsága, ellenségeinek minden gyűlölete és gúnnya sem képes őt elűzni a szentségházból. «A szeretet türelmes, nem

féltékeny, mindent eltűr, mindent elvisel. A szeretet soha meg nem szűnik» (*1. Kor. 13, 4 stb.*). Az Üdvözítő nem hagyja magát elkeserítettetni. Ha órákig, napokig vagy akár hónapokig megfélelkezünk róla szívünkben, ő mégsem hagy minket cserben. Mégis folyton vár reánk. Mindig vár, türelmetlenkedés nélkül, elkeseredés nélkül. Megfélelkezhetünk róla akárháyszor, ő mindig ébren van, mindig szólhatunk vele. Így várja az Üdvözítő a szentségházban az embereket. «Ő, aki előbb van mindennél, és minden őbenne áll fönn» (*Kol. 1, 17*), közöttünk van, «mint aki szolgál» (*Luk. 22, 27*). Ő szolgálni akar nekünk. Ő vár, égő epedéssel telt szívvel vár. Ő segíteni akar, és nem jön senki hozzá. A mi templomaink nemcsak az áldozat helyei, hanem az imádság helyei is. Hány városi és falusi templom áll üresen a reggeli istentiszteleten kívül egész nap! Csak hébe-hóba téved be egy-egy árva imádkozó. Hiányzik belőlünk az élő hit. Nem vagyunk át- és áthatva a megdicsőült Istenember, Jézus Krisztus személyes jelenlététől. Ő ugyanaz az Üdvözítő, aki volt. Ahol csak megtalálhatták őt az emberek, özönlöttek hozzá, ott hagyták házukat, földjüket, még az evésről és ivásról is elfeledkeztek (*Máté 15, 32*). Valósággal tolongtak körülte, lábára léptek és lökdösték (*Luk. 8, 45*), nem hagytak neki időt az evésre (*Márk 3, 20*), nem hagytak neki annyi időt, hogy tanítványaival egy kis pihenőt tartson (*Márk 6, 33 stb.*). Karja ma sem rövidebb. Az inség ma sem kisebb, mint akkor volt, és mégis ma az Üdvözítő körül nagy üresség és csönd van. Ma nem tolonganak körülötte nagy néptömegek, mint egykor.

Mily üresek ma templomaink, mily magányos ma az Üdvözítő! «Ők nem értenek meg engem». Ó, te meg nem értett Megváltó, könyörülj rajtunk! «A Mester itt van és hív téged!» (*Ján. 11, 28*). A Mester itt van — hogy elrejtve a szentségházban-e vagy kitéve, mindegy — és vár reád! Százak, ezrek elmennek a templom mellett, anélkül, hogy reá gondolnának, anélkül, hogy Istenüket üdvözölnék. Ezrek mennek el mellette és egy percük nincs számára. Pedig a Mester itt van. Igazán nem volna szabad őt magára hagynunk ottan, épp oly kevéssé, mint ahogy szívünkben nem volna szabad. Egy-egy imádónak mindig kellene ott lenni.

«Senki sem jut az Atyához máskép, csak én általam!» (*Ján. 14, 6*). Az Üdvözítő akkoriban csak egy szűk területen élt, a világnak egy eldugott zugában. Ma ezernyi ezer helyen lakik. Mindenütt «lakást vett az emberek között» (*Jel. 21, 3*). Mindenkihez közel akar lenni, hogy mindenkin segíthessen. «Van-e oly nagy nemzet, melynek istenei oly közel volnának hozzá, mint amily közel mihozzánk van a mi Istenünk?» (*Deut. 4, 7*). Azért jött olyan közel hozzánk, hogy a hosszú út senkit se tarthasson vissza, hogy mindenki hozzá mehessen és segítséget kaphasson tőle. Miként a kereszten, úgy a szentségházban is: az Úr nem magára gondol. «Másokat megszabadított, önmagát nem tudja megszabadítani!» (*Máté 27, 42*). Ő segíteni akar, és mennél inkább tevékenykedhetik mint Megváltó, annál kedvesebb neki. Be kell hívni az utakról és sikátorokból a koldusokat és nyomorékokat, a vakokat és bénákat. Sőt ki kell menni az

útszélekre és sövényekre, és mindenkit, akit előtalálnak, *kényszeríteni* kell, hogy bejöjjenek! (Luk. 14, 21 stb.).

Az Üdvözítő jó. Apostolaihoz is szinte túlságosan jó volt. Azok tüzesőt kívántak volna a vendégszeretetlen városra. «Nem tudjátok, milyen szelleműek vagytok. Az Emberfia nem jött lelkeket elveszteni, hanem megmenteni» (Luk. 9, 55). Ők szerettek volna egy kis pihenést maguknak és az Úrnak, és a gyermekeket sem akarták Jézushoz engedni: «Feddették azokat, akik hozták» (Márk 10, 13). Az Úrnak ez nem tetszett és azt mondta nekik: «Hagyjátok a kisdedeket hozzám jönni és ne akadályozzátok őket!» (u. o. 14). Mikor a farizeusok és írástudók azt kérdezték a tanítványoktól: «Miért eszik Mesteretek a vámosokkal és bűnösökkel?» (miért nem eszik velünk?), Jézus így felelt: «Nem szükséges az orvos az egészségeseknek, hanem a betegeknek. Elmenvén pedig, tanuljátok meg, mit tesz az: Irgalmasságot akarok, nem pedig áldozatot. Mert nem jöttem az igazakat hívni, hanem a bűnösöket» (Máté 9, 12 stb.). Az Üdvözítő csak a bűnben megátalkodott farizeusokat utasította vissza, «akik magukat igazaknak tartották» (Luk. 18, 9), ellenben a bűnbánó bűnösök megértést és bocsánatot találtak nála. Nem érte őket kemény szó, dorgálás az Úr részéről, ő csak egyet akart: «Menj, és többé ne vétkezzél!» (Ján. 8, 11). Senki fölött sem tört pálcát: sem Mária Magdolna fölött, sem a házasságtörő asszony fölött, sem a szamariai nő, sem Péter fölött, még a kereszten a lator fölött sem, aki eleinte még szidta őt (Máté 27, 44).

Sőt még egy Júdásnak is felajánlotta a megbocsátó kegyelmet : «*Barátom, mivégre jöttél?*» (*Máté 26, 50*). Keresni jött azt, ami elveszett volt. Kilencvenkilenc juhot otthagya a pusztában, hogy az egy eltévedt, elveszett után menjen (*Luk. 15, 4 stb.*). «Az Isten azonban azzal bizonyítja hozzánk való szeretetét, hogy az időt tekintve, amikor még bűnösök voltunk, Krisztus meghalt értünk. Azért most, miután megigazultunk a vére által, még sokkal inkább megment minket a haragtól» (*Róm. 5, 8 stb.*). «Járuljunk azért bizalommal a kegyelem trónja elé, hogy irgalmasságot nyerjünk és kegyelmet találjunk alkalmas időben való segítségre» (*Zsid. 4, 16*). Ő itt az oltárszekrényben még mindig ugyanaz az Üdvözítő, aki akkor a földön járt, «jót cselekedvén» (*Ap. Csel. 10, 38*). Még ma is mindenekelőtt Üdvözítő ő, itt van ő a szegények, betegek, gyöngék, szomorúak és elnyomottak számára, a kísértésben és szorongatásban szenvedők számára. «Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradoztok és terhelve vagytok, és én megnyihílek titeket!» (*Máté 11, 28*), ha ti engem, a magányosan várakozót, fölkerestek, ha «azért az eledelért fáradoztok» (*Ján. 6, 27*), amelyet én adok nektek.

Ha ma az Üdvözítő maga ötszáz áldozónak akarná nyújtani az élet kenyerét, és csak öt kis ostya volna az áldoztató kehelyben, vajjon — ha nem akarná csodatevő hatalmát használni — kinek nyujtaná magát eledelül : talán a legszentebbnek, vagy a leggazdagabbnak, vagy a legigazabbnak? Nem, bizonyára nem! Hanem a leggyötröttebbnek, a legmegkísértettebbnek, a leggyöngébbnek, a legnyomo-

rultabbnak és a legszegényebbnek adná magát, annak az ötnek, akik legjobban rászorulnak, akiknél leginkább tevékenykedhetne megváltói minőségében. «Nem az egészségeseknek van szükségük orvosra, hanem a betegeknek» (*Máté 9, 12*). A többieknek azt mondaná, amit a tékozló fiú apja mondott öregebb fiának: «Fiam, te mindig velem vagy és mindenem a tied. De illett vigadni és örvendezni, mert ez a te öcséd meghalt vala és föltámadt, elveszett vala és megtaláltatott!» (*Luk. 15, 31 síb.*).

A szentáldozás nem jutalom a jámborok és tökéletesek számára, hanem a leghatásosabb eszköz a tökéletesedésre. «Senki sem jut az Atyához másképp, csak énáltalam!» (*Ján. 14, 6*). Meggyógyítja a sebet, amelyeket a bűn ütött rajtunk, orvosság a betegeknek, amely nélkül lelkük nem lehet egészséges, erő a gyöngéeknek, segítség a veszedelemben levőknek, vigasztalás a szorongatottaknak, táplálék mindenkinek.

Lelkünknek, hogy élhessen, épp úgy táplálékra van szüksége, mint testünknek. «Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma» (*Máté 6, 11*): ez a Miatyánkbeli kérés áll a lélek kenyerére is. Nem önmagunkból élünk. Csak Krisztus által élünk. Mindennek őáltala vannak (*Ján. 1, 3*). Szívünk csak akkor lesz erős és egészséges, ha nem felejtjük el azt a kenyeret enni, melyet az Üdvözítő tör meg nekünk naponta. E kenyér nélkül nem tudunk megbirkózni a sok kísértéssel és megpróbáltatással; az ő kegyelmének ereje nélkül összeroskadunk a kereszt terhe alatt, melyet Isten vállunkra tesz. Mindarra, amit az ég küld reánk,

csak akkor tudunk «Igen!»-t mondani, ha Krisztus erősít minket, ha gyakran eszünk ebből a menyeyei kenyérből.

Mikor Illés a sivatag szélén, kétségbeesetten lefeküdt, hogy meghaljon, így kiáltott föl: «Elég nekem, Uram! Vedd el lelkemet, mert nem vagyok jobb atyáimnál!» (*III. Kir. 19, 4*). És ekkor a mennyből nem azért jött hírnök, hogy megvigasztalja; nem; jött az angyal, meglökte, fölébresztette, hogy újabb áldozati útra keljen. Negyven nap és negyven éjjel kellett egyedül vándorolnia a sivatagon át. De nemcsak megbizatást kapott, hanem táplálékot is, erőt, hogy megbizatását elvégezhesse: «Kelj föl és egyél!» (*III. Kir. 19, 5*). «És fölkelt, evett és ivott, és azon étel erejével ment negyven nap és negyven éjjel Isten hegyéig, Hórebíg» (*u. o. 8*). «Kelj föl és egyél, mert még nagy út van előtted!» ez szól a mi ifjúságunknak. Kelj föl és egyél, mert még nagy harc vár reád! — ez szól mindenkinek. Kelj föl és egyél! — itt van a kiválasztottak gabonája! «Ez a gabona ifjakat nevel, ez a bor szüzeket nevel» (*Zak. 9, 17*).

«Nélkülem semmit sem tehettek» (*Ján. 15, 5*). Elég világosan mondja ki ezt Üdvözítőnk. Az ő segítségével nélkül egész életmunkánk semmi sem volna. Akkor nekünk is meg kellene vallanunk az apostolokkal, midőn az örökkévalóság hajnala ránkvirrad: «Uram, egész éjjel fáradoztunk és semmit sem fogtunk» (*Luk. 5, 5*). Milyen egészen másképp áll a dolog, ha az Úr Jézussal együtt dolgozunk: «A te szavadra kivetem a hálót» (*u. o.*). «És megtették, és a halaknak

oly bő sokaságát rekeszték be, hogy szakadozni kezdett hálójuk» (*u. o.*). Nem, nem; az Úr «választottjai», akik vele együtt dolgoznak, «nem fognak hiába fáradozni» (*Iz. 65, 23*). Ellenben «ha nem az Úr építi a házat, építőik hiába dolgoznak rajta; ha nem az Úr őrzi a várost, őre hasztalan virraszt fölötte» (*126. Zsolt. 1*).

A szentáldozás ingyen ad békét és boldogságot. Mikor Jézus a zsidók éhségét a csodálatos kenyérrel lecsillapította és jóllakatta őket, királlyá akarták tenni. De amikor még többet ígért nekik, végtelenül többet: saját testét és véréát eledelül és italul éhező, tikkadt lelküknek, akkor nem akartak róla tudni. «Kemény beszéd ez!» (*Ján. 6, 60*) — és otthagyták. Prófétát akartok, aki többet és nagyobbat ad, mint Mózes? Nézzétek, itt van: «Ez a kenyér, mely az égből szállott alá, nem olyan, mint amelyet atyáitok ettek a pusztában és meghaltak. Aki ezt a kenyeret eszi, örökké élni fog» (*Ján. 6, 58*). Maguk a tanítványok is megbotránkoztak ezeken a szavakon. A nép és sok tanítvány elhagyta őt (*Ján. 6, 66*).

Mily sokan csillapítják éhségüket ma is a világ moslékjával! És milyen sokan nem jutnak még ahhoz sem! «És szerette volna megtölteni gyomrát a sertések eledelével, de abból sem adtak neki!» (*Luk. 15, 16*). Mily kemény a világ! Mily drágán kell megvásárolni a világ bűnös örömeit! Pénzbe kerülnek, egy életbe kerülnek, egy örökkévalóságba kerülnek! És milyen jó az Üdvözítő! «Fel, mindnyájan ti szomjúhozók, jöjjetek a vizekre! Akiknek nincsen pénzetek, jöjjetek, vegyetek gabonát és egyetek! Jöjjetek,

vegyetek pénz nélkül és minden ellenérték nélkül bort és tejet ! Miért költitek a pénzt arra, ami nem kenyér, keresményeteket arra, amitől nem laktok jól? Hallgassatok rám, és jót fogtok enni . . . Hajtsátok ide fületeket és jöjjetek hozzám ! Hallgassatok reám, és élni fog lelketek !» (Iz. 55, 1 stb.).

Senki sem jut szentségre, senki sem jut boldogságra és üdvösségre máskép, csakis Krisztus által. Ez a kenyér záloga a halhatatlanságnak, a jövődő dicsőségnek. «Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, annak örök élete *vagyon*, és én feltámasztom őt az utolsó napon. Amint én élek az Atya által, úgy aki eszik engem, az is él általam. Aki e kenyeret eszi, örökké élni fog» (Ján. 6, 54 stb.). Aki eszik e kenyérből, annak már most örök élete van ! Hogyan halhatna meg az, aki az örök életet élvezzi?

A szentostya vetőmag, és minden vetőmag, ha elvetik, ha fejlődésképeséget adnak neki: már egészen magától, faja szerint fejlődik ki. Minden magot (tehát a szentostyát is) el kell vetni, mert különben egymaga marad (Ján. 12, 24). Az Üdvözítő nélkülünk nem tud működni, akkor csak tétlenül kell néznie, hogyan rohannak az emberek vesztükbe. Az Üdvözítőnek talajra van szüksége. Mint ahogy a mag legyőzhetetlen erővel fölreperesztí burkát és keresi a földet, hogy gyökeret verhessen: épp így úzi őt is valami, hogy szívünkbe jusson. Mennyire sóvárog ő az után, hogy segítsen, hogy értünk és az Atyáért dolgozzék ! Szeretne kijönni a tabernákulumból, hogy bevonulhasson szívünkbe; de nem nyilváníthatja vágyakozását, ő néma, nem tud beszélni. Ezért szól a papnak

még ma is az evangéliumi szó: «*Compelle intrare: Kényszerítsd bejönni őket mind, hogy megteljek házam*» (Luk. 14, 23).

Minden mag csak abba a formába fejlődhetik, amely csiraszerűen bele van adva. Az ostyában Krisztus nyugszik. Vessük csak jó talajba és csináljunk neki helyet, engedjük őt bennünk kihajtani és nőni: akkor egészen magunktól «sok gyümölcsöt fogunk hozni» (Ján. 15, 5), akkor Krisztus egészen magától alakot fog kapni bennünk. Ha Krisztus ekkép egészen belénk nőtt, ha mi ekkép egészen «Krisztusba öltöztünk» (Róm. 13, 14), akkor a mennyei Atya nem taszíthat el magától minket azzal a rettenetes szóval: «Nem ismerlek titeket!» (Máté 25, 12). Akkor mi az ő «szeretett Fiának» (Máté 3, 17) képével «egyformákká» lettünk (Róm. 8, 29).

A szentostya szent mag; ne zavarjuk növést! Hiszen mi nem ismerjük az isteni élet törvényeit, sokkal kevésbé ismerjük, mint a földi élet törvényeit. Csak zavart okoznánk. A Megváltó majd megtesz mindent maga, hagyjuk csak vezetetni magunkat: és egészen tisztánhallók leszünk befelé, és vele maradunk lelki nyugalomban!

Hatásaiban a szentáldozás nem valami múltó, átmeneti dolog, hanem valami tartós. Krisztus teste és vére addig marad a kenyér és bor színe alatt, amíg e színek megvannak. De ha már nincsenek is meg, kapcsolatunk Krisztussal bensőbb, mint a szentáldozás előtt (v. ö. Ján. 6, 56). Életünk *gratiarum actio*: hálaadás. Hálaadás cselekedet által, hálaadás maga az élet által, hálaadás Krisztusnak és Krisztus által,

hálaadás az Atyának, a Szentháromságnak. «Mivel viszonzom az Úrnak mindazt a jót, amit velem tett? Az üdvösség hálaakelyhét veszem» (115. Zsolt. 3 stb.). Hálát mondok az Eucharisztia által, a szent áldozat által. Állítsuk életmisénket és életmisénk minden pillanatát az eucharisztikus áldozati cselekménybe (áldozati lakomával!), amelyet magunk együttcelebrálunk nap-nap után, de állítsuk bele az összes misékbe is, melyek állandóan folynak. Pillanatról pillanatra! Vitessük magunkat a kegyelem vér-folyamával. «Igen, Atyám!» Ez az én imádságom, életem, járásom Isten előtt. «Igen, Atyám!» Ez az én konszekráló formulám, ez az én eucharisztikus hála-imám. Csak a Megváltó által tudok «Igen, Atyám!»-ot mondani. Én vagyok a «Nem!», ő az «Igen!». Mennél inkább alakot nyer bennem, annál tisztábban, hangosabban és örömteljesebben cseng az én Igenem. «Senki sem jut az Atyához másképp, mint énáltalam» (Ján. 14, 6).

Ki tudna az eucharisztikus Üdvözítőről mindent elmondani, amit el kellene mondani? Mi arra nem vagyunk képesek. «Ha mindent, amit Jézus cselekedett, egyenkint megírnák, azt vélem, maga a világ sem tudná befogadni a könyveket, melyeket írni kellene» (Ján. 21, 25), ezt lehet megállapítani itt is. És ha el is tudnók mondani és le is tudnók írni, az még a fele sem volna, az csak árnyéka volna az igazságnak. Az eucharisztikus Jézusról azt lehetne mondani, amit Sába királynője mondott Salamonnak: «Igazság volt, amit országomban hallottam felőled és bölcseséged felől. Nem akartam hinni a

híreknek, míglen eljöttem magam és tulajdon szemmemmel láttam és tapasztaltam, hogy felerészét sem mondták el nekem. Bölcseséged és cselekedeteid felülmúlják a híreket, amiket hallottam. Boldogok embereid és boldogok szolgálid, akik előtted állnak mindenkor és hallják bölcseségedet!» (*III. Kir. 10, 6 stb.*). Jöjjetek hát magatok, «ízleljétek és lássátok, milyen édes az Úr!» (*33. Zsolt. 9*). Tapasztalni fogjátok, «milyen jó az Úr» (*I. Pét. 2, 3*). Jönnünk kell; mert senki sem mondhatja: «Igen, Atyám!» csakis Jézus Krisztusban, «aki mindenek fölött való örökké áldandó Isten!» (*Róm. 9, 5*).

XV.

«**ÍME AZ ÚR SZOLGÁLÓLEÁNYA!**»

(*Luk. 1, 38.*)

Az az eszme, amely az Üdvözítő életén uralkodott, a Szűzanya életének vezérgondolata is volt. Miként az Úr Jézus arca szent Anyjának vonásait viseli, úgy a Szűzanya lelki élete is isteni Fiának lelki életéhez hasonlít. Kimondotta-e vajjon a Szűzanya is az ő «Igen, Atyám!»-ját? És mi, akaratumk állandó odaadásában az isteni akaratumk, szemünk előtt tartjuk-e nemcsak az Üdvözítő, hanem a Szent Szűz példáját is?

Megváltómk férfias, passzív és mégis teljesen aktív «Igen, Atyám!»-jával szemben áll a boldogságos Szűz női, kétszeresen passzív szava: «Íme az Úr szolgálóleánya!» (*Luk. 1, 38*). Ez az «Íme az Úr szolgálóleánya» a Szent Szűz «Igen, Atyám!»-ja. Ez az ő életének alázatos és mégis büszke, félő és mégis örömteljesen ujjongó kiáltása. Senki sem értette meg úgy a Megváltót, mint ő. Fiának egyetlen szava sem vezett el számára. «Mária megjegyzé mindeme dolgokat, szívében forgatván» (*Luk. 2, 19*). A mag a legjobb földbe hullott és százszoros termést hozott.

Minden ember között Mária jutott a legmagasabb szentségre. Ő ért el legközelebbre Isten tökéletes-

ségéhez. Hogy megértsük Jézust, csak Mária példájára kell néznünk. Miként Fia életét, úgy az övét is az Atya akarata vezette. Csupa odaadás, csupa készenlét volt.

Életében nincs szebb pillanat, mint az angyali üdvözlés. (*Luk. 1, 26 stb.*). Názáretnek egy szerény kis házában térdel Józsefnek jegyese, kis szobájában, mélyen elmerülve az imádságba. Imádkozik, amilyen forrón és esennen sem Izaiás, sem Jeremiás, sem más próféta nem imádkozott a Messiás eljöveteleért: «Harmatozzatok, egek, felülről; ti felhők, csepegjétek az Igazat!» (*Iz. 45, 8*). Imádkozott, mint oly gyakran máskor, de a legkevésbé s a legtávolabbról sem gondolt arra, hogy ő lesz az a kiválasztott, hogy ő lesz az a «felhő». Egyszer csak ott áll előtte az Úr angyala. Mária megijedt, de nem annyira az angyal megjelenésétől, mint inkább szavaitól és «gondolkozék, miféle üdvözlés ez?» (*Luk. 1, 29*). Ámde az ijedség nem fosztja meg öntudatától, nyugodt, tiszta gondolkodásától. Alázatában még nem tudja, mire vélje az angyal szavait. Az angyalnak tehát világosabban kell szólania: «Ne félj, Mária, mert kedvet találtál Istennél. Ime méhedben fogansz és fiat szülsz és nevét Jézusnak fogod hívni. Nagy leszén ő, és a Magasságbeli Fiának fog hívni; és neki adja az Úr Isten Dávidnak, az ő atyjának királyi székét, és országolni fog Jákob házában mindörökké, és királyságának nem leszén vége» (*Luk. 1, 30—34*). Hányan mondták volna rá minden habozás nélkül az «Igen!»-t túlradó örömben! Ő nem. Ő fontolgat. Itt nem a szívnek, nem az érzelemnek van szava, hanem az értelemnek. Mi lesz akkor

szüzességgel, tisztasággal, mely az Úrnak van szentelve? Lelkiismerete tisztán akar látni. Ismeri az élet titkát, szégyenkezés nélkül beszél róla, amennyire az okosság kívánja. Az angyalnak még világosabban kell beszélnie . . . És Mária most már tisztán látja az Isten akaratát, ámbár alázatossága előtt még sok titok és sok kérdés lebeg. De ezeken már nem múlik a dolog. Ő most már teljesen kész mindenre, egészen átadja magát Istennek, egészen aláveti magát Isten végzésének : «Ime az Úr szolgálóleánya !» «És eltávozték tőle az angyal» (*Luk. 1, 38*). Magára hagyta őt, a boldogság tengerében, szíve néma ujjongásában, egyedül — Istennel.

És megkezdődött egy csodálatos élet, amelyen még nem folyt a földön. Ott volt egy embergyermeke, testestül-lelkestül Isten szolgálatában, szívvel-lélekkel, minden erejével és képességével. Akarata az Úr szolgálatában. Joggal kiálthatott föl örömeiben Erzsébetnél : «Magasztalja az én lelkem az Urat ! Mert nagy dolgokat cselekedett nekem a Hatalmas» (*Luk. 1, 46. 49*). Nem ő cselekedte a nagy dolgokat. Csak azért történhetett ez a nagy dolog, mert ő egészen az Úr rendelkezésére bocsátotta magát, mert teljesen szabad kezet engedett az Úrnak : Ime a te szolgálóleányod, «legyen nekem a te igéd szerint !» (*u. o. 38*).

Ez a «*Fiat mihi: Legyen nekem*», amit Mária Názáretben kimondott, súlyos tartalommal volt tele. Népe prófétáinak írásaiból ismerte a Messiás életét és feladatát, kinszenvedését és halálát. «Nem volt sem szépsége, sem ékessége, megvetett volt, a legutolsó

az emberek között, a fájdalom embere, a betegségek megismerője ; . . . Valóban a mi betegségeinket ő hordozta, s a mi fájdalmainkat ő viselte ; és mi őt szinte bélpoklosnak tekintettük, az Istentől megvertnek, és megalázottnak. Pedig ő a mi gonoszságainkért sebesített meg, a mi bűneinkért töretett össze ; a mi békességünkért van rajta a fenyíték, az ő kék foltjai által gyógyultunk meg. Feláldoztatott, mert ő maga akarta, és nem nyitotta meg száját ; mint a juh, mely leölésre vitetik. És mint nyírója előtt a bárány, elnémul és meg nem nyitja száját. Kiragadtatott a szorongatásból és az ítéletből» (Iz. 53, 2 stb.). Világos volt előtte, hogy e Messiás anyjának lenni annyi, mint vértanunak lenni. Isten ezért bizonytalannal tudatos, látó «Igen!»-t kíván. Ez az «Igen!», amelytől a Szentháromság dicsősége, az emberiség üdve függött, nem volt vak «Igen!», mint ahogy a Messiásé sem volt az, midőn a világba lépett: «Ime eljövök, hogy megcselekedjem akaratodat» (Zsid. 10, 7). Az Üdvözítő tudta, mit tartalmaz az Atya akaratát. Mária is tudta, mi vár rá, mint Isten anyjára.

A boldogságos Szűznek ez a *Fiat*-ja a legbátrabb és a leghatalmasabb következményeket hozó szó volt, amit ember valaha kiejtett. E szó révén ő főpapnő lett. E szóval világra hívta a Megváltót. «És az Ige testté lön» (Ján. 1, 14): ezzel Isten anyja és egyúttal a mi anyánk is lett. A *Fiat*-ban fogant minket. Ezzel lett ő második ősanánk : a történelmi és a misztikus Krisztus anyja. A kereszt alatt, az Elsőszülött halála órájában kezdődött az utószülöttek születése órája.

«Krisztusnak előbb a halálba kellett mennie, hogy elvegye a bűnöket, hogy ezzel a hivatottak az örökké tartó örökségnek ígérését elnyerjék» (*Zsid. 9, 15*). «Ime a te anyád!» (*Ján. 19, 27*), mondotta a haldokló Jézus a szeretett tanítványnak. Itt a bizonyága annak, hogy Mária ekkor a mi anyánk lett. Hatalmas szó volt ez a *Fiat*, méltó *ilyen* Fiú anyjához! Aláírás volt az, aláírás sok-sok áldozat-sorozat okirata alá. Az agg Simeon szava ennek már inkább csak megerősítése volt: «Tör fogja átjárni szívedet!» (*Luk. 2, 35*). Mária szeme akkor már messzebbre látott, mint Simeoné, hiszen ő a próféták királynője!

A szenvedés útja kétszeresen, sőt háromszorosan nehezebb, ha az ember azt előrelátja. Mit kellett elviselnie az anyai szívnek, amikor fontolgatta magában Gyermeké szenvedésútját a jászoltól a keresztségig, és magára vonatkoztatta Simeon szavait: «Ime, ez tétetett sokak romlására és feltámadására Izraelben, és jelül, melynek ellene mondanak!» (*Luk. 2, 34*). Élete arra való volt, hogy csak viselje, szenvedésútja arra, hogy csak járja meg tudatosan: ez az Atya útja Jézus számára és az én számomra. Mária csak abban lelte békéjét és boldogságát, hogy egészen szolgálóleány lehet, hogy csak Istennek szolgálhat. Nagy dolgokat érhet el az ember magának és másoknak, ha hagyja Istent dolgozni, ha egészen Isten rendelkezésére bocsátja magát. Mária a maga tapasztalatából beszélt, mikor a kánai menyegzőn azt tanácsolta a szolgálóknak: «Mindent, amit nektek mond, tegyétek meg!» (*Ján. 2, 5*). Aki engedelmeskedik Istennek, csodákat él meg.

Azzal, hogy átadta magát az isteni akaratnak, Mária sokkal szorosabb összeköttetésbe jutott az Üdvözítővel, mint a vér köteléke által. A vér közösége alárendelt valami, s el is tűnik a kegyelem közöségével szemben. «Aki teljesíti mennyei Atyám akaratát, az nekem fivérem, nővérem és anyám» (*Máté 12, 50*). Ez volt az Üdvözítő legnagyobb dicsérete anyjáról. Mária annyira egy volt vele az isteni akaratban, mint senki a világon. Szorosan lépést tartott vele ebben.

«Nagy dolgokat cselekedett nekem az Úr. Mostantól fogva boldognak hirdet engem minden nemzedék» (*Luk. 1, 49. 48*). Élete folyamán persze nem így volt. Ő semmikép sem léphet az előtérbe. Egész élete egy szerény és egyszerű kézművesfeleség igénytelen keretei közt folyt le. Sőt a Megváltóban meg is botránkoztak szülei miatt. «Nem Jézus-e ez, József fia? Nem ismerjük-e apját és anyját? Hogyan mondhatja hát: Én a mennyből szállottam alá?» (*Ján. 6, 42*). Még világosabban festi a nép véleményét Máté (*13, 55 stb.*): «Nemde az ács fia ez? Nemde Máriának hívják anyját? Honnét vette hát mindezeket? És megbotránkoztak benne». A szentséghez nem kívánatik semmiféle nagyság, semminő jelentőség, semmi rendkívüliség. Nem szükséges, hogy a szentséget már messziről meg lehessen állapítani. A valódi szentség még az illetőnek legközelebbi környezete előtt is rejtve lehet. Az emberek szeme gyakran «akadályozva van». Isten némely embereket teljesen magáénak akar, de szépségük a belsőben van, rejtve az emberi szemek elől. A szentség akkor a legszebb, ha az illető maga

tud róla a legkevesebbet. Az igazi szentség nem a nagyban, nem a kicsinyben van, hanem az isteni akarat egyszerű teljesítésében. Bárki szentté lehet ott, ahol áll. Az lesz a legtökéletesebb, aki ott, ahol van, legtökéletesebben teljesíti Isten akaratát, és mindenkor azt mondja: «Igen, Atyám!» Vagy: Ime az Úr szolgálóleánya! Nagynak lenni a mindennapiságban: ez az igazi szentség. Rajta hát, mondjuk mi is a Szűzanyával: Ime az Úr szolgálóleánya! Szemem az Úrra tekint, «miként a szolgáló szeme úrnője kezére» (122. Zsolt. 2), és szívem azt mondja: «Igen, Atyám!»

Az Üdvözítő szorgosan dolgozik. Mikor egy ember megpillantja a napvilágot, az Üdvözítő szeretne beléje születni, vele nőni, benne naggyá lenni, ismételni benne az ő istenemberi életét és szenvedését mennyei Atyja tiszteletére, újból karácsonyt, nagypénteket és húsvétot ünnepelni. Ahol pedig az Úr Jézus van, ott találjuk édesanyját is. A pásztörök «sietve mentek oda és ott találták Máriát... és a gyermeket a jászolban fekvé» (Luk. 2, 16). Azután: «Jézus keresztje mellett pedig állott anyja» (Ján. 19, 25). Mikor az Üdvözítő továbbműködik, akkor az ő anyja is azt teszi. Anyai kötelességei még nincsenek mind teljesítve. Ő ott állt Elsőszülöttjének bölcsőjénél, áldozati oltáránál és sírjánál. Mindegyikünkkel együtt újra meg újra meg kell tennie ugyanazt az utat. Feladatköre végtelen nagy lett, átfogja az egész világot, kiterjed az egész misztikus Krisztusra: az egész Egyházra és vele mindenegyres keresztényre, aki élő összeköttetésben él Krisztussal a kegyelem állapo-

tában. Kötelességeinek itt a földön már nem is tudna eleget tenni. Ez már csak a mennyből lehetséges neki, ahol mintegy része van Isten végtelenségében, mindenütt-jelenvalóságában, mindentudásában, mindenhatóságában. Életünknek a mennyországra nézve csak annyiban van jelentősége, amennyiben Krisztus lakik bennünk, amennyiben Krisztus bennünk alakot nyer. Csak akkor létezőnk a mennyre nézve, ha benne élünk a misztikus Krisztus vérkeringésében, ha bele vagyunk oltva az élő «szőlőtőbe» (Ján. 15, 5).

Ahol a gyermek, ott az anya. Ahol a Megváltó születni fog, ott készít neki lakást. Jézus születik az ember lelkében minden kereszteléskor, és minden gyónáskor (ha a pap halálos bűnökre ad feloldozást). Lelkünkben bizony sokszor (képletesen szólva) szegényesebb a szállás, mint a betlehemi istállóban volt. Egykor Mária édesanyjai kötelessége volt isteni gyermekének táplálékról, ruházatról és hajlékról gondoskodni. Ha a misztikus Jézus lelkünkben születik, akkor is még kisdéd ő, lelkileg gondozásra szorul, hogy felnövekedjék és férfivá érjen. Ki tud közülünk úgy bánni Jézussal, ahogyan az ő méltóságához illik? Ki tud közülünk Jézusnak szolgálni? Senki sem ért ahhoz úgy, mint az ő és a mi Anyánk. Neki helyetünk is a Megváltó anyjának kell lennie, mint ahogy anyja volt a gyermek Jézusnak a földön. Jézus az ő anyai szeretete és gondozása alatt növekszik leggyorsabban. Adjuk át neki örömet minden erőnket és tehetségünket, és mindent, amit csak lelki javakban szerzünk, bocsássunk szabad rendelkezésére az

Üdvözítő szolgálatára. Ő adjon meg neki mindent, amit csak kíván és amire szüksége van, hogy bennünk növekedjék. De mi lehet ez vajjon? Nyilvános tanítói működése közben mondotta Jézus: «Az én eledelem az, hogy annak akaratát cselekedjem, aki engem küldött, hogy elvégezzem az ő művét» (*Ján. 4, 34*). Az eledel, melyet Mária nyújt az Üdvözítőnek, hogy bennünk megerősödjék, ugyanaz: magunk odaadása az isteni akaratnak. Valahányszor «Igen, Atyám!»-ot mondunk, a boldogságos Szűz egészítse ki azt és ajánlja fel az ő és a mi Megváltónknak. Így nő fel ő a Szentháromság egy Isten tiszteletére.

Mária, a Szentlélek jegyese fel van hangolva, mint egy finom hárfa, a kegyelem legkisebb fuvalmára. Ő álljon mellettünk figyelmeztetően, hogy ne mulasszunk el egyetlen alkalmat sem az isteni akarat teljesítésére, az «Igen, Atyám!»-ra. A Szentlélek kegyelmi hatása alatt és a Szűzanya segítségével az Úr Jézus bennünk is azt az alakot és erőt kapja meg, amely megfelel a mi helyzetünknek az összességben és a mi külön életfeladatunknak.

«Ime az Úr szolgálóleánya, legyen nekem a te igéd szerint». Ő úgy értette meg és élte az Üdvözítő Igen, Atyám!-ját, mint senki más a világon. Ő legyen tehát a mi tanítónőnk, anyánk és vezetőnk. Amaz «Igen, Atyám!» által, melyet az Üdvözítő az életében megvalósított, embersége a beteljesedésig megérett, úgyhogy elmondhatta: «Atyám, elvégeztem a munkát, melyet reám bízál, hogy megtegyem» (*Ján. 17, 4*). «Bevégeztetett!» (*Ján. 19, 30*).

Segíts minket, Szentséges Anya, hogy a te szol-

gálói lelkületteddel minden pillanatra «Igen, Atyám!»-ot mondjunk ! Vedd át akaratunk minden odaadását az isteni akaratnak, és Istenhez méltó adománnyá változtatva át, ajánld föl a te és a mi Megváltónknak lelki eledelül, hogy ő a te anyai segítségeddel elvégezhesse helyettünk azt a munkát, amelyet az Atya reánk bízott !

Te vagy az anya, én a te gyermeked.

XVI.

«AKI SZERETI ISTENT, SZERETI TESTVÉREIT IS!»

(*Ján. I. lev. 4, 21.*)

Az «Igen, Atyám» az átélt istenszeretet. Mint-hogy az Isten szeretete magában foglalja a felebaráti szeretetet, s minthogy az egyik a másikkal áll vagy bukik, ezért az «Igen, Atyám»-ban a felebaráti szeretet beteljesülésének is benne kell lennie.

Az istenszeretet parancsán kívül az Üdvözítő egy parancsot sem hangsúlyozott annyira, mint a felebaráti szeretet parancsát. «Szeresd Uradat Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből» (*Márk 12, 30*). «Ez az első és legfőbb parancsolat. A második hasonló ehhez : Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat. E két parancsolaton függ az egész törvény és a próféták» (*Máté 22, 38 stb.*). «Az egész törvény egy szóban teljesedik : Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat» (*Gal. 5, 14*). Ez valósággal a keresztény ember ismertető jele. «Arról fogja mindenki megismerni, hogy tanítványaim vagytok, ha szeretettel vagytok egymáshoz» (*Ján. 13, 35*). A felebaráti szeretet mértéke az önszeretet : «Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat» (*Luk. 10, 27*). Nem, mégsem ! A mérték az Isten szeretete irántunk. «Ez az én parancsolatom, hogy szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket» (*Ján. 15, 12*).

Az Úr Jézus szavaiból világosan kitűnik, hogy a felebaráti szeretetnek igen nagy dolognak kell lennie; hogy önszeretet és felebaráti szeretet nyilván egy fokon áll az istenszeretettel. Isten-szeretet — ember-szeretet: egy és ugyanaz. «Más, ezeknél (az istenszeretet és felebaráti szeretet parancsánál) nagyobb parancsolat nincsen» (*Márk 12, 31*). Üdvözítőnk ugyanazzal az isteni szeretettel szeret minket, amellyel az Atya szereti őt és amely módon nekünk is kell szeretnünk egymást: «Amint engem szeretett az Atya, én is szerettelek titeket... Szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket» (*Ján. 15, 9. 12*). Képesek vagyunk-e ilyen felebaráti szeretetre, mikor a felebaráti szeretethez egyúttal az ellenségszeretet is hozzátartozik? «Hallottátok, hogy mondatott: Szeresd felebarátodat és gyűlöld ellenségedet. Én pedig mondom nektek: Szeressétek ellenségeiteket, jót tegyetek azokkal, akik gyűlölnék titeket»... imádkozzatok értük! (*Máté 5, 43 stb.*). Ebben is Isten legyen példaképünk, «aki napját fölkelte jókra és gonoszokra, és esőt ad az igazaknak és hamisaknak» (*Máté 5, 45*). Még ellenségeinket is olyan szeretettel kell szeretnünk, amilyenel Isten szeret minket. De akkor hogyan értsük Jézusnak e szavát: «Aki atyját vagy anyját jobban szereti, mint engem, nem méltó énhozzám, és aki fiát vagy lányát jobban szereti, mint engem, nem méltó énhozzám?» (*Máté 10, 37.*)

Lehet-e embert jobban szeretni, mint Istent? Egyáltalán lehet-e embert szeretni? Amint megismerésünk érzéki és szellemi megismerésből áll, épúgy szeretetünk is «meg van osztva». Az ember nem úr

természetes szeretetén. Némely ember rokonszenves nekünk, el tudjuk szívelni, vele szívesen érintkezünk. Mások ellenszenvesek, kellemetlenek nekünk ; ezeknek lehetőleg kitérünk az útjából. Kellemetlen és irántunk ellenséges érzületű emberek önkéntelenül is az idegenkedés és ellenszenv erős érzetét keltik föl bennünk. Természetünk e magától jelentkező indulatának semmi köze a bűnhöz ; az érzelem ugyanis gyorsabban dolgozik, mint az ész, a bűnhöz pedig, még a bocsánatos bűnhöz is hozzátartozik a megismerés, mégpedig a megelőző megismerés, nem a követő. Az ellenszenvnek és gyűlöletnek ez az érzete csak akkor válik bűnné, ha tudatosan és szándékosan ápoljuk és tápláljuk. Ezekre az érzetekre ne adjunk semmit, egyszerűen tegyük túl magunkat rajtuk és mondjunk nyugodtan «Igen, Atyám!»-ot a következő pillanatra. Ugyanez áll a rokonszenves egyének iránti hajlamra. Ebben sincs semmi bűn. Emiatt se nyugtalanodjunk. Ne is figyeljünk erre az érzésre, hanem mondjunk kötelességünkre «Igen!»-t és menjünk tovább, lássunk neki annak, ami éppen akkor a tennivalónk. Nincs időnk arra, hogy e hajlamainkkal bajlódjunk.

Ha az a szeretet, amelyet Üdvözítőnk kíván tőlünk, ebben az érzelmi síkban feküdnék, akkor a felebaráti és főképp az ellenségszeretet parancsa olyan parancs volna, amelyet nem is lehetne megtartani, mert meghaladná az emberi erőt. Az Üdvözítő kívánta szeretet magasabb, szellemi síkban, az akarat síkjában fekszik és gyakran semmi köze az érzelemhez. Egy anya gyermeke halála miatt sokkal nagyobb fáj-

dalmat érezhet, mint egy elkövetett súlyos bűn miatt. És mégis, súlyos bűn árán gyermekét nem hívná vissza az életbe. Érzelmileg jobban szereti gyermekét, mint Istent. Akaratilag — és itt ezen fordul meg minden! — Istent szereti jobban, mint gyermekét. Aki az embereket akaratilag jobban szereti, mint Istent, súlyosan vétkezik. Az isten- és a felebaráti szeretet parancsa akaratbeli szeretetet követel; ha az érzelmbeli veledül, akkor ez kitűnő segítő eszköz az akaratbeli szeretetre. Szerethetem-e az embereket, pláne ellenségeimet, ugyanolyan akaratbeli szeretettel, mint Istent? Lehetséges ez? Igen, mert a felebaráti szeretet az istenszeretethez van behorgonyozva. Felebarátunkat nem az ő kedvéért, hanem csak Isten kedvéért szabad szeretnünk. «Amit egynek e legkisebb atyámfiai közül cselekedtetek, *nekem* cselekedtetek» (*Máté 25, 40*). Minden emberben az Üdvözítőt kell látni. Minden embert az Üdvözítő kedvéért, Isten kedvéért kell szeretni. Nem helyes, ha azt írják, hogy Isten nem foglalja le magának minden szeretetünket, hanem annak egy jó részét visszahagyja a felebarátok részére. Isten megköveteli egész szeretetünket az utolsó atomig. Felebarátomat csak az Istenen át vezető úton szabad szeretnem. Az összeköttetés ember és ember közt nem közvetlen és egyenes, hanem Krisztuson megy keresztül. Nem : ember — ember, hanem : ember — Krisztus — ember. Igen nagy, eleven és mély, látó hit szükséges ahhoz, hogy minden emberben Jézust lássuk. Nem imádkozhatjuk elég gyakran és elég bensőséggel : Uram, gyarapítsd hitemet, tedd elevenné hitemet ! Ezt az igazán eleven

hitet csak a tökéletesekben találjuk meg, ennél fogva a felebaráti szeretetnek állandó, tökéletes gyakorlása csak nekik lehetséges. A többiek kénytelenek újra meg újra megpróbálni annak gyakorlását, kénytelenek minden kudarc után ismét előlről kezdeni. Az emmauszi tanítványok még a feltámadott Jézus alakjában sem ismerték fel a Megváltót. Hogyan ismerhetnék fel hát mi, ha néha annyira eltorzítva és Veronika képéhez hasonlóvá mosódva jön eléink? És mégis meg kell ezt tanulnunk, mert különben nem leszünk képesek «Igen, Atyám!»-ot mondani mindenre, amit a felebaráti szeretet megkíván tőlünk. Aki megáll az emberinél, hozzátapad az emberihez, az «kénytelen» Nem-et mondani. Úgy kell szeretnünk az embereket, amint Krisztus szerette őket : isteni szeretettel. «Ha csak azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, micsoda jutalmatok leszen? Nem azt cselekszik-e a vámosok is? És ha csak atyátokfiat köszöntitek, mi különöset műveltek? Ném azt cselekszik-e a pogányok is? Legyetek tehát tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes!» (*Máté 5, 46 stb.*) A törvény, mely szerint meg leszünk ítélve, a felebaráti szeretet. Az irgalmasság cselekedetei felől fog megkérdezni bennünket az Úr, amelyeket Istenért felebarátainkon gyakoroltunk (*Máté 25, 35*).

«A legnagyobb a szeretet» (*I. Kor. 13, 13*). Ha szeretetem nincs, a legnagyobb kegyelmi és csodátevő adományok csak olyanok, mint «zengő érc és pengő cimbalom» (*I. Kor. 13, 1 stb.*). A szeretet Krisztus tanítványainak ismertetőjele. «Nézzétek, mennyire szeretik egymást!» — mondták a pogányok

és zsidók az első keresztényekről. Ma pedig — nem azt lehetne-e inkább mondani : Nézzétek, mennyire gyűlölik egymást ! Hát harcolhatnak egymás ellen egy és ugyanazon testnek tagjai ? «Mi mindnyájan egy Lélekkel egy testté kereszteltettünk . . . és mindnyájan egy Lélekkel itattattunk . . . Isten azért alkotta úgy a testet, . . . hogy ne legyen meg hasonlás a testben, hanem a tagok egymásért kölcsönösen szorgoskodjanak» (I. Kor. 12, 13. 24 stb.). Rengeteg szeretetlenség uralkodik az emberek között, még a katolikusok között is. Pedig ezzel hitünk sokat veszít lendítő erejéből. «Ha egy tag szenved, vele szenvednek a többi tagok is» (I. Kor. 12, 26). Ha a test nagyon beteg, nincs többé ereje a növésre. Nincs többé bennünk «túláradó élet» (Ján. 10, 10). Elhasználunk minden kegyelmet, amit megérdemlünk, és nincs túláradó élet bennünk s így misszióinknak fáradságos munkája már eleve terméketlenségre van kárhozthatva.

Kereszténységet felebaráti szeretet nélkül el sem lehet képzelni. Ahol megszűnik a szeretet, megszűnik a kereszténység is. «Ha szeretetem nincs, semmi sem vagyok» (I. Kor. 13, 2). Testvérünk számunkra a «látható Isten». Ezernyi ezer alakban jön elénk. «Isten van mindenkben» (I. Kor. 15, 28). «Ha valaki azt mondja : Szeretem az Istent, és felebarátját gyűlöli, az hazug. Mert aki nem szereti testvérét, akit lát, hogyan szeretheti Istent, akit nem lát? És az a parancsunk van Istentől, hogy aki szereti Istent, szeresse testvérét is» (Ján. I. lev. 4, 20). «Aki nem szeret, halálban marad. Mindaz, aki gyűlöli testvérét, gyilkos» (u. o. 3, 14). «Aki gyűlöli testvérét, az a sötét-

ségben van és a sötétségben jár, és nem tudja, hová megy) (u. o. 2, 11). «Aki nem szeret, nem ismeri az Istent, mert Isten a szeretet» (u. o. 4, 8). Az Üdvözítő nem kevésbé élesen beszél, mint a szeretett tanítvány. Azelőtt úgy volt, hogy csak az kerül ítéletre, aki öl. «Én pedig mondom nektek, hogy mindaz, aki atyjafiára haragszik, méltó az ítéletre. Aki pedig azt mondja atyjafiának : raka ! méltó a főtörvényszékre. Aki pedig azt mondja : istentelen ! az méltó a gehenna tüzére» (Máté 5, 22). A szeretetlenség egyike a leg súlyosabb bűnöknek. A világ hideg lett. A szeretetnek kell újra fölmelegítenie.

«Azt pedig tudd meg, hogy az utolsó napokban veszedelmes idők következnek : Az emberek önzők lesznek, kapzsiak, káromlók, szeretetlenek, békétlenkedők és rágalmazók . . . inkább fogják szeretni a gyönyört, mint az Istent ; viselni fogják ugyan a jámborság látszatát, de megtagadják erejét» (II. Tim. 3, 1 stb.). Az emberek nagyon rövidlátók lettek. «Mindenki csak a maga dolgaival törődik» (Fil. 2, 21). «Aki szereti életét, elveszíti azt» (Ján. 12, 25). Miért nem szívlelik meg az emberek az Üdvözítő szavait? Talán ingyen akarnak a mennybe jutni? Szent Pál így ír a filippiekhez (2, 4): «Egyiktek se tartsa csak azt a szeme előtt, ami az övé, hanem azt is, ami a másé». A korintusiak elé pedig még magasabb célt tűz ki : «Senki se keresse a magáét, hanem ami a másé» (I. Kor. 10, 24). Az önzés, korunk betegsége, a szeretet halála. Az önzés megszükiti a messze látást, kicsinnyé és kicsinyessé tesz. Csak az önzetlen lesz naggyá, széleslátóvá és nyilttá. Nem az tesz

engem gazdaggá, amit összeharácsolok és birtoklok, hanem az, amit a szegényeknek adok. Kincseinkből és birtokainkból nem marad meg nekünk semmi; egy fillér, egy hold föld nem jön velem a másvilágra. Isten nem azt kérdezi tőlünk: Mennyit kerestél, menzyi pénzt és birtokot szereztél? Csak azt kérdezi: Mennyit adtál fölöslegedből nyomorgó fivéreidnek és nővéreidnek? Mennyit takarítottál meg az ő részükre? «Sok gazdag sokat vete abba (a perselybe). Odajövén pedig egy szegény özvegy, két fillérecskét vete bele, ami egy krajcár. És elhíván tanítványait, mondá nekik: Bizony mondom nektek, hogy e szegény özvegy többet adott mindazoknál, akik a perselybe tettek. Mert azok mind abból adtak, amiben bővelkedtek, ez pedig az ő szegénységéből vetette bele mindenét, amije volt, egész élnivalóját». (*Márk 12, 41 stb.*). Vigabb lenne az élet, szép lenne a világ, ha mindenki legalább a szigorúan vett felebaráti szeretetet gyakorolná. «A hívők mind összetartottak és mindenük közös volt. Birtokaikat és javaikat eladták és osztogatták az összeseknek (a kapott pénzt), kinekinek szükségéhez mérten» (*Ap. Csel. 2, 44 stb.*). Ha mindenkiben megvolna a parancsolatban megkívánt istenszeretet, akkor mindenki először Isten országát keresné, akkor megvolna mindenünk «százszorosan» (*Márk 10, 30*), mindenünk bőségben. «Nagy kegyelem lakozik vala mindnyájunkban; ezért nem is volt senki sem szűkölködő közöttük» (*Ap. Csel. 4, 33—34*).

«Aki szereti Istent, szereti testvérét is» (*Ján. I. lev. 4, 21*). A felebaráti szeretet az istenszeretet mér-

téke. Az Isten szeretete és a felebarát szeretete egymástól függ: az egyik a másikkal emelkedik vagy süllyed, mint a víz a közlekedő edényekben. Az Isten és a felebarát szeretete nem valami édes érzélem, hanem férfias cselekedet. «Aki bírja e világ javait és szűkölködni látja testvérét, és elzárja előle szívét: hogyan marad meg abban az Isten szeretete? Fiaccáim, ne szeressünk szóval, se nyelvvvel, hanem cselekedettel és igazsággal» (*Ján. I. lev. 3, 17 stb.*). Mit használ nekem a szeretetem, ha nem hoz áldozatot, ha nem tud tetteket felmutatni? «Ha egy testvér vagy nővér ruhátalan és szükséget szenved a mindennapi élelemben, valaki pedig közületek azt mondja nekik: Menjetekek békében, melegedjetekek és lakjatekek jól! — de nem adja meg nekik, amire a testnek szüksége van, mit fog ez használni?» (*Jak. 2, 15 stb.*) «A szeretet nem fizet rosszért rosszal, hanem jószágos mindenki iránt» (*I. Thess. 5, 15*). Jócslekedeteinkkel «izzó parazsat» gyűjtünk ellenségeink fejére (*Péld. 25, 22*). Szereteteinkkel győzzük le gyűlöleteket. Erről fog a világ megismerni minket, hogy Krisztus tanítványai vagyunk. Azoknak, akik az Üdvözítőt jól megértették, akikben és akiből az Üdvözítő éppen az «Igen, Atyám!»-ot mondja, azoknak igenis másokért kell élniök, azoknak nem szabad többé magukat keresniök, magukkal törödniök. Egészen föl kell adniök magukat. «Közérdekből kisajátítva!» Az ő földjük nyilvános út lett, nyitva mindenkienek, nincs többé tulajdonjoguk hozzá. Felebarátjukban Istenüknek szolgál. «Úgy vagyok köztetekek, mint aki szolgál» (*Luk. 22, 27*). Ez megint olyan ellentét, amelyet a világ

nem ért meg. Aki első akar lenni, legyen a többinek szolgálója! «Bár mindenkitől független voltam, magamat mindenkinek szolgáljává tettem . . . A gyöngének gyöngje lettem, mindenkinek mindene lettem . . . Mindent az Evangéliumért teszek» (1. Kor. 9, 19. 22 stb.). Sőt az igaz szeretetnek késznek kell lennie arra is, hogy életét adja testvéérért. «Abban ismerjük meg az Isten szeretetét, hogy ő életét adta miérettünk; tehát nekünk is életünket kell adnunk testvéreinkért» (Ján. I. lev. 3, 16).

A tökéletes szeretet mindenkinek mindene kell hogy legyen. Mindazáltal a keresztény karitásznak, mint minden más erénynek is, az okosság erényének tanácsadása és vezetése alatt kell állnia. Szeretetünk legyen okos és bölcs. Mikor jót teszek valakivel, azzal nem szabad őt megerősítenem a semmittevésben, nem szabad elősegítenem iszákosságát. A tevékeny szeretetnek mértéket és fokozatokat kell ismernie. Az érdem nem az én áldozatom nagyságában rejlik, hanem a szeretet nagyságában, amellyel azt hozom. De azért nem kell szeretetmunkánkban túlságosan aggodalmaskodóknak lennünk. Ne nyomozzunk végig mindent, mint egy vizsgálóbíró, hogy megtudjuk, vajjon ez vagy az az ember méltó-e adományunkra. Hiszen nem ennek vagy annak az embernek adjuk, hanem Istennek. Aki visszaél jótékonyasággal, az majd maga fog erről számot adni.

«Aki szereti Istent, testvérét is szereti». Minthogy Istent mindig, minden körülmények közt szeretnem kell, következésképp Istent testvéreimben és nővéreimben is mindig és minden körülmények közt szeretnem

kell. Mindig jónak kellennem. Sohasem szabad rossznak lennem, soha! Akármilyen ellenségesek, akármilyen gyűlölködők, akármilyen szeretetlenek, akármilyen rosszakaratúak is mások: nekem sohasem szabad hozzájuk hasonlónak lennem. Hiszen alapjában véve igazán ártani nem árthat nekem senki. Az emberek térülhetnek-fordulhatnak, ahogy nekik tetszik: mégis használniuk kell nekem. Ők mind csak eszközök Isten kezében. Isten megenged egyetmást, hogy nekem használjon és előbbre vigyen, mert szeret engem. «Ha Isten velünk, ki ellenünk? Ki szakíthat el minket Krisztus szeretetétől? Nyomorúság vagy szorongatás? éhség, mezítelenség, veszedelem vagy üldözés, vagy kard?» (Róm. 8, 31, 35). Mit árthat nekem egy ember? «Az Úr az én segítőm, nincs mitől félnem» (Zsid. 13, 6). «Az Isten közreműködtet mindent azok javára, akik őt szeretik» (Róm. 8, 28). Senkinek sincs hatalma fölöttem, ha felülről nem adatik neki (Ján. 19, 11). «És vele szemben a föld minden lakója olyan, mint a semmi, mert ő akarata szerint jár el az égi hatalmakkal és a föld lakóival, és nincs senki sem, aki kezének ellenállhatna és azt mondhatná neki: Miért tetted ezt?» (Dán. 4, 32). Minden rosszat, amit az emberek ellenem kieszelnék, konsekrálhatok az én «Igen, Atyám!»-mal, és minden gyarapodásomra szolgálhat. A leggyilkosabb mérget édes mézzé változtathatom. Szent Meinrádnak még az ördög is kénytelen volt szolgálni és téglát hordani a templom építéséhez. Senki sem árthat nekem, mindenki kénytelen használni nekem. Tehát senkitől sem kell félnem sem alulról, sem felülről, sem jobbról, sem

balról. Senki sem mehet egy lépéssel sem tovább, mint ameddig Isten engedi. «Ne féljete azoktól, akik megölik a testet, de nem tudják megölni a lelket ! Hanem inkább attól féljete, aki mind a lelket, mind a testet elvesztheti a gehennában !» (*Máté 10, 28*). Aki rossz hozzám, csak magának árt. Isten majd számadásra vonja őt. Tehát nekem semmi jogom őt számadásra vonni. «Ki vagy te, hogy felebarátodat megítéled?» (*Jak. 4, 12*). A velünk elkövetett minden igazságtalanság ellenére sincs jogunk bosszút állni. «Ne tegyetek magatoknak igazságot, kedvesim, hanem adjatok helyet az (isteni) haragnak, mert meg van írva : Enyéam a bosszúállás, én majd megfizete ! Ne hagy magad legyőzni a rossztól, te győzd le a rosszat jóval !» (*Róm. 12, 19. 21*).

Senkitől a világon nem kell félnünk. Csak egytől félünk : önmagunktól. Én vagyok az egyetlen, aki nekem árthat. Lehet akár az egész világ gonosz, csak én legyek jó. Mit használ nekem, ha az egész világ jó is, én azonban nem? Mihelyt csak egy kicsit is szeretetlen vagyok, már ártottam magamnak. Azt a valakit, akit el akartam találni, talán még nem is érintetem, de magamat már megsebeztem. És ha azt a valakit talán csak megsebeztem, magamat már megöltem. Ha valaki ellen tudatosan és szándékosan ellenszenvet és gyűlöletet táplálok, magamnak okozom a legnagyobb kárt. Tehát sohasem szabad haragot táplálnom, még ellenségeim ellen sem. Már a saját érdekeemben is jónak kell lennem (hogy tisztán kereskedői nyelven szóljunk). «Legyete okosak, mint a kígyók» (*Máté 10, 16*). Jónak kell lennem : ezzel tartozom

Üdvözítőmnek és felebarátom Üdvözítőjének. «Amit egynek e *legkisebb* atyámfiai közül cselekedtetek, *nekem* cselekedtétek» (Máté 25, 40).

«Aki szereti Istent, szereti testvérét is». Tehát sohasem szabad keménynek, ridegnek, durvának lennünk. Ez pedig nehéz dolog. Természetünknek ez sokszor nem sikerül. Nem egyszer nagy megkönnyeb-
bülést szerezne nekünk, ha úgy jól kiszitkolóztatnók magunkat. De ha egyszer mégis megfélemedeznénk magunkról — pedig milyen könnyen megesik! nem vagyunk eléggé éberek, elevenek! — akkor azt rögtön jóvá kell tennünk. Akinek ebben a pontban valami terheli a szívét, az nem léphet Isten szeme elé, az nem tudhat jól imádkozni. Aki mégis tud «imádkozni», az nem tudja, mit jelent: imádkozni. Még azt is jóvá kell tennünk, amit mások vétenek ellenünk. Meg kell próbálnunk a dolgot ismét rendbehozni. (Mindenesetre itt is állnak a keresztény okosság szabályai.) Lehet, hogy nagy és súlyos áldozat megtenni az első lépést; azonban az az áldozat, melyet bensőleg kell hoznunk, ha nem tesszük meg ezt a lépést, legtöbbször nagyobb lesz annál az áldozatnál, amelybe az az első lépés kerül. «Ha áldozatodat az oltárra viszed, és ott eszedbe jut, hogy *atyádfiának* van ellened valamije (t. i. ő a hibás), hagyd ott ajándéodat az oltár előtt és eredj előbb megbékülni atyádfiával, és akkor menj és ajánld föl ajándéodat» (Máté 5, 23 stb.). Senki se lépjen az áldozató rácshoz addig, míg előbb ki nem békült felebarátjával. Az Úr Jézus egész világosan beszél. Megbékülni: kötelesség.

«Aki szereti Istent, szereti testvérét is» már ter-

mészetes szempontból is, mert különben magának okozza a legnagyobb kárt. Másnak legfőljebb ideiglenes kárt okoz, önmagának azonban örökkétartót, ha haragszik embertársára. «Ha ti nem bocsátotok meg (ideigtartót), mennyei Atyátok sem bocsátja meg bűneiteket (örökké)» (*Márk 11, 26*). Ha szolgatársunknak nem engedjük el a száz dénárt (száz pengőt), akkor ezért teljes tartozásunkkal, tízezer talentummal (hatvanmillió pengővel) kell megbűnhődnünk (*Máté 18, 21 stb.*). Ha nem bocsátunk meg, saját ítéletünket imádkozzuk fejünkre : «Bocsásd meg a mi vétkeinket, amint mi is megbocsátunk az ellenünk vétőknek!» (*Luk. 11, 4*). Ami rosszat itt e földön teszünk testvéreinknek, azt *odaát* ugyanolyan mértékben kapjuk büntetésül. «Amily mértékkel mérték, olyannal fognak visszamérni nektek» (*Luk. 6, 38*).

Ugyanebből a természetes szempontból kell mindig jóknak is lennünk. «Bocsássatok meg, és bocsánatot fogtok nyerni» (*Luk. 6, 37*). «Kölcsönös szeretettel legyetek egymás iránt, mert a szeretet befödi a bűnök sokaságát» (*Pét. I. lev. 4, 8*). Ideigtartót adunk és örökkétartó javakat kapunk érte. A földi javak nem a mi tulajdonaink, azokat csak kölcsönbe kaptuk. Földi javakkal nem lehet megvásárolni az üdvösséget. «Simon az apostolokat megkínálá pénzzel, mondván : Adjátok meg nekem ezt a hatalmat, hogy akire csak ráteszem kezemet, megkapja a Szentlelket ! Péter azonban így szólt hozzá : Vesszen a pénzed veled együtt, mivel azt vélted, hogy az Isten ajándékát pénzen lehet megszerezni!» (*Ap.*

Csel. 8, 19 stb.) A «Mammon» magábanvéve «alkalmatlan» mennyei javak szerzésére. Azonban megszerezhetjük magunknak az «igazi javakat», ha a csupán kölcsönzöttet (a Mammont) szétajándékozunk: az egyiknek ötven korsó olajat, a másiknak húsz mérő búzát (*V. ö. Luk. 16, 1 stb.*). «Tékozoljunk el» csak nyugodtan javainkat! A világ fiai ne legyenek okosabbak nálunk! «Tékozoljunk el» mindent; ha majd elszólítanak a sáfárságból, ne legyen már semmink sem. Nem bizony, semmink! Még saját magunkat is ajándékozunk szét egészen, engedjük magunkat kizsákmányolni. Akiknek már semmijük sincs, azoké minden (*II. Kor. 6, 10*). Amilyen mértékkel én mérek, olyannal fognak nekem visszamérni. Ha mindent odaadok, mindent visszakapok. Ha magamat egészen átadom, ha mások szolgálatában használok el minden erőmet, Isten egészen az enyém lesz. A földet, a világegyetemnek ezt a porsemét odaadom a mennyért; magamat, e marék földet, az örök Istenért. *O beatum commercium*: ó boldog csere! Adjatok tetézve! Jó és tömött, meg-rázott és kiáradó mértéket öntenek majd öletekbe! (*Luk. 6, 38*).

Felebarátunkat olyan szeretettel kell szeretnünk, amilyennel Isten szeret bennünket (*Ján. 15, 12*). Úgy kell szeretnünk felebarátunkat, mint minmagunkat (*Luk. 10, 27*). Más szóval: Istent, felebarátunkat és minmagunkat egyenlő szeretettel kell szeretnünk: isteni szeretettel. Magunkat és felebarátunkat, amennyire ez nekünk embereknek lehetséges, csak Istenért szabad szeretnünk. Mennél

hátrább szorul az én önzésem, az én Nem !-em, annál képesebb vagyok az isten- és a felebaráti szeretetre. És saját énünknek ez a háttérbeszorítása egyúttal már a magunk szeretetének legnagyobb ténye is.

«Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat !» (Luk. 10, 27). A felebaráti szeretet legszebb ténye abban áll, hogy magunkat egészen átkonszokráljuk, hagyjuk, hogy az Üdvözítő belülről egészen átvilágítson rajtunk és mi csak burka legyünk az Üdvözítőnek. Hogyan megy végbe ez a csoda, tudjuk : folytonos odaadással Isten akaratának az «Igen, Atyámban». Nem szabad, hogy mások bennem az én énembe ütközzenek, hanem rögtön és könnyen az Üdvözítőt kell meglátniuk bennem. Ha embertársaimnak könnyű lesz bennem az Üdvözítőt, egy második Krisztust látni és bennem az Üdvözítőnek szolgálni, akkor én a felebaráti szeretet legnagyobb tényét cselekedtem meg. És ezzel egyúttal a lehető legnagyobb isten- és önszeretetet is gyakoroltam.

Ha énem annyira a háttérbe vonul, hogy szinte már nem is él, nem működik, ha azt mondhatom : «Nem élek már, hanem Krisztus él bennem» (Gal. 2, 20), akkor megszabadítottam magamat legnagyobb ellenségemtől, biztonságba helyeztem magamat legnagyobb ellenfelem elől, akkor istenivé lettem. Ennél nagyobbat nem csinálhat magából az ember, jobban nem szeretheti magát, többet nem tehet magáért. Ha Krisztus él bennem, akkor én a menny és föld középpontjában állok, ahol az egész látható és láthatatlan teremtés össze van kötve a Szentháromsággal. «Aki elveszti életét énérettem, megnyeri azt»

(*Máté 16, 25*). Nemcsak saját életét nyeri meg, hanem isteni életet is nyer. Aki Krisztusban él, tökéletes, mint az Atya a mennyben. «Én és az Atya egy vagyunk» (*Ján. 10, 30*). Aki Krisztusban él, az Istent Isten szeretetével, az Üdvözítő szeretetével szeretheti. Aki Istenben és Istenből él, az mindenkiben, még a legkisebb testvérben, a legkisebb nővérben is Istent fogja látni és Istent fogja szeretni.

Itt is megint csodálatos harmóniát látunk : az egységet a többségben : három tárgyat (objektumot) és mégis csak egy szeretetet. A szeretet az a kötelék, mely mindent összefog, mindent egyesít. A szeretet az a világ, amelyben Isten és az emberek élnek, amelyben Isten és az emberek találkoznak. «Isten a szeretet» (*Ján. I. lev. 4, 8*). Belőle árad ki a szeretet és beléje folyik vissza. A mindenség bármely pontjáról az ember közvetlenül Istenhez jut. Minden egybe : Istenbe folyik össze, az igazság, a jóság, a szépség, az igazságosság : minden erény, minden. Minden egyszerű, mert minden egy. Kettős csak az ember. «Csak egy a szükséges» (*Luk. 10, 41*). Hát valóban, csak egy a szükséges : Istent szent eltökéltséggel, szent buzgalommal, az egészre menő szent szenvedéllyel szeretni, egynek lenni Isten akaratával az «Igen, Atyámban». Ez az «Igen, Atyám !» át-emel minket a rokon- és ellenszenvéken, gyöngíti bennünk az önzést, megkönnyíti a felebarát szolgálását, nyereséggé változtat minden rosszat, ami történik velünk, korszekráll bennünket és másoknak könnyűvé teszi a felebaráti szeretet gyakorlását. Aki

szereti Istent, az helyesen szereti önmagát is, szereti testvérét is. «Figyeljünk egymásra és versenyezzünk egymással a szeretetben!» (*Zsid. 10, 24*). Szent versengés legyen az. Szeretetben senki se muljon felül minket. «Most megmarad a hit, a remény, a szeretet, ez a három; de ezek között legnagyobb a szeretet. Törekedjete a szeretetre!» (*I. Kor. 13, 13; 14, 1*). «A szeretet a tökéletesség köteléke» (*Kol. 3, 14*).

XVII.

«UGYANAZ AZ ISTEN, AKI MINDENT MINDENKIBEN CSELEKSZIK!»

(I. Kor. 12, 6.)

A tudással magával még senki sem lett szentté. Most már ismerjük az utat, amelyen mennünk kell, hogy a tökéletességre jussunk. Tudjuk, mily hatalmas segédeszközünk lehet a mi «Igen, Atyám!»-unk a tökéletességre való törekvésben. Világosan látjuk most már, hogy ebben az eszmében megvan az az erő, amely egész vallásos életünket áthatni és átalakítani képes. Ámde ezzel a tudással még nem jutunk tovább Istenhez vezető utunkon. A mi «Igen, Atyám!»-unk így csak hideg és holt formula marad, híjával annak a melegítő és éltető sugárnak, mely a Szentlélek kegyelemnapjából jön. Ha senki sem mondhatja: Uram Jézus! hacsak nem a Szentlélek által (I. Kor. 12, 3), akkor nekünk sem lehetséges, hogy nélküle hatásosan mondjuk a mi «Igen, Atyám!»-unkat.

A Szentlélek «az éltető», az elevenítő (amint a szentmise Credója mondja: *vivificans*). Ő teremti a szeretet világát, amelyből az élet fakad. Tőle ered az élet, a rend, a művelődés, a beteljesülés. A Szentlélek a kötelék, mely mindent összefog. Mindjárt a Szentírás legelső lapján tudomást szerzünk

az ő csodálatos működéséről. «A föld pedig puszta és üres vala, és sötétség vala a mélység színén, és az Isten Lelke lebeg vala a vizek fölött» (*Gen. 1, 2*). Ő hozott rendet és törvényszerűséget a zűrzavarba. És ma is az Úr lelke élte a mindenséget és hatja át az egész teremtést. «Aki mindeneket összetart, annál vagyon a szó értelme» (*Bölcs. 1, 7*). Ő élte a világot, ámbár erre a bűn átka nehezedik. «Tudjuk, hogy minden teremtmény együttesen sóhajtozik és vajúdik mind idáig. A teremtett világ várakozása sóvárog az Isten fiainak kinyilvánítása után. Mert beléje adatott a remény, hogy a romlottság szolgátságából felszabadul az Isten fiai dicsőségének szabadságára» (*Róm. 8, 22. 19 stb.*). Ez az «új menny» és ez az «új föld» (*Jel. 21, 1*) a Szentlélek műve lesz. Hiszen ő vezet mindeneket a beteljesülés felé. Ezért imádkozik az Egyház is a Zsoltárossal (*103, 30*): «*Emitte Spiritum tuum et creabuntur, et renovabis faciem terrae: Küldd el Szentlelkedet és mindent újjáteremtesz, és megújul a föld színe.*» «Ime megújítok mindeneket» (*Jel. 21, 5*).

A második és nagyobb teremtés beteljesítése és kialakítása is a Szentlélek műve. Mária a Szentlélek jegyese. «A Szentlélek száll tereád és a Magasságbelinek ereje megárnyékoz téged» (*Luk. 1, 35; Máté 1, 18, 20*). Az a zűrzavar, mely a bűn által jött létre, még nagyobb volt, mint az anyag világnak zűrzavara, a lelkek zavara nagyobb, mint az ősteremtés tohuva-ohuja.

Az Üdvözítő, a Szentlélek mesterműve, egészen csöndben érik meg az ő nagy megváltói munkájára.

Igy éri el a harmincéves kort. Most már joga van a nyilvános életben föllépni és azt átalakítani. Eljött a döntő pillanat. A Szentlélek vezette be a világba, a Szentlélek vezeti be a nyilvános működésbe is. «Lőn pedig, mikor az egész nép megkeresztelteték, Jézus is megkeresztelkedék, és míg imádkozott, megnyílék az ég; és leszálla rája a Szentlélek testi alakban mint galamb, és e szózat hangzék a mennyből: Te vagy az én szeretett Fiam, tebenned telik kedvem!» (Luk. 3, 21 stb.) Ez keresztelés és egyúttal bérálás is volt.

Az Üdvözítő «telve Szentlélekkel» (Luk. 4, 1) végezte megváltói működését, ez volt az ő felszerelése a nagy feladathoz. A Szentlélek vele volt, s ő engedte magát általa vezetettetni, mindenre «Igen!»-t mondván. «A lélek azonnal elragadá őt a pusztába, s ő ott vala a pusztában negyven nap és negyven éjjel» (Márk 1, 12). «Jézus visszatére a Lélek erejével Galileába» (Luk. 4, 14). «Nem mértékkel» (Ján. 3, 34) kapta Isten Lelkét, azért tudott úgy beszélni, «mint akinek hatalma van» (Máté 7, 29).

A történelmi Krisztusból magától nő ki a misztikus Krisztus. Ezzel együtt fogantatott ő abban a pillanatban, mikor Mária azt mondotta: «Ime az Úr szolgálóleánya!» Halálakor kezdődött a misztikus Krisztus születése, és pünkösdkor ünnepélyes megkeresztelése. A Megváltó halálával a bűn el volt törölve, «a vádoló okmányt, mely ellenünk szólt, megszüntette» (Kol. 2, 14). De még hiányzott a megváltás bekoronázása, a megszentelés. Ez a Szentlélek dolga volt. «Midőn elérkezett a pünkösöd napja...

hirtelenül zaj támadt az égből, olyan, mint heves szél zúgása, s betöltte az egész házat, ahol ültek. Majd pedig szétszórt nyelvek jelenének meg nekik, olyanok, mint tűz . . . és ekkor mindnyájan betelének Szentlélekkel» (*Ap. Csel. 2, 1 stb.*). Ami a Jordán vízében történt keresztelezés volt az Údvözítőnek, az volt a pünkösdi az ő Egyházának. Most az Egyház is «telve van Szentlélekkel», mint Jézus. Az Úr Lelke nyugszik rajta teljes bőségében. Most őt is a Szentlélek vezeti és kormányozza. A Szentlélek «örökké» (*Ján. 14, 16*) az apostolokkal és az Egyházzal marad. «Nálatok marad és bennetek lészen» (*Ján. 14, 17*). Jézus utolsó és legmélyebb tanításainak elfogadására a tanítványok nem voltak alkalmasak, előbb valami segítségnek kellett jönnie és őket arra képessé tennie. Ő megtanítja az Egyházat mindenre (*Ján. 14, 26*) és «eligazítja minden igazságban» (*Ján. 16, 13*). «Miközben az antiochiai próféták és tanítók . . . az Úrnak szolgálatát végezték és bőjtöltek, mondá nekik a Szentlélek: Különítsétek el nekem Sault és Barnabást a munkára, amelyre meghívtam őket» (*Ap. Csel. 13, 2*). Szent Pál az efezusi elöljárókhöz így szólt Miletosban: «Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra, melybe a Szentlélek titeket püspököknek helyezett, hogy kormányozzátok az Istennek egyházát, melyet tulajdon vérén szerzett» (*Ap. Csel. 20, 28*).

Az Egyház a Szentlélek jegyese. Miként az Údvözítő a Szent Szűz méhében a Szentlélektől fogantatott, miként mint istenemberi személy Anyjának gondozása és nevelése és a Szentlélek kegyelmi

vezetése alatt feladatára megérett, s az Atyától reábízott hivatást betöltötte: ugyanígy történik az Egyházzal is. A misztikus Krisztus is csak Mária anyai segítségével és a Szentlélek kegyelmi közreműködésével érik meg beteljesedésre és végzi Istentől eléje tűzött feladatát. Az Üdvözítő ma is teljesen átadja és átengedi magát nekik.

A Szentlélek az «Éltetője» a misztikus Krisztusnak. Miként a lélek az egész testet belülről élteti és eleven egységet alkot belőle, akként a Szentlélek is lelke Krisztus misztikus testének, az Egyháznak, melynek tagjai mi vagyunk. «Mert amint a test egy, bár sok tagja van, a testnek pedig minden tagja, bár sok, mégis egy test, úgy van a Krisztus is. Ugyanis mi mindnyájan egy Lélekkel egy testté kereszteltettünk, akár zsidók, akár pogányok, akár szolgák, akár szabadok; és mindnyájan egy Lélekkel itattattunk» (I. Kor. 12, 12 stb.).

Miként a Szentlélek az egész világtörténelmet dicsőséges végre viszi, miként az isteni Megváltó életét a mindenható pünkösdi csodával megkoronázta, úgy fogja az idők végezetén az Egyház életét dicsőséges pünkösdi csodával megkoronázni. Az Egyház, mely — az Üdvözítőhöz hasonlóan — minden századokon át üldöztetésben, elnyomásban és megaláztatásban kénytelen tölteni életét, az idők végezetén a Szentlélek tüzeiben teljes hatalomban fog kivirulni. Belülről fog egész szentségében és dicsőségében kisugárzani. «Akkor egy akol lesz és egy pásztor» (Ján. 10, 16). «Amint vizet öntök én a szomjas földre és folyóvizet a szárazra, úgy öntöm

ki lelkemet ivadékkodra és áldásomat sarjadékkodra» (*Iz. 44, 3*). Akkor fog minden betűjében teljesezni Joel próféta jövendölése (*2, 28 stb.*), mely pünkösöd ünnepén csak előképszerűen teljesedett, mint ahogy a világ pusztulása is Jeruzsálem pusztulásában csak előképszerűen jeleztetett: «Aztán kiöntöm lelkemet minden emberre és prófétálni fognak fiaitok és leányaitok, álmokat álmodnak véneitek és látomásokat látnak fiaitok».

Az egyes hívek élete nem egyéb, mint az Üdvözítő életének ismétlődése, az Egyház kicsiben. Az egyes hívek életében is a Szentlélek a kiinduló- és a végpont. Az egyes hívő is csak a Szentlélek által, mint a szeretet és szentség Lelke által juthat végső beteljesedésre. A Szentlélek a kötelék, mely a Szentháromságot egységgé fogja össze; ő az a kötelék is, mely az embert összeköti az Istenséggel. Isten Lelke és lehellete által élünk. «Megalkotta az Úr Isten az embert a föld agyagából, arcára lehelte az élet lehelletét, és élő lény lett az ember» (*Gen. 2, 7*). «Isten lelke teremtett engem, a Mindenható lehellete éltetett engem» (*Jób 33, 4*). Már Keresztelő Szent János hirdette, hogy «tűzzel és Szentlélekkel» kell megkereszteltetnünk (*Luk. 3, 16*). Egészen világosan beszél Jézus a Lélek által való keresztelésről Nikodémusnak: «Bizony, bizony mondom neked, ha valaki újra nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be az Isten országába... Ami a lélekből született, lélek az» (*Ján. 3, 5 stb.*). Csak a Lélek az, ami elevenít. A Szentlélek által születik az Üdvözítő, az Egyház és Istennek minden

gyermeke. Csak a Szentlélek által áradtak a földre «az élő víz folyamai» (*Ján. 7, 38*), az újjászületés vizei. Csak a szentkeresztség kegyelemforrása által nyílt meg a Szentlélek ajándékainak hétágú forrása (*Ap. Csel. 2, 38*), azoké az ajándékoké, melyeknek kibontakozása lelki életünk növekedését jelenti.

A Szentlélek él és működik bennünk. Nekünk csak arról kell gondoskodnunk, hogy tevékenykedhessék is kedve szerint. Meg vagyunk bérmálva, megéltük pünkösödünket. Meg vagyunk pecsételve és fel vagyunk kenve a Szentlélekben. Ő egészen él az Egyházban és egészen él annak mindenegyes tagjában. Isten nem oszthatja meg magát; ahol működik, egészen működik; csak lelkünkben van az akadály, ha nem tudja kifejteni teljes tevékenységét. De ki tudja fejteni, ki tudja fejleszteni bennünk Krisztust, ha engedjük, hogy vezessen minket az «Igen, Atyám!» szellemében. «Akiket az Isten Lelke vezérel, mindazok az Istennek a fiai» (*Róm. 8, 14*).

Miként az Egyház élete és működése egészen bele van szöve a Szentlélek fuvallatába és működésébe, épp úgy az egyesek élete is. «Az Úr Lelke betölti a föld kerekességét, s ami egybefogja a mindenséget, az tud is minden szóról» (*Bölcs. 1, 7*). Minket is teljesen betölt: «Nem tudjátok-e, hogy az Istennek temploma vagytok, és az Isten Lelke lakik bennetek?» (*I. Kor. 3, 16*). Mi teljesen tőle függünk. Magunktól, a magunk erejéből még arra sem vagyunk képesek, hogy valamit gondoljunk (*II. Kor. 3, 5*). «És senki sem mondhatja: Úr Jézus! hanem csak a Szentlélek által.» Az Üdvözítő telve volt Szent-

lélekkel. És amelyikünkben «Isten lelke van», az mindent kikutathat, még az Istenség mélységeit is (*I. Kor. 2, 16. 10 stb.*). Csak az tud úgy élni és úgy imádkozni, ahogyan Isten kívánja, akiben Krisztus lelke, Isten lelke van. «Hasonlóképen a Lélek is segítségére van erőtlenségünknek, mert nem tudjuk, mikép kell kérnünk, amit kérünk. De maga a Lélek jár közbe értünk szavakba nem foglalható sóhaj-tásokkal. Aki azonban vizsgálja a szíveket, tudja, hogy mik a Lélek kívánságai : hogy tudniillik közbenjár a szentekért az Isten akarata szerint» (*Róm. 8, 26 stb.*). Csak a Szentlélek erejével tudjuk mondani : «Igen, Atyám !»

A Szentlélektől erednek az összes rendes és rendkívüli kegyelmi adományok (*Ap. Csel. 2, 38; I. Kor. 12, 7*). Neki köszönhetjük minden kegyelmek közt a legbecsesebbet : az állhatatosság kegyelmét is. «Isten az, aki minket veletek Krisztusra alapított és fölkent ; ő az, aki meg is pecsételt minket, és a Lélek zálogát adta szívünkbe» (*II. Kor. 1, 21 stb.*). «Miután hallottátok az igazság igéjét (üdvös-ségeitek evangéliumát), és hittetek is neki, ti is megkaptátok Őbenne az ígéret Szentlelkének pecsét-jét, aki foglaló örökségünkre, hogy Isten a szerzeményét magához váltsa dicsőségének magasztalása végett» (*Ef. 1, 13 stb.*). Ezért int és kér minket Szent Pál : «Ne bántsátok meg az Isten Szentlelkét (a bűn Nem ! -jével), akivel meg lettetek pecsételve a megváltás napjára» (*Ef. 4, 30*). «A Lelket ki ne oltsátok !» (*I. Thess. 5, 19*).

A Szentlélek kell, hogy betöltsön minket egészen.

Ezt pedig csak az imádság útján érhetjük el. «Kérjétek, és megadatik nektek!» (Luk. 11, 9). «Ki az az atya közületek, aki, ha fia kenyeret kér tőle, követ ad neki? . . . Ha tehát ti, rossz létetekre, tudtok jó adományokat adni gyermekeiteknek, mennyivel inkább fog adni a ti mennyei Atyátok jó lelket (a Szentlelket) azoknak, akik tőle kérik!» (Luk. 11, 11 stb.) «*Orate, fratres: Imádkozzatok, testvérek!*» «Szüntelenül imádkozzatok!» (I. Thess. 5, 17). Krisztusnak nőnie kell bennünk a Szentlélek által, miként nőtt Máriában és Mária által; nőnie kell bennünk a Szentlélek és Mária által, mint ahogy nő a Szentlélek és Mária által az Egyházban. Az az értelme a Mária-tiszteletnek és a Szentlélek tisztelésének, hogy Krisztus bennünk növekedjék és bennünket egészen betöltsön. Krisztus által jutunk az Atyához. Egészen át kell engednünk magunkat a Szentlélek vezetésének, miként az Üdvözítő és az ő Anyja tette. Figyeljünk mi élők is a katakombák feliratára: «*Vivas in Spiritu Sancto: Élj a Szentlélekben!*» Igen figyelünk kell rá, mert csakis a Szentlélek által mondhatjuk: «Igen, Atyám!»

Veni, Sancte Spiritus!
Jójj el, Szentlélek Isten!

«Vezess bennünket a te utadon a célhoz, amelyre törekszünk, a fényhez, melyben lakozol!» (*Sacris solemnibus*).

XVII.

IGEN, ATYÁM!

(Máté 11, 26.)

Az «Igen, Atyám!» a mi nagy eszményünk, életünk nagy, emésztő szenvedélye, a mi szavunk, a mi munkánk: a mi életünk.

Mi, akik átadtuk magunkat az isteni akaratnak, idealisták vagyunk a szó legvalódibb értelmében. Lelki szemünk egy magasabb világra van szegezve. «A mi hazánk a mennyekben van» (*Fil. 3, 20*). Egyetlen eszméért élünk és halunk. «*Porro unum est necessarium: Csak egy a szükséges!*» (*Luk. 10, 41*). Eszménkért mindent odaadunk, az egészen megfogott minket, kivülről nem látunk, nem hallunk egyebet, csak Istenért vagyunk, csak az ő szent akaratáért vagyunk. «Az ő akaratja a mi megszentelődésünk» (*I. Thess. 4, 3*). És ezzel az ő akaratával mi egyek vagyunk az «Igen, Atyám!»-ban. Ebben a világban vagyunk, de úgy, mintha nem ebből a világból valók volnánk. «Ennek a világnak alakja elmúlik, az idő rövidre van szabva. Tehát azok, akiknek feleségük van, olyanok legyenek, mintha nem volna; és akik sírnak, mintha nem sírnának, és akik örvendeznek, mintha nem örvendeznének; és akik vesznek, mintha nem bírnának semmit; és akik élnek ezzel a világgal, mintha nem élnének»

(*I. Kor. 7, 29 stb.*). «Aki Istenért harcol, nem bocsát-kozik világi dolgokba» (*II. Tim. 2, 4*). Feszítsen bár minket keresztre a világ, a világ nekünk már előbb megfeszítettett (*Gal. 6, 14*). Mi a világot már előbb halálra adtuk, «mindent veszteségnek tartunk, és mindent szemétnék tekintünk» (*Fil. 3, 8*). Miként Krisztus, úgy győzzük meg mi is a világot (*Ján. 16, 33*), használjuk ki egészen és hajtsuk szolgálatunkba egészen. «Az odafent való dolgokat keressük, nem a földieket» (*Kol. 3, 1 stb.*).

A földiek által érzük el a mennyieket. A földet és minden pompáját, magunkkal egyetemben (már amennyiben mi «föld» vagyunk), tekintsük pusztán áldozati adománynak, amelyet az «Igen, Atyám!»-mal, a mi konzekráló formulánkkal átváltoztatunk. «Mind-en, ami Istentől van, meggyőzi a világot» (*Ján. I. lev. 5, 4*). Bevisszük a földet a mennybe. Krisztussal és Krisztus által helyreállítjuk azt a nagy egységet, azt a nagy harmóniát, melyet a bűn szét-rombolt. «Úgy tetszett az Atyának, hogy őbenne lakozzék minden teljesség, és hogy őáltala meg-engeszteljen magával mindent, hogy békességet sze-rezzen keresztjének vérével mindennek, ami akár a földön, akár a mennyben vagy» (*Kol. 1, 19 stb.*).

Mi idealisták vagyunk, de egyúttal a képzelhető legnagyobb realisták is : egészen a valóságban élünk, nem a lehetőségben. Ahová Isten állított minket, ott megvetjük lábunkat és teljesítjük kötelessé-ginket egészen és teljesen. Légvárák építésére nincs időnk. Nekünk nincs haszontalan gondunk a jövőre és a multra, csakis a jelen kiaknázására. A jelen

pillanatból kihozunk mindent, amit csak ki lehet belőle csikarni. Nekünk nemcsak egy vagy negyed, vagy még kevesebb százalékot kell dolgoznunk és a többi 99 vagy $99\frac{3}{4}$ százalékot Istenre hagyunk. Teljesértékű, természetfölöttileg jó cselekedet csak akkor jöhet létre, ha az ember is száz, és Isten is száz százalékgig részes benne. Mi egészen benne állunk a jelennek valóságában, számolunk az élet adottságaival, nem kerülünk ki semmi örömet, amit Isten ajándékoz nekünk, és igenlünk minden keresztet, amit Isten keze tesz vállunkra. Mi mindig a látható valóság felé fordulunk, mi egészen emberek vagyunk, úgyhogy minket a mi természetes embervoltunkban a legokosabb világfia sem tud felülmúlni a világnak és a ténybeli adottságoknak kiaknázásában, mint ahogy semmiféle idealistának sem engedjük, hogy főlénk kerekedjék a törekvésben a magas és legmagasabb javak után.

Ebben az ideális és egyúttal reális életfelfogásban a mi egyéni sajátosságunk sértetlen marad és csak abban az irányban fejlődhetik ki, amelyet helyzetünk kijelöl neki. Mi már mint katolikusok individualisták vagyunk. Az «én» sehol sem fejlődhetik ki olyan szabaddon, mint a katolikus Egyházban. Senki sem érheti el énjének kifejlődését, senki sem érik személyiséggé, akit különböző irányokba vezetnek és rángatnak. Minél kevesebb a törvény, minél kevesebb az előírás : annál jobb a nevelő. Sok előírás, sok szabály : kis lelkek jele, félnék, önállótlán emberek ismertetőjele. Sok törvény megöli az életet és a szabadságot. Mennél több a törvény és a szabály, annál jobban korlátozó-

dik és külsőséggé válik az egyén személyi élete, annál csekélyebb lesz cselekedeteinek értéke. Mi emberek csak egyetlen egy dolognak szentelhetjük magunkat teljes odaadással. «Senki két úrnak nem szolgálhat» (*Máté 6, 24*). Minden erőnkkel csak *egy* eszményre törekedhetünk. Akinek két célt kell szeme előtt tartania, az egyikre sem fordíthatja egész munkáját. Igaz, hogy egész sor parancsolatunk van: isteni és «emberi» parancsolatok. De mindezek egybefolynak a szeretet négy parancsolatába. *Egy* parancsolatban valamennyi teljesítve van (*Gal. 5, 14*). Csak egy a szükséges. A katolikus Egyház az *ő* isteni alapítójától, a menny és föld Királyától csak egyetlen egy parancsolatot kapott: a szeretet parancsát. Több terhet pedig, mint amennyit Isten tett reánk, nem kell viselnünk. Túlságosan sok rendszer és módszer is túlterheli a lelket, nagyon is sok erőt fölemészt. Irányítások és útbaigazítások szükségesek a kezdetre, mihelyt azonban a lélek meg tud állni a maga lábán, a támasztékokat és mankókat el kell dobni. Egy gép annál jobban megfelel céljának, mennél közvetlenebbül tudja a termelt erőt munkává változtatni. Mennél több benne a kerék, áttétel és emeltyű, annál kevesebb tényleges munkát tud teljesíteni. Ha a megszentelődés valami nagyon bonyolult, áttekinthetetlenül nehéz ügy volna, akkor az Üdvözítő nem mondhatta volna mindenkinek: «Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes!» (*Máté 5, 48*). Isten törvénye egyszerű és mély, olyan egyszerű és mély, mint *ő* maga. Megfelelő és alkalmas minden állapotra és hivatásra, minden nemre és korra, minden életkörü-

ményre és lélekalkatra, minden idők és minden égövek embereire. Csak *egy* parancsot kell megtartanunk. Sehoh a világon nem találunk kevesebb megkötöttséget, mint a katolikus Egyházban, épp azért itt van meg a lehetőség is arra, hogy a legnagyobb individualistáká fejlesszük ki magunkat.

Nekünk csak *egy* törvényünk, csak *egy* parancsolatunk van. Csak *egy* végrehajtási utasításunk van : az «Igen, Atyám !» Az utasítás mindenkire nézve egyforma, mégis az «Igen, Atyám !» mindenkinél egészen más- és másképen megy végbe. Semminő kényszer nem nehezedik senkire. Nincsenek előre kinyomtatott formulák, nincsenek mintaformák, nincsenek sablonok és kaptafák, amikhez alkalmazkodnunk kellene ; nincsenek módszerek és rendszerek, amiket figyelembe kellene vennünk. Eredeti itt minden, valami egyszerűaló. «Egyik csillag különbözik a másiktól» (I. Kor. 15, 41). Amint a kegyelem «vonz» minket (Ján. 6, 44), úgy megyünk előre ; kifejlődünk utunk közben, melyet az Isten öröktől fogva kijelölt nekünk pontosan úgy, amint testi életünk fejlődik ki a bennünk rejlő hajlamokból. Már a legegyszerűbb sejt élete is megfejthetetlen rejtelem előttünk. De még sokkal finomabb és szellemibb, sokkal egyszerűbb és egyrétűbb a lelki élet. Merészjelhetnénk-e itt Isten Lelkének szigorú utakat, egész úthálózatokat előírni? «A szél ott fúj, ahol akar ; hallod zúgását, de nem tudod, honnét jön vagy hová megyen. Így van mindaz, aki a lélektől születik» (Ján. 3, 8). Az «Igen, Atyám !»-ban hagyjuk magunkat Isten Lelkétől vezetetni, de emellett semmit sem kell véglegesen feláldoznunk

egyéniségünkben, semmit sem kell örökre feladnunk abból, ami benne jó és normális. A vetőmagot mindenestre fel kell áldoznia annak, aki aratni akar, de azt megtökéletesítve és megsokszorozva kapja vissza. Legyünk egészen vetőmagok. Ámde embervoltunkat nem szabad beleszorítanunk ; mert hogy egész szentek lehessünk, egész embernek kell lennünk. (Ez sem valami egymásutánosság vagy egymásmellettség, hanem valami egymásba hatás, egymásból eredés). Teljes-emberré csak megszentelődés által lehetünk. De teljes-szentté sem lehetünk, ha nem vagyunk egész-emberek. Nemhiába könyörög a Zsoltáros : «Tisztíts meg titkos bűneimtől !» (18. Zsolt. 13). Nincs a világon szorosabb összefüggés, mint a test és lélek közt, a természet és kegyelem közt. Ahol a természetes síkban még valami ismert vagy «ismeretlen» hiba rejlik, ott a fölötte fekvő természetfelettség akadályozva van kifejlésében ; hiányzik neki a természetben a kiindulópont, az alap. A kegyelem szokás szerint nem épít a levegőbe. Ennélfogva száz százalékos szentség csak száz százalékos emberségre épülhet. Százszázalékos ember pedig csak akkor lehet valaki, ha szentté lesz, mert csak a megszentülés teszi lehetővé, hogy megragadjuk minden hibánkat és kihalásra vigyük, csak építve, nem pedig rombolva, nem csupán akarat-iskolázással, hanem az akarat és a kegyelem által. A csupán természetes törekvés a tökéletességre egy bizonyos ponton túl nem jut soha.

A szeretet egyetlen parancsa, a mi egyetlen végrehajtási utasításunkkal, az «Igen, Atyám !»-mal elvezet minket az istenfiúság korlátlan szabadságába.

«Szeress, aztán tégy, amit akarsz !» (*Szent Ágoston*). Teljesítsd Isten akaratát, és akkor birtokában vagy az igazi lelki szabadságnak, diadalmaskodtál a rossz-kívánságok hajlama és a bűn felett ! A világ posványhoz hasonlít ; annak közepén áll egy csodálatos város. Minden embernek el kell jutnia ebbe a városba. Ott végtelen, örök boldogság vár reá. Mindenki odavágyik. De oda mindenki számára csak egyetlen és csak neki kijelölt út visz, szűk, tekervényes ösvény, és csak ezen menve nem merül el az utas a posványba. Egyedül senki sem talál rá erre az ösvényre. Csak aki engedi, hogy Isten vezesse, az jut el abba a városba. Más mindenki elmerül. Aki egyedül megy, nem jut célhoz. Engednünk kell, hogy Isten vezessen bennünket.

Hát nem vagyunk szabadok? Ugyan ki szabad? «Szabadság a kényszer célja», mondja Fr. W. Weber. «Ahol az Úr lelke van, ott szabadság van» (*II. Kor. 3, 17*). Mi szabadok vagyunk (*Pét. I. lev. 2, 16*): «Amazok (az istentelenek) azonban a romlottság szolgálói» (*Pét. II. lev. 2, 19*). Mi szabadok vagyunk : «tudniillik nem a szolgáló fiai, hanem a szabadok fiai» (*Gal. 4, 31*). Ezért nem is kaptuk a szolgaság lelkét, hanem a gyermekkéfogadás lelkét (*Róm. 8, 15*). «Nem vagyunk már a törvény alatt, hanem a kegyelem alatt» (*Róm. 6, 14*). Szabadok vagyunk : meggyőztük a világot, «felszabadultunk a bűn alól» (*Róm. 6, 7*), már nem azt nézzük, mi kellemes, mi kényelmes nekünk, hanem mi az igazság és a kötelesség, mi az Isten akarata ; ítéletünket és cselekvésünket nem az emberek tetszése vagy nemtetszése határozza már meg,

hanem csakis saját lelkiismeretünk. Szabadok vagyunk : függetlenek a világtól és az emberektől, a közvéleménytől, bárki kegyétől vagy ellenszenvétől. Függetlenül haladunk a *mi* utunkon. Nem vagyunk szolgálói sem önmagunknak, sem az embereknek. Csak Istennek szolgálunk. Csak Isten akaratára figyelünk és azt mondjuk: «Igen, Atyám!» Istennek szolgálni pedig annyi, mint uralkodni.

Vannak-e nagyobb idealisták, több lelki szabadsággal rendelkező emberek, mint mi? Tehát az «Igen, Atyám!» valódi egyéniségekké nevel minket. Megtartjuk istenakarta egyéni jogainkat, de amellett a leg-erősebb közösség szelleme éltet és hat át bennünket. Lám, ezek újabb ellentétek, melyeket az «Igen, Atyám!» egyenlít ki. Mi egészen a közösségben élünk. Életünknek csak benne van értelme és értéke. «Aki nem marad énbennem, kivetik azt, mint a szőlővesszőt és elszárad . . . , tűzre vetik és elég» (*Ján. 15, 6*). Aki nem él többé a közösségben, az halott. Teljesen a közösségből élünk. «Itt vannak erődnek erős gyökerei» (*Schiller*). Magunktól semmire sem vagyunk képesek. Mindenünk közös. Ez persze nem szól egész terjedelmében a mulandó javakra, bár ebben a tekintetben is úgy kellene lenni, mint az első keresztényeknél. «Nem volt senki sem szűkölködő köztük» (*Ap. Csel. 4, 34*). Közösek mindenekelőtt a lelki javak. «Mi Isten fiai s ennél fogva Krisztus örökségének részesei vagyunk» (*Gal. 4, 7; Róm. 8, 17*). Krisztus azonban az általános örökös (*Zsid. 1, 2*); mi pedig részesei vagyunk javai és érdemei egész gazdagságának, minden adományainak és kegyelmeinek. Minden,

ami testvéreinké és nővéreinké a mennyben és a földön és a tisztítóhelyen: a miénk is. Mindenünk közös. Mindnyájan egyek vagyunk Jézus Krisztusban. (*Gal. 3, 28*). Ezért kötelességünk mindig a közösségből és a közösségért élni, imádkozni és áldozni, s akkor minden végtelen nagy, végtelen értékes lesz.

Mi a közösségben, a közösségből, de a közösségért is élünk. Én csak a többiekért vagyok, csak a többiekért élek, a többiekért áldozom fel magamat egészen. Nem valami merev, lélektelen áldozat ez, amelyből végezetül sem nekem, sem a közösségnek semmi haszna nem volna. Ez az út az egyéni önéletre, énemnek erőteljes kifejlésére. Igen, ez az egyetlen út. «Aki életét gyűlöli e világon, örök életre őrzi meg azt» (*Ján. 12, 25*). Mi elvesztjük magunkat egészen a közösségben és a közösségért, de csak azért, hogy egész emberként, egész egyéniségként merüljünk föl a közösségből.

Mint ezt, úgy más ellentéteket is kiegyenlít az «Igen, Atyám!» az ő lényegében és hatásában. Teljesen aktívok vagyunk, mintha mindent egymagunknak kellene véghez vinnünk; viszont teljesen passzívok vagyunk, csupa megadás, csupa készenlét vagyunk Isten rendelkezései iránt. Egy szenvedésben megérett valakivel mondjuk: «Én nem könyörgök semmiért, nem kérek semmit. Én az életet úgy veszem tőled, ó Istenem, amint te adod nekem!»

Az «Igen, Atyám!» kívülről nézve, csak rövidke ima, és mégis magába foglalja minden vallási tevékenységünket; ez a mi lélektartásunk a szóbeli és az elmélkedő imádságban, a mi járásunk Isten előtt,

tárgya részleges lelkiismeretvizsgálatunknak, eucharisztikus hálaadásunk, konszekráló formulánk, magunk átadása a Szentháromságnak : engedelmesség az Atya iránt, a Megváltó életének folytatása magunkban a Szentlélek erejével, mennyei Anyánk legnagyobb tisztelete az ő «szolgálóleányiségének» követése által. Egyrészt áthatja minden működésünket, másrészt neki szolgálnak összes erőink és gyakorlataink. Éppen ideillik, amit Szalézi Szent Ferenc ír egyik levelében : «Az értelem ösztökélje az affektusokat (a kedély mozgásait), az affektusok indítsák meg az elhatározásokat, az elhatározások a gyakorlatokat, a gyakorlatok pedig az isteni akarat teljesítését, amelyben lelkünknek fel kell szívódnia és fel kell olvadnia».

Az «Igen, Atyám !» által csak egyre törekszünk : egyesülésre az isteni akarattal, s eközben gyakoroljuk az isteni és erkölcsi erényeket. Az «Igen, Atyám !»-ban benne van az isten- és felebaráti szeretet teljesítése. Az istenszeretettel együtt egyidejűleg gyarapodnak a hit és a remény erényei. A felebaráti szeretet elváhatatlan útítársai : az alázatosság, a szelídség, a türelem és jóság erényei. Aki éli az «Igen, Atyám !»-ot, az megmutatja az okosságot minden alkalom megragadásában és kiaknázásában ; az igazságosságot abban, hogy megadja Istennek, ami Istené ; a mértékletességet azzal, hogy lépést tart Isten vezetésével ; a lelkierőt minden szenvedésben. Az «Igen, Atyám !» viszi az embert kifejlésre. Kihasztnál minden tehetséget és képességet bennünk és mindegyiket az Isten kijelölte útján elvezérli a lehető legnagyobb tökéletességre : a szentségre.

Ha nézzük az ellentétpárokat, mindenütt csodálatos kiegyenlítődést látunk. Az «Igen, Atyám!» felold minden feszültséget, áthidal minden ellentétet, és katolikus egyenesben elvezet minket célunkhoz: Istenhez. Mindenütt csodálatraméltó harmónia. Ezt nem mindenki veszi észre azonnal, és nem szabad azt várnunk, hogy akik kívül állnak, irántunk mindig egészen igazságosak legyenek. Ennek a harmóniának egész szépsége sokak előtt rejtve marad. De nekünk nem fontos, hogy ők ítéljenek meg, vagy valami emberi törvényszék. «Aki minket megítél: az Úr az» (I. Kor. 4, 3 stb.). «A pusztán természetes ember nem fogja fel, ami Isten lelkéből való . . . Bennünk azonban Krisztus lelke van» (I. Kor. 2, 14 stb.).

Az «Igen, Atyám!»-ban odaadjuk lelküknek leg-hatalmasabb és Istenhez leghasonlóbb erejét: akaratunkat, szeretetünket. Isten pedig cserébe nekünk adja a Szentlélek leggyönyörűbb gyümölcseit: a békességet és örömet már itt a földön. Aki az «Igen, Atyám!»-ot gyakorlja, az kell hogy megtalálja a békét. «Békesség a földön a jóakarátú embereknek!» (Luk. 2, 14). Aki «Igen, Atyám!»-ot mond, abban megvan a legjobb akarat. Annak az akarata mindig azt keresi, hogy egy legyen az isteni akarral. A béke: egység. Az «Igen, Atyám!» egyé tesz minket a békesség Istenével (Róm. 15, 33) és megalapítja bennünk az egységet. Küzdenünk és szenvednünk kell ugyan, de tudjuk, hogy a küzdelem árán győzelemhez, az áldozat árán az átváltozáshoz és az áldozáshoz jutunk. Tudjuk, hogy semmi sem választhat el minket Istentől, hogy minden Istentől

jön és minden Istenhez vezet, hogy azoknak, akik Istent szeretik, minden javukra fordul. A bűnösök, akik magukkal és Istennel meghasonlottak, nem nyerhetnek békét. «Nincs békéjük... az istenteleneknek» (*Iz. 57, 21*). Az Istennel ellenséges világ sem adhat békét. «Azt mondogatják könnyedén: Béke, béke, holott nincs béke» (*Jer. 6, 14*). Nekünk, — nekünk nincs semmi gondunk, mert mi «gondjainkat az Úrra vetjük» (*54. Zsolt. 23*), a multat elsüllyesztettük az ő irgalmának tengerébe, a jövőt pedig rábizzuk az ő atyai jóságára. Az Úrban bízunk, a mi Atyánk tudja, mire van szükségünk. Mi nem félünk. Életünk sajkájának kormányánál az Atya ül. «Midőn egyvalaki félelem és remény között hánykolódott, lelke nagy bánatában a templom egyik oltára előtt arcra borulva, imádság közben efféle gondolatokat forgatott elméjében: 'Ó, ha tudnám, állhatatos leszek-e mindvégig?' És legottan hallá lelkében az isteni szözatot: 'Ha ezt tudnád, mit cselekednél? Tedd most azt, amit akkor tennél, s bizton-bátran leszel!' S menten megvigasztalódva és erőt merítve, Isten akaratára hagyá magát, s megszünék lelkének aggodalmas hullámzása. Nem is törte magát többé azon, mire talál fordulni jövője, hanem csak arra volt gondja, miképp intézze minden dolgát, miképp kezdje, miképp végezze Isten kedves szent akarata szerint.» (*Kr. köv. I. 25*). Az «Igen, Atyám!» elúz minden félelmet. «A békének nincs soha vége» (*Iz. 9, 6*) Krisztus uralma alatt. Ámbár szorongatásban élünk, mégis békességben vagyunk, mert békességünk Istenben van (*Ján. 16, 33*). Ez a béke az Údvözítö békéje. «Az én békémet

adom nektek» (*Ján. 14, 27*). Az a béke ez, mely «meghalad minden értelmet» (*Fil. 4, 7*). «Ebben a békében nyugton térek aludni» (*4. Zsolt. 9*).

«A lélek gyümölcsei : szeretet, öröm, békesség . . .» (*Gal. 5, 22*). Az «Igen, Atyám !» a végrehajtása az egyetlen parancsnak, a szeretet parancsának. Az első gyümölcs a béke. A békéből ered az öröm. A béke nem hagyja magát kieroszakolni. Általában a szenvedés elűzi, felemészti az örömet. És mégis, a szenvedésből kivirágozhatik az öröm, hozzá még a legszebb, legtisztább és legtartósabb öröm. Csak higyjük világosan, hogy a szenvedésből a legnagyobb boldogság fakad, hogy a szenvedésben a szeretet érik meg. «Boldogok vagytok, midőn szidalmaznak és üldöznek titeket és hazudván minden rosszat mondanak rátok énérertem : örüljete és vigadjatok, mert jutalmatok bőséges a mennyekben» (*Máté 5, 11 stb.*). Szent Pál örvendett nemcsak ama szenvedésekben, amiket testvéreiért kellett elviselnie (*Kol. 1, 24*), hanem valóssággal áradozott az örömtől mindennemű viszontagságaiban (*II. Kor. 7, 4*). Béke és öröm testvérek : a szeretet gyermekei. Miként Üdvözítőnk nekünk adta az ő békéjét, úgy adta az ő örömét is. Legyen a mi örömünk tökéletes, az ő öröme legyen a mi örömünk (*Ján. 15, 11*). Főpapi imádságában voltaképen ezért az örömért könyörög (*Ján. 17, 13*). Szent Pál úgy szólván minden levelében az örömrre buzdít : «Örvendjete mindenkor !» (*I. Thess. 5, 16*). «Egyébként, testvérek, örüljete !» (*II. Kor. 13, 11*).

Az «Igen, Atyám !»-ból befelé béke, kifelé öröm árad. Sőt az öröm egyenesen a tökéletesek ismertető-

jele. Istenben nincs komorság. Szomorú szent : képtelenség. Ne legyünk szeszélyesek, ne adjuk át magunkat semmiféle rossz hangulatnak. Nyissuk ki szívünket az egész világnak, legyen szívünk és érzékünk Isten szépségei iránt a természetben. Minden Istenben mozog és Istentől kapja mozgását. A mindenség az ő sokféleségében és változatosságában is csak egy nagyon piciny ismeretszikrát ad nekünk Isten végtelen gazdagságáról. «Örvendjete mindenkor!» Híszzen minden a tietek. Ti Isten gyermekei, Isten örökösei vagytok (*I. Kor. 3, 22; Róm. 8, 16. 17*). Mi nem várunk semmit a világtól. Meg kell tanulnunk, hogyan alkudjunk meg a viszonyokkal, melyek közé Isten helyezett bennünket (*Fil. 4, 12*). «A benső ember úgy veszi a dolgokat, amint jönnek» (*Kr. köv. II. 1*). Mindenre «Igen, Atyám!»-ot mond, mindenben igenli az isteni akaratot. Aki mindenkor «Igen, Atyám!»-ot mond, magában megéli az Isten országát, mely a Szentlélekben való békében és örömben áll (*Róm. 14, 17*).

«Örüljete az Úrban mindig, újra mondom : örüljete! Ismerje meg mindenki szelídségteket; az Úr közel vagyon. Ne legyetek semmiben sem aggodalmaskodók, hanem mindenben terjesszéték kéréseiteket az Isten elé imádságban és könyörgésben hálaadással. S az Istennek az a békéje, amely meghalad minden értelmet, megőrzi szíveteket és elméteket Krisztus Jézusban . . . És a békesség Istene veletek lészen!» (*Fil. 4, 4 stb. 9*).

«Minden mulandó csak hasonlóság» (*Goethe*), jelképe az isteninek, az örökkévalónak. Zavartalan

béke és felhőtlen öröm csak az örökkévalóságban lesz osztályrészünk. Ott a mi «Igen, Atyám!»-unk, életünk dala, tökéletesen fog tovább csengeni — oly tisztán és lelkesen, mint soha a földön — akaratunk tökéletes egyesülésében az isteni akarral.

Aki az «Igen, Atyám!»-ot gyakorolta, azt a halál nem találja alva, hanem ébren, «felővezett ágyékkal és égő lámpával» (*Luk. 12, 35*) kezében, készen arra, hogy az utolsó, döntő lépést az időből az örökkévalóságba is Isten akarata szerint tegye meg. Várjuk a halált. Ha Istennek ez a hű és engedelmes szolgája életünk *Ite missa est*-jét intonálja, ha élet- és Krisztus-misénk véget ér, akkor a mi «Igen, Atyám!»-unk, ide-lenti konszekráció szavunk, legyen a mi *Deo gratias*-unk is. Megszűnő életünk végső erejével és végső lehelletünkkel mondjuk ki a mi örvendező «Igen, Atyám!»-unkat, hiszen haza kell mennünk Atyánkhoz. Istennek szolgáltunk a földön, szabad lesz tehát vele uralkodnunk is mindörökkön örökké!

«Ime, csakhamar jövök!» (*Jel. 22, 12*).

«Igen, Atyám!»

Amen.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
A szerző előszava	4
I. Legyen meg a te akaratod!	5
II. Legyetek tökéletesek, mint mennyei Atyátok tökéletes!	11
III. Ime eljövök, hogy megcselekedjem a te akara- todat	17
IV. Ime most van az üdvösség napja	24
V. A ti utaitok nem az én utaim	41
VI. Bizzál, fiam, megbocsáttatnak a te bűneid!	51
VII. Én pedig az Úrban bízom	59
VIII. Állhatatossággal fogjátok megnyerni lelkeiteket	70
IX. Szenvedjünk együtt Krisztussal, hogy meg is dicsőíttessünk együtt Krisztussal	83
X. Uram, taníts meg minket imádkozni!	99
XI. Járj előttem és légy tökéletes	116
XII. Olvasd meg és mérd meg mindazt, amit be- veszel és kiadsz, és jegyezd föl	127
XIII. Senki sem jut az Atyához máskép, mint én- általam. 1. rész	154
XIV. Senki sem jut az Atyához máskép, mint én- általam. 2. rész	171
XV. Ime az Úr szolgálóleánya	183
XVI. Aki szereti Istent, szereti testvéreit is.....	193
XVII. Ugyanaz az Isten, aki mindent mindenki- ben cselekszik	211
XVIII. Igen, Atyám!	220

